

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
ויקרא
בלשון הקודש
ואידיש

764

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

כפר חק לישראל

פרשת ויקרא

סן חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

(א) הו' ה' נרמס כשילנות עם המפרות וחמש מבלות עם המפרטים

(ב) תו' נום על התורה

(ג) מי' רשוי בשלמות ועם מי' רשוי וכן

(ד) מי' שפתי חכמים הנודע ללומדי תורה

(ה) מי' דרשנים ויל נבד רשוי ויל

(ו) מי' בעל המורים מרינו בעל ארבעת מורים

(ז) מי' דעת זקנים מבעלי החוספת ויל

(ח) תולדות אדרן מראת סקם כל פסוק בשים

(ט) מנין המצות למתרים האנו' ויל נרמס בנים החוסים עם המפרטים

(י) מעמי הקרבנות בדרך תרש ונפלא נאספו מגדולי המפרשים ויל

(יא) דיני הקרבנות כקדור

(יב) הדפטרות עם לקיטוס ומשלים

(יג) עניני המדרה פירוש על מקובו אשר גם הוא נאסף מגדולי המפרשים כטוב טעם ודעת

(יד) ענין המדרה על ע"ש לפני כל מדרה

(טו) ע"ש על התורה הוא כסעם התקנה תרשה כטוב טעם וכן כהתפטר

(טז) ליקומימיקרים עם המפרטים הנקובים בשמות למטה (יותר מחסכים בספר)

(יז) משלי חכמים נעשים המוסכים לב תקווא למומי וליראת ה'

(יח) ספר פדרא עם כפר הישי' יחדו נקתק על ע"ש (יעדור ואל ויסקן הוא עם אוד גייעק מן וועלט בעקשאנג כיו היינם

(יט) מצות השם על תרי"ג מצות (אוקו ע"ש) ועיקרי מעשם ואל ויסקן די מצות האסבאמ האם ניבאנו

(כ) חמש מבלות עם פירש"י (בסוף כל כרך מתחמס נרמס המנה הששיה לכך החוי) גילת ה'

נספחו על חמש מבלות עור פירושים הלשים להפליא אשר לא בא עור כפרשם חות סלוקס מגדולי מפרשים והקורא בו יחנך מאר' ולפי מי' הנכרי התקנה גם מי' ע"ש (יעדור הוא חקם ליענק וועק נרום פקידעניקע וואנון)

(כא) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה

(כב) על ספר רות נקוב בשם יהוה דוד

(כג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיה

(כד) על ספר קדלת נקוב בשם הכלי העולם

(כה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדם

(כו) לקומים יקרים על ח"ם מגדולים אנשי ש"ס

(כז) משלים ערכים ונקובים על כל החיי

(כח) תרגום שני על מגלת אסתר

(כט) פתשגן הכתב על תרגום שני בחקן נפלא

(ל) חקקן ע"ש מהיגום שני בהוספת ונקובים

(לא) נרמס כפון כל כרך סדר התפלה וכו'

(לב) גם הוספת קצורי הימים הנצרכים לחפלה

(לג) נביאים עם פרש"י ומסורת דוד

(לד) כתובים עם פרש"י ומסורת דוד

(לה) המלשניות עם ברוטורא ועיקר תי"ש בנרמס סגרי עם חוספת ונקובים

(לו) נגרא עם פרש"י והעקנה ע"ש ועם איות רבתי חכמות

(לז) ההלכה פסקה עם התקנה ע"ש

(לח) המוסר עם ההתקנה ע"ש

(לח) לטהרירם ללמוד ככל יום התרי"ג מצות כאשר חקנו הקדמונים

(ס) ארחות חיים מהראש ויל

(סא) הארחות חיים תול' נקתק גם ללשון ע"ש

(סב) אסתר הרמב"ן ויל לבנו ויל נקתק גם הוא לע"ס

מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, איבערזעצט אויף א לייכטע אידישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע אותיות און קלארען דרוק.

הוצאת אמונה — 388-8812

חק לישראל

ספר

ויקרא

מן

חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מנדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

נוספו על חמש מגלות עוד פירושים חדשים להפליא אשר לא בא עוד כבושם הזה מלקום מנדולי מפרשים והקורא בו יתענג מאד. ולפי פי' העברי העתקנו גם פי' ע"ש (יעדער וואס וועט לייגענען וועט גרויס פערנעניגען האבן).

(א) על ספר ישיר השירים נקוב בשם ישירי שלמה.
(ב) על ספר רות נקוב בשם יחוס דוד.

(ג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיה.

(ד) על ספר קהלת נקוב בשם הבלי העולם.

(ה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדם.

(ו) לקומים יקרים על ח"ם מנדולים אנשי שם.

(ז) משלים ערבים ועיומים על כל הח"י.

(ח) תרגום שני על מגלת אסתר.

(ט) פתשגן הכתב על תרגום שני בתקון נפלא.

(י) העתק ע"ש מהתרגום שני בהוספות ותקונים.

(יא) גרסם בסוף כל כרך סדר התשלה וכו'.

(יב) גם הוספנו קצורי הדינים הנזכרים לתפלה.

(יג) נביאים עם פרש"י ומצורת יוד.

(יד) כתובים עם פרש"י ומצורת דוד.

(טו) המשניות עם ברמבורא ועיקר תו"ש בגרסם מכבר עם הוספות ותקונים.

(טז) גמרא עם פרש"י והעתקה ע"ש ועם איוה רבובי הוספות.

(יז) ההלכה פסוקה עם העתקה ע"ש.

(יח) המוסר עם ההעתקה ע"ש.

(יט) למדרים ללמוד בכל יום התרי"ג מצות כאשר תקנו הקדמונים.

(כ) ארחות חיים כהרא"ש ז"ל.

(כא) הארחות חיים הג"ל גתק גם ללשן ע"ש.

(כב) אגרת הרמב"ן ז"ל לבנו ז"ל גתק גם הוא לע"ש.

(א) תורה גרסמה בשלמות עם הפטרות וחמש מגלות עם הטעמים.

(ב) תרגום על התורה.

(ג) פי' רש"י בשלמות ועם פי' רש"י ישן.

(ד) פי' שפתי חכמים הנודע לזומרי תורה.

(ה) פי' הרשב"ם ז"ל נכד רש"י ז"ל.

(ו) פי' בעל המורים מרבינו בעל ארבעה פורים.

(ז) פי' דעת זקנים מבועי התוספות ז"ל.

(ח) תולדות אהרן מראה מקום כל פסוק בש"ס.

(ט) מגין המצות למהר"ם האגוז ז"ל גרסמו בפנים החומש ע"ש הפסוקים.

(י) מעמי הקרבנות בדרך חדש ונפלא נאספו מנדולי המפרשים ז"ל.

(יא) דיני הקרבנות בקצרה.

(יב) ההפטרות עם לקומים ומשלים.

(יג) עניני המדרה פירוש על מקומו אשר גם הוא נאסף מנדולי המפרשים בטוב טעם ודעת.

(יד) ענין המדרה על ע"ש לפני כל סדרה.

(טו) המי' ע"ש על התורה הוא כמעט העתקה ורשה בטוב טעם וכן בההפטרות.

(טז) ליקומים יקרים ע"ש מהמפרים הנקובים בשמותם למטה (יותר מחמשים במספר).

(יז) משלי חכמים נעשים המושכים לב הקורא למוסר וליראת ה' על התורה והפטרות.

(יח) ספר פדר"א עם ספר הישר יחדו גתק על ע"ש (יעדער זאל וויסען וואס עם אזו גנייען פון וועלט בעשאמנג ביו היינט).

(יט) מצות השם על תרי"ג מצות (אויף ע"ש) יעדער מענטש זאל וויסען די מצות וואסנאם האט גיבאמין.

(כ) חמש מגלות עם פרש"י (בסוף כל כרך מהחומש גרסמה המגלה השייבה לכרך ההוא). וזלה זה

ואלה המפרים שמהם נאספו הפירושים החדשים והלקומים היקרים

6) גל"קן הקדוש (ג) אברנז'ה (ג) הפקדע (ד) הפל"ס הקדוש (ה) או"כ המייס הקדוש (ו) זוסר הקדוש (ז) כלי יקר (ח) כלי מים חיים (ט) רביד סוסג (י) יקנוס רחובי (יא) יקנוס כמטורי (יב) פי נדיק (יג) ח'ן מורח (יד) קדושה לוי (טו) ספיקי יכודס (טז) דכ"י בכול (יז) גענ"ן (יח) גורש רכס י"ט) מדרש סחומסל (כ) ריקאנטי (כה) מדרש סעמס (כז) ח'ן משה (ל) מרבי נחל (לג) ק"ק רי"ה (ד"ג) תרגום יוסון (כה) מיקונים (כו) עמ"י אורס (כז) מדרש סעמס (כט) ח'ן משה (ל) מרבי נחל (לג) ק"ק (לד) ספ"ר (לז) ח'ן ספדס (לח) מדרש לניסו (לח) בי"ס לעמ"י (לח) יערות דב"ס (לח) בי"ר ספדס (לח) חפארה ג"י עמ"י (לח) לסי"ח ספארה ע"ג ע"ש (מ) סרכס רכיס (מ"א) ירע גרן ע"ג) ברכה סחולל (מ"ג) זקן ח'כ"ן (מ"ד) זמ"ן ספדס (מ"ה) פני ארי"ס (מ"ו) ספ"ה דמ"י (מ"ז) סילה כהדס (מ"ח) גענע יעקב (מ"ט) נמדר געמ"י (נ) סחוללס חיים ועוד ועוד ספ"ר ז"ל ספ"ר למורס (נ"ג) רניס ס"ס ר"ק בולס ארונים כולס גרויסע מדרובי סחורס קדושים אטר בל"ך ספ"ה אור"י סחורס אורס ע"ש ספ"ר לרניס אטר זכרס ג"י ס"ך ענ"י יכרס"ג כי הוקים ספ"ה ענ"י בל"ך וסופרס קורס נקלו ס"ס נל"כר ולסדר סחורס וספסרי"ח דכ"י סניסלים וספגנוס ס"כ בל"ס קר"ס קר"ס"ס אעורס סח"ד יסנו ספ"ר קבל סכל מטר סיני עד סוף סחורס.

ברכות הפטרה

קודם קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר
בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים
באמת: ברוך אתה יי הבורח בתורה ובמשה
עבדו ובנישאל עמו ובנביאי האמת וצדק:

ואחר קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם צור כל העולמים צדיק
בכל הדורות האל הנאמן האומר ועושה המדבר
ומקים שכל דבריו אמת וצדק:

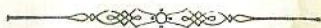
נאמן אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריה ודבר אחד
מדבריה אחר לא ישוב ריקם כי אל מלך נאמן
ורחמן אתה: ברוך אתה יי האל הנאמן בכל דבריו:

רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעלובת נפש תושיע
במהרה בימינו: ברוך אתה יי משלח ציון בבניה:

שמתנו יי אלהינו באלהינו הנביא עבדך. ובמלכות בית
דוד משיחך. במהרה יבא ויגל לבנו. על כסאו
לא ישב זר ולא יגלו עוד אתרים את כבודו. כי בשם
קדשך נשבעת לו שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה
יי מגן דוד:

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת
הזה שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה לכבוד
ולתפארת:

על הכל יי אלהינו אנתנו מודים לך ומברכים אותך יתברך
שמה בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי
מקדש השבת:

תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה

לשם יהוד קוב"ה ושכינתיה ברחילו ורחימו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחורא שלימ בשם כל ישראל ולאקמא שכינתא מעפרא הריני לומד בספר קבלה (פלוגי) שהוא כנגד תפארת דיועיר אנפין דעולם האצילות שבו שם מ"ה כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתוכיח את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאה ספר הקבלה הזה. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן :

הקדמה לסדר הקרבנות

ה'רמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר קדשים הרבה לדבר בעניני הקרבנות, וזה לשונו חזק : ענין הקרבנות כבר אבד בעונותינו הרבים, ואין משגיחים בו אלא מעט מבני אדם, ואין זכרו מורגל אצל שום אדם ואפילו שם נשתן בו, לפי שאין שם מעשה לקיים ההרגל, ואין שואל ואין דורש ואין מבקש על שום דבר מהן כל עיקר וכו', ורוב התלמידים אינם יודעים מן הקרבנות אפילו מה שנאמר בהם פסוקים רבים. עכ"ל הסתור : על כן נציע פה עניני הקרבנות בארוכה ובהרחבה בשמותיהן ובדיניהן ובמסותיהן כיד ה' המוכנה עלינו, וכפי אשר מצאנו בספרי רבותינו ז"ל, הלא הכה : הדינים המסודרים בהרמב"ם ונושאי כליו, והתפארת ישראל, ודרשי המוסר הנמצאים בסדרשי רבותינו ז"ל ואגרותיהם, הוזר והרקמטי, השל"ה ועקדה ואברבנאל, המדברים בעניני הקרבנות, ועוד ספרים רבים מרבותינו ז"ל, החוקרים ודורשים ומדברים גבוהה גבוהה בעניני קרבנות, ומחמת כן רבים הרה, אי אפשר לפורסם, ושמותיהם יבואו כל אחד על מאמרו ודרשתו, למען יהיו שפתותיהם דוכבות במקומות משכנותם, וההוגה והלומד כהחומש הזה בספר „ויקרא“ ידע אל נכון דיני כל קרבן בספר, וידע גם כן על מה צוה הקב"ה דוקא הקרבן באופן זה או באופן אחר. ואיזה חוולת יבוא הקרבן אל האדם לגופו ונשמתו, ומיני הקרבנות רבים המה, מהדוכס והצומח ובעלי חיים, ושמותיהם שונים זה מזה, ע"כ הצגנו פה כל שמות הקרבנות אחד מהן לא נעדר, ודיני כל קרבן בספר, ודיני המנחות והנסכים כלן בשמותיהן וסרטי עניניהם, המדוברים בסדר „ויקרא“ וסדר „צו“, מן הצגנו פה קצת דיני טומאה וטהרה הנצרכים לסדר „תוריע ומצורע“. ודיני נגעים ושמותיהן בספר, הן נצעי אדם והן נצעי כגדים והן נצעי בתים המדברים בסדר „תוריע ומצורע“. וקצת דיני נדה וזב וזבה הנצרכים לפסוקי סדר מצורע. ודיני עובדת כהן גדול כיום הכפורים בקצרה המדובר בסדר „אחרי“, ודיני מומי הכהנים והקרבנות, ומעט מעניני הרגלים הנאמרים בסדר אפר. ודיני שכאח ויובל, ודיני ערכין הנאמרים בסדר „בהר ובחתיקת“ :

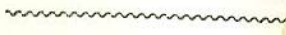
הנה הנקדה בשער הנ"ל אמר, ועוד יש ספק עצום במה שלא צותה התורה להקריב קרבן כי אם לשונג, כי יראה שהצורך יותר גדול להוטאים בדעת ובדון וכו'. התירוז הוא כפ"ש הרב ברכת טוב ז"ל, וז"ל : כאשר נודע דהרכבת הגוף עם הנשמה הוא כדמיון. מסירת בתמה לרועה, כמו שהתבטח קצרה ידה מהשיע לעצמה, ועל כן מיסרין אותה ביד החשוב מסנה אחר במעלה, דהיינו ביד האדם שהוא מבין מה שמועיל לכהמה ומה שמועיל לה. והוא ירעה אותה ויאכילנה וישקנה ויספיק לה כל צרכה, וכהפסוק בשמירתו ילסמו לו שבר טוב, אך אם פשוע יפשע בשמירתה יגיע היקף לבעליה, או הייב הוא לשלם, הויז מנוק שאירע על פי אונס ע"ש. וברמיון זה כמש חבר הנשמה עם הגוף, דהגוף הנגנף אין לו שום מעלה מעצמו, על כן מסרחה אל הנשמה : יהיה תרעה אותו ותגדלו: על מי מנחות מי החושה ותרגילהו בעבודתו ויתברך, ובעת המיבתת הרעיות והשמידה, טוב לה כל הימים. כי יש שבר לפעולתה, ואינם בהעיתה, ופשעה שלא יסרת הגוף כחמא

הקדמה לסדר הקרבנות

דחמאו זו היא מיתתו, דהרשעים בחייהם קריוס מתים, ואם כן הנשמה המיתה את הגוף, שהוא חלק חי לכך, ועל כן צריכה לשלם חי אחר תרחיו, כגון שתקריב קרבן, ומחכת שאין זה תשלומין גמורים להקריב בהסתר תחת ארץ, על כן אין הקרבן תרצה אלא אם כן היה אנוס כחמאו מאונס למטיס מזוין, היינו מהיצר הרע, דבכהאי גוונא פטור הרועה, דלפעמים האדם אנוס בחמאו שמתאמץ בכל כחו לכוף את יצרו ולא עלתה לו, או ששוכח כי נצטווה על דבר זה, [אע"פ שהרועה פטור באונס, התם כלתה שמירתו, אין מהצורך לקטפו על להבא, אבל היא עוד לא כלתה שמירתה, שהנשמה עוד היא חייבת לשמור הגוף, על כן קנסה התורה את הנשמה להביא קרבן] כמ"ש העקדה שה: הועלת נפלא בו יבואו האנשים החטאים לכלל דעת והכרה בשיעור חמאותם כאשר יראה שהקרבן הנקרב על חמאו ישחט ויופשט וינותח וישרף על האש אשר על המזבח, כי ישנים אז על לבו שכן משפטו על חמאו, וכן ראוי שיעשה לו, לולי ה' שרתם עליו, השום אשם נפשו, או וולחו מהקרבנות ומתוך כך יהיה מורא שמים עליו באונס שלם, והיתה זאת תחבולה נפלאה לפי שעל הרוב לא יכיר החוטא גודל חמאו כי אם בהגיע אליו שיעור ענשו, והכונה מכוארת מכל צד. אמנם כאישר והטא האדם ברעת, הנח אז לא נתן לכפרת קרבן סב' מעמים: הא') כדי שלא יתפרסם לרבים, כי יש אדם משכיל בדעתו ויודע רבנות, ובלתי כובש את עצמו מעטות הרע ביעיניו, כי הוא שלוח רסן והתר רצועה, ולתורת חכמים בדרך משעם, וחס' כי זה אישר חטא בנפש מדברת, אינו ראוי שיהכפר בנפש בלתי מדברת, או בפחות ממנה, אבל שהנפש החוטאת עצמה היא אשר תבחר ותקרב על מזבח התשובה ה' לזכרה בצומות ועגונים ומעשים טובים:

השם קרבן הוא: א') מפני היותו קרב על המזבח, והב') מפני שהמעשה הוא יעשה קרבה רבה בין הבעלים המקריבים אותו ובין האלהים, והרב הרקנטי בפ' נח כתב, ורע כי הקרבן מקרב רצון השפל ומיתרו ומקרב רצון העליון, כדי ליהודו ברצון השפל, והמקריב קושר נפשו בנפש קרבנו, ומעלה עליו הכתוב כאלו הקריב נפשו עכ"ל. ובפ' בראשית כתב הרקנטי במעט יתר באור, וז"ל: כי על ידי עשן אש הקרבן המתעלת ומתכפר בה מתעוררות הלעות עשנה למעלה, ולהתחבר בענן הגלן, ולתהווה ברחמים, כענין הספר שפירשו למעלה בהפסוק ואז יעלה מן הארץ, וכללו של דבר, כי בתחלה העשן עולה עד המעלה הראשונה הנקראת רצון ואחר הפסק עליית העשן יתהפך הקרבן לאש, ונקרא אשה, ואותו אש מתערב באש אוכלת אש וכו', וריתו נקרא ניותו לה', כי אין אהרו אלא רצון גמור, ונתת רוח מתהפך ברחמים, להתאחד רצונו ית' ברצון השפל ולהשלים חצו, כי בהקרבתו אותו צריך לכוון גם כן להדביק נפשו ורוחו בנפש קרבנו, וכמ"ש מעלה עליו כאלו הקריב נפשו, ומתהפך ממדת הרין למדת ההתמים, על כן זהו שמו הנקרא קרבן, על שם ההתקרבות:

דיני וסדר הקרבנות

כ"ל. עוים כולל, עז וסע עוים ופער עוים ופער. סתמלת זמן הקרבנות הוא מיום שמיני לליתרן כ"ל. ועז וסע עוים ופער עוים כשרים להקריב עד יום האחרון משנתם הראשונה, ויום האחרון בכלל ההכשר, ומשביעין מעת למע כ"ל בעגל וכבש. וכל מקום שנאמר כי סתם שיעיר הסתמלת זמן הקרבנות משיעורו עליו מיום הולדו שנה ול"א יום משנה שנים, ומוף זמן הקרבנות הוא יום האחרון של שנה שנים כ"ל באל, וכל אחד ואחד אחד זמנו נקרא זמן ולינו כשר עוד להקריב: (ב) העופות אינם כשרים לקרבן רק מורים וכני יונס. המורים אינם כשרים לקרבן רק כשסע גדולים כל כך שגולות גופם גדולים ומלטיס בזבז. וכני יונס אינן כשרים רק כשקטנים כל כך כשעקר מהם נוהג יתעלה מקום מתקרב דס. והמורים הם גולות גופם אינם מלטיס בזבז, כ"ל מחוסר זמן, וכני יונס שצבד זמנן, ושייטס פסולים להקריב, ואפילו אם הקריבין תקרבן פסול:

פרק ב' (ב) הקרבנות סס ד' עוים, סעולה והטמאם והטמאם ובסלמים והטמאם. סדר הקרבנות כך הוא. כל קרבנות סיחד טעונים מציכה מביכה ומכעלים בתי ידיו על ראש הקרבן בין צ' קרניו קודם שיתעם, ואפי' קרבן שחפסין כולן סומעין, וישעם מציכה מיהודי על הסתמלת סתמא שמיניו עליו. ועל הטמאם כל יום טמאם מיהודי עליו. ועל סעולה מיוחד עון סתמא או סלית שיתק לנפש שצבד עליו. ועל הסלמים או סודס אומר דברי סבכ ומתעלה לה' ית'. מוזן מצבד ומעשר ומעטם שלין לרייטס

פרק א' (ב) סעולו מים אשר מסס יקריבו למזבח סן שלש מיני סעולות, בקר, אלן, עוים. בקר כולל, עגל, פר, פס. סתמלת זמן הקרבנות הוא מיום שמיני לליתרן, דהיינו אם נולדו ביום יום האחרון משנתם הראשונה, ודעינו אם נולד בחלות היום, הוא פסול להקריב ביום האחרון משנתו אחר חלות היום, ואפילו נשחט קודם חלות וזכר דעו לאחר חלות, פסול הקרבן. פר ופרס תקריבין רק משעבדו עוים שנה ול"א יום משנה שנים, וכשרים להקריב עד יום האחרון של שנה שנים. ומהשביעין מעת כ"ל, אלן כולל, כבש, עגל, כבש, פר, כבש, גדי אל. סתמלת זמן הקרבנות הוא מיום שמיני לליתרן כ"ל, וכשרים להקריב עד יום האחרון משנתם הראשונה, ויוב האחרון בכלל ההכשר, ומשביעין מעת נשחט כ"ל בעגל. האלו ה"ה יבש זכר, ולינו נקרא אל עד שיפער בליו שנה ול"א יום משנה שנים, ועד סוף שנה ראשונה נקרא כבש. וזכר להקריב כבש: ב' זכר, ועד סוף שנה ראשונה כל יום יום וכו' כל כב. ול' אל' רק יקריב' סלג' ולינו כשר להקריב כלל. ומתעלה ל"א יום נקרא אל' וכשר להקריב עד יום האחרון משנה שנים שלו, ויום האחרון בכלל ההכשר. ומשביעין מעת למע

דיני הקרבנות

הכליות עם חלביון ואת חיותה אשר על הכבד הוא הקלה התחמון היואל מן הכבד שהוא כדמות סכהן צאלצמות סיד . ואם היא החטאת מן הכבשים שזרסית עוד מלמד סתלרסיה הלה שזכרה לח האליה כולה עם הכליות הסמוכות אליה ואלו כולם נקראים אמורים , ר"ל דברים שהם ס' עשרתו אותם מהחטאת :

(ה) החטאת כולה לכבד אם עבר אחד על כל אחד מהכריות שזכרו בתורה בשוגג . ואין כל הכריות דרין זה , כי יש בשכל לעשות הספה צומנו או שלא יתוול חייב כרת , ואם עבר עשה בשוגג אינו חייב חטאת . לפי שפסח ומילה הם מצות עשה והאורה לא חייבה להקריב חטאת אלא למי שעבר על מצות לא תעשה בשוגג , שנאמר ותטה חטאת מכל מצות ה' אשר לא תעשה .

וכן המגדף את השם חייב כרת , אבל אם נגד בשוגג אינו חייב חטאת שנאמר לעשות בשוגג ולא מלך מן שאינו עושה מעשה . וכן אם עשה אדם למקדו על כגל מן הקדשים אף ע"ס שהוא כרת וחייב על שגגות חטאת אינה חטאת קבועה כי המורה אמרס ואם לא הוא ואין ידו משגת וכו' . אבל שאר הכריות מכל"ל כריות ששכחתם כל העובר על אחת מהם בשוגג חייב חטאת , אמנם עשה הקרבן שנתקדש על הטענה של הכריות בלא הכריות כתב סמיטיוני שיש חלוק בדבר , אם הימה שהשגג בע"א מקריב שגוגו עו על שגמו לחטאת צ"ח שיהיה יחידי הוה ענין או הדיוט או כסן משין , ואם שגג בעומת מקדש וקדשו מקריב כבשה או שערית עזים , ואם לא הוא וצדו משגת מקריב שערית הכפה . אבל אם הימה שהשגה ואם אין ידו משגת מקריב שערית עזים , כי אם היה יחידי ע"ש בשאר עבירות , או יהיה חלוק צ"ח שהשגגים , כי אם היה יחידי ע"ש אחד מן העם והוה שיקדו הכתוב עם הארץ , חייב שערית עזים או נקבה עם חלבן לחטאת , ואם היה נשאר או מלך שכלל בשם נשאר , מקריב שערית עזים , ואם היה כסן עשה [וע"פ סתמאלס שהתבאר בסדירות פ"ב] מקריב פר על כל הכתוב , וזו דעה סרמכ"ס ז"ל : וזהו אשר יקדש פר על כל הכתוב , וזו דעה סרמכ"ס ז"ל :

(1) ואם אדם קרבנו . שחיטתו וזריקתו עו כבו בעולה בספיף ב ואלשם מקריב עמנו האומינין והבשר נאכל לזכרי כהונה בעזרה כען בעתות בספיף ד . ולא סן כשעומת , אם כשתפק לו אם עבר על אחד מהכריות שזכרו בתורה או לא , חייב להביא קרבן אדם , וזה נקרא אדם תלוי , שגב על הכסף , ואם יסודו לו שגדולי חסד , יביא חטאת . ועוד יש אשמות ששע"אלים הם ודאי חסד , כגון הכא על שפחה חרופה שגוג . וכן מי שנהנה מן הפקדש השום ונקרא אדם שפחה חרופה . וכן מי שנהנה מן הפקדש השום פרוסה , חייב איל אדם , ונקרא אדם מעילוט , זה אם נהנה בשוגג , אבל אם נהנה בצדוי אינו חייב קרבן . וכן קרבנות סדורות ומעונת מקדש וקדשו , וטענת בשוי , חייב להביא קרבן אדם , וקרבתם שום . וכן מי ששכר צפקודן וכשבע עליו לשהק , וכן מי שגזל וכשבע על שקר , או מאל אבדה וכשבע על שקר , או שסוה את חברו בעמל וקטן וכשבע על זה לשהק חייב איל אדם , וזהו נקרא אדם גזול . מלו סם כל הקרבנות שחייב בהם היחיד על דבר ששטס או שערב כשעובר עבירה כפועל או בעצמט סתפסי . אדם ניזר ואשם מוצרס הוא דוקא כש . אשם גזולת אשם מעילות אשם שפחה חרופה אשם תלוי ס"ה איל דוקא : (2) קרבנות ביתחייב בו הלאס ששם אשם תלוי ס"ה איל דוקא : (3) הוא הוב והיבס ששפחהרן מקריב שמי חורים או שמי בני יונה א' לעולה ואחד לחטאת . (4) הוא המורס מקריב שמי כבשים אחד לעולה ואחד לאשם , והוא הנקרא אשם מולרס , וכבשה אחת לחטאת . ואם היה עמי מקריב שמי חורים או שמי בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה וכבש לאשם . (5) הוא קרבן סילולת כשן צ"ח שגמו לעולה וכן יונה או סור לחטאת . (6) אשם הימה ערים מקרבת שמי חורים או שמי בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת . (7) הוא קרבן ניזר שנתעמל בעמל , שכן שנתעמל בשוגג וכן שנתעמל בצדוי , וקרבתו שמי חורים או שמי בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכשן צ"ח שנתעמל לאשם . (8) הוא קרבן סגר , שהגר אינו כננס לדת סתלרסיה

שמיכה , וכל קרבן השוק ג"כ א"ש שמיכה , אבל קרבנות האביר א"ש שמיכה , מן ששעיר הששחלה שהס"ג . שוקן עליו , ומן עמר הטלם דבר ששומינין עליו שלשם מזקרי סוהרדין . וכל קרבן יחיד שז"ק שמיכה אינו רק קרבן זכרס על ישראל ולא קרבן שמי . הסמיכה זכרס להיות בכל כחו , ויחפק לסמיכה שמיטה , ואם שחט הקרבן בלא שמיכה , הקרבן כשר : (3) אם עולה קרבנו . והעמד בהכונה בלפועל של המזבח , ומינה שמי ידיו צ"ח לעשרת ס' וסעודת עומד בעזרה ועמי למעשר , רלשע עומד ועמי שמי קרבנו ואומר כ"ל בספיף א' . והשחטס יכול להיות כסן או על כלי שרת , ואם שחט בסכין שמיכה ועמי למעשר , ושחט בסכין על כלי ישראל ועומד בעזרה הבהמה ועמי למעשר , כשר , וחוקר צ' סמיטיס והורדין , ומיפק אחר שמיטה עניף הסכין למעלה שלא יעספק הדס שכל הסכין למוך המזרק . והסכין הסקבל סדס עומד בעזרה כשהמה המזרק צידו , האריוו לאסון ופניו לדורס , ומעמיט המזרק כהמה לולס שהששם , וזוהו הסמיטין והורדין ששיי בחוך אורי סתוק , כדי שיקבל כל הדס . אחר כך מוילך סדס אל המזבח , ועומד על הכלה נגד קרן מזרחית לפוית של עזרה , וזוכר סדס המזרק ערמוח נגד הזוית של המזבח למעט שחוט הסקרא הוה צלמלע גובה של המזבח ומתמוון שזריקה סדס יהי על צ' לזדי המזבח , מוצח ולסון , והולך משם לקרן מערבית דרונית וזוכר ג"כ על הזוית של המזבח , למעט ממוס הסקרא , ועמוון גם כן שזריקה סדס יהיה על צ' לזדי המזבח , מערב דרוס . ושכי הדס שוקן על יסוד דרוני של המזבח . ואחר כך שפסטיינין טור העולה , ומתחין העולה לאבדים [הששע ומחוס כשר צ"ח אפילו למחלה , רמכ"ס ע"ג] ועמילן החתום של המזבח וטורסין אסון ללן , וקודמס שחוט הכשר על המזבח ע"ש העולה , והמלכה ששפסיס און ג"כ , וקודמס שחוט הכשר על המזבח מולחן יפה יפה כדדך ששולחין שער לללו , וזלחי המור שלה ששולס לכהן סתקריב אותם , ואין העולה אלא מוצר הכקר או מוצרי האלן המזבח מן הס , וסודמס וכוני יונה ואחד בהן הזכר והנקבה : (4) ג' שמי עולות עם חן חורים וכוני יונה ואחד בהן הזכר והנקבה , ודייהס שמי . עולת חובה בלה כגון שערב בשוגג . על מצות עשה הכתובה בטורה , ולא קיימה , כששע מביא קרבן עולה , או שערב על לא טעשה סמיטיס לעשה , ודייהו בלא לא תחזירו עמט עו בקר , ואם ע"ש על הכשר עו בקר , עליו עליו המצות עשה בשם השחרופו , על לאו כזה אינו חייב מלקות , כי טעשה בלה תקול הלאו , או בלאו דלל תגזול , הוא ג"כ יתפק לעשה , ואם לא ע"ש יעשה , והשכי את גזולו , ואם עבר על לאוין כאלה ובל ע"ש , מביא קרבן עולה . וזהו המוצר הכרי ע"ל להביא עולה . נדבס הוא האומר על נדבס אחת הכרי זו עולה . והתפק מיה צ"ח נדכר לנדבס . נדכר , אם אחר הכרי ע"ל להביא עולה , והתפסי בהמה לעולה לטלם לנדכר , ומתה הבהמה או נגנבה או אבדה חייב להביא בהמה אחרת לנדכר . ואם אחר בלשון נדבס , הכרי בהמה זו עולה , ומתה או נגנבה , אין לרין להביא בהמה אחרת : (7) אם חטאת קרבנו . סמיטיס וקבלה הדס סוה כעולה , רק דמה זריקת סכהן ד' מתכות על ד' קרבות המזבח , ועומד אלל זוית דרונית לוקח מזקר הדס ועולה בעלל סתמלי , וסובל אלכע יד יעינו בדר שזריקה , ואחז המזרק צידו השמללי , ומשך האלכע סובל בדר על חוד אוחז זוית של מוצח לעולה המסוכס , ואחר כך מקרבת אלכעו לפוית , ומשם לקרן לפוית מערבית , ומשם לקרן מערבית דרונית , וכל קרן וקרן סתמניס אלו עובל אלכעו סה"ל בהסם שנתמוק ומתה כשתקלה ומקרבת האלכע כ"ל . והכ"ח יורד מהמזבח ושוקן שמי סדס על יסוד דרונית מערבית , ועולה את האומינין ועקש"ע"ל על מוצח סתלון , ושאלר הכשר נאכל הזכר כהונה בעזרה צ"ח מאלל ליוס ומילה עד חיות [ואם החטאת אלו מן בקר או מן פנים שוקן על המזבח הטלם אכר על הקרב מעפסיס והשכי

דיני הקרבנות

ומה שמנו לבית הדשן שהיה ב'מרת הכבש. ואח"כ שופט בידו אמר
הגוף בין הכהנים, ואו"ל לשכמו בכל אורח השדרה, גם לא להבדיל
ב' יפתי ארומים זמ"א. ואח"כ שופט גם הגוף צמלה וזרקו על השט
[כמנ"ס פ"ו ממנ"ס ק"ה כ"א כ"ב]:

עניני ודיני המנוחה. א] מנחה סלת יליד, מביא מפרון סלת ונות
שמן, ונותן קלח מהשמן בכלי, ונותן הסלת על השמן,
ואח"כ נותן קלח מהשמן על הסלת וזוללו יפה. ואח"כ נותן בכלי
שרה, וחוזר ויוקל כל השמן הנשאר בלוג, ואח"כ נותן גם קומן
לבוש עליו, ומביאו אל יבנה. והכהן מוליכה אלל המזבח ומניש
כלי שבה המנחה כנגד חוד קרן דרומית מערבית, ואח"כ מהלך
לצונחה ללד אחד ואח"כ השמן שבע"ל ומעלו למזבח ומולחו
שרה, ונותן כל לבושה על הקומן שבע"ל ומעלו למזבח ומולחו
וניתנו על השט אשר על המזבח ישיבי המנחה נאלל לכל זכרי
כהוה: ב] יליד קומצין המנחה. אחר שגמר הכלי שרת שבו המנחה
בימינו לקרן דרומית מערבית על מזבח מבלק כל הלבושה שצמחה
ללדי הכלי, וזאתו הכלי שבו הנשחה ביד שמאל, וכוסף אלצבנות
יד ימינו באופן שישאר ריוח צין האלצבנות שספף לסם ידו, ומנייש
לרדי סם ידו בסולת במקום שצמחה ערובה, ועי"ז הקחה ודחף
וגכס למחן הריח שצין האלצבנות הכפופים לסם ידו. ואח"כ מוליח
ידו כך מהסלת, ויחחק בגודל אה הסלת שבושע ויולל אלצבנות
הכפופים מלד זה. ואלצבנות הקטנה חוזר ויחחק ג"כ הסלת שמלד
האחר כדי שלא יבא צהקמיה יתור ממנה שצכס תחמ"ד האלצבנות
הכפופים האמצמיים. ואח"כ נותן קומצין לכלי שרת והלבושה עליו
כמו שזכרנו לעיל: ג] מנחה מאפה מנוד יליד. אה חלות כלל
השמן בשמן ולש כפושטין ואופס ויחמם וי"ן בכלי שרת ונותן עליה
לבושה, ואין בה יזקה שמן, שנאמר ה' ז' מלות בלבושה בשמן.
ואם ריקוקין יבא, לא גה הסלת כפושטין ומשח אה הריקוקין בשמן.
שנאמר וריקוי מלות משמיים בשמן, ואחר אפיה מוכח אוחס.
וכילד מושח, מביא לוג שמן לכל שערין ומשחן וחוזר ומשחן עד
שיכלה כל השמן שלוג: ד] מנחה המצחה והמרחשת יליד. נותן
השמן בכלי השמן שלוג: ז' מנחה המצחה והמרחשת יליד. ונותן
ואח"כ לשה כפושטין ואופס אוחס במצחה או כדמרחשת שבו, עד
ופוחת אופס פמים ונותנה בכלי שרת ויוקל עליה שחר השמן ונותן
לבושה. מה בין מצחה למרחשת, מרחשת יש לה שפה והכלק
שלושין אוחס עליהם ים לה שפה ואינו יולל ומתפש ארן לה
שפה והכלק ששלושין אוחס בה קשה כדי שלא יבא מבלק ומבלק: כל
ארבע מנחות אלו האפיוות. כשאופין אוחסין כלל שפרין עשר
חלות, ואם רבה בחלות או חסר כשרה, וכליך פוחטין אוחסין כוסל
החלה לשנים והשנים לארבעה ומגדיל, וכלן פוחטין כזימס, ואם
הגדיל הפוחטין או הקטין אוחס כשרים: ה] ומדר החמיר. ככסן
מקדש דריו ונגילו מן הכיור וחורס אה השן. וזה הכסן מלמד
משדר מערכה גדולה מצומח המנחה, ומניח על השט שני גזרי
עליס. ומצקין אה כבש החמיר ומשקין אותו מים, ושוחטין
ליחי, וחוקקין דמו [הכל כחומר לעיל פ"ב ס"ב] וכן צחמיד של
בין הערכים, ומלוח עשה ששח חמיד סוקר על המנחה לא
פכס:

ליות ישראל לכל דבר. אלל בשלשה דברים מילה עולה וקרבו,
כי בשלשם נכחו ישראל לכלל המורה, וקרבו כגרי הוא שמי
חורים או שמי בני ויה שמיים עולות: (ח) ואם שלמים קרבנו.
שמיטתן בכל מקום בעורה, ודמן שפון שמי מנחות שכן ארבע
ז' כחמור בעולה] והאמורין מקריקין על המנחה, והכסה לוקח ההוא
השקי, והבעלים אוליס הבשר בכל מאלל ובכל ארס ובכל העיר
לגי ישים וליה אחד. שלמי יחוד ומורה שזין, מכל מיה בהמה
דיו זכר בין נקבה, ודיימו כבש כבשה איל עו שער שפירה עגל
עגלה פר ערה: ואם חודה קרבני, שמיטתן בכל מקום בצורה,
ידמן שפון שמי מנחות שכן ארבע [כחמור בעולה] והאמורין
מקריקין על המנחה. והכסן לוקח המנחה שזין, והבעלים אוליס
צבשר בכל מאלל, בכל העיר, לכל ארס, ליום וליה עד חלות.
מביא סם המורה מ' לחמים, עשר חלות חמץ ושליש חלות מלות,
וגחלקים ג' מיטס, עשרה שפון חלות מאפה חמור, ועשרה שפון
חלות ריקוקין. ועשרה שפון חלות מורכבת. וארבע חלות דהינו
הלה חותם מכל מין נותן לכסן, ושאר הלחמין נאלכין לכל ארס
סמור בירושלים: (ט) קרבנות השפוטות. ארן כשר כפושטות רק חורים
או בני ויה, ושמי כלים רק לקרבן יחיד ויחמם סם רק מוחסר
בסן חלוק אה זכר או נקבה, ואין המניטין פוסלים בסם רק מוחסר
זכר. וטולה סמוך כולה לליל לבושה, וחמפת הסוף סרס יעלה על
המנחה והבשר נאלל להניס. ואיסי נשחפים רק מעלקים. וזהו
שדר מליקוקן, כחמפת הסוף הכסן עומד למעט על הכרסם אלל קרן
דרומית מערבית של מזבח. ובעולה הסוף הכסן עולה כבשע ופוכה
למרב ובא לו לקרן דרומית מערבית של מזבח, ויבן בעולה ובין
כחמפת כך היה שדר המליקה, כהסן מניה הסוף על מחורי קרן ידו
המאלית, שמי הסוף על ג' ידו וערסו למעלה, והכסה אוחו ב'
דגלי הסוף בין אלצבנותיו וזה קומציה של יד שמאל, ושמי גמי הסוף
אוחו בין אלצבנות למטה, ומשך בידו הימנית עור הגרון עס ב'
הסימנים על ל' פנימי אלצבנות ואחס, ואוחו העור הסוף בין אלצב
זמגול, ואח"כ קולן בלצרימי של יד ימינית אה חוט המדרה של
הסוף עמול ערסו, ומתקן שם חליות המספרתה זה מזה. אלל אינו
צנתק עדיין רוב הבשר שמקיף האור. ואח"כ מנתק בעולה שושע
זסקה או כ"ב על כל ארס אחד, וכתחלה שמקיף המספרת
דיבו של סימן. ובעולה מנתק בלצרימי אה שפכריו רק סימן' או
ומגדיל הכלס מהגוף, אלל כחמפת אינו מגדיל ומדרשח מחובר
כסיתין סא' שמינו מנתקו. כחמפת אוחו בעוף וזהו דמה מרחוק
עמלה ודוחה ביה המליקה בין אלצבנותיו, כדי שמי"ז ירדו שייכי
סרס ליסוד המנחה, ואם לא מליה ספול. ולאחר מליה סרס הבשר
כלו להכריס כחמפת בהמה. אלל בעולה הסוף למחר שבעדיל הכלס
מהגוף עמלה ודוחה ביה המליקה שגנוף הסוף על קיר המנחה
למעלה ממוס הסקרא כדי שירד סם דמה וכן משה עס הכלש
שדוחה ביה המליקה שבו לקיר המנחה עס. ואחר שמיאלה דם הגוף
הדס הכלש בעולה, נוסל הכלש וסופסו צמלה וזוקקו עי"ז השט,
ואח"כ נוסל הגוף וקורע ממנו חוטק עס המור והכנה שמינו ואת
דמינו מעיים הנמשקין ויוללן עס חוטק עמון הגוף ומשקין חוטק

מצוה על כל אחד מישראל שילמוד תמיד דיני הקרבנות ויזדה בקי בהם כמו שאחז"ל (מגילה לה) אמר
אברהם אמרנו לפני הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל חופאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול
וכדור הפלגה אמרו לו לאו אמר לפניו רבש"ע במה ארע אמרו לו קחה לי עגלה משולשת וגו' אמר לפניו
רבש"ע תינח בוכן שבית המקדש קיים בומן שאין בית המקדש קיים מה תראה עליהן אמר לו כבר חקנתי
להם סדר קרבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מברכין לפני קרבן ומוחל אני על
כל עונותיהם:

דינים אונ מעמים פון דיא קרבנות

ויקרא אל משה גוי. ער האט גערופן צו משה, אונ עם שטייט נים נוער עם הט ג'רופין. דער קורש זאגט דאס גיהער צו דיא פריערדיגע סדרה, למשל אמלקה האט גיזאגט צו אבאהמיס סער, ער זאל מויערין אפאלאץ פון ווינעטמוענין, אויף יעדער זאך פון פאלאץ האט ער געשריבען דעם נאמען פון מלך, וויא דער פאלאץ איז פערמיג גיטארין אונ דער מלך אליין איז אריין געגאנגען איז פאלאץ אונ האט גיזעהן אז אויף יעדער זאך איז געשריבען זיין נאמען, איז אים זייער שוין גיפעלין, האט דער מלך גיברענגט וואו איז דער מייסטער, האט מען אים זיזאגט דער מייסטער שטייט אויף די גאס, האט דער מלך גיזאגט דער מייסטער האט מיר גיטאהן אזוי אפבוד אונ אויף יעדער זאך האט ער געשריבען מיין נאמען זאל ער שטיין אויף די גאס אונ זאל נים האבין דעם פבוד צו זיין מיט מיר צוזאמען אין דעם פאלאץ, האט דער מלך געהייסן מען זאל אים אריין רופין אין פאלאץ, אין די סדרה פקודי שטייט ווען משה האט אויפגישקעלט דעם מלשן אויף יעדער זאך איז געשריבען פאז'ה צנה ה' את משה, ווי גאט האט גיזאמטן צוא משה, וויא הקב"ה איז אריין געקומען אין משפן אונ האט גיזעהן אז אויף יעדער זאך איז געשריבען זיין נאמען, האט הקב"ה גיזאמט וואו איז משה, געוויס אין די מקוה, האט הקב"ה גיזאגט משה האט מיר גיטאהן אזוי אפבוד אונ האט אויף יעדער זאך געשריבען מיין נאמען זאל ער נישט אריינקומען אין משפן, דריבער זאגט דער פסוק ויקרא אל משה, גאט האט באלד גערופען צו משה ער זאל אריין קומען אין אהל מועד. דער קורש זאגט פיר מואל איז משה געשטאנען ביי דער זייט אונ איז ביי זיך גיזעהרעט גיזעהן, ווען גאט איז גיזעהן מיט משה ביי דעם סנה אונ האט גיזאגט צו אים גיי צוא פרעה, אונ געם ארויס די יודין פון מצרים, האט משה גיזאגט נוער בין איה אז איה זאל גיין צו פרעה ארויס זעקען די יודין פון מצרים, האט גאט גיזאגט צו משה אויב דו וועסט נישט אויסלייזן די יודין פון מצרים, איז נישט אונ אנדערער וואס זאל וויא אויסלייזן. ביי דעם נים איז אויך משה געשטאנען ביי דער זייט, האט גאט גיזאגט צו משה שפאלט דעם ים, אונ אויב דו וועסט אים נישט שפאלטן, איז נישט אונ אנדערער וואס זאל אים שפאלטן, ביי דעם בארג סיני איז אויך משה געשטאנען ביי דער זייט, האט גאט גיזאגט צו משה אויב דו וועסט נישט ארויף גיין געמען די הוהה איז נישט

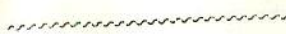
איין אנדערער וואס זאל וי געמען. ביי דעם אהל מועד איז אויך משה געשטאנען ביי דער זייט, האט גאט גיזאגט צו משה ביי וויא לאנג וועסטו זיין ביי זיך אזוי גיזעהרעט, אלץ ווענדט זיך גאר אן דיר, דריבער האט גאט באלד גערופן צוא משה, אונ ווייל משה איז גיזעהן ביי זיך נאנג גיזעהרעט דריבער האט ער נישט גיזאמלט שרייבען אויף זיך ויקרא אל משה, גאט האט גערופן צוא משה, ווארום ויקרא איז אלשון ליבשאפט, דריבער האט ער געשריבען ויקרא מיט אקלייגע אלה, עם זאל אויסזעהן גלייך ווי עם וויקלט גישטאנען ויקר אל משה, גאט האט זיך גיטראפן צו משה, אונ וויא משה איז געקומען אין אהל מועד האט גאט גיזאגט צו משה דו זאלסט זאגן די יודין די דינים פון קרבנות. (א) אים כי יקריב סנה קרבן לה גוי. דער מענטש וואס וועט מקריב זיין אקרבן צו גאט, אויב דער קרבן וועט זיין אעולה, דארף דער קרבן זאכט זאכין, סמיכה, דער מענטש וואס בריינגט דעם קרבן לייגט זיינע גיידע הענד אויף דעם קאפ פון קרבן צווישען די הערנער אונ ער זאגט וידוי אויף די עבירה וואס ער האט גיטאהן, וואס וועגן די עבירה בריינגט ער דעם קרבן. נאכדעם שחיטה, שעקט מען דעם קרבן, ווייל דער מענטש האט געבארפט שטארבן וועגן די עבירה וואס ער האט גיטאהן, דריבער האט גאט גיזאגט מען זאל אויסטראשין דאס שטארבן פון דעם מענטש אויף דאס שטארבן פון דיא בהמה, די בהמה זאל אויסלייזן דעם מענטש. ווייל ער האט גיטאהן פשוטה אויף זיינע זינד, איז דער קרבן מכפר אויף אים. נאכדעם וריקה, שפריצט מען דיא בלוט פון דעם קרבן אויף דעם מזבח, ווייל וועגן דיא עבירה האט געבארפט זיין נשמה גיזאמטן ווערן דורך דיא מלאכי חבלה, דריבער זאל מען ווארפן די בלוט פון דעם קרבן אויף דעם מזבח. נאכדעם הפשטה ציהט מען אפ די פעל פון דעם קרבן, ווייל דער גוף וואס ער איז אקלייד צו די נשמה איז פאר מיואטה גיזאמטן וועגן זיינע זינד, דריבער וואלט מען געבארפט אפציהען דעם גוף פון די נשמה, האט גאט אויסגיטאהט דעם מענטש אויף דיא בהמה, דריבער דארף מען אפציהען די פעל פון דעם קרבן, נאכדעם נהיח, צו שניידט מען דעם קרבן, ווייל וועגן זיינע זינד וואלט מען איהם געבארפט צו שניידן אויף שטיקער, האט גאט אויסגיטאהט מען זאל דעם קרבן צו שניידן אויף שטיקער. אש על המזבח זעריבת התמיחם על

סדר ויקרא

האש, וייל מען האט געדארפט אים פארברענען פאר זיינע זינד אין גיהנם, דריבער האט מען אנגעצוינדען אפייער אויף דעם מזבח צו פאר ברענן די שטויב פלייש פון קרבן ווייל דער פייגער פון גיהנם וועט קיין טאהל פארלאשן ווערן, דריבער טאר גיט פארלאשן ווערן דער פייגער פון מזבח. ונתקרב והכרעים ירחץ במים, און וייל דאס מערקטע זינד ווערס גיטאון מיט די הענט און די פיס און וואס מען עקט אעלעקע זאכן וואס מען טאר גיט עסין, דריבער מוז מען וואשן די פיס און די קלישקעס פון דעם קרבן, דער מענטש זאל געבייגן ער זאל אויף ריין מאכין זיינע הענט און פיס און די קלישקעס פון זינדיגען מיט ווי: (וי) ואם מן חטף עולה קרבנו לך, דער מענטש וואס איז בייך איז ביי אים געלט גאר גיט ווערס גאר ער זאל רעמטין זיין נשמה, דער מענטש בריינגט אקרובן פון אברהם אדער פון שעפסין, פון זיגען, און דער מענטש פאר זיבערט זיך אויף דעם קרבן אז גאט וועט איהם געוויס מוחל זיין דיא עברה, וואס זאל אבער טאהן דער ארעמאן וואס האט קיין בהמות צו בריינגען פאר אקרוב, און זיין הארץ איז אים צו בראכין, ווייל ער ווייס גיט מיט וואס נעמט ער געווייליגט ווערן צו גאט, דריבער האט די תורה גיזאנט ואם מן העוף, אויב ער דארף בריינגען אקרוב פון עופות, ווייל ער איז ארעם. עולה קרבנו לך, ויין קרבן איז שוין לאנג אויפגעגאנגן צו גאט, ווארום דאס ציבבראכין הארץ זיינע, דאס איז ביי גאט דער געקטער קרבן, דער ארעם מאן בריינגט אטאפעלען קרבן, זיין צו בראכין הארץ, און דעם קרבן, און וייל גאט וויל ווייזן דעם ארעמאן אז זיין קרבן איז ליב ביא איהם, דריבער האט גאט גיזאנט פאלד ווי דער ארעם מאן נעמט בריינגען דעם עוף צו אקרוב, זאל דער פהן טראגן דעם עוף צום מזבח, צו ווייזען אז דער קרבן איז ליב ביי הקב"ה. אלע קרבנות ווערן גישאכטין אפילו דורך אוישראל און מיט אטעסער, און דער עוף ווערס גישאכטין גאר דורך אפהן, און מיט דעם גאנל פון פהן, און וייל דער ארעמאן איז אונטערקעניג און האלט דעם גאפ אראפגעבונגען און זיין נאקן טאהן איז אין דערטהייד, דריבער זאל דער פהן אזוי טאהן מיט זיין קרבן, ער לייגט די טאהב אויף זיין האנט מיט דעם פנים אראפ און מיט דעם נאקן ארויף. און וייל אקסין און שעפסין עסין פון דיקאקעמע פייגער בעל הבית, דריבער זאל מען די קלישקעס

זיינע אים וואוואשן און מקריב זיין אויף דעם מזבח, אבער עופות, עסין וואס זיי געפינען אפילו פון פריערע, דריבער דארף מען זיינע דעם קלישקעס אנוועק ווארפן און מען טאר זיי גיט מקריב זיין אויף דעם מזבח, און דאס איז אמאקס פאר דעם ארעמאן ער זאל גיט נגבן און גיט גולן. ער זאל גאר עסין פון זיין פארדינסט, וואס ער נעמט ארבעטן און פארדינען, און די פערערין וואס ברעקן די טאהב ווי אקלייד ברעקט דעם מענטש, זאל מען אויך אראפגעמען פון די טאהב, צו ווייזן דעם ארעמאן אפילו גאקעט צו זיין, און גיט געמען פריערע, די גידערים און די פערערין געקט דער פהן און ווארפט זיי אויף די ערד, געבן מזבח און זיי ווערן איינגעשלינגען אין די ערד. צו ווייזן דעם ארעמאן ער זאל גיט קנא זיין דעם גביר מיט זיין עסין און מיט זיין קליידונג, ווארום אלץ איז גאר נישט, אלץ ווערס זיין געשלינגען אין די ערד. דאס איז געשמעקט פון אזוי אארעם מאן וואס בריינגט אקרוב אטאהב. (א) ונפש כי תקריב קרבן מנחה, און דער ארעם מאן וואס ער האט גיט געלט צו קויפן אטאהב, און וייל ער וויל זיין געווייליגט פאר גאט אויף זיינע זינד וואס ער האט גישאחן, געקט ער אביסל מעהל וואס ער דארף האבן צום עסין פאר זיך און פאר זיין נויב און קריבער און בריינגט דאס צום פהן פאר אקרוב אים צו לייזן זיין נשמה, דער מענטש זיין הארץ איז אים שטארק צו בראכין, דריבער האט די תורה גיזאנט ונפש כי תקריב דער ארעם מאן וואס נעמט מקריב זיין דאס נפש, דאס עסין פון זיין לעבן, מנחה לך, דאס הייסט ביי גאט אטמנה, גיט אקרוב, און גיט דער פהן איז מקריב די מנחה, גאר די נשמה פון דעם ארעם מאן איז מקריב די מנחה, צו ווייזן אז גאט גיטען בויקאזיל אויף די מנחה, צו ווייזן אז גאט נעמט געבן זיין ליכטיגקייט אויף דעם ארעם מאן ער זאל אים הייליגען און בריינגען פון זיינע זינד וואס ער האט גישאחן: (ב) וכל קרבן מנחה פלח פלחי, אלע קרבנות זאלסטו זאלצין מיט זאלץ, דער פירש זאגט דער ים האט גיזאנט פאר הקב"ה רבנו של עולם די וועלט איז געטיילט אין דריי טייל, איין טייל איז מדרב, איין טייל איז געוואנט, איין טייל איז ים, אין דער מדרב האסטו גיגעבן דיא תורה, אין דעם געווארנטין ארם האסטו געבויט אמשן, אין דעם ים וואס וועסטו געבן, האט גאט גיזאנט פון דעם ים וועט מען געמען זאלץ צו דיא קרבנות:

מִשְׁכַּן וּמִנָּה יִקְרִיב יְתִיבָה
 לְרַעוּא לִיהָ קָדָם יי׃
 ד וְיִסְמְךָ יְדִידָה עַל רִישׁ
 עֲלִיתָא וְיִתְרַעֵי לִי הֵ
 לְכַפְרָא עֲלוּהֵי׃ ה יִכְבֹּס
 ח יִקְרִיב אֹמֶר׃ ט רִשׁ ו יִבְנוֹת קִי
 קִדְוִשׁוּן כ בְּפִרְא מַח מִטְכִּין כֹּל
 כְּרִיתוּס׃ ז לְרַעוּא׃ ח מִטְכִּין כֹּל לְפָנֵי
 ט׃ זִמְחִיס קִיט׃ וּמְסָר׃ שִׁירְכִיבִין לו
 יוֹמֶה ט׃ כו פְּגִילָה יִי קִדְוִשׁוּן לו זִמְחִיס
 לִבּוֹ לִי מְגִילָה כֹח זִמְחִיס לִבּוֹ וְזִמְ
 וְשַׁחֲמִ׃ יוֹמֶה לִי מְגִילָה יִט מְגִילָה יִט מְגִילָה יִט

יבנה קי קדושו כ בפרא מח מרכין כל כריתו ס לרעוא ט מרכין כל לפני ח זמחיס קיט ו מסר שירכיבין לו יומה ט כו פגילה יי קדושו לו זמחיס לבו ליי מגילה כח זמחיס לבו וזו מגילות יט מולין יי ט

יבנה קי קדושו כ בפרא מח מרכין כל כריתו ס לרעוא ט מרכין כל לפני ח זמחיס קיט ו מסר שירכיבין לו יומה ט כו פגילה יי קדושו לו זמחיס לבו ליי מגילה כח זמחיס לבו וזו מגילות יט מולין יי ט

בשל המורים (ה) כן בקרן עולה ש"ד שניך להיות כן טהה : אהל מועד אז יהיה לו לרצון . אבל בחולה ובשל מוח כתיב הירצן אז הישא פניך . וכן מנחה לא ארצה מיכבד :

רש"י

תמים . ו בלא מוס : אל פתח אהל מועד . מטפל בהנחתו עד הכוונה ו מהו או' יקריב יקרבה אפי' נתערב עולת ראובן בעולת שמעון יקריב כל א' לשם מי שהוא וכן עולה בחולין ומכרו ההולין לגרמי עולות והרי הן כולן עולין וחקרב כל חמה לשם מי שהוא יכול אפי' נתערבה כספולין מ' או בשאטו מוטי ה' ח' יקריבונו : יקריבו אורו . מלמד שכושין אותו ב יכול בעל כרחו ל' ל' לרובו הא' כילד כושין אורו עד שיאמר רוצה אני : לפני ה' וסבך . אין סמיכה מ' בצמה : (ד) על ראש העולה . להביא עולת חובה לסמיכה ב' ולהביא עול' האון : העולה . פרט לעולת העוף : ונרצה לו . על מה הוא מראה לו א"ח על כריתות ומיתות כ"ד או מיתת בידי שמים או מלקות הרי עונשן אמור הא' אינו מר' אלא על עשה ועל לאו ס שנתק לעשה : (ה) ושחמ' והקריבו

תמים . ו בלא מוס : אל פתח אהל מועד . מטפל בהנחתו עד הכוונה ו מהו או' יקריב יקרבה אפי' נתערב עולת ראובן בעולת שמעון יקריב כל א' לשם מי שהוא וכן עולה בחולין ומכרו ההולין לגרמי עולות והרי הן כולן עולין וחקרב כל חמה לשם מי שהוא יכול אפי' נתערבה כספולין מ' או בשאטו מוטי ה' ח' יקריבונו : יקריבו אורו . מלמד שכושין אותו ב יכול בעל כרחו ל' ל' לרובו הא' כילד כושין אורו עד שיאמר רוצה אני : לפני ה' וסבך . אין סמיכה מ' בצמה : (ד) על ראש העולה . להביא עולת חובה לסמיכה ב' ולהביא עול' האון : העולה . פרט לעולת העוף : ונרצה לו . על מה הוא מראה לו א"ח על כריתות ומיתות כ"ד או מיתת בידי שמים או מלקות הרי עונשן אמור הא' אינו מר' אלא על עשה ועל לאו ס שנתק לעשה : (ה) ושחמ' והקריבו

כרחו אמר כן דאמר' אגב אונסו גמר בלבו להסכים עם מה שמכין פסוק חוקק הכמים אמר רב הווא חלה איהו עד דזיין מ דמקרא נדרש לפניו ולא חזרו לפני ה' להיטו בלויבן מועד ששס ארון והשכינים שמוים בזו : ו ק"ל הטולה ל' דהא בשיבא דקרא' כתי' טולה ועליו ואי' אלא לכתוב לסמיכה' כל שנקרא טולה לסמיכה' ען שחקו ונתן האלן לנעט טולה עוף לסמיכה ולהביא טולה לאן דעת וקנים מבעלי התוספות

כרחו אמר כן דאמר' אגב אונסו גמר בלבו להסכים עם מה שמכין פסוק חוקק הכמים אמר רב הווא חלה איהו עד דזיין מ דמקרא נדרש לפניו ולא חזרו לפני ה' להיטו בלויבן מועד ששס ארון והשכינים שמוים בזו : ו ק"ל הטולה ל' דהא בשיבא דקרא' כתי' טולה ועליו ואי' אלא לכתוב לסמיכה' כל שנקרא טולה לסמיכה' ען שחקו ונתן האלן לנעט טולה עוף לסמיכה ולהביא טולה לאן דעת וקנים מבעלי התוספות

מעמי הקרבנות

נשמחו בכך הקלע כמו שמרמז הכיניל ומה נפש חיבין יקלעס ליה קבא דאונס אונסיס גמר ומקני ליה כל שכן כאן דמלוח סוף : ששס ארון והשכינים שמוים בזו : ו ק"ל הטולה ל' דהא בשיבא דקרא' כתי' טולה ועליו ואי' אלא לכתוב לסמיכה' כל שנקרא טולה לסמיכה' ען שחקו ונתן האלן לנעט טולה עוף לסמיכה ולהביא טולה לאן דעת וקנים מבעלי התוספות

מעמי הקרבנות

נשמחו בכך הקלע כמו שמרמז הכיניל ומה נפש חיבין יקלעס ליה קבא דאונס אונסיס גמר ומקני ליה כל שכן כאן דמלוח סוף : ששס ארון והשכינים שמוים בזו : ו ק"ל הטולה ל' דהא בשיבא דקרא' כתי' טולה ועליו ואי' אלא לכתוב לסמיכה' כל שנקרא טולה לסמיכה' ען שחקו ונתן האלן לנעט טולה עוף לסמיכה ולהביא טולה לאן דעת וקנים מבעלי התוספות

משלי

וייבן נאנצק סחורה אונ איז געבליקען שפיין אן סחורה אונ דארף פארין זיין לייפציג קויפין אנדערע סחורה האם דער סחר ארויס געשיקט בריח אין דאס אלע קליינע שפעטליך צו דיא קרעכער ייפיל איינער האס געלס זאל ער אים שיקען

משלי

וייבן נאנצק סחורה אונ איז געבליקען שפיין אן סחורה אונ דארף פארין זיין לייפציג קויפין אנדערע סחורה האם דער סחר ארויס געשיקט בריח אין דאס אלע קליינע שפעטליך צו דיא קרעכער ייפיל איינער האס געלס זאל ער אים שיקען

וייבן נאנצק סחורה אונ איז געבליקען שפיין אן סחורה אונ דארף פארין זיין לייפציג קויפין אנדערע סחורה האם דער סחר ארויס געשיקט בריח אין דאס אלע קליינע שפעטליך צו דיא קרעכער ייפיל איינער האס געלס זאל ער אים שיקען

העלה ונתת אתה לנתחיה : ויפלג יתה לאברהא :

ת"א ונתח אוחס. וזכמים סס :

שפתי חכמים
מייסד ג"כ כתיב סתם סתם מועד: ה פי' דלא בעולה קלי' וסוליג
והפסטיס אלא וכו' ל"ש מולח נשים וגרים וסוליג דהסעולא
ממסס אס נחמס' מן לטננה זו מין נמקומס או שלר ססולי' או
פלמס על סנזחנ נחמי' הספסס שלר סמקט'ר' סס מורס ואין לרוך ספססס : ו וסנמסס סמורסס כילד יהיו נפ' ד' דיומס:

פירוש לתורת אלהים
פון דער עולה ונתת אותה און ער זאל ויא שניידען לנתחיה צו איהרע שטיקער :

ליקושים על התורה

משלי חכמים

דוא זאלעס ספסיס זיין ומוס שפטיקען צו דיא שאלה וואס
בען האס גינרענגס אין דער ישיבה וואס אין היפעל, דיא
זיעלס וואס וועט קופען דאך אין איהר גיס זיין גיס
ספין און גיס סרינקען, פאר וואס שפייס אין ספק איה זיין
געקועקען צו מין נאכטין ספין שטערקער וואס די ביזס אכלה
איה האב גינעסען ספין וואלד מוס סיינע האניק, האס כבי
שטען גינאנגס צו אלויה וואס האס גאט גינעפערט צו דיא
סענעספין פון די ישיבה, האס אלויה גינאנגס צו כבי שטען
גאט האס גינאנגס, יחאסיס וזהן רכבי שטען אין דאך דא
איהר דער וועלס זאל ער זאגן אמרוין איהר דיא כשאי, בין
איה דער געקועקען פערנין, האס רבי שטען גינאנגס ווי ליב
האס גאט די יודין און ווינגן זיינע פיל לאשטאס האס ער
גינערט זיינע מעשויס פון ווי ער פלעגס סאהן אלע סאהל
אפילו עס איז גיס זיין שטיינער ער זאל עסין און סרינקען,
גאר ווייל ער איז געקועקען צו איהר האס ער גיטאהן אהר
וויילען, דאס ווייסן מיר פון דיא מלאכים וואס גאט האס
געשיקט צו אברהם, איהר ויער ארם אין היפעל עסין ויא
גיס און סרינקען גיס, ווייל ויא זענען געקועקט צו אברהם
דראזין ווי גינעסין און געפרונקען; דער מודה נבוליס שרייבט
דער פסם פאר וואס גאט האס געבאטן סען זאל סקריב זיין
דער קבנות, איז ווייל גאט האס גינאולס סען זאל אויסרייסען
די מודה וואס פון דער וועלס, ווארום דיא ארטייטיגע
פאלקע מלגין באהען פאלאצין און פלעגן אין ויא סקריב
זיין קבנות צו די כוחות פון די מלכות, ווי אהין גירעכטיגס
אז דורך דיא קרבנות וועט ויער מול געשטארקט און פאר
געטערט ווערן, וועלן זיי דורך דעם קענען אראפזיעהן פון
דעם מול ארעטקערין כח און ארעטקערע הנזלה, ווארום מיר
געטינקען אז די מצריים און די כשדים פלעגין דינען צו אקסין
און צו שטעפן, די מצריים האבן געדרינגט צו די צורות וואס
זענען געמאכט וויא שטעפן, ווייל ויא האבן געוואסט ויא
גרויס עס איז אין היפעל דער כח פון דעם מול וואס גאט די
צורה פון אשעפס, פון דעם מול ווערט די וועלס גיבעטשט
מיס שטעפן, וואס דער פארדינקס פון די שטעפן איז גרויס
און בען האס פיל גוטצען פון דיא שטעפן, סען שרעס פון
זי די וואל, די קנדער ויערע דיא קליינע שטעפליך, דיא
פולך ויערע, און צו געפיין פבאר צו דעם כח פון דעם מול
קלה ווער מול וואס זעהט אים ווי אשעפס וואס ער איז אין
היפעל, דריבער האבן ווי קיין שטעפן גינעסין און ווי האבן
גישט געניצט מיס דיא שטעפן, ווי מענטשן און מצריים
האבן גיס געשטערט די שטעפן אזוי ווי ארבעט פולקער
שטערן ויא, צום ספין אדער צו איין אנדער גופצען, ויא
דער סמוק זאמט עס איז גינען פאר מיואסיס ביי די מצריים די
געשטאט ויא האבן געשטערט שטעפן צום עסין ויא אדער
צום גינצען מיס ויא, און ויא סענטשן פון לאנד כשדים
האבן געדינט צו דיא צורה פון אקס, ווייל מיס אקסין
אקערס סען די פולדער, און אז די פולדער גענען נאעטערס
ווערט געוויס און גס וואקסט און די חבוצה לעצין אלע

גינאנגס איה דורך גינסיג מלינדן רובל קעט איה דיר דו זאלסט
זייא מיר געבן, פערענס אים דער סוחר וויא אזוי קופסטו צו
פארלאנגען פון מיר מיענדן רובל דער מענטש גינאנגס
צום סוחר דעם קרעכער אונטער דאך איהר געשענעס מלינדן
רובל, האס דער סוחר גינאנגס צו דעם מענטש, דער קרעכער
האס ביי מיר בעהאנדינולס סחורה שליין פיל יאהר און האס
אייביג בצאהלעס, האב איהר גינען ער איז אערליכער פאן,
דריבער אז אים האס גיטראפין אאומגליק און סען האס אים
גענענגט און איז ארעס גינארוין, דריבער האב איהר אים
געשיניקט דעם טוב, און וועל נאך מיס אים האנדלען, איהר
וועל אים געבן סחורה ער וועט שליין די סחורה געסער היפען
עס זאל גיס גענענגט ווערן, און ער וועט פארדינען פון מיר
און איהר וועל פארדינען פון אים, אכער דו קופסט וויינען
איהר זאל דיר געבן נעלס פאראויס גיס צום האנדלען גאר
איהר צו עסין, און לעבן מיס סערקעניגען און גינאנגס
וועסטו מיר נאך עפעס שלעכטס פאהן מיס דעם נעלס, דאס
ווייל איהר דיר גיס געבן, דער נמשל איז דער גרויסער סוחר
פון דער וועלס איז תקדוש ברך הוא, די נאנצע וועלס און
אלץ נאס איהר די וועלס גיהער צו אים, און ער פארבראנט
זיין כחורה צו יעדער מענטש, וויא דער מנא זאמט אין דיא
מסכת אבות תקנת סתורה, דאס גיעוועלב אין אפין, והתנני
פקין, און דער קרעכער פארבראנט און ווער עס ווייל קופט
און בארעם, אסאהל האס גיטראפין ביי אפענטש, די האס
גיטאהן אעגריהר, און דער ווייל איז אונגעקועטן אז אים סוב
וואס גאט האס אויסקערפין אלע מענטשן זאלן קופען איהר
ירושלים גינען ווערן פאר גאט, דער סענטש האס זיך
אכער דערמאנט אן וייגענינד, די ייבס ער אז זן זארגין וואס
סרהם סען וויא קופט סען איצט אין ירושלים פאר גאט גינען
ווערן אז ער ווייסט ביי זיך ער האס אזוי פיל געווינדעס,
האס די טורה גינאנגס די געסעט עצה דו גייא אין ירושלים
גאט איז ארום חתנון ער וועט איהר דיר בחבנות האבין און
וועט דיר מחיל זיין די ווינד, ער האס אזוי גיטאהן און איז
געקועטן אין ירושלים, ער איז אכער גינעסין איהר אסמאניצע
און האס מלרא גינאמט צו גיין צום בית המקדש, ער האס
געפראכט אלע יאהר פלעג איהר קופען מיס מצות און מעשויס
סוכים אין בית המקדש און היינט קום איהר מיס עבירות ווי
אזוי וועל איהר קעגן אויפהייבן ספין פנים געבן זיין גאט, האבן
סענטשן צו אים גינאנגס אבי און וילקס גיס גיין אין בית
המקדש צו וואס ביזטו אהער געקועטן, דו גייא אין בית
המקדש וועסט אלץ אויספירען, ויא ער איז געקועטן אין חוץ
פון בית המקדש האס ער אנהאלבין שפארק צו ווינען, ויא
אזוי וועט ער זיינן אין בית המקדש, תקדוש ברך הוא
האס גיהערט זיין ווינען האס ער גינאנגס צו אים זיינע וינד
בין איהר דיר סחיל גינאנגס איהר און וילקס גיס גיין אין בית
אז גאט האס אים מחיל גינען די וינד און האס אים געדינסטן
בריינגען איהר ווינען זיינען אז ווייל ער האס גינאנגס
אךערן דריבער האס אים גאט מחיל גינען די וינד האבין זיי

הועה מדרה השכל בקהל רפאים ינוח : ג איש מחסור
 אהב שמחה אהב יין ושמן לא יעשיר : ד כפר לצדיק רשע
 ותחת ישרים בונד : ה טוב שבת פארץ מדבר מאשת
 מדונים וכעס : ו אוצר נחמד ושמן בגנה חכם וכסיל
 אדם יבלענו :

מדינים קרי

ושלחמי דרצי בוזי : ח טוב למתב בארע מדברא מן אהתא חגרגיתא וקרגניתא : י סיקמא רנגמא
 ומשחא פרייה דחפיקא וסכלי דבגי נשא נבלענו :

מצודת דוד

היא שמחה למועלי און : (ב) מדרך השכל. מדרך הסודס :
 כקבל ר"ל אחר המינים כסבי' בקבל המינים אז ינוח ולא ימעט
 עוד אבל כל ימי חייו הוא מוסר וסבל ומתוכם בכל יום יומר :
 (ג) איש מחסור וכו' : האוהב שמחה ממלא ומשמה יסיה איש
 ממחסור ר"ל מחר מכל טובה : אוהב יין וגו' . ככל הדבר במ"ט :
 (ד) כוסר : אם נגזר מיסה על הצדיק וכסלה הנזכה אין מד"ס
 ממסכים ער כי יומן רשע לפדיון כפלו : ומתא וגו' . ככל הדבר
 במ"ט : (ה) בלתי מדבר . במקום שאין אנשים : משעת משעת
 במקום מושב עם אנשים מדינים והמדות כעס : (ו) אוצר וגו' .
 סוכרן אבל הכסיל חכמי אדם כבודו נכסו עד לא הכינו עיניו ובלבט ולא יחוש אם לא ימצא לפס הכוכן :

פירוש ע"מ

כדי לזכותם לחיי מולס הנח : (ב) מדרך השכל . מו
 התורה : בקהל רפאים . בעלת ניהוס : (ג) איש
 מחסור . מי שאוהב שמחה ומשתה מחר : (ד) כופר .
 לצדיק רשע . הצדיק נחלן מחרה ורשע כל מחמיו ותחת
 ישרים . נח כונד : (ה) טוב שבת . נאמר על סוקע שכינה :
 (ו) וכסיל ארם . וכסילות של אדם :

דכן סמכס לאור כבולכו דכיסו נחמדיס ושמן טוב לסמכיס נעם
 לא ימצא לפס הכוכן :

לפועלי און אונ דיא מענמשין וואס פוהען אויפערעכט
 פרייען זיך ווען עם קומט אויף אייניעם אגראך :
 (ב) אים ויעה סדרה השכל דער מענמש וואס בלאנדעמע
 אנועק פון קרנען וועג , ער גייט אנועק פון די
 חורה , וועט ער בלאנדען ווייער אונ ווייער .
 אז ער וועט קומן בקהל רפאים ינוח אין די פאראמלונג
 מיט דיא מתים , אז ער וועט שפארבען אונ וועט
 זיין מיט די מתים צוזאמען דאמאלס וועט ער
 דוהען : (ג) איש מחסור אהב שפחה דער מענמש וואס
 האט ליב שמחה , ער האט ליב פרייליך צו זיין ,
 מיט גוט עקסין אונ מרגנען , דעם מענמש וועט
 פעלין , ער וועט ארעם ווערען אהב יין ושמן לא
 יעשיר דער מענמש וואס האט ליב צו פריגען וויין
 אונ ויה צו שפארען מיט בומאיל דער וועט גיט
 רייך זיין : (ד) כופר לצדיק רשע דער רשע לייזט אויס

ברמנורא משנה דמאי פרק ז עיקר תוי"מ

פרק ז (א) המזמין את חבריו . אומר מע"ס וכו' . והיכל דהתנה מע"ס מותר להפריס בשבת אבל לא התנה
 אסור דתני ספק חשכה ממשרין את הדמאי הא ודלוי חשכה לא והכל מיירי שהזמין חבירו ולא הדירו (ב)
 דלוי הדירו הא אמרין לעיל פ"ד אוכל עמו בשבת ראשונה חף על פי שאינו מחמיו על המעשרות . ח"ל
 התם בשבת ראשון של בחור שנשא בתולה והכל בשאר שבתות : הרי הוא מעשר . ותרומה גדולה חין לרין
 להפריס ללא נחשו עמי
 הארץ עליה כדפרטיק בפ"ק
 ועל אחד ממנה שמפריס
 למחר אומר הרי הוא מעשר
 ראשון ושאר מעשר דהיינו
 תשעה שהוא חייב עדיין כדי
 כלי אמלטי דתמד דמלכות דליכס אלא לומר אלא לומר
 (ב) ואין לנקשות דבלט סדיכו
 חין אוכלי וסמין כפ"ד
 סלינו ממסרת אלל פ"ס ד"ל
 דהכל כתי חקטס לתי סדוקס
 לטכול ממוקן ואל"ס שלל קיבל
 מליו להיות נחמן . ח"י בני מיירי
 בייחד סדי" סוי"מ פ"ב : אומר מע"ס .

גיגענען מעשר פון זיינע חבונזא אונ פירוח איש
 מערב שבת מה שאני עתיד להפריש למחר זאל דר חקר
 זאנען ערב שבת וואס איך וועל פארנען אפ שיין
 איינס פון היגנערט חיי הוא מעשר זאל ראם זיין

דכו"ס: פ' מעשרות. ויטאל ס' מעשרות לכלל המעשרות
 וכללן ג' קמח: ו' מעשרות. כפר קמי"א יב"ב תירוש
 שהמטות מעשרות ומטות סיפא קמס' הר"ש:
 ז' ר"ע היא דלמך לינו מוספ' אלל לטון לטון כדליתא כמס'
 פנורס: ז' (ז) וז"ל דכ' בעשרים מטפור על התיבז תרומתו
 תרומה אלל דימור ויפוס.
 וא"כ איך קמח ואלל אמר כלום.
 דלמי הכס שפירש המטות
 ניכרם לכך תרומתו מוספ' כפי
 שלל לגזילי כמזומה אלל הכס
 שלל כמזומה ואלל ניכרם אין כלן
 דית עינות כלל: (ח) וזמתי
 דשתי כללות נתי קמי מללתי
 ככס אלל הכעשרות: (ח) חולין
 כ"י. הפסל כדליתא ממנו ח"י

בצפוננו או בררומנו. וכוהולל על המעות: ז' היו
 לפניו שתי כללות של מבל ואמר מעשרות [ה]
 זו בו. הראשונה מעושרת. של זו בו ושל
 זו בו, הראשונה מעושרת. מעשרותיהן מעשרות
 כלכלה בחברתה קרא שם: ז' מאה מבל ומאה
 חולין [ח] נוטל מאה וא'. מאה מבל מאה מעשר
 נוטל

הפטור על התיבז ולא אמר כלום (ז) ונוטל מן השניה המעשרות קל שתייה: מעשרותיהן מעשרות כלכלה
 בחברתה. המעשרות הממיוכות לפתי כללות הללו יהיו של כלכלה בחברתה הרי קרא שם מעשרות שתייה ככח
 ומפריש מזו על זו ומזו על זו ככלל א' שירי טבל כדי מעשרות חברתה אלל אינו מפריש עליהם ממקום אמר
 שיהי קרא שם וקבט מעשרות כל אחת מן חברתה. פי' אמר ועיקר מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם.
 ומפריש מזהו מן שיריה דהכי מפריש' למתני' מעשרותיהן מזהו מהן שאלה יהיה מעשרות כלכלה בחברתה:
 (ז) מאה מבל ומאה חולין. שחמברני: נוטל מאה להפריש מהן מעשר ראשון ומעשר שני כדין
 כל מכל ובל' נוטל מן המאה (דלמס) (ז"ל של) חולין לתרומת מעשר כאלו היה טבל שהחולין נעשים כטבל ע"מ (ח) לענין
 תרומת מעשר ככלל מכל לא לענין מעשר ראשון ומעשר שני ומלל זה מפסיד ע"י תערובות זו ח' כלכלה שמפריש מן
 החולין וטבל דלמירי כיה הכא הוא שבורמה ממנו תרומה גדולה אלל לא הורמו ממנו מעשרות ולא תרומ' מעשר: מאה

הפסור על התיבז ולא אמר כלום (ז) ונוטל מן השניה המעשרות קל שתייה: מעשרותיהן מעשרות כלכלה
 בחברתה. המעשרות הממיוכות לפתי כללות הללו יהיו של כלכלה בחברתה הרי קרא שם מעשרות שתייה ככח
 ומפריש מזו על זו ומזו על זו ככלל א' שירי טבל כדי מעשרות חברתה אלל אינו מפריש עליהם ממקום אמר
 שיהי קרא שם וקבט מעשרות כל אחת מן חברתה. פי' אמר ועיקר מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם.
 ומפריש מזהו מן שיריה דהכי מפריש' למתני' מעשרותיהן מזהו מהן שאלה יהיה מעשרות כלכלה בחברתה:
 (ז) מאה מבל ומאה חולין. שחמברני: נוטל מאה להפריש מהן מעשר ראשון ומעשר שני כדין
 כל מכל ובל' נוטל מן המאה (דלמס) (ז"ל של) חולין לתרומת מעשר כאלו היה טבל שהחולין נעשים כטבל ע"מ (ח) לענין
 תרומת מעשר ככלל מכל לא לענין מעשר ראשון ומעשר שני ומלל זה מפסיד ע"י תערובות זו ח' כלכלה שמפריש מן
 החולין וטבל דלמירי כיה הכא הוא שבורמה ממנו תרומה גדולה אלל לא הורמו ממנו מעשרות ולא תרומ' מעשר: מאה

היה מעשר עלי' זאל ויא ווערען תרומת מעשר ואויף
 דיא גיין פריינין ומעשר שני בצמנו או כדורו אונ מעשר
 שני זאל ויין אין צפון ארבער אין דרום ויים ויחיל על
 הפסח אונ דאס זאל ויין אום גבוישען אויף געלם:
 ז' היו לפני שתי כללות של מבל ואמר מעשרות זו בו
 הראשונה מעשרות וזו מעשרות וזו מעשרות וזו מעשרות
 קערב פון מבל פירות וואס מען האט פון זיי נאך
 גיט גיגעבען תרומה אונ מעשר אונ ער האט
 גיזאגט דיא מעשר פון דיא קארב זאל ויין אין דיא
 אנדערע קארב (דאס הייסט פון דיא אנדערע זאל
 איך געבען מעשר אויף די קארב), אז די ערשטי
 גימעשרת, (אונ ער גיט פון דיא אנדערע קארב
 מעשר אויף דיא ביידע קערב) אונ דיא אנדערע
 קארב איז אויף גימעשרת של זו בו ושל זו בו הראשונה
 מעשרת אבער אז ער האט גיזאגט דיא מעשר פון
 דיא קארב זאל ויין אין דיא אנדערע קארב, אונ
 דיא מעשר פון דיא אנדערע קארב זאל ויין אין די
 ערשטע קארב, אזי דיא ערשטע קארב גימעשרת
 אונ די אנדערע (קארב) איז גיט גימעשרת גיזאגט
 נוארום באלד וויא ער האט גיזאגט אז דיא מעשר
 פון דיא קארב זאל ויין אין דיא אנדערע איז שוין
 דיא ערשטי קארב גימעשרת גיזאגט, אונ אז ער
 זאגט גאנצעס דיא מעשר פון דיא אנדערע קארב
 זאל ויין אין די ערשטי קארב פון די ערשטי קארב
 קען ער שוין גיט געבען מעשר נוארום זיא איז
 שוין פטור פון מעשר אונ פון פטור אויף חייב מאר
 קען גיט אפ שוידערען מעשר נאך ער פון דיא
 אנדערע קארב מעשר אויף ביידע קערב, אבער אז
 ער האט גיזאגט מעשרותיהן מעשרת כלכלה בחברתה קרא
 שם דיא מעשרות וואס איך דארף געבן פון דיא

ביידע קערב זאל ויין פון איין קארב אין די אנדרי
 קארב, זענען ביידע קערב גימעשרת, אונ ער גיט
 מעשר פון די קארב אויף די קארב אונ פון די קארב
 אויף דיא קארב, נוארום איך זאג אז ער האט אין
 יעדער קארב איך גלאזין (פירות גיט) גימעשרת
 וויא פיהל ער דארף געבן מעשר אויף די אנדערע
 קארב, דהיינו ער האט גיהאט אין יעדער קארב
 הונדערט פירות האט ער נאר גימעשרת גיזאגט
 אונ צעהן היינט ער גלאזין גיט גימעשרת ויזא
 זאלין קענען ויין מעשר אויף די אנדערע קארב.
 אדער דער פשט איז מעשרותיהן מעשרת כלכלה
 בחברתה קרא שם ער האט אזוי גימיינט די מעשרות
 פון דיא ביידע קערב זאל איך קענען געבען פון
 וועלכער קארב איך וועל נעלין. אדער איך
 וועל געבען פון דיא קארב אויף ביידע קערב
 אדער איך וועל געבען פון די קארב אויף ביידע
 קערב). קען ער געבען מעשר פון וועלכע קארב
 ער וויל אויף ביידע קערב: ז' כיה מכל מאה וזילין
 ווען איינער האט געהאט הונדערט קאס מבל
 גיט גימעשרת (נאר תרומה האט מען שוין דערפון
 גיגעבען) אונ זיי זענען צומישט גיזאגט קיט
 הונדערט קאס חולין וואס מען האט שוין פון נייא
 גיגעבען תרומות ומעשרות) נוטל מאה וזילין דארף
 ער ארויס געבען פון די צומישטע הונדערט קאס
 אונ גיט פון דיא הונדערט (צדוק מלך צום לוי
 דאס הייסט) מען האט שוין אונ דער לוי גיט פון
 דיא מעשר ראשון (איינע צום פון דאס הייסט)
 תרומת מעשר ומעשר שני) אונ ער געבט נאך
 גיין קאס אונ גיט דאס צו מעשר שני אונ נאך
 איינע געבט ער פון דיא אנדערע הונדערט אויף

מכל ומאה מעשר. שלא הורמה מן המעשר הזה תרומת מעשר ונתערבו: נוטל מהא. של טבל להפריש מהן המעשרות כדפי' אי' לגיל' וטובל אחת מן המאה של מעשר והס' נעשים כטבל עמיו להחייב בתרומת מעשר ונשאר ל"ט מפריש עשר תרומת מעשר לפי השכון שהם עשר פחות עשירית של אחד ואם לא נתערב המעשר בטבל לא תפריש אלא עשרה לתרו' מעשר שכן נשחח מפני שנתערב בטבל מפריש י"א פחות עשירית נמלא מפסיד אחת פחות עשירית: מאה חולין מתוקנין ומאה

מעשר ראשון: שלא נענה תרומתו שנתערבו: נוטל מאה: לשם מעשר ראשון כדי להפריש מהן עשרה לתרומת מעשר שבהן עשרה טעל מן המאה חולין מתוקנין כחילו היו הם מעשר ראשון דעשרה מהם לתרומת מעשר נמלא מפסיד עשרה והא' ללא מתמרקן הכי כשנתערב עם טבל להזיק הטבל להפריש ממנו י' לתרומ' מעשר כחמה של מעשר משום דכך הוא דבר המתערב חוזר להיות הטבל חוזר להיות כטבל ואין הטבל חוזר להיות כמעשר: מאה טבל ותשעים מעשר וכו'. לא הפסיד כלום דכיון דלוי'ט בטבל עשרה יתרים דייטנין ליה כאלו יש לו פרנסה ממקום אחר (ט) וכל טבל שנתערב בחולין אס' יש לו טבלים אחרים שיוכל להפריש ע"ז התערבות ממקום אחר אינו מפריש אלא לפי השכון של הטבל בלבד והכא שכתב יתר עשרה על המעשר משנין כאלו הם ממקום אחר ומפריש מהן לפי השכון של טבל בלבד ואינו מפסיד כלום: כל זמן שהטבל מרובה. והוא שיהיה מרובה עשר (י) והכי איחא בירושלמי: (ח) עשר שורות של עשר עשר כרי יין. מסודרין בחרץ שכל ענין שמתנה בין מנורה למערב בין מנפון לדרוס המלא עשר שורות של עשר עשר שכן מהא כדות: שורה החיצונה אחת מעשר. חזית אחת שכזורה החיצונה קבעתי מעשר על כדות אחרות שיש לי: ואין

התרומת מעשר (אונ גים צום פהן) גלייה וויא זייא וואלטיין אויף גינען טאָבל (האם) ער שארדין איין קאם דורך דעם וואס עס איז צומישט גינארדין זיאת פֿאַל מאַה מעשר אונ אז עס איז צומישט גינארען הונדערט קאם טאָבל (וואס הונדערט קאם גינארען גינעבען פון זייא גאר גים מעשר) אין הונדערט קאם מעשר (אונ פון דיא מעשר האם הונדערט גים גינעבען תרומת מעשר) נוטל פֿאַח יאחד נעמט ער הונדערט קאם אונ גים פון זיי מעשר צום לוי אונ דער לוי וועט געבין פון זייא אייניגם צום פֿהן תרומת מעשר) באַנדעם געמט ער איין קאם פון די הונדערט קאם (מעשר) וואס איז געבליבען אונ גים דאס (צום פֿהן) אויך תרומת מעשר. ווארום דיא מעשר האָבען אויך דעם דין וויא טאָבל גענין תרומת מעשר. איז נאך געבליבען גיין צום ניינציג קאם וואס און מען דארף פון זייא אַפֿ שיידען תרומת מעשר געמט ער (צעהן קאם ווייניגער אַצענטמיל) פון די גיין אונ גינציג קאם וואס איז נאך געבליבען דאַרמין אונ גים זייא צום פֿהן פאר תרומת מעשר. ווען עס וואַלט גים צומישט גינארען וואַלט ער גאר גינעבען צעהן פאר תרומת מעשר אונ אז עס איז צומישט געווארען גים, ער עליף קאם ווייניגער אַצענטמיל פון (איין קאם) פֿאַח חילין מתקנים פֿאַח מעשר אז עס איז צומישט גענארען הונדערט קאם וואס מען דארף פון זיי גינעבען הונדערט קאם מעשר) אין הונדערט קאם מעשר (וואס מען דארף פון זייא געבן נעמט זייא געבן תרומת מעשר) נוטל פֿאַח נעמט ער ארויס הונדערט אונ מען גים פון זייא צעהן

פאר תרומת מעשר. דער נאך געמט מען נאך אַמאהל צעהן פון דיא הונדערט וואס איז געבליבען (ווארום זיי נעמען אויף גלייה ווי זייא וואלטיין גינען מעשר) אונ מען גים עס אויך פאר תרומת מעשר. האם ער שארדין צעהן פֿאַח פֿאַח משעים מעשר תשעים פֿאַח יאמנים מעשר אז עס איז צו מישט גינארען הונדערט קאם טאָבל (וואס פון זיי האם מען נאך גים גינעבען תרומת מעשר) אונ מען גים ניינציג קאם מעשר, אָדער גינציג קאם טאָבל קיט אַבציג קאם מעשר אַה הפסיד פֿאַח האם ער פון דיא מעשר גאר גים שארדין, ווארום ווען זאמט מען אז טאָבל צומישט זיך מיט חולין אָדער קיט מעשר אזוי ווי ער דארף געבין מעשר פון דיא טאָבל דארף ער געבין פון דיא חולין אָדער פון די מעשר אויך, גאר אז ער גים פון די זעלביגע טאָבל וואס איז צומישט גינארדין, אָבער אז ער גים די מעשר פון אַנדערע טאָבל וואס איז גים צומישט גינארדין, אויף די טאָבל וואס איז צומישט גינארדין, דארף ער פון דיא חולין גים אַפֿשיידען מעשר, אונ דא ווייל עס איז צעהן קאם טאָבל קיט וויא מעשר איז גלייה ווי די צעהן קאם וואלטיין גים צומישט גינארען גאר זייא וואלטיין גינען פֿאַוונדער אונ ער גים פון זייא מעשר אויף די צומישטע טאָבל, דארף ער דאך שוין גים נעמען פון די מעשר קיין מעשר, וז' תכליל כל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום איז אַפֿבל ווען דיא טאָבל איז קטן (מיט צעהן) האם ער גאר גים שארדין: ח מי שהיה לו עשר שורות של עשר עשר ברוי וואָר שיהי' חיצונה אחת מעשר יאירי'ו איז וויא ווען אַיינער האם גינאמט צעהן

וה"מ ולא שר מעשרות יקרא חולין משני ספקדושה נפלה ממנו ומתוקנים היינו שהולא ממנו מל' החו"מ, ה"כ"ע: (ט) ויולא חולין כשאל' פרנסה ממק"ל ועין כס"ג דלה"מ מ"ו: (י) ולהכי ציטין עשרה דלא עשוס דלייטין ליה כאלו יש לו פרנסה גמ'א' היא וכל שיש לו עשרה קרקס יתרים שיש לנו להפריש מהן אחת ל"ט עשירית משכר לכן דייטין ליה כפרנס' ממקום אחר ונתקוח עוה לא וכול לדיינו כן. חו"מ:

ורומו מלה. יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה
 עולמית: זה זמן מקרא. חומש שנתנו לקרוא בתורה: זו
 משנה. שיתעסקו במשנה: זה גמרא. ספרת עמנו
 המשיגות שממנו יולדת הוראה אבל המורים הוראה על
 המשנה נקראים מבלי עולם במסכת סוטה: כאלו אודות
 חרב פיפיות בידו. להרבות את המזיקין: מאי משמע.
 דכ"ט משמתי: התעף עיניך בו. חס תכפל וסגרת
 עיניך מתורה היא משתכח ממך: ובגני רשף יגביהו
 עוף. העוף משתלק ממך:

תחמא אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה
 שנא' אמרו בלבבכם אם נצחו מוטב ואם לאו
 יקרא ק"ש שנאמר על משכבכם אם נצחו מוטב
 ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנא' ודומו מלה.
 ואמר ר' לוי בר חמא אמר רשב"ל מ"ד ואחנה לך
 את לוחות האבן והקורה והמזוזה אשר כתבתי
 להורותם. לוחות אלו עשרת הדברות. תורה זו
 מקרא. והמזוזה זו משנה. אשר כתבתי אלו נביאים
 וכתובים. להורותם זה תלמוד מלמד שכולם נתנו
 למשה מסיני. אמר ר' יצחק כל הקורא ק"ש על
 ספרו כאלו אוחז חרב של ב' פיות בידו שנאמר
 מר-מר וזמרא וזמרא רב אשי מרישא דענינא דכתיב
 יעלו חסידים בכבוד ירננו על
 משכבותם וכתיב ברתיה רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם. וא"ר יצחק כל הקורא ק"ש על
 ספרו מזיקין בדילין ממנו שנאמר ובגני רשף

רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם. מאי
 יגביהו

על יצר הרע אייביג נאל אפגענש ועזין אז דער יצר
 טוב נאל דער צעקענען דעם יצר הרע אונ דער
 יצר הרע זאל מורא האבין פאר דעם יצר טוב.
 וויא עס שטייט אין פסוק הני זאל תחטא איר זאלם
 דער צעקענען אונ זאלם גיט זינדען אס נצחו ספס
 אויב ער האט איינגענוקען דעם יצר הרע איז גוט
 זאם לאי אונ אויב ער האט איהם גיט איינגענוקען
 יסוק בתורה זאל ער לערנען התורה ווען דער יצר
 הרע נועם איהם אנריידען צו אעבריה זאל ער
 אנהייבען לערנען התורה וועם דער יצר הרע אנוקע
 גיין וויא עס שטייט אין פסוק אפרי בלבבכם איהר
 זאלם זאגין אין הארץ, דיא בייך פון דיא תורה
 זאלם איהר זאגין אויף בידע הארצער יצמ' אויך
 יצר הרע (ע' רש"י פ' ויח) אס נצחו ספס אויב ער
 האט איינגענוקען דעם יצר הרע מיט תורה
 לערנען איז גוט זאם לאי אונ אויב ער האט
 דעם יצר הרע גיט איינגענוקען מיט תורה
 לערנען יקרא קריאת שפע זאל ער ליעגען קריאת
 שפע, וויא עס שטייט אין פסוק למשכבכם וואס
 איהר זאגט אויף אייגער געלעגער דאס איז קריאת
 שפע, דאס זאלם איהר זאגין ווען דער יצר הרע
 נועם אויף אנריידין צו אעבריה אס נצחו ספס אויב
 ער האט איהם איינגענוקען מיט קריאת שפע
 ליעגען איז גוט זאם לאי אונ אויב ער האט איהם
 גיט איינגענוקען מיט קריאת שפע ליעגען יסור
 לו יום חמיה זאל ער דערמאנען דעם יצר הרע אז
 ער נועם מוען אפאהל שפארבין, וויא עס שטייט
 אין פסוק ויזכור לך יום המיתה וועם אפאהל מוזין פאר
 שוויגען וערין אויף אייביג זאפן זאן האט גיזאגט
 רבי לוי בר חמא פון רבי שמעון בן לקיש וועגין
 עס שטייט אין פסוק זאם האט גיזאגט צו משה
 יאמנה לך את לוחות האבן והקורה והמזוזה אשר כתבתי
 להורותם איה וועל דיר עקען לוחות האבן דיא
 שפייערנע לוחות, דאס מיינט מען דיא עשרת
 הדברות, תורה מיינט מען דאס חוקש קריא פינף
 ספרים (חוקש) והמזוזה מיינט מען משניות אשר כתבתי

גביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעוף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא מויקין שנא' מן רעב ולחובי רשף :

קצן די תורה ווי עם שמיים אין פסוק התיף עיניך בי יאני אז דו וועסט נאר מאכען אונעק בליהען ריינע אויגין פון די תורה. דו וועסט נאר אויף הערין לערנען וועט שוין די תורה גיט זיין ביי די וועסטו ויא שוין פארנעמען : ואין רשף אלא מויקין רשף שיינט קצן מויקין (שרים) ווי עם שמיים אין פסוק פי רעב ויאני רשף זיי וועלין זיין רער היצט

וזהו (ויקרא דף ג ע"ב) ת"ת האצילות יוד הא ואו הא

ויקרא אל משה וגו'. רבי חייה פתח ואתר בחתי לגבי אהותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתייה ייני עם חלבי וגו'. האי קרא לאו רישיה סיפיה. ולא רישיה רישיה. כתיב אכלתי יערי עם דבשי שתייה ייני עם חלבי לכתר אכלו רעוסי מלך דמוזין לאהרן כד מוזנא מתתקן קמיה בחר דליהו אכילו ארץ ויזמן אחרת אלל וכלאן אינון ישראל דקודשא בריך הוא בעא לדכאה לון ואתרטי בהון מכל ע"ג ומדחתרטי בהון בעא לסלקא להון מכל מקטריה עמלא תא חוי בתר דלחתבדי משכנא לתתא בההוא יומא אחתקס אחרת לעילא עמיה דכתיב הוקס המשכן פתח והוא יומא חדותא דקב"ה הוה כיון דלחתקן ביה משכנא מה כתיב ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כד חסו

התנצלות המו"ל

פתי ועמי הכי אודם לה' אשר זכני להוילא ללוז עולט סתלי' ע"ס אחרי כל יגיפתי סכנות הספוטומא וסכספסקאות דערו עלי מעם סתולתי להוילא מעשכתי לפועל ידים וכל עיני יעין כעס קסס סעסקס דבכני חו"ל, וכעס זכס הולאתי על זה וכל עמאוי לגי חולי יזכני ס' סהס' כמעס וכתימס עמוכי דכיס, ומחלת ויעיק עשייתי ח"ו לא להעשכר מזה כי גלוי ידוע ליודעי ומכירי כי סה"ל יש לי סרכסס כדיוס כלל עסק זס. ע"כ סקדמתי סמלס ללאל את סו גלוני דלוקי ועמנו אלס יסכימו לזס, וכלסר לאלס לריטי כי כל עי סלאל את סעסקס ואת מעשכתי ססכימו לזס רק עכור אהבת ססורס וסלכסס סעון דית ישראל סקוקוס כלכס, וכלס סס לחד גמרו אומר כסססעוסיסס לסביז לי מודס וס"ס על זס, וסעלו וסזוקו את לגבי כככותיסיס סעון ססימס יסיימוי לזס ודכר גדול סיחמו לי לסתגוד כזס, ע"כ גס לכני ססעורכתי כעס ביתר סלט סעון ססימס יסיימוי לזס ודכר גדול סיחמו לי לסתגוד כזס, ע"כ גס לכני ועוד רגע אלדכר ארוס סעסקס ססוכר עלל סדספסיס, לא עכור מוסר סעסקס, כי ססעסקס ססוכר על כל חלקי סתלי' סנס עוכיסי ססי, רק את כלון סרכיסי סגלוניסי סדלוקיסי אשר לסי אומדוס דעסס וזלוסי לי להסוכר דקדש יסירס וכסון דכני ססוכר ססגלניסי דעורסי אשר לא לפני ססעון סנס ע"כ מנומיי עספלי, ועכסור כי גס סקב"ה לרון יעסס כ"ס לכני וסנמתי סעסקס ססוכר כלווריסי, ואת כעור דית ישראל ססליחא כזס :

יגדה זה לשון הספר יסוד האמונה, ידוע וספורסם הוא גדול החיוב המוטל על האדם ללמוד חכמת האמת שהיא חכמת הקבלה וסחרי התורה כמבואר בספרים קדמונים, הלא כמה הוזהר והתקונים וזהר הרש מדרש העולם, ושנוי וכשולש בדבריהם הענין הזה אין מספר כידוע ללומדים בהם אשר כל זה יורה גודל זהתמצאות והוריות ללמוד חכמת הקבלה כמאמרם ז"ל שגה עליו הכתוב לעכב וגם בגמרא אמרו חו"ל שלאחר מיתה שואלין לאדם צפית במרכבה כסא הכבוד היכן הוא עומד רגלי החיות היכן עומדים בו, ע"כ אין יכולה שום אדם לשמר א"ע מהלימוד הזה, ומה יקר וחביב הוא הלימוד הזה אצל הקב"ה ספרו לנו חו"ל נסמכת חגיגה (יד ע"ב) על ר"א בן ערך ורבי יהושע שהיו דורשים במעשה מרכבה כשהיו בדרך בשרת שירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שכשרה והיו מלאכי השרת מתקבצין ונכבדו כשהיו בבשרת שמתקבצין ובאין לראות במזוסוסי חתן וכלה, ע"ש כל הענין באריכות, אבל הקישוי הוא להיפך אך נוכל לחייב את כל אדם בלמוד הזה, כי מי הוא זה ואיזה הוא אשר ימלאנו לבו בדור הזה לומר שיתדמה להתנאים והתנאים בעלי הגמרא והכרשים ז"ל שהיו משש כמלאכי עליון ועוד גדולים מהם במעלתם, כי המלאכים כאלו לשמוע מעשה מרכבה סוכרי אליעזר ורבי יהושע והמלאכים' עצמם שואלים זה לזה איה מקום כבודו ית', אבל אנתנו מה אנו ומה חכמתנו ומה ידיעתנו בגולה וכ"ש בגמרות, ואין אני מדבר סגורלי הצדיקים והגאונים שיהיו אשר כל רז לא אניס להם, רק אנכי שמתו דברתי אל המון העם, כי מאמר חז"ל הוא מאמר פשוטי, לאתר ספירתו של אדם שואלין אותו ליום הדין צפית במרכבה' וכו', כשמען של דברים שהשאלה היא לכל אדם, הגם שאין הקב"ה בא בטרנוניא, עכ"ז שאלה היא ומה ישב לשואלו דבר, אך נוכל לומר ולתרוץ קשיא זו עם מאמר ז"ל בח"כ והביאו רש"י ז"ל בפ' צו, וז"ל אין צו אלא יירון סיד ולדורות אשר רבי שמעון

ויקרא יום א זוהר

קב"ה כך אמר ומה על דלך דמשה אחקם ואזיהו לכר מיד ויקרא אל משה ח"ל משה חנוכה דביחא כמה הוי בסמרתא
 דלך כי יקריב מכס קרבן לה. באתי לגני אסותי כלה. הא לוקמותה הוי קרוח חבל באתי לגני דל ג"ע דלעילא.
 אסותי כלה דל כ"י דכהאוי יומא אדווננו וזוגין ככלא. אדווננו וזוגין דכהאוי ג"ע בנין דאתכרנו כלהו משק' דתתל'
 ואתקשרו כל חד כחכריו. ה"ה ד' אריתו מורי עם בטמי אכלתי ישרי תם דבטי שמיני ויני עם הלבי כלהו אתקשין

ביותר צריך הכתוב לזרו בכקום שיש חסרון כים, רבו הפירושים על כאמר זה, א' הלא "ולדורות" שבהב
 רש"י הוא ג"כ על זמן המקדש, כי בזמן שאין מקדש אין קרבנות, ומדיכא מתיי לחלק בין מיד ללדורות.
 ב' איזה חסרון כים יש כאן, ונראה שר"ש לפירושי אתי דברי הקודמו, הלא ידוע מאמרם ז"ל סוף סגלה
 שאברהם אבינו: שאל מהקדוש ב"ה מה תהא עם בניו כשיוחטאו, והשיבו הקב"ה שיביאו קרבנות ויתכפר
 להם, ושאל עוד ומה יעשו בזמן שאין מקדש, והשיבו הקב"ה יעסקו בתורת הקרבנות שנאמר ואת תורת העילת
 היא העולה, הלמוד תורת העולה ה"ה כאילו הקריב עולה, וכן הוא בשאר הקרבנות, חטאות אשמות מנחות
 את הכל יוצא בלמוד, הגה הקרבנות נחלקים לפי ערך האדם אם עשיר ואם דל, העשיר מחויב להביא קרבן
 לפי עשור, והדל לערך דלותו, וזה נקרא קרבן עולה ויורד, עשיר ורל ורל דלות, העשיר מביא קרבן
 והדל שתי תורים, והדל שכדלים מכיאו מנחה עשירית האפה סלת, ומה יעשה הדל הזה שאף מנחה אין לו
 כמאמרם ז"ל בגמרא ערשילא עסקינן דלית ליה ולא מירי, הוא ג"כ יעסקו בתורת הקרבנות, כי מה ג"ס אם
 הוא עשיר ואין לו מקדש להביא שם קרבנותיו, או אם יש מקדש ואין לו קרבן להביא, וזהו כונת הת"כ
 שהביאו רש"י ז"ל צו את אהרן ואת בניו לאמר ואת תורת העולה היא היא עיקר הקרבן עולה, ואמר הת"כ ז"ל מיד
 לאהרן ולבניו: לאמר לישראל שהלמוד תורת העולה היא היא עיקר הקרבן עולה, ואמר הת"כ ז"ל מיד
 ולדורות, היינו מיד אף בזמן המקדש כן הוא כי תורת העולה חשוב כאילו הקריב עולה, ולדורות כשאין
 מקדש ג"כ למד תורת העולה חשוב כאילו הקריב עולה, אבל חשוב בשלמא לדורות כשאין מקדש דהא
 שיעסקו בתורת הקרבנות, ויהי נחשב לו כאילו הקריב קרבנות, כי מה יוכל לעשות יותר הלא אין מקדש
 להקריב הקרבנות, אבל מיד כשהמקדש קיים איך יאמר אהרן לישראל שיעסקו בתורת הקרבנות הלא מחויבים
 הם להביא הקרבנות עצמם, ע"כ אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרו [בלמוד תורת הקרבנות] כמקום
 שיש חסרון כים ואין לו מה להקריב [ע"כ מספר ע"ד], מכ"ז אנתנו רואים אף שהעיקר כתוב בפירוש בתורת
 להקריב קרבן ממש, בכל הלכותיו ובכל משפטיו וחקותיו והיו כהנים כעבודתם, עכ"ז אין הקב"ה בא כסרוניא
 עם בריותיו וכשאין יכול להביא קרבן ונשלמה פרים שמינינו, כן הוא בענין הלמוד הזה, העיקר מלימוד
 הקבלה והוזהר לידע מעשה מרכבה כמא הכבוד איך הוא עומד, ראשי החיות גדלי החיות וכו' עכ"ז כשאין
 יודע הלמוד הזה, ששכלו הוא קטן ורל מלהבין, כמאמר חז"ל אלא אם כן הוא חכם ומסין מדעתו, יכול
 לפטור לא"ע בעוסקו בלמוד הזה בדבר שפתיים לבד, וכאשר ידבר במעשה מרכבה ומתרי התורה יבקש מהקב"ה
 שיהא שוח שפתותיו השוב ומקובל ומרצה לפני הקב"ה כאילו היה יודע ומכוון בני הביטות השייכים למעשה
 מרכבה העליונה וכאילו היה חכם ומכוין בכל מדעתו, ומחמת שבענין הקרבנות ה"ה אף שתורת העולה היא
 העולה כאילו הקריב פיר גדול, עכ"ז אם יכול להביא אף עשירית האפה סלת יביא ויתחבר הקטנה הזאת
 במעט כמש, ולא יפסוד עצמו בהלמוד לבד, כן הוא בענין זה כל מה שיכול להבין במאמרי הוזהר אף
 במעט כן הי"ע לא יסמוך עצמו על האמירה לבד רק שיוגע עצמו להבין ג"כ, לכל הפחות וכן פירוש המלות,
 ובפרט כמאמרי הוזהר הנדפס בספר חק לישראל, ישנם מאמרים המלאים מוסר השכל לעורר הלבבות ללמוד
 התורה לשמירת שבת למצות צדקה וכדומה שכל איש ויבנם בלא יגיעה רבה, ע"כ יש אתנו העתקה על מאמר
 הוזהר מספר חק לישראל, ורק את פירוש המלות והמשך הענין העתקנו במקומות שמדברים שם פענינו מוסר,
 וסתרי תורה לא נגענו ולא מירכשו שום דבר רק פירוש המלות לבד כלי שום פשט, כמאמרו"ל אלא אז כן היה
 חכם ומסין כדעתו והרמב"ם ז"ל כתב כל המדמים איזה ספר כאילו דרשם לפני אלפים ורבעות בני אדם,
 ובתחלה עלה בדעתו להדמים גם העתקה מאמרי הוזהר על החק כל אחד על מקומו כאשר מרפויסיס אנתנו
 את המשניות והגמרא וההלכה פסיקת והמוסר, וכאשר שאלנו את פי גאוני ומכני יתנו על זה, ולא הסכימו על
 לזה כי אמרו שבוה יתחיל בעיני ההסון קדושת ספר הוזהר, ע"כ אתי ועמי לא התיי לכם שום תרעומת על,
 על אשון לא הדפסתי העתקה הוזהר והחתימתי מאמרי הוזהר כטו שהם, כי את רצון הרבנים גאני ומכני יתנו
 עשיתי ככל אשר הורוני ועכ"ז אל יאמר אדם כי יאמר מה שכתב השל"ה הקדוש בספרו היקר בדרך י"ג. וזה לשונו
 המלות "גמרא נמור ומורתא תהא" אביא לפניכם מה שכתב השל"ה הקדוש בספרו היקר בדרך י"ג. וזה לשונו
 הטהור "אפילו מי שלא יבין כלל [מה שאומר] מפני שאינו בקי בלשון ובכיוונו אלא הוא מתעסק בקריאת
 לבד ג"כ יש לו שכר טוב בעמלו ועל אלו כוונתו אל וכוונתו אל וכוונתו אל וכוונתו אל וכוונתו אל וכוונתו אל
 נאמר אתו ובתורתו מ' כפי שיעור ידיעתו, וגם מי שלא ידע לחבר התיבות גם הוא אם יעסק בה וילילה
 הדל המה סמנו ויתנה צורות קדושות יתעלו ויתקשרו בשרשם שהם שורשי האצילות. עוד שם ע"כ צריך
 האדם לדאות שילמוד בכל יום תורה גביאום כתיבום משנה תלמוד הלכה כסדר זה אתר זה [כמו שנמסר בהתק

ויסדרין אשאי על אשתא:
 ה ויסדרין בני אהרן
 קבניא ית אבויא ית
 רישא וית תרבא על
 אשאי די על אשתא די
 על מדבחא: ׀ וגייה
 וברעויה יחלל במיא
 ויסיק פהנא ית פולא
 למדבחא עלתא קורבן
 דמתקבל פרעוא קדם
 יי: ׀ ואם מן ענא
 תא וערכו עלים. יומא כו: וערכי
 בני. יומא כז: זכמים ית מולין
 כז: אם סראש. יומא סח: הסדר.
 מלין כד מנחוט ג כ: זעל סמלים.
 זכמים סח מירד כו: וקרבו. יומא
 סח: אשה רית. שטותו סח מנחוט קי:

הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל־הָאֵשׁ:
 ה וְעָרְכוּ בְנֵי אֹהֶל הַכֹּהֲנִים אֶת
 הַנִּתְחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדָר
 עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ: וְקָרְבוּ וּבָרְעוּ
 יָרֵחַן בַּמִּים וְהַקְמִיר הַבֵּהֶן אֶת־
 הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַהּ עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיח־
 נִיחֹחַ לַיהוָה: ׀ וְאִם־מִן־

בועל המזרים
 (ס) כן בקר כחב וקרבו וכסו וכלן כחב וקרבו והכרעו
 ור'הא כחלו דבי אלויה לפי ששמהלכה כהמה דקה מנבחה
 כרעיה כחו שמי ויערב לכל כהמה גסה מנבחה כרעיה ללדיה ולכן כהמה דקה משנה מאללה כהמה ועל כן לואח' ג'כ משונה
 שכהמס גסה: כן הסקר לא כחבי אלא והקטיר וכלן כחבי והקטיר וכלן הוא מוטט ומקטיר ומקטיר הכל כהמס
 סח. כן בקר לא כחבי הוא וכלן גס כהמס כחבי הוא לפי ששולה סהוף כל תחת הכנס כדלוה וכול אה שטוה כהמס יכא כשר
 מ'ל הוא: כן בקר כחבי ללואו ולא כלן וכחב לפי שמכרס להביא:

רשבים
 (ח) הפרד. חלב: (ט) וכרעו. רגליו:
 לא כחלק מן המזבח עד שצלו לביח עולמים ואל ירד אש
 מן השמים כבנין שלמה ולא כחלק עד שכתלק כימי משסה
 וכדמתיא כהילי פ"ק דיומא: ח דלג'כ כבן ל"ל וכן בני אהרן
 הכהנים ל"ל חי למעוטי הללים השחה דמטפיכוו מקבלת דעיים
 דהיא ראשונה לזיקת הדם שחר כעבודת שלחמרים לע כל שכן
 אלא לוע' לך שיאה כל עבודתו ל"ג כדוך כ"ג וכח הדיוס כדוך
 כהן הדיוס ל"ג כשמהם כגדים וכהן הדיוס כד' כגדים: ׀ דכיון
 שכתחבו הדיוסיס קרי ליה הווח מפני שכל חיזווח חלוי כסן
 וכמונה כדיוקולא דמיה וכלל סהמסה חייו אלא קרב כמות שיהו
 עס סהו: ׀ דכנלמח ראש אילעריך לכרבי מטוס שככ הווח
 זאיוו ככלל סהמסה אלא סהפר למה ל"ב כ' פי' זיורים סהיכס ח"י
 ג'ה' ואלו חוון למערכ' מקוס סמקטיג'י' סהיכ'י' של סהקרב' של
 דיהא חמה על חמה וכו סהוי' עלים ג'כ ארכן חמה על חלה
 זאיו חון לקסרכס כדי סלה זימנוו רגלי הכהנים כהילכה סביב
 סהמערסכ: ׀ פי' לחסוף לסס שלמים: ׀ פי' לשורפו כהס לנמרי
 יסלכ גשס כהס דישון סהוזה סהוכ'זן ז"ל: ׀ פי' ולא שיקבל

מן הדיוס: בני אהרן עבודו. כשהוא ככהו ח הא חס
 שכן כבדני כהן הדיוס עבודתו פסולה: (ח) בני אהרן
 והכהנים. כשהם ככהו ח כהן הדיוס שעבד כשהוא
 כגדים עבודתו פסולה: את הנתחיים את הראש. לפי
 שאין הראש ככלל הפסח שברר הווח כשהיס' מלפיכך הוורך
 למתוה ועלמו: ואת הפרד. למה נא' ללמדך שמעלתו
 עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה וזהו דרך כבוד של
 מעלה: אשר על המזבח. שלא יהיו גזירין כ' וילאין חוון
 למערכ' (ט) עורה. לטע עולה ליקטירו: אשה. כשישחטנו
 יבוא שוחט גס חלף מ' כל אשה גס חלף פוסי"ר כלעו:
 ניחוח. רחח רוח ב לפני שאמרתי ונעשה רגליו: (י) ואם מן

אם ללגוס עס כלכד כמו סהסיכוס הללוים על סהמלים וסח"כ
 דעת זקנים מנעלי התוספות

(ח) וערכו בני אהרן ונבי אלן כחבי וערכו לפי שנקרב שטוה
 פירוש לתורת אלהים
 פון אהרן הכהן אש פייער על המזבח אויף דעם
 קיזבם רש"י שרייבם חאמשי עם האם אראם גינדירעם פייער
 פון היפעל אויף די קיזבנת איז אמצות די כזתים זאלען אויך
 לייגן פייער אויף דעם מזבח וערכו אונ זיי זאלין לייגן
 פון האלץ אויף דעם פייער: (ח) וערכו אונ די קיזבנער
 פון אהרן זאלין לייגן את התנחיים ריא לשמקער את
 דראש דעם קאפ ואת חפדו אונ דעם חלב על העצים
 אויף דעם האלץ וואם איז אויף דעם פייער אשר
 וואם אויף דעם מזבח: (ט) וקרבו אונ זיין
 אינגווייניגסמי ורעיו וייע קניען ריחן במים זאל ער
 אפ וואשיין מיים וואסער ותקטיר אונ דער כהן זאל
 דאם אלץ פארברענען המזבחה אויף דעם מזבח
 אשה רית ניחוח דער פייער וועם געבין איגישמאקען

עלה ער זאל עם מקטיר זיין וועגין אהרן עולה
 ז' צו קאם (ולכך נאם האם הנחת חייל פון שם

הֲצֵאן קָרְבָנוּ מִן־הַבְּשָׂמִים אוֹ מִן־הָעֵצִים לְעֹלָה וְזָכַר תָּמִים יִקְרִיבוּנוּ :

קורבניה מן אמריא או
מן בני עזיא לעלתא
דבר שלים יקרביניה :
ת"א זכר תמים . ככוכות ט"ז :
רש"י

שפתי חכמים

מנחה מרות סקרנא דלא כתיב חם ארבע לא אומר לך וכו' :
ס וילמד עליו מחמתו ומחמתו מעליו שם אל לך סמיכה
ישפט ומתו וכל הכרבים המפורשים לעיל : ע וחס חלמך וחס
פרש"י לעיל יכול אף להסמיכות היתה קריאה וכו' אלמא כלא וי"ו
מוסיף לעליו דלשון וי"ל דלכרובות כשלמה הוא דקאמר כלא כיון
דכתיב וחס וי"ו מוסיף על ענין דלשון והוה כחלד פרשה א"כ
וירבע ושאר סמולים דמיטע לפיל ברעש הפרשה כבר מיטעס הכרוב
דלמיל וכל וי"ו דוחס מן הלמן ומוסיף על ענין
דלשון וילמד מחמתו מן העליון . ואין להקשות ל"ג ג' מיטעס
נילף מחדל כבד חילכו כגמ' דאי נילף מחולה כגמ' מליטו ה"ל
דוקא חולה ססול דלאו אורחיה אבל זקן דלמולא לא נלסול קמ"ל
ואי זקן וחולה ה"ל דוקא הכי דכתיב חכ כגמ' לא ולי עמוסס
ה"ל גמסו דמליס אבל זקן וחולה לא הכי אלסריך ג' מעוסינן :

דעת זקנים מבעלי התוספות

כח על שלמן העלך לריכס לעססוס כככוד ונקיות אבל קדשים הנסרפין כחון נלאר כסס וקרבו ופרשו וכן ופרשו כלא ט"ז
תורום וחס כשרס וחל פרש"י :

ליקוטים על התורה

אין מן פדת הרין , וריא עם שפייס אין פסוק וישעיה סו כי
באש ה' גשפם , קאם קשפם סיס פייער , אור בען זאל צו
נעבן פדת הרקמים צום פדת הרין קאם נאם גינאסין דיא
כרבים זאלן אלע קאן נעבין פייער אייף דעם מובח , דיא
גנים וענען פדת חסר , וועס קובן דער פדת חסר און
זינס פאר האלשין דעם פדת הרין וועס קענען דער קרבן
קכפר ויין אייף דיא וינד :

נביאים ישעיה מג

הכשיך מנ"ח דיא צבאות נפש צ צב צבאו צבאות ויה יהודה נשמה רנצה ארני נשמה דהוד ירוה חיה ויהיה רנצה
ירוה חיה ויהיה דהוד אל שם ב"ן שבשעיה :

א אביה תראשון חטא ומליציה פשעו בי : ב ואחלל
שרי קדש ואתנה לתרם יעקב וישראל לגדופים :
ג ועתה שמע יעקב עבדי וישראל פתיתי בו :
ד פה אמר יהוה עשה ויצרה מבטן יעזרה
אלתיקא עבדי יעקב וישרון פתיתי בו :
ה דאתקנה מסעין יסעדינה לא תחלל עבדי וישראל דאתרעתי ביה :
רש"י

מצורת דוד

(א) אביך הכלשון חטא . אלס הכלשון חטא כי כאללו מען סרעס
יחס כי היה יזכר כפי וכו' חס סולרסס מליס וזשה סמלליס
עין ועליון . אף המליוס סחפס סוכן עליסס העליון טוב בערך
היס הכסריס סדור הוס גס סמס פסעו צו : (ב) ואחלל . בעבור
יחסס לתרס סעמון ונודעו מעסס חלרי : (ג) ועתה . ר"ל ועתה
אוסך וילל אומך ועתה לחתך מעבין יעזר לך : וישורון . סס קריון יסכלל שסס סעס היסר :
דעס פירוש עברי פייסלל נענינס מען כייא דער חספורה פון דער וויא :

כתובים משלי כא

יחשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסור א אר
ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו וו הו חיה ויהיה דיסוד ירוה חיה ויהיה דמלכות
אל שם ב"ן שבשעיה :

א רדף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד : בעיר גברים א דבר צדקתא וחסדא
ישבח חיי וצדקתא ויקרא :
מצורת דוד

(א) כיוף . סודק לעסוט דקדק ומסד פס הכריוס ימלא גס הוא עמי' חייס ודקדק וכבוד : (ב) פיר גבוליס . כל לשנה
פירוש ע"מ
(א) יודף צדקה וחסד דער וואס יאגט נאך צו סוהן צדקה און חסד סיט מענטשין ימצא חיים צדקה

ב לפרגתא דגברי סליק עלה חכם וירד עז מבמחה : ג שמר פיו ולשונו שמר
 חסימא ופחת עושנא דסגרא : מ צרות נפשו : ד זד יהיר לץ שמו עושה בעברת ודון :
 נ קטר פומיה ולישניה נטר
 קן עקתא נגשיה : ד ממקנא מריחא ונדנא שקיה עקיד חריינא בן רנו תניה:
 ירה"א רפה

מצורת דוד

רש"י

(כ) עלה חכם. זה משה רבינו שעלה בין המלאכים :
 והוריד עז מבמחה. זו התורה : (ד) יהיר. גם רוח :

סעטיס דביכור סנס שמו העלמי הוא לן כי כעבור סגולת ילעג ויחלין ככני מרס אכל סעוסה רע כעבור סגולת סוא שמו ליש ודון : פירוש ע"מ

ובגדו נועם ער געפינען פון גאט לעבען און צדקה
 און קבוד : (ג) ייר נבויים עלה חכם אין דיא שקאט
 ווא דיא שטארקע מאכאים ונענען דייינו אין
 היקטל אין גינאנען דער חכם משה רבינו ויר
 עז ממקתה און האמ אראפ גינערט דאס שטארקע
 פאר זיבערונג דאס אין דיא תורה : (ג) שמר פיו
 ולשונו שמר ספרות נפשו דער וואס הימ ניון מויל

עיקר תוי"ט משנה שבת פרק כד ברטנורא

(6) וכו' רש"י וי"ל דלקנן גבי מניח כיסו על החמור משמע
 הכ"ר משתחן וסכל כניין סכס"י. וכו' ר"ל הקלה דעה
 לרין למעט דפני"ס ח' אהב מלוה כו' סא ב"ה מחילין סכס"י
 פ"י קילת סכר. ומסקי דלס"ג דסכל משתחן עיירי. וכו' ב"י
 סימן רס"ד דלף פ"ס שהשפות מוקדין סס במקום ספידא לא גזרי :
 (ג) ויהי א"י ליה ליה לא מר"ס :
 ולא חמור עשו דו"ל חקיה אחרת
 שמוילוכי דעלמי כפחות סחוק מ"ג
 אמות אלא שחמייה הכסנה לא רלו
 לגלות חקיה זו משני סאלמר ככרי
 אלוים סכמר דכך דלמא אחי
 גלמתי ר"ל דכ"ר : (ג) פ"י
 קודם שחמור דלא חטיד הנחה
 בע"פ הכ"ר וכו' דכשיגיע לסקת
 ביתו יטלנו מעליו כשהוא מתקן
 דיוקנו לטור דיתו כללמכ יד כדי שלא יסא מעיני מכו"ר לה"י :

כלו אמתי דגזרס דמלכות דיליס אלהים
 מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לכבדו ואם אין
 עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר
 החיצונה נטול את הכלים הניטלין בשבת ושאינן
 ניטלין בשבת מתיר את החבליים והשקים נופלין
 מאליהם : ב מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה
 רגליה לילך דלא עבדה פקירה וכשתחלה הבהמה לנמוד
 (ג) נוטלו מעליה ולאחר שתחזור ותעקר רגליה לילך יטחנו עליה כי היכי דלא חטיד הבהמה עקירה והגמה דלי
 שביק לה למעבד פקירה והגמה והוא חמור אחרתה ומנהיגה מנאל מחמור אחר בהמתו כשבת ולאסור חף על פי
 שאינה טעונה אלא כל דבו דכתיב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמהך. איוו היא מלאכה שעשית בין האדם
 והבהמה הוי זומר זה מחמור הגיע לחצר החיצונה. מלחא בלמפי נפשיה הוא ולאו דכין כיסו קא מיירי : לחצר
 החיצונה. של עיר שהוא מקום המתחמור ראשון כשיבא לפרק החמור נוטל בידו מעליו כלים הניטלין בשבת : ושאינן
 ציטלין בשבת מתיר את החבליים. סל חובץ סתן קשירוס והשקים נופלים : (ב) פקיעי עמיר. ק"ז של

שכר כד (א) מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לכבדו ואם אין
 עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר החיצונה נטול את הכלים הניטלין בשבת ושאינן
 ניטלין בשבת מתיר את החבליים והשקים נופלין מאליהם : ב מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה
 רגליה לילך דלא עבדה פקירה וכשתחלה הבהמה לנמוד
 (ג) נוטלו מעליה ולאחר שתחזור ותעקר רגליה לילך יטחנו עליה כי היכי דלא חטיד הבהמה עקירה והגמה דלי
 שביק לה למעבד פקירה והגמה והוא חמור אחרתה ומנהיגה מנאל מחמור אחר בהמתו כשבת ולאסור חף על פי
 שאינה טעונה אלא כל דבו דכתיב לא תעשה כל מלאכה אהה ובהמהך. איוו היא מלאכה שעשית בין האדם
 והבהמה הוי זומר זה מחמור הגיע לחצר החיצונה. מלחא בלמפי נפשיה הוא ולאו דכין כיסו קא מיירי : לחצר
 החיצונה. של עיר שהוא מקום המתחמור ראשון כשיבא לפרק החמור נוטל בידו מעליו כלים הניטלין בשבת : ושאינן
 ציטלין בשבת מתיר את החבליים. סל חובץ סתן קשירוס והשקים נופלים : (ב) פקיעי עמיר. ק"ז של

געקען אום שבת און אונזעלבע בליים וואס קען
 קאר זייא גיט געקען אום שבת טפל אה בליים
 הניטלין בשבת געקען ער אראפ פון אייזיל דיא בליים
 וואס קען קענ געקען אום שבת ושאין ניטלין בשבת
 און דיא בליים וואס קען קאר גיט געקען אום
 שבת טפיר אה התקלים זאל ער אפ פיגדין דיא
 שקריק וואס דיא בליים ונענען צוא געבונדען צום
 אייזיל וחסון טפלין פאליקו און ודיא זעק פאלין
 אליין אראפ : ב סתירן פקיעי עמיר לפני בהמה קען
 קענ אורף פיגדין אום שבת בינטלאך הייא אדער
 גראו פאר אבהמה זיא זאל קענען עסין דיא הייא
 אדער די גראו אבער אז די הייא אדער דיא גראו
 זענען שוין אויפגעבונדען קאר קען גיט זייא צו

זכילן שחגגו (ד) מתירין אותן לכל זמן שהן קשורין לאו זכילין נכו ומתירין אותן לשוניהו זכילא לכל ספסוף לספור כדרך שרגילין לפור עשנים לפני בהמה כדי שתיחם ריחן ויהיו יפין לה לאכלן חסור כפקיעי עמיר דמחזר דלחעבידו אוכלא

(ד) וטגד אין בוקר האפור לסיכוי כעשה : (א) סמריהו דמיח דשחם דרכילא וימיה אן מחתכין דמטרה לאוכל לא מעתה : (ב) אין אוכסין : לשון סר"מ אין מעלין כעשה חיה ועוף כדרך שהוא מחלי כחוש שעה יפה לדי כחיה או ליהיה : (ג) מעלין לשון סר"מ טעמי נא : (ד) מאסמו דמטיב כיון דלא לקטי מעב סקליהו דמטמיס : ז"ל

ומפספסין את הכיפין אבל לא את הזירין אין מרסקין לא את השחת ולא את א' החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה רבי יהודה מתיר בחרובין לרקה : ג' אין אוכסין : ב' את הגמל ולא דרוסין אבל מלעיטין ג' ואין מקארים את העגלים אבל מלעיטין ומהלקטין לתרנגולים ונתנים מים למורסן אבל לא גובלין ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובר אבל נותנין לפני אווזים ותרנגולים ולפני יוני הרדיסיות : ד' מחתכין את הדלועים לפני בהמה ואת

דכלאו ספסוף לא היו אוכלא : אבל לא את הזירין : הן הן פקיעי עמיר אלס שהפקיעין יס להן שני קשרים אחד בראשן ואחד בסוף והזירין יס להם שלשה קשרים קשר א' יתר כזמלען וקאמר מתני' שחין מפספסין את הזירין ואפי"ם שהם דחוקים זה כזה ומתממסין ובהמה קנה כהן אלס מתיר שלס אנדיקין בלכד להתרת אנדיקין שני לכו אוכלא כפקיעין : אין מרסקין את השחת : חין מחתכין עשב של תולא והיא ספספת משום טעמא שלא לגורר הוא : ר"י מתיר בחרובין לבהמה דקה : שטייה דקוח וקשין לה ואין תולא כ"ו : (ג) אין אוכסין : אין מחלין אותו על כרסו ותוחזין לו גרנוו ופירוט אוכסין עשין לה אוכסין בתוך משי : ולא דרוסין : שדורס המאכל לתוך גרונה ומיחו לא היו כמו אוכסין : אבל מלעיטין : שחוח לו המאכל למקום שיכול להחזיר : ואין במארים : מקטמין ל' והלב מריחם וס' המראה שחוח לו המאכל כהמה הזלעה במקום שאין יכול להחזיר : ומהלקטין לתרנגולים : שחוח המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר : אבל לא גובלין : אין לשין אותן כמים : אין נותנים מים לפני דבורים : שחין מוונותיהן עליו שיזלזן ואוכלין בשדה ומים מלוים להם כזמנים הרדיסיות : יודס שנלדים כתיים וקראים הרדיסיות על שם הורדום המלך שהיה מגדל מהן כזמנו : (ד) מחתכין את הדלועים : התלושים (ה) לפני בהמה וטג"ג דסתמן לאו למאכל כהמה קיימה אלא לחד : ואת הגבלה שהמנלה

שפרייטין פאר דיא ביהקה, ווארם אז עם וועם גיט ויין צו שפרייט וועם אויך דיא ביהקה עקין פון וייא ימפספסין את תביין אונ בען קעג צוא שפרייטען דיא יונגע צווייגלאך פאר דיא ביהקה זיא זאל שפעקין פון וייא דעם ריח וועם זיא וייא עסין ווארם אז קען וועם גיט צוא שפרייטין וועם דיא ביהקה דאס גיט עסין אגל לא את היידו אָקער דיא זירים דאס איז בייגלאך הייא וואס נעגען דבייא מאהל צו געפונדין איינם אין מיטען אונ צווייא פון דיא ווייטין קעג קען נאר אויך בייגען אָקער דיא צו שפרייטין אין מיטען קען קאר גיט צו שניידען אום שבת פאר אָבקה לא את השחת גיט דיא גראו פון קבורא איידער זייא ווערין מיט וואנגען זאל את תחיבין אונ באקסארין קאר קען אויך גיט צו שניידען אום שבת לפני התפס פאר אָבקה, ווייל דיא ביהקה קען וייא עסין אפילו זייא ועגען גיט צו שניידען ביו ביה ביו נפס סייא פאר איינגע ביהקה אונ סייא פאר איין אלטע ביהקה קאר קען גיט צו שניידען דיא שחת אונ דיא חרובין נבי יהודה פסד בתיבין משה רבי יהודה ואמם קען עפע צו שניידען באקסארין אום שבת פאר איינגע ביהקה ווייל זיא קען גיט עסין אז עם איז גיט צו שנייטין : ג' אין אוכסין את תפס קען קאר גיט ששאפין אָקעמיל אום שבת קען זאל איהם צריין לייגין אין האלדו דאס עסין זאל וויסן אונ קען קאר גיט צריין לייגין עסין דיא ביהקה אין מויל זיא זאל מווען דאס עסין אָראפ שלינגען אין זיא זאל גיט קעגען

דאס עסין צוריק ארויס ווארפין פון מויל אגל מלעיטין אָקער קען קעג איהר צריין לייגין דיא עסין אין מויל אז זיא וועם גיט וועלן עסין וועם זיא קעגען ארויס ווארפין דאס עסין צוריק פון מויל ויין מסידין את העגלים קען קאר גיט צריין לייגין עסין צו אָקאלב אין מויל אז זיא זאל גיט קעגען דאס עסין ארויס ווארפען פון מויל נאר זיא זאל מוין אָראפ שלינגען אגל מלעיטין אָקער קען קעג איר צריין לייגין אין מויל דאס עסין אויב זיא וועם גיט וועלן עסין נאר זיא קעגען ארויס ווארפין דאס עסין צוריק פון מויל וימלקטין לתרנגלים קען קעג צריין לייגין עסין די היקער אין מויל אין אזוי איין אָרט זייא זאלין קעגען דאס עסין ארויס ווארפין צוריק פון מויל אויב זיי ווילען גיט עסין ונתנין מים לסיכוי קען קעג צריין ניקען וואקער אין קלייען אום שבת צו געבין עסין אָבקה אגל לא טבילו אָקער קעעטין די קלייען מיט די וואקער אום שבת קאר קען גיט אין תיבין מים לפני דבורים קען קאר גיט געבין וואקער פאר ביגען אום שבת : ווייל זייא געפיגען זיך זאלין וואקער אין פעלד לפני יונים שבשובר אונ פאר דיא טאהבין וואס נעגען אין טאהבין אין שלאק קאר קען אויך גיט געבין וואקער אום שבת ווייל זיי געפיגען זאלין וואקער צום פרייקען אגל תיבנים אָקער קען קעג געבין וואקער לפני איהם פאר נעמו ותרנגלים אונ היקער לפני יוני הרדיסיות אונ פאר דיא טאהבין וואס ווערין געאָדעוועט אין שטוב אונ פליהען גיט אין פעלד : ד' מחתכין את הדלועין לפני התפס קען קעג צו שניידען פלוצערין אויך

היום והק' ע"ג דבין השמשות היהת עומדת לאדם ולא לבהמה (ו): רבי יהודה אומר אם לא היהת נבלה מע"ש אסורה. דכל מירי דחזי לזניט לא מקזי לה לבהמה ואפילו חולה מע"ש סובר שמתרפא. ואין הלכה כרבי יהודה: (ה) מפריין - בעל לשאמו ואח כמות: בשאלין. לתכס (ו): שהן לצורך השבת. כגון שגדל שלל יאכל היום ואשאלין דוקא קאי דאלו בעל או אכ מסר בין נדרים שהן לצורך השבת בין נדרים שאינן לצורך

(ו) ומתיר דהא חק לאדם לא היינו כה"מ מספק שנת ויבנה פסחים דל"ו קאמר עמך משנה דל"ו מוכן לאדם לא הוי מוכן לבהמה וס' סתו' דמוכן לאדם היינו שומרים לאכילה אדם ולא סוקל' שלל יבנה אם לאדם אסורה ממתת חיסור שבת והילכך אי לאו דלמדין מוכן לאדם לא הוי מוכן לבלתי שוי שרי ליתן לבלתי דלוי חפי' קיים כגון שופרד ומתו"כ (י): לוי שהבדל סמוך ע"י מסע לרין תקיעה על הכתר' אם סיה מעיקרה ועל ספתה אם שומעין בה לרן מני שאלין שפסחם שאלו שכן אכל ספרה דלמשה היתה על' הכתוב ספר ופר ש"ש שלל: (ח) פ' אם סיהת סתמל גט"ג ובעתה כשפסחה שוב אינה מטמאה:

השבת כיום אלא כיום ששמו לכד ונדרים שהן לצורך השבת אפילו היה לו פסלי להשליט עליהם קודם השבת כשאלין עליה: ושפקין את המאור. חלון שמתנה האורה ככנס סותמין אותה בלוח או בסאר כל דבר שרגילין לסתום בו: ומודרין את המצולות. כגון אם היתה עומדה ויבנה כספרות מודרין אותה אם חס כה' אכמות על ג' אכמות לידע אם נטמאו הספרות אם לאו דמטילת ספות' מנ' על ג' אינה לא מיטמאה ולא מטמאה (ח): ואת המקוה. לידע אם יש בה אמה על אמה כרוס ג' אמות שאלו מדידות של מנהה קן לסיפק מותר למדוד אותן בשבת: שפקין את המאור. את החלון וקרוי מאור שמתנה האורה לכסותו: במפיהו. סך של מים: כלי חרס: כלי חרס: בגמ'. להכי נקט גמי שראוי למאכל בהמה ולא מכלל ליה להיות קשר של קיימא: לידע אם

השבת כיום אלא כיום ששמו לכד ונדרים שהן לצורך השבת אפילו היה לו פסלי להשליט עליהם קודם השבת כשאלין עליה: ושפקין את המאור. חלון שמתנה האורה ככנס סותמין אותה בלוח או בסאר כל דבר שרגילין לסתום בו: ומודרין את המצולות. כגון אם היתה עומדה ויבנה כספרות מודרין אותה אם חס כה' אכמות על ג' אכמות לידע אם נטמאו הספרות אם לאו דמטילת ספות' מנ' על ג' אינה לא מיטמאה ולא מטמאה (ח): ואת המקוה. לידע אם יש בה אמה על אמה כרוס ג' אמות שאלו מדידות של מנהה קן לסיפק מותר למדוד אותן בשבת: שפקין את המאור. את החלון וקרוי מאור שמתנה האורה לכסותו: במפיהו. סך של מים: כלי חרס: כלי חרס: בגמ'. להכי נקט גמי שראוי למאכל בהמה ולא מכלל ליה להיות קשר של קיימא: לידע אם

שמיטתא דאום שבת צו געבין פאר אנהקה צום עסין ואת הנבלה לפני הגבלים אום אנהקה קעג קעג צו שגיידין אום שבת צו געבין פאר היגמ צום עסין. רבי יהודה זאגט אם לא היהת נבלה מטרב שבת אסורה אויב די בהקה איז גיט גינען אנהקה ערב שבת. נאר ו' איז גיפייגעקט אום שבת קאר קעג ויא גיט צו שגיידין אום שבת צו געבין עסין פאר די היגמ גי שאינה פון הטובן טייל די בהקה איז גיט גינען אן גיבריים ערב שבת פאר נאכט פאר די היגמ נאר צו קעגמשיין (קעגמשיין אילין ויא עסין הייטק דאם מוקצה ויא איז גינען אפ גישייט פון די היגמ אום מוקצה איז אסור צו האלמין אין האגמ אום שבת: די פסיון נדרים בשבת אמאן קען פארשטערן זיין ווייכס גדר אום אפאקער קען פארשטערן זיין סאקטערס גדר אום שבת. סיי דער גדר גיהער צו שבת אום סיי דער גדר גיהער גיט צו שבת. ווייל דער מאן אום דער פאקער האבין גיט קער צייט צו פארשטערן דיא נדרים נאר דעם טאג וואס זיין דערין דעם גדר אום ווי וועלן גיט שטערן דעם גדר אום שבת וועלן ויי אים שוין גיט קער קעגען שטערן. ונשאלין לדידים שחן ליהוד שבת אום איינער קוקמט אום שבת צו אהיכס אלדיקס פקעגין אויף אנדר ער זאל אים מתיר זיין די נדרים וואס גיהערין צו שבת. דריינו ער האט אנדר נישאן ער זאל גיט עסין היינטגען שבת. קעג קען אים מתיר זיין אום שבת. אום די נדרים וואס גיהערין גיט צו שבת קאר קען גיט מתיר זיין אום שבת ווארום קען קען דאך דעם גדר מתיר זיין אין מיטען וואך מוקצה את הפאר קען קעג פאר מאכין אום שבת אגעניגען מיט אנהקה אדער מיט און אנדער זאך וואס קען פאר מאכט אלע קאזאל דעם פקעקער מיט דער זאך מודרין את הפסולות אויב אשטיקיל פון אהלייד

שמיטתא דאום שבת צו געבין פאר אנהקה צום עסין ואת הנבלה לפני הגבלים אום אנהקה קעג קעג צו שגיידין אום שבת צו געבין פאר היגמ צום עסין. רבי יהודה זאגט אם לא היהת נבלה מטרב שבת אסורה אויב די בהקה איז גיט גינען אנהקה ערב שבת. נאר ו' איז גיפייגעקט אום שבת קאר קעג ויא גיט צו שגיידין אום שבת צו געבין עסין פאר די היגמ גי שאינה פון הטובן טייל די בהקה איז גיט גינען אן גיבריים ערב שבת פאר נאכט פאר די היגמ נאר צו קעגמשיין (קעגמשיין אילין ויא עסין הייטק דאם מוקצה ויא איז גינען אפ גישייט פון די היגמ אום מוקצה איז אסור צו האלמין אין האגמ אום שבת: די פסיון נדרים בשבת אמאן קען פארשטערן זיין ווייכס גדר אום אפאקער קען פארשטערן זיין סאקטערס גדר אום שבת. סיי דער גדר גיהער צו שבת אום סיי דער גדר גיהער גיט צו שבת. ווייל דער מאן אום דער פאקער האבין גיט קער צייט צו פארשטערן דיא נדרים נאר דעם טאג וואס זיין דערין דעם גדר אום ווי וועלן גיט שטערן דעם גדר אום שבת וועלן ויי אים שוין גיט קער קעגען שטערן. ונשאלין לדידים שחן ליהוד שבת אום איינער קוקמט אום שבת צו אהיכס אלדיקס פקעגין אויף אנדר ער זאל אים מתיר זיין די נדרים וואס גיהערין צו שבת. דריינו ער האט אנדר נישאן ער זאל גיט עסין היינטגען שבת. קעג קען אים מתיר זיין אום שבת. אום די נדרים וואס גיהערין גיט צו שבת קאר קען גיט מתיר זיין אום שבת ווארום קען קען דאך דעם גדר מתיר זיין אין מיטען וואך מוקצה את הפאר קען קעג פאר מאכין אום שבת אגעניגען מיט אנהקה אדער מיט און אנדער זאך וואס קען פאר מאכט אלע קאזאל דעם פקעקער מיט דער זאך מודרין את הפסולות אויב אשטיקיל פון אהלייד

דשכיחי באגמא. אבל מוונת לה שכימי להו : שמונותיו מועטין. שאין חרס חס עליו למת לו מוונת הרכה : כמה השהא במעוין. דהכלב שכלב כשר ומת הכלב כנית חוץ שלשה ימים מעמל סאלל אבל כתיב לה מעמל דטומאה כלום כנפלי חייס לא מעמל כדלמך ככהמה המקשה : ש"מ. מדקאמר שהקפיד הקב"ה על מוונותיה : משח אודניה. מעס כמדת אנו : וחורא אבתריה. יכחו כמקל מיד שלל יכח מרגילו כללו : אבל כמותא לא. ליחנז ליה מידי חי ללו דידיה קוח : משום דאתי למיסרך. כתיבה ויפסידו : לית דעתיר מחורא. שכל מחלל רחוי לו ומונא לאכול וחק מחלילין לו הרכה :

עליך ולמענך מאי איריא מאי אפי' חימי ושערי נמי לא אלא שאני מאי דשכיחי באגמא דרש ר' יונה אפיתחא רבי נשיאה מאי דכתיב יודע צדיק דין דלים יודע הקב"ה בכלב שמונותיו מועטין לפיכך שוהא אכילתו במעוין שלשה ימים כרתנן ככה השהא אכילתו במעוין ויהא מוכח בכלב שלשה ימים מעת לעת ובעופות וברגלים כדי שתפול לאור וחשרף אמר רב המנוא שמע מינה אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא וכמה אמר רב מרי משח אודניה. וחורא אבתריה הני מילי כדברא אבל כמותא לא דאתי למסרך. אכיר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחורא :

גים דער בעל הבית צו עסין. ויי געפינען אריין זייער עסין. וועלן זיי זייער וואקער אויף אריין געפינען. פרענט די גקרא ויפסיד דיון פלשט וואס דו זאגסט. מי איריא מיא פאר וואס נאר וואקער קאר ער גים געבין צו די סאהבין וואס אין סאהבין שלאק אפיל חס וישר נמי לא דארף ער דאך גים סארין געבין פאר זיי ווייני אונ גערשטין אויף גים. אלא שאני מיא דשכיחי באגמא נאר אזוי איז דער דין. נאר וואקער קאר ער גים געבין פאר די גינען אדער פאר די עופות וואס פליהען ווא זיי וועלען. טייער וואקער געקוקען זיין אויף יעדער ארט. אדער קערנער צום עסין געקוקט מען גים אויף יעדער ארט. דריקער מען ער געבין קערנער אום שבת. אפילו צו די עופות וואס פליהען אויסקער די שטוב. דבש רבי יונה אפיתחא דבי נשיאה רבי יונה איז געשטאנען ביי די מיר פון נשיא אונ האט געברשט מיא דכתיב וואס עס שטייט אין דעם פסוק יוד צדיק דין דלים יודע צדיק ווייס דעם משפט פון דיא ארבעקע. יודע הקב"ה בכלב שמונותיו מועטין נאט ווייס אז דער הונט איז ארעם. מען גים אים ווייניג עסין לפיכך שוהא אכילתו במעוין שלשה ימים. דריקער ליגט דאס עסין אין זיין בויה דריי טעג פון איין קאהל עסין איז ער נאט דריי טאג. דיהנו אזוי ווי מיר האבין גילערניגט אין אמשנה. ככה השתא אכילתו במעוין יהא פפא ווי לאנג זאל ליגען דאס עסין אין זיינע גידערנים אונ עס זאל זיין קטא. בכלב ג' ימים מעת לעת אויב אהונט האט גיגעעסין אשמיקול פלייש פון אגעשטארבענעם האט גענושט. אונ דער הונט איז צריין גענאנגען אין אשטוב אונ איז געשייגערט. אויב עס איז נאך גיטא דריי מעת לעת וצווייא אונ

ויגעציגן שעהו פון די צייט וואס ער האט גיגעעסין דאס שמיקול געשטארבענע פלייש. איז די גאנצע שטוב קטא ווייל דאס שמיקול געשטארבענע פלייש דיגט נאך אין אים. ויא איז נאך גים פאר ריינעס גינארין ובעמות וברגים עופות אונ פיש אז זיי עסין. ווי זיי שלינגען דאס אראפ דאס עסין ווערם באלד פארדינעט אין זיי דאס עסין. כדי השול לאו וישרף עס דויערט נאר אזוי ווי עס פאלט צריין אין פייער אונ עס ווערט פארברענט. רב הקנטא זאגט ווייל גאט האט רחמנות אויף דעם הונט. דארף דער מענוש אויף רחמנות האבין אויף אים איהא ארעא למשדא אומצא לכלבא עס איז דער דרך ארץ מען זאל ווארפן אשמיקול רוהע פלייש צו אהונט. ופסח ווי פיל פלייש זאל מען אים געבין. זאגט רב מרי משח אודניה אזוי גרויס ווי זיין אויער איז. וחסדיא אבתריה באלד נאכדעם זאל מען אים אקלאפן געגען מיט אשמיקול. ער זאל גים נאכלויפן. וצ"ל דבדי דאס איז נאר אז דער מענוש איז מיט דעם הונט אין פעלד. אבל כמותא לא אדער אין שטאט זאל ער דעם הונט נאר גים געבין. דאחי לפסד נוארום דער הונט וועט זיך נאך שלעפן נאך אים. אונ עס וועט גים העלפן וואס ער וועט אים שלאגן ונדאס איז נאר אז דער הונט איז אפרעמקער. אדער זיין אייגענעם הונט מוז ער אין שטאט אויף געבין עסין רב פפא זאגט לית דעניא סבלא עס איז גיטא ארבעקער פון אהונט. ווארום גים ארע קאהל געפינט ער זיין עסין. אונ גים יעדער עסין מויג פאר אים. לית דעתיר מחורא אונ עס איז גיטא רייקער פון אחויר. ער גיפינט זיין עסין אויף יעדער ארט אונ עסט אליה :

זוהר ויקרא דף ר"ע א. ס"ט דלילנות ער הוא וואו הא

רבי יהודה אמר אכלו רעים שמו ושכרו דודים אלין כל מחרי דינבא ויללל דלחנכמו כלבו וחתכרו כחדל דהא מסעודתא דמלכה מתהניק כלל. ואיחתי אכלי כלבי בשעתא דמלכה (ס"ח לתחדי) אחי חדי וע"ד מלכה לתחדי וחדי למטרונתא כקדמיתא לבתר כלבו אכלן וחדאן. רבי אבה אמר אכלו רעים שמו ושכרו דודים אלין חינון סיה דקאמין ואלין חינון דכתיב כבו (שיר ה) הביאתי המלך מחריו וכו'. שמו ושכרו מההוא יין דרזי כלל. ר' הלוער אמר כל חינון דלחחא דכיון דחינון סיה לתכרכאן כלבו דלחחא מחברכאן. ר"ם אמר כלל שפיר אכל רזח דמלה אכלו רעים נעילא שמו ושכרו דודים לתתא. אמר ליה ר"ח מאן חינון לעילא ומאן חינון לתתא. אמר ליה יאוח שאלינתא דח

אלה לא תפקיד וגו' וכמידי מי סתם מיום וגו' לזכור לזכור
 ונהגה או שתי תורים ושניהם עולה או שתי בהמות אחת
 עולה ואחת שלמים, והנודר או המתנדב עולה או שלמים ושלמים הבאים עם הלחם הם הנקראים תורה וכן קרבנות
 הנזיר והן עולה וחטאת ושלמים, וקרבנות מצורע והן חטאת ואשם ועולה, וקרבנות זבים ויולדות והן חטאת
 ועולה, וקרבן השוגג במצות לא תעשה שיש בו כרת והוא חטאת, ואם נסתפק לו אם עשה או לא עשה אותו
 החטא כביא אשם והוא הנקרא אשם תלוי, ויש עבירות שמביא עליהם אשם והוא הנקרא אשם ודאי וכן איל
 העולה ופר החטאת שמקריב כהן גדול משלו כיום הכפורים הרי הן קרבן יחיד ופר זה הוא הנקרא פר יחיד:

ועקם ואכין איז דער וואס זאגט ליגען, נאך זאגט
 דער פסוק דער מענטש וואס וויל לעבן זאל ער
 הישען ויין צונג פון שלעכטס דאס הייסט ער זאל
 קיין ליגען זאגן:

דאס איז שלמים ודי פלוש שפריצט מען אויף דעם קופה, און די חלב פארברענט מען אויף דעם קופה,
 און די פלייש עסט דער בעל הבית, והריהו יחיא עולה און אקרפון ראהו וואס מען קומט גינעהן ווערן
 אין בית המקדש אום יום טוב, און דער קרבן איז אעולה, וואס ער ווערט אין גאנצען פארברענט
 אויף דעם קופה, וקרבו חגר אז אנוי איז ויה מגייר דארף ער בריינגען אקרפון. והיא עולה און דער
 קרבן דארף ויין אעולה פון תבחה פון בהמות, או שני בני ית אדער צוויי יונגע טאהבין. או שתי תורים
 אדער צוויי אלטע טאהבין. ושניהן עולה און ביידע טאהבין זענען עולות. או שתי בהמות אדער ער
 בריינגט צוויי בהמות. אחת עולה ואחת שלמים איינע איז אעולה און איינע איז שלמים. הנודר או המתנדב
 עולה או שלמים אדער ער האט גיטאהן אנדר אדער אקרפון, ער זאל בריינגען אעולה אדער שלמים.
 והשלמים הבאים עם הלחם הם הנקראים תורה און אז ער בריינגט אקרפון תורה, מיט פערציג חלות, דאס
 איז אויך שלמים, וכן קרבנות תנור און אווי זענן דא, קרבנות ווס גזיר בריינגט אעולה אחטאת שלמים
 וקרבנות מצורע און קרבנות תנור וואס אמצרע בריינגט אחטאת אשם ועולה, וקרבנות זבים ויולדות דאס
 קרבנות וואס זכים און יולדות בריינגען אחטאת און אעולה. וקרבו השוגג במצות לא תעשה שיש בו כרת
 אז ער האט גיטאהן אעבירה אומגעריין ואווי אעבירה אז ער וואלט זיא גיטאהן גערין וקמזידו
 וואלט אים געקומען ברתו, דארף ער בריינגען אקרפון חטאת ואם נסתפק לו אם עשה או לא עשה אותו
 חטא און אויב עס איז אים אסקפ אויב ער האט גיטאהן דא עבירה, אדער ער האט זיא גיט
 גיטאהן כביא אשם דארף ער בריינגען אקרפון אשם והיא הנקרא אשם תלוי דאס ווערט גערופין אשם
 תלוי, אקרפון אשם אויף אסקפ עבירה, מען ווייסט גיט צו ער האט גיטאהן אעבירה אדער גיין. ויש
 עבירות שמביא עליהן אשם עם איז דא נאך עבירות וואס מען בריינגט אויף זייא אשם. והיא הנקרא
 אשם ודאי דאס ווערט גערופין אגעוויסקער אשם. וכן איל העולה פון החטאת שמקריב כהן גדול משלו כיום
 הכפורים אום יום כפור איז דער איל גרול מקריב פון זיין געלט איל פאר אעולה און אפר פאר
 אחטאת ודי מן קרבן יחיד דאס איז אקרפון פון איין מענטש, ופר זה הוא הנקרא פר יום הכפורים דער
 פר ווערט גערופין דער יום כפור פר.

אונקלוס ויקרא יום ג תורה

המשק מצות דא יהוה נפש י יהוה יהוה, רוח יוד הא ואו הא, נשמת יהוה חיה חיה ה רמלי יהוה אל שכן
 שבנשיה בניקוד תלם:

יא ויחום יתיה על צדא יא וישחם אתו על ירך המזבח צפנה
 דמדבחה צפונא קדם יי
 ת"א ומסם סומ. וכחיס עכ מו ממ כס קוד מנחום כו:

בעל המורים
 (יא) לסונה כדי להגין ממס סאל' מלפון חסחם הכפע כחכי לסון כללן כנגד יחחק שאפרו לסון וכן כעוים כחכי לסון כנגד ימקב
 רש"י שפתי חכמים
 (יא) על ירך המזבח. על לר צ המזבח: צפונה לפני ד ונק' סלד ירך מפני שכיך הוא כלל וכן וליכתי הפסגן
 פירוש לתורת אלהים ליקומים על התורה
 (יא) ישחם אותו און ער זאל אים שעקבין על אויף דער (יא) ושחם אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה. אלע קרבנות
 האט מען גיטאקמין אין צפון זייס פון מנחה, פאר וואס
 נאר אין צפון זייס. ווי עס שפייט אין פסוק כי מצפון הפתח ברצה מן צפון זייס וועט ירך אנהייבן דאס שלעקס, ווייל

לפני יהוה וירקו בני אהרן הכהנים
את דמו על המזבח סביב: ונתח
אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו
וערך תבהן אתם על העצים אשר
על האש אשר על המזבח:
" ותקרב והפרעים ירחץ במים
והקריב תבהן את הכל והקטיר
המזבחה עולה הוא אשה ריח ניחח
קיהוה: פ שני יד ואם מן העוף עלה
קרבנו ליהוה והקריב מן התרים
או מן בני היונה את קרבנו:

וירקו בני אהרן כהני
ית דמיה על מדבחה
סחור סחור: יב ויפלו
ותיה לאברהו יות
רישיה ונת הרביה ויסדר
כהנא יתחון על אעיא
די על אשתא די על
מדבחה: יג ונאו וברעיא
יחלי במיא ויקרב
כהנא ית פולא ויסק
למדבחה עלתא הוא
קורבן דמתקבל ברעוא
קדם יי: יד ואם מן עופא
עלתא קורבניה קדם יי
ויקרב מן שפנינא או
מן בני יונה ית

ת"א וירקו בני סמנים מד זכמים
סל: ואלא ראשו: ויפלו כס
זכמים על חולין זוהקריב: זכמים סס:
והקריב והכרישים: זכמים כב: והקריב
הכחן אר: ס כס יומא כז מתיבס
רש"י זכמים סס חולין כב:

יא זכמים די ד כד סה תנחומי יחולין י: 5: מולה סה: זכמים יב: ואלא מן קידושין סד: וסקריב מן: זכמים סס חולין כב:

שפתי הכהמים

לירכמיס יום גדלה: ק פ"א סמ"ס סהעוף בעל מוס כשר מ"מ
למחוס אבר פסול אכל לא אכתיב ואלא מן העוף וי"ו מוסיף
ויהא פסול אפי' בעל מוס ושיבא זכר א"כ תמים זכר שלאכל
כלאן ליל יומא מתחון מעלין אלא למחסי אהא: ר דל"ב ה' כו'
לו למחז בני מורים כע"ש בני יונה שבה דוקא קטנים אלא כו'
ולמדין מצני יונה שאין לו אלא הכשר אחד דוקא קטנים שברי
מבוי בני אף מורים שאין לו אלא הכשר א' והקטיס אלא
כדפרישים לעיל א"כ דל"ו דוקא גדולים הוא: ש"י חללה הניחוח

ה' ואין לפון כבמה: (יד) מן העוף. ולא כל העוף קלמי
שלאמר תמים זכר כבקר ככשנים ובעשים תמות וזכרות
כבמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול אף מחוס אבר
ת"ל מן העוף: הורים. גדולים ר ולא קטנים: בני יונה
קטנים ולא גדולים: מן התורים א מן בני היונה.
פרש למחלל הליבוש ש כבזה וכבזה שהוא פסול שגדול הוא

מעמי הקרבנות

(יד) ואם מן העוף מולה קרבנו לה'. הנה מעטיר אבר כסף לא
תכדי אללו להליל לח נכשו מדרת שחח, כבחו יבא
קרבנו מן הבקר, ואם הוא אינו עשיר כ"כ יבא קרבנו מן הארץ.
פ"כ יבשה על קרבנו אשר הוא לרזון לה' ונכלה לו לכפר עליו,
אך אם יבשה הדל כי אין לו בקר ולאן, כמא יתכנה אל ה' פ"כ
שכר לבו בקרבנו, אמנים הוורח העני סוד אשר מן העוף מולה
קרבנו לה'. קודם הקרבנות חת העוף, הוא חלילי הקריבו לה',
כי זבחי אלהים רוח נשברה, וקרבנו כסול, רוחו הנשבר, והקרבן,
ולכרואתו כי קרבנו תשוב לה', פ"כ והקריבו כההן אל המזבח,
סויף כלשר לפני יבא חת העוף לעזרה, כההן יגש העוף אל
המזבח, להכרואו חביבו קרבנו לה'. וכל הקרבנות הנחמות פ"א
זר וע"י סנין, וזה ששקט פ"א כהן וע"י מולו אל כהן כשכרנו
אמלקהו, ומחמת כי הדל והכבד ערבו למתה ועברו לעמלה, פ"כ
גם כסעוף יבשה כן וימלקהו מעול כסרו [פניו להכניס], ומחמת

סעבקר והלון אוכלים מן הסעקר או מלחום בעלנים, פ"כ
ירכסו הקריב ויקריבם על המזבח, והעוף אוכל משאר ויחל אסילי
מן בגול פ"כ לא יקריב מעט מל המזבח. וזה ייחוס מוסר להפני
שלא יקח נחם לאכול ועמד לנכוס רק משלו ומיניע כסו, פ"כ גם
הנולה שהוא מלטים העוף ימיר מנהגו. ובמשים והכונס יסלין בלד
המזבח ויבלע בלתי ייחיו כלל היו, להלכות להפני שלא יקח
להעטיר במלכטו ובכסותו כי הכל הכל ויכלול בלתי, וכל זה הוא
בעני סעקריב עוף, ואם הוא דל יוחס שאין לו אף סוד וכן יוסב,
דוק מעט סת אשר לו למחללו ולמחלל ביתו יפריש לקרבנו סוד
סדיון נכשו, איש כוב שכר לבו בקרבנו מאר מאר, פ"כ אמנס
חורה ונפס כי מקריב קרבן, מנהגה לה'. קרבן כוס אשר העני
מעט חת נכשו ויחווה הקריב, נקודא עמחה ומחמה לה' לא
קרבן יקח. ולא כההן סוא סעקריב, דק נשפחם הדל סיא תמקבס
הקרבן

ליקורמים על ההורה

אין צפון ויימ פון דעם מן זען זענען קא ארסקער וואס זענען
פיהל מיס ישרים און מויקיס, און זייא ווארפן זענען עם
נעם אקאהל ארים גיין אנטשעם אויף דער וועלט מען זאל
זיא וויסס באקאן, וועלן זייא ארים גיין וויסס באקאן לענדער
שטיקער ואת ראשו און זיין קאפ ואת פדו און זיין
אויף דעם האלץ וואס איז אויף דעם פייער פון
און די קניען יחז במים זאל ער וואשן מיט וואקר
אויף דעם מן זען זענען אקרבן עולה איש דער פייער נעם

פירוש לתורה אלהים
צפון ויימ פון דעם מן זען זענען קא ארסקער וואס זענען
קנירד פון אהרן זאלין שפריטאין וידם זיין בלום זל
תשובה אויף דעם מן זען זענען ארים מן זען זענען
אזו און ער זאל מן זען זענען ארים מן זען זענען
חלב ודבד און דער פון זאל זען זענען ארים מן זען זענען
מזבח: (ע) תהיב און דאם איגענויניגקטי תהיבם
תהיב און דער פון זאל דאם מקטיר זיין תשובה
פון זענען אקרבן עולה איש דער פייער נעם

חֲצִיר פְּעֻרָבִים עַל־יַבְלֵי־מַיִם: ג זֶה יֹאמֵר לַיהוָה אֲנִי
זֶה יִקְרָא בְּשֵׁם־יַעֲקֹב זֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וּבְשֵׁם
יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה: ד כֹּה־אָמַר יְהוָה מִלְּךְ־יִשְׂרָאֵל וּגְאֻלֹּ
יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדֵי אֵין
אֱלֹהִים: ה וּמִי־כַמּוֹנֵי יִקְרָא וַיְגִידָה וַיַּעֲרַכְתָּ לִּי
מְשׁוּמֵי עַם־עוֹלָם וְאַתְיִיתָ וְאַשֶׁר תְּבַאֲנָה וַיְגִידוּ לָמוֹ:

עסכ פאילן דמשה
 שרשוי על גדרין דמינ:
 ג דין יומר מדחליא דיי אקא
 ג דין יצלי בשום יעקב גדין
 יקרב קורבניה קדם יי
 ובשמה דישראל יתקרב:
 ד פדגן אמר יי מלכא דישראל
 ופרקיה יי צבאות אקא הוא
 דמלקדמין אף עלמי עלמאי
 דילי אגון ובר מיני לית אלה: ה וכן פנתי די ערעיקא ויחנינה ויסדרינה קדמי משנתי עקא
 דמן עלמאי ודאתון ובעתידין למימי יסון לקא:

מצורת דוד

כפרכים . כערי נחל השחולים על פלגי מים הלועמים ודילים
 מסכ: (ג) זה יאמר . הלדויקים שבהם יאמרו אלו מעולם לה'
 להלמין זו: זה יקרא בשם יעקב . אלו הקערים בני רשעים לה'
 יסיו נטיס אחר דעת ארטיס הכרעיס אלה יקראו א"ע בשם יעקב
 לטוים לדויקים כעוים: זה יכתוב ידו לה'. אלו צנתי השטיס
 שיהמיכו א"ע לעוים לה' כמו שמעיר א"ע בכמה ידו ובשם
 ישאל יכנס . ובהם יסיה מי אשר יכנה עלומו בשם ישראל אלו
 בגרים אשר יוספו עליהם: (ד) אלו ראשון . מ"ל קודם כריאת העולם: ואני אחרון . אלו שחכנס העולם: (ה) ומי לעומי יקרא .
 ומי הוא אשר יקרא וומר שהוא כמוני ויגיד ויערוך לפני הדברים הנכששים נעם שומי עס שולס וסס לה כעריות: ואחיות .
 סדכרים סעלים בזמן קרוב וסדכרים אשר תכאלס לזמן רחוק: גידו להם כ"ל בעבור עלמן לסדריק דכריס וסור לסחלס סעקדס
 לער מי אשר יגיד כאלס:

רש"י

(ג) לה' אני . אלו לדויקים גמורים: זה יקרא . אלו
 הקערים בני רשעים: ידו לה' . אלו צנתי השטיס:
 ובשם ישראל יכנה . אלה הגרים: (ה) ויערכה לי .
 כל מה שסיה: משומי עם עולם . עד עתה: ואשר
 תבאנה . יגיד:

דעם פירוש עברי שייסש נעפיש מען בייא דער הפסורה פון דער וואך:

כתובים משלי כא

לחמשך מסוד ומלכות ד"א שיון דלת יוד נפש שיון שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהודנורי גשמה דיסוד א אר
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלה דלת נון יוד גשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד ירהך חיה יחידה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

א תָּאוֹת עֲצַל תְּמִיתְנֵו בִּי־מֵאֲנֵו יְדִיו לַעֲשׂוֹת: ב כָּל־הַיּוֹם
הַתְּאוֹה תֵּאָהָר וְצִדִּיק יִמֵן וְלֹא יִחְשְׁדֵה: ג זָבַח רִשְׁעִים תְּוַעֲבֵה
אֶף כִּי־זִבְחָהּ יִבְאֲנֵו: ד עַד־כְּזָבִים יֹאבֵד וְאִישׁ שִׁמְעַ לְנֶצַח

מצורת דוד

(א) תאוות . התאוה שעל המאכל לנות על מלככו היא תמית אומה
 כי מאנו דיו לעשות מלכסה להספרנס בה ומה א"כ ואלו הכרי
 סוח סע כרעס: (ב) כל היום . העלל סוח יחלוה ככל עת למלכות
 נסשו סיקוס ולדריק יתן לו סכוטו וסוחר וימן וכל ימנע סכסכה
 ממנו עס לו פסע נספשו: (ג) זבח רשעים . אשך עורס כרשעסס
 כעס וסכוט סקדן כי לא סעל לה' סנה סקדן סיה חוססה: אף כי
 להסחיכו ללדיק וסכה לאלהים: (ד) יאבד . אף סיל לא יוס כב"ד
 ילכד סעד סהו בעבור עונס כזויו סנה דכרוי לא נלכדו להסכה מן הלכ כי כל סיה ססומע דכרו וספרס עד עולם וסספכו כי אמס
 פירוש ע"מ

רש"י

(ב) וצדיק יתן . כל זכוי כיתו סהקב"ה מומן לו:
 (ג) אף כי . כ"ס כסחוט מביאו כעלס רעה: (ד) ואיש
 שומע . לא סענה כרעך וגו':

וכ"ס סחוססה סיה כלשך יבילטו כעססכס רעה לכעוט אס סככיות
 ולא קבל ספושס מ"מ ילכד כירי סמיס: ואיש שומע . מ"ל וסס
 מן הלכ כי כל סיה ססומע דכרו וספרס עד עולם וסספכו כי אמס

(ה) תָּאוֹת עֲצַל תְּמִיתְנֵו דָאם גְּלוֹסְמוֹנֵג פּוֹן דַּעַם עֲצַל
טוֹס אִיחֵם מִיִּשְׁטַען כִּי פֵאנו דִּי לַעֲשׂוֹת דַּעַן
וַיַּנְעַה הַעֲנַם וַיִּוְלַעַן גִּימ סְאָהוֹן נַעִין מַעֲדַת דּוּד:
(ב) כל היום התאוה פאית אנאנציון סאג גלוסמ דער
עצל אנגלוסמונג אונ גימ וצדיק ימן ויא יחשוד
אקער דער צדיק גימ דאם באדערפניש פון זיון
דויו אונ פאר מייד עס גימ פון צו געבין ווארום
נאם שיקמ איהם צו זיון בגערפניש: (ג) זבח
רשעים תועבה דייא קרבנות וואם דייא רשעים
שעכסין איז אום ווייריג צו נאם אף כי בוסה וביאנו

מִתְּחִלָּה הוּא מְטוּל דְּבַעֲבָרָתָא
 מִיְיָ לֵיהּ: יִקְרָא
 דְּבַעֲבָרָתָא יֵאבֵד וְגַבְרָא
 שְׂמוּעָה שְׂרִירָאִית מְסִיל: ה
 מְחַצֵּף אִפּוּי נִבְרָא
 רְשִׁיעָא וְהִרְצִיא
 הוּא מְסַקֵּן אֲוִרְמִיָּה:

מצורת דוד
 סוף: (ס) סעז. סרעפ מלכא פוזוטו בעת כעסו ולא יחזקון בעפעיו אלג טער יצין דרכו בכל פח טף כוזי: סרעפ:
 פירוש ע"מ
 (ה) העו איש רשע בגניו דער מאן דער רשע ווייום
 זיין שמואלקייט אונ זיין צארין נוען ער צערניגט
 אינ אזי זיך גיט מיישיב בלשעת מעשה וישר הוא

עיקר תוי"ט משנה כתובות פרק ה ברמנורא

[6] שפלו כו'. כלומר כינוסה ולאו דוקא אלא ה"ס אפילו נתנו לה בעתה או שפלוה כול שפלוה הכפל לכות כפן עדין נכסי מלוו. ש"כ א"כ כ"כ"מ כ"מ סמוכה שנספלה: [כ] לא תמכור. דלירוסין טופס ספק נשואין שמה הכל לדי נשואין שמה לא ספק ולפיכך לכתחלה לא תמכור ולא סמכך ונכסי קיים. גמ' וסקסס כסו' דכיון דטיש מתוקת הוי ספק ודלתי ואין ספק מולאי כו' דלמשכחן בשומרת יבם גמ' וזכילו ודלכא דולו קיימת ליתפס מלא"כ סהס דקד ונותנה לחליה כמו לירוס ופתי"ס: [ג] פד כו'. משפט שפלוה לטיש נשואין ואין דבר מסיק בין שפלה נכסים לנשואין וס"ה א"כ נפלו לה קודם לירוסין דלא תמכור עמיסס אלא דקסס פד טלא יבם דמסמע דמסמכרסה לנשואין וס"ה:

פרק ה האשה עד שלא תתארם. ונתארכס: בית שמואי אומרים תמכור. בעודה ארוסה חבל משעמלת לא: והואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו לא יזכה בנכסים בתמיה: על החדשים. שפלו לה משעמל: אנו בושין. מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה העכל מולאי

האשה ה שפלו לה נכסים עד שלא תתארם מודים בית שמואי וכו' שמוכרת ונותנת וקיים. נפלו לה משנתארכסה בש"א תמכור וכה"א [כ] לא תמכור אלו ואלו קודים שאם מכרה ונתנה קיים. א"ר יהודה אמרו לפני רבן גמליאל והואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים. אמר להם על החדשים אנו בושין. אלא שאחם מנגלגין עלינו את הישנים. נפלו לה משנשאת אלה ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיר הלכות. [ג] עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל

פרק ה האשה שפלו לה נכסים עד שלא תתארם אשה איז זיינע איז איהר פארקענין. אז דיא אשה איז זיינע איז איהר פארקענין אויף זיין אפר להם האם רבן גמליאל צו זיין גיזאגט על החדשים אויף דאס זיינע פארקענין וואס צו דיא אשה איז גיפאלען נאך דער חתונה אט בושין שעמען כיר אויז פאר וואס מען האט גיזאגט אז זיא פאר קויפט אדער זיא שיינקט מען דער מאן אנועק געמען פון דיא מענגשין וואס האבען גיקויפט אדער וואס מען האט זייא געשיינקט אלא שאמס מנגלגין עלינו את הישנים נאר איהר ווילם נאך אויף אויז ארויף ווארפען אז מיר זאלען זאגן אפילו דאס אלטע פארקענין וואס זי האט פרקויפט אדער געשיינקט פאר דער חתונה זאל אויף קענען דער מאן אנועק געמען פון דיא מענגשין וואס האבין גיקויפט אדער וואס מען האט זיי געשיינקט. ועלין מיר דאך אויז געוויס שעמען נפלו לה משנשאת אויב דאס פערקענין איז איר גיפאלען נאך דיא חתונה אזי ואלו מודים זענען בית שמואי אונ בית הלל זאגען אז תמכור זיא קאר גיט פאר קויפען. אפילו פאר דר חתונה אויך גיט אזי ואלו מודים בית שמואי אונ בית הלל זענען מודה שאם מכרה ונתנה אויב זיא האט פאר קויפט אדער גישיינקט מיט איז גוט בלייבט דאס פארקענין בייא דעם מענגש וואס האט געקויפט אדער וואס מען האט איהם געשיינקט אפר רבי יהודה האט רבי יהודה גיזאגט אפר לפני רבן גמליאל מען האט גיזאגט פאר רבן גמליאל והואיל וזכה באשה אז דער חתן האט וזכה גינען דיא אשה זיא זאל זיין זיינע אלא וזכה בנכסים

(ד) ביציאתה. אם נא לנרשה: פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו. כלומר נשעת נפילתו שלו כדברי חכמים ואיכא בין חכמים לר"ש פירות המחוברים נשעת יציאה דלא חיירי בכו חכמים ולית ליה הא דלמך ר"ש ביציאתה שלה דקסברי מה ענדל נרשותו שלו (3) והלכה כר"ש: (ה) רשב"ג אומר לא תמכור. יכולה היא לעכב והלכתא כותיה: רבי יהודה אומר לא תמכור. והלכתא כותיה: קומעא. דבר מועט ואפילו כל שהוא:

פירות: ד ר"ש אומר מקום שיפה כוחו בכניסתה הורה כוחו ביציאתה. מרים שהורה כוחו בכניסתה. יפה כוחו ביציאתה. ביצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: ה'נפלו לה עבדים ושפחות וקנים ה' ומכרו וילקחו בהן קרקע. והוא אוכל פירות. רשב"ג אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה. נפלו לה ויתים ונפנים וקנים ימכרו לעצים וילקחו בהן קרקע והוא אוכל פירות. רבי יהודה אומר ז' לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה. המוציא הוצאות על נכסי אשתו. הוציא הרבה ואכל קימעה קימעה ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אבל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא

(ב) ופלוט בשעת יציאה ליהא למיכר דמילי מילי וימכרו שלה דיכין דחפסן בכל מודים שזכה שכן: רש"י: [ה] ימכרו כו' כלו' שטח ילנה ה'אם או ה'אם למכור אין ויכולן למכר זט"ו. ה'הכל כו'. וכל' ש' חולק וסובר דהכל כדע' כדכל וטפוי"ט: [ו] שבה כו'. כיון לה וליהא אביה לשם והתפלה. רש"י: [ז] כ' יסודס אומר כו'. רשב"ג אמר למילתים כדכמה וכו' אמר כדכמה כו' קטען כדי נמשמתינו כדמעותן וטפוי"ט: (ג) שכן כל כדמעותן כדמעותן כעין של מורס קמטס: (ד) ללו למימרה שטוח כדמעותן ט' סמורס דמס' כל כדמעותן כדמעותן כדמעותן ולא משלמין אלא כעין של מורס קמטס: (ה) ולדעתה למיסקל ולמיסקל

פירות וואס זענען אפ גערקען פון דיא ערד של' גיהער צו איר אונ קען זאל די פירות פארקויפען זעלבן בהו קמטע אונ. ער זאל קויפען אפעלד פאר דיא געלט פון די פירות וואס אובל פירט דיא פירות פון דיא פערלד: ד רבי שמעון זאגט פקס שפח טוחו וואו עס איז גוט דער פח פון דעם מאן בנכנסתה ווען דאס ווייב גייט אריין צו איהם ווען ער האט מיט איהר חתונה תורה טוחו איז זשעקט זיין פח ביציאתה ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר פקס שחורע טוחו אויף דעם ארש וואו עס איז זשעקט דער פח פון מאן בנכנסתה ווען דאס ווייב גייט צו איהם ווען ער האט מיט איהר חתונה. יפה טוחו איז גוט זיין פח ביציאתה ווען זיא גייט ארויס פון אים ווען ער גט איר פירות בתקנתו לנקטע אויב דאס ווייב האט געהאט פירות וואס זענען באהעפט צו דיא ערד אויף איר פערלד בנכנסתה ווען זיא איז אריין זענגאנגען צו איהם ווען זיא האט חתונה געהאט של' גיהער דיא פירות צו איהם צום מאן וביציאתה אונ אויב עס איז דיא פירות וואס זענען באהעפט צו די ערד אויף איר פערלד ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר של' גיהער דיא פירות צו איהר חתולשין סו בתקנתה און די פירות וואס זענען אפ גערקען פון דיא ערד ווען זיא גייט ארויס פון איהם ווען ער גט איהר של' גיהערין דיא פירות צו איהם: ד' נפלו לה עבדים ושפחות וקנים אז עס איז צום ווייב גיפאלען אירושה קגעכט אונ דיינקטען וואס זענן קרקע אונ קענען נאך ארבעטען: יפדי זאלען זיי

פירות: ד ר"ש אומר מקום שיפה כוחו בכניסתה הורה כוחו ביציאתה. מרים שהורה כוחו בכניסתה. יפה כוחו ביציאתה. ביצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: ה'נפלו לה עבדים ושפחות וקנים ה' ומכרו וילקחו בהן קרקע. והוא אוכל פירות. רשב"ג אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה. נפלו לה ויתים ונפנים וקנים ימכרו לעצים וילקחו בהן קרקע והוא אוכל פירות. רבי יהודה אומר ז' לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה. המוציא הוצאות על נכסי אשתו. הוציא הרבה ואכל קימעה קימעה ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אבל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא

ויקרא יום ג

עיקר תוי"מ

לא חקי לה ה"ר"ג: [ח] מורים כו' שמוכרת בתחלה ולא דמי למוכרת כו' לפי שמוכרת קיים עד שנמכרת הכה' לה' כו' מקילה הלך כל כך זכאי לה למכור לכתחלה אבל חמרים יבש שהיה טהור לא נמכרין אלא מלקוח לימור ודמי למוכרת נפלו הלכך מוכרת לכתחלה כ"ו ומע"ש (במ"ג) בשם תוס':

(1) פירש"י והמחבר לרקק כרקק ולא דמי למוכרים דלכתיב עליו צמ"א דמסח פירש מקומו ליה דכתיב הילכך דלכתיב קרי קיים ויהי נמי פרי נכסי דממכריו כדכתיבין אבל הכה' קרנה ופירי יודים הוא ושעבודו הוא דלית לה עליוס ועמי דלית מעשהכדי לה ממייס דבעל לה לממכרין פירי הוא לנפסקי שיעבודו ועמי מי שלה (ומי לה סכא לויי דמ"ג וחסדי שמתכתיב) ולי"ס דכתיב אלא הלשון וכספיה למימר דלא מעשהדי מעטלי לכתוב: סמ"ג

השנה של בעל דאמרי' אם הוסיפו הוסיפו לו: (ו) שנפלו לה נכסים. מביא אביה בעודה שומרת יבם: מה יעשו בכתובתה. מנה ומתים ותוספת זדונייה שהנסיח לו וקבל עליו חרות: ובנכסים

הוציא וימול: ו' שומרת יבם שנפלו לה נכסים [ח] מורים ב"ש וב"י שמוכרת ונותנת וקיים. מזה מה יעשו בכתובתה. ובנכסים הנכנסין ב"ש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ובה"א נכסים בחזקתן. כתוב בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב: ז' הנית אחיו מעות. ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. המחוברין ילקח אמר ר"מ שמין אותן כמה הן יפיו בפירות וכמה הן יפיו בלא פירות. והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. והכ"א פירות

שהיו שלה ובפ"ד מוכחות תמלא המעשה הזאת: (ז) ילקח בהן קרקע. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון לפיכך נכסי המת אחריו לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות חס מיבם חותם וסבר מעטלי מעשכדי לכתובה: שמין אותן. דכל מה שגדל כרשות המת אחריו לכתובה: והכמים אומרים פירות המחוברים לקרקע שלו. נמנה פריך והל' מה נכסיו אחריו לערבין לכתובתו (1) ומשי מני שלה:

הוא שכל נכסיו אחריו לערבין לכתובתו (1) ומשי מני שלה:

גליקען וישל און זאל געקען וייגעז הוצאות אויב דאס פעלד איז פארגעקערט גינארען מיט אזוי פיל ווי ער האט אויב געקען: ו' שומרת יבם אשה נואם איר מיט איז גישטארקען אן קינדער, מוז ויא חתונה האבין מיט איר מאנס ברודער איר יבם (ושוארער) און ווען ויא האט געווארנט אויף איר שווארער ער זאל מיט איר חתונה האבין שפילי לה נכסים דער ווייל איז איר גופאלען אירושא מדיים בית שמיא בית הלל איז בית שמיא און בית מורה שמוכרת ונותנת ויא מעג פארקויפען און שיינקען זקנים און עם איז גוט. דער זבם קען גיט אנועק געקען פון די מענטשין וואס האבן ניקויים מה' אז ויא איז גישטארקען מה יעשו כדכתיבין וואס זאל מען קאן מיט איר חתונה ורי צוויי הונדערט גילדען און דעם גון וואס ויא האט אריין גיבראכט צו איר מאן ויבנכסים הנכנסים וייוצאים קמה און וואס זאל מען קאן מיט דעם פארקעגין וואס גיהער צו איר ווען ויא גיט אריין צום מאן ווען ויא האט חתונה כריינגט ויא אריין דאס פארקעגין און ווען ויא גיט ארויס פון מאן ער גט איר געקט'ט מיט זיך דאס פארקעגין וואס הייסט נכסי מלוג). בית שמיא אומרים תולדו יורשי הבעל עם יורשי האב בית שמיא זאגין דיא יורשים פון מאן מיט די יורשים פן איר פאטער זאלין זיך מיילען מיט דאס גאנצע פארקעגין און בית הלל אומרים נכסים בחזקתן בית הלל זאגין דאס פן קעגין בלייבט אין דעם געלביגען ארם וואו ויא זענען גיווען הונדערט הונדערט יורשי הבעל דיא חתונה די צוויי הונדערט גילדן בלייבט פון די יורשים פון מאן נכסים הנכנסים וייוצאים עמה די נכסי מלוג וואס ויא גיהערין אייביג צו דיא אשה בחזקת יורשי האב

גליקען ביי די יורשים פון איר פאטער. און דער גון וואס ויא האט אריין געקריינגט צום מאן ווייס מען גיט צו וועמען דאס זאל גיהערין, צו מיילען זיך די יורשים פון פאטער מיט די יורשים פון מאן: ז' הניס אחי פעות או דער ברודער וואויר מאן וואס איז גישטארקען האט גילאזען געלט און דאס געלט גיהער צו איר חתונה. ילקח בהו בקבץ זאל מען קופן פאר די געלד אפעלד ויא אוכל פירות און אז איר מאנס ברודער געקט איר פאר אנויב עקט, ער דיא פירות פון די פעלד פירות החלשין מן תקבץ אויב דער ברודער ואירר מאן וואס איז גישטארקען וואס האט גילאזען פירות אפ גערשיקען פון פעלד. ילקח בהו בקבץ זאל מען די פירות פארקויפען און פאר דעם געלט זאל מען קויפען אפעלד ויא אוכל פירות און דער ברודער אז ער האט מיט איהר חתונה עקט ער די פירות פון פעלד החלשין מן תקבץ אויב דער ברודער ואירר מאן וואס איז גישטארקען וואס האט גילאזען פירות וואס זענען באהעפט צו דיא ערד אפר רבי מאיר זאגט רבי מאיר שפין אותה מען שאצט די פעלד קמה ויא קמה בפירות ויהי פיל איז ויא נועקט מיט די פירות (דבינו הונדערט גילדען) ויבמה היא ויח בלא פירות און ויא פיל ויא איז נועקט אן פירות (דבינו אכציג גילדען) זענען דאך די פירות נועקט צוואנציג גילדען ויבמה היא מען קויפען ויא אוכל פירות און אז דעם מאנס ברודער האט מיט איהר חתונה זאל ער געקען די פירות פון פעלד החכמים אומרים און די חכמים זאגען פירות החכמים בקבץ דיא פירות וואס זענען באהעפט צו די ערד שלו גיהערין צו איר מאנס ברודער ואין דער נכדי

כל הקודם וכו'. קסברי מעלמלי לכוונה לא משעבדא
 אלא ח"כ תפסה ומחיים דבעל בעיקר תפיסה וה"ה נמי
 דלגיגי בכספים דמ"ש כספים מפירות תלושין והלכה
 כחכמים: הרי היא באשורה. שמגרשה בנם ומחזירה
 ולא חמירין ויבנה אמר
 רחמנא ועדיין ביומין ראשוני'
 עליה ולא חסני לה בנם והכי
 נמי כשגרשה (הוה) חמירין
 מזהו דרמיח רחמנא עליה
 הא קעבד ותיקו עליה
 בחיסור אשת אח ולא מצי
 להחזיר (י) קמ"ל דאמר
 רחמנא ולקחה לו לאשה כיון
 שלקחה הרי היא כלשתות(ה):
 (ח) כל נכסיו. שירש
 מאחיו אחריו לכתובתה:
 גירשה אין לה אלא כתובתה. אבל כל זמן שלא
 גירסה היו כל הנכסים משועבדים לה (ע) הרי היא
 ככל הנשים. שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובה
 הראשונה החזירה ולאטריך ולאטעוין הא ביבנה (י)
 אבל יבמה דלא איהו כתב לה אלא נכסי בעלה הראשון
 ולאחריה ירמח כתובתה מיניה (יא) קמ"ל:

(ז) אמר דכשיבמה עוחר לגב עליה ביום הכהן ככל עת שירלה
 בו ובכרה סוף דלא אמר כמתנה ויבמה כדי לגרסה ולאחר מוס':
 (ח) וסלי ויבמה דשנין ליה ביבמות ד"ך. ועיין מו"ט:
 [ט] על סלקון. סן עשות סהוא עשהמם ביהו אט סהו
 שנתרי. טש"י. [ט] וכן לא כו'. דמ"ד דטעמא דלא ייחד לה
 יבמה כדי למכור שאל נכסים
 דלמי יכול למכור כיון דלא ל'כ
 לה דקאלי (דוקינא נג') אכל
 משתו לה שייך לומר עלה ויכל
 למכור עהמי עעמא דסא כתב
 לה דקאלי ומכלא דתת' כעתידי
 קמ"ל. נפ' וכו'י' הסו"ס:
 (ט) כלומר ולימי רשלי למכור
 גלוס. נג'. דלי משוס גוסס
 עשינא דלין לה אלא כתובתה
 אלא ודלי לדיוקא דליים קינא
 לניקא ביה לא גרסא לא.
 וי"ט דתמן לה נכסיו אחריו
 עלי סובס קמ"ל דסא אטלי'
 כלשתו ויכול למכור וכן דלא
 זמתי"ט: (י) כלומר וטע"ג. דכשאל הנשים תמן לה כס"ס
 זכ"י: (יא) כלומר מלבד מוס שיש לה על הכסף לפי
 שעשיו כלקחה ככשושי עלמו יסיה מתייבד לעשות לה כתובה
 עמנו והכשונה נמקומם עומת קמ"ל דלין לה אלא כתובה
 פ"י הלכת סהיה לה ככ"י. ועתי"ט:

דעם ערשמיין מאן אחריו לכתובתה שמייען גומ
 וענען ערבב צו איהר בתרובה. אז דער רבם ועעמ
 איר גמיין אדער גר ועעמ שמיארקען ועעמ זיא אפ
 געקען די כתובה פון ערשמיין באנגס פארקעגען
 אדער אזוי לאנג ווי דער רבם לעבט אונ גר האמ
 זיא גיט גינגט געקומ זיא גיט די כתובה פון איהר
 ערשמיין כאן וכן לא יאמר אדם לאשתי און אקענטוש
 נאל גיט זאנגן צו זיין ווייב הרי בתיבתיך מינית על
 השלחן ביין כתובה ליגט אויף דעם מיט דו קעננסט
 זיא שוין געקען אלא כל נכסי אחריו לכתובתה נאר
 זיין נאנג פארקעגען שמייען גומ וענען ערבב)
 צו איר כתובה גיבשה אז דער רבם האמ איר נגמ
 זיין לה אלא בתיבתיך האמ זיא גיט מער צו קאנען
 נאר די כתובה החזירה אז דער רבם האמ איר נאך
 דעם גמ צוריק גינגקען הרי היא גביל תשמיס זיא
 וזיא אלע ווייערע וואס ווערין צוריק גינגקען אה
 דעם גמ זיין לה אלא בתיבתיך גביל און זיא האמ גימ
 קער צו קאנען נאר די אייגען כתובה די ערשטע:

שמיים זייא גיהעריין צו איהר) ותלושין פון תבקי
 און די פירות וואס וענען אפגעריסען פון די ערד
 גל תבקי ווער עם האפט פריער גיב ביהו האמ וזכה
 גינען אין זייא קדם הוא אז איהר מאנגס ברוךער
 האמ גיחאפט פריער גיב האמ ער וזכה גינען
 קדמיה אז זיא האמ גיחאפט פריער. ילקח ביהו תבקי
 זאל מען די פירות פארקויפען און פאר דעם געלט
 זאל מען קויפען אפגעלך וזיא אוכל פירות און אז איר
 מאנגס ברוךער האמ מיט איהר התונה עקמט ער דיא
 פירות נגמט אז דעם מאנגס ברוךער האמ מיט איר
 התונה גיהאמ הרי היא באשתי לכל דבר אזי זיין
 ווייב צו ענדע נאך ובלבד שחיה בתיבתיך על נכסי בעלה
 תיאשו נאר די כתובה דארף זי געקען פון ערשטען
 מאנגס פארקענען: חן לא יאמר לה דער רבם איהר
 מאנגס ברוךער זאל גיט זאנגן צו איהר הרי בתיבתיך
 דיין כתובה וואס דוא דארפט געקען פון דיין
 ערשמיין מאנגס פארקעגען מינית על השלחן ליגמ
 אויף דעם מיט. דו קענסט שוין געקען אלא נאר
 אזוי מיגמט קען גל נגמיי זיין אגנך פארקענען פון

רש"י

גמרא כתובות דף פב ע"ב

מאי קמ"ל. ביבמה: תנינא. לה כלשתו מימי אולמח
 דיבמתו דליתיריך למתני לית לה כתובה מיניה אלא על
 נכסי

הלכה ה' כלה כלי הסיון דמ"ס דמלכות דכריאה השתפא
 החזירה מאי קמ"ל תנינא המגרש את האשה
 והחזירה על מנת כתובה ראשונה

מאנען נאך דעם גמ, גענוים אזי אזוי, וואס
 דארף דיא משנה אינז דאס זאגן. תנינא, מיר
 האבין דאך גילערניגט המגרש את האשה החזירה אז
 איינער האמ גיגמ זיין ווייב, און האמ מיט איהר
 צוריק התונה געהאמט על מנת בתיבתיך הראשונה תחזירה

החזירה מאי קמ"ל וואס דערצייילט אונז דיא
 משנה אז דער רבם האמ גיגמ דיא יבמה
 נאך דער התונה און האמ נאךדעם מיט איהר
 צוריק התונה געהאמ, האמ זיא דעם דין ווי אלע
 ווייערע וואס האבין צוריק התונה מיט זייערע

ויקרא יום ג

הלכה פסוקה

גלו ישראל אחרים אלה על שמענו על פסוק בדבר עקר חזקה .
 וזכרו לך חכמה יושבים וכו' ובספר הוסיף בזה דהקד דליתו
 סמל' שלטת כתיב ותשקף אמת ארצה וזה גרס חזקן בית הלל
 ותני וכו' ולכונן על ג' דברים טיבים עומד על הדיו ועל האמת
 ועל השלום. וכתיב ה' מי יגור בזהק וגו' ודובר אמת בלבבו. חף
 עם שמש עליו לרין לאמת ארצו בנשמתו כמש"ל בעובדו דרב
 פסקה וכתיב טובה אמת סימם בפיטו וטובך לך ונאלם בשפסו כי
 מלך ה' זכמות סוף :

חיובן באחריותן ולא באחריות נכסיהן ואם קרב הובח
 חיובן באחריות נכסיהם וקרבן יחיד שקבוע לו ואם
 הרי הוא בקרבן צבור ואינו חיוב באחריותו ; (ב) כל
 עולות הבמה אינו באה אלא מן הזכרים בכלל והיא באה
 מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר בין גדוליה בין
 קטנים ומן התורים ובני יונה וא' בהן הזכר והנקבה ;
 (ג) החטאת באה מחטאת המינים האלו מן הזכרים
 ומן הנקבות ומן הגדולים ומן הקטנים ; (ד) האשם אינו
 מגדולי מין זה ויש אשם בא מן הקטני ;

בא אלא מזכרי כבשים בלבד יש אשם בא

ג' ששמה, ד' ראפין זיי גיט בריינגען איין אנדער קרבן
 ולא באחרית נכסיהן אונ אויב זייא האבין אפ גישידט
 וויין בוימאירי מעהל צו זייער קרבן אונ עם איז
 גישמא, ד' ראפין זייא גישמ בריינגען אנדער גסכים
 ואסקרב תיבת תיבין באחרית נכסיהן אונ אויב מען האט
 שוין דעם קרבן צבור מקריב געווען אונ דיא וויין
 מיט די מעהל אונ בוימאירי זענען גישמא, מוז דער
 קרבן יחיד שקבוע לו זמן חיי הוא קרבן צבור ואינו חיוב
 באחריות אויב אאיינציגער מענטש האט אפגשיידט
 אפגהיה, זיא זאל זיין צו אקרבן , אונ דר קרבן האט
 אאויסגעזעצט צייט ווען מען זאל איהם מקריב
 זיין, אונ דער קרבן איז גישמא, האט דאס דעם דין
 וויא אקרבן פון אצבור, אונ ער דארף גיט בריינגען
 איין אנדער קרבן. (כ) כל שילת בהמה, אלע קרבנות
 נואם זענין פון בהמות אונ מען זאל זייא מקריב
 זיין עולות נואם זיי ווערן איין גאנצען פאר בעקנט
 אויף דעם מבזבז, מוזין דיא בהמות זיין גאר זכרים
 זייא באח מן הגבשים ומן העזים ומן הבקר בין גדולים בין קטנים
 אקרבן עולה מען מען בריינגען פון שעפסין אונ
 פון ציגען אונ פון רינדער, סייא גרויסע אונ סייא
 קליינע, אונ זיי מוזין זיין זקרים ומן התורים ובני תימנה
 ויחד בהן הזכר הנקבה אונ דיא עולה מען זיין פון
 אלמע מאהבין אונ פון וינגע סאהבין, סייא זקרים
 אונ סיי נקבות. (ג) החטאת באה מחטאת המינים האלו
 אקרבן חטאת מוז מען אויף בריינגען אייגע פון די
 וינגע סאהבין. סייא זקרים אונ סייא נקבות, סייא
 כבשים בלבד אקרבן אשם איז גאר פון שעפסין זקרים
 גיבריינגט פון גרויסע שעפסין ויש אשם בא מן הקטנים
 אנדערע אשמות ווערן געבריינגט פון קליינע שעפסין ;

אמר רב הונא רב הונא האמט גזאמט לא גלו ישראל מארצם
 אלא על שמענו על פסוק מדבר לשקך תרחק די יודען זענען
 פארמרייגען גיטארין פון ארץ ישראל גאר ווענען
 לייגען זאגין , זייא האבין גיט מקנים געווען דעם
 פסוק זאלקם דיד דערנווייטערין פון אלגען זאגען
 דער זוהר זאמט נוסחא לשקך דאזיז ספאל שלשא אין
 דער צייט ווען דיא פאשליקייט דאס איז ספאל
 גינוועלמנט אויף דער וועלט השלש אמת ארצה אונ
 דיא האקם גינווארפין זעמ אמת אויף דעם ערד
 דורך דעם איז קוב גינוארין דער ערשטער בית
 המקדש אונ דער אנדערער, די רבנן האבין גיזאמט
 על שלש דברים קטלים עומד על הדיו על הקמת ועל השלש
 אויף דרייא זאכין שמיים דיא וועלט אויף דין אונ
 אויף אמת אונ אויף שלום. אונ עם שמיים אין
 פסוק ה' מי יער בהתלה נאמ ווער קען ווארנען אין
 זיין געזאמלט דובר אמת בלבבו דער מענטש נואם
 דעם אמת אפירו אין זיין הארצין אפילו פח שחשב
 בלבו צדיק לאמת אורה במשנת אפילו וואס ער האט
 געמראמט אין הארצין מאמט ער דאס אויך אמת
 אונ ענדערט גיט. אזוי ווי די רבנן האבין געזאמט
 אויף רב ספרא זכריה תורת אמת היתה בפייה ועולה לא
 נמצא בשפתיו אונ עם שמיים אין פסוק אמתה
 קערננג איז געווען אין זיין מויל. אונ אין זיין מויל
 איז קיין אויפקעמט געפונען גינוארין כי מלאך ה'
 צבאות וואו נוארים ער איז וויא אמלאך פון נאמ ;

פינף מינים לשעפסין ציגען רינדער אלמע סאהבין,
 גרויסע סיי קליינע. (ד) האשם איז בא אלא מזכרים
 יש אשם בא מגדולי מין זה אנדערע אשמות ווערן
 אנדערע אשמות ווערן געבריינגט פון קליינע שעפסין ;

ויקרא יום ד תורה אונקלוס

לחמשיק מתת ה'א יהודה נפשי יה יהוה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחידה ו דמלי ר'ו אל שם בין
 שבעשה בניקוד חילם :

מו וְהִסִּיר אֶת־מִרְאֹתָו בְּנִצְתָהּ

רשב"ם
 (מו) מראתו כמו ושמתין כראי, הוי מוראה ונגאלה, ענין שנוף המוח, והרגומו זפקיה. והוא כרעי וכול, כנצחת
 שפתי חכמים
 ו פ' כפי טיף כמו ושמתין כלאי וכל מכניס רעי (טו) מוראתו. מקום ו כרעי זה הזקן : כנצחתה. עם
 פירוש לתורה אלהים
 (יח) תסיר אונ דער פהן זאל אפ מוהען את סראוי זיין קראפ דאס מיינט מען דיא נואלע

מו ויעדי ית זפקיה
 ת"א. וספיר לפ. זכמים פח מפילס
 י :

והשלֹך אתה אצל המזבֹּח קדמה
 אל־מקום הדֵשֶׁן : " ושִׁמַע אֶת־
 בְּכַנְפָיו לֹא יבְדִיל וְהִקְטִיר אֶת־
 הַבֹּהֶן הַמְּזֻבָּחַ עַל־הַעֲצִים אֲשֶׁר
 עַל־הָאֵשׁ עֲלֶיהָ הוּא אִשָּׁה רִיחַ גִּיתָה
 לַיהוָה : ס ב " וּנְפִשׁ כִּי־תִקְרִיב קָרְבָן
 מִנְחָה לַיהוָה סִלַּת יִהְיֶה קָרְבָנוֹ

באונקליה וירמי יתה
 לסטר מדבחה קידומא
 לאתר דמושדין קממא :
 " ופריק יתיה בנדפוחי
 לא פריש ויסק יתיה
 פהנא למדבחה על אעיא
 די על אשתא עלתא הוא
 קרבן מדתקבל ברעוא
 קדם : " ב " ונאנש ארי
 יקרב קרבן מנחתא
 קדם " סולתא יהי
 קורבניה וירק עלה

ח' א' ושם אוחז. זכמים סה: בכנפיו. שכת קה: לא יבדיל. זכמים סה: עולה הוא. זכמים סו: אשה ירה. שזעות סו מנחות קי: ופסע כי. מנחות קד: קרבן מנחה. זכמים סה מנחות כג וקי וקה:

בעל המורים

(ה) ונפש כי תקריב קרבן מנחה. נא' נפש מנחה לפי שבנפשו
 טיה כהה שהפני טורח עד שהפני הכיח'. כחוף וכמנחה לא
 נאמר לפני ה' כמו כהן לפי שעינים מביאים אוחס
 שאנין בפסוקים והזכיר להכריז לנפש טורח כהן וכן מנחה סלל:

רש"י

בני מעיה ונולה לטון דבר המאוס כמו כי נלו גם נעו וזהו
 שח"א באוכלי' וזהו מדרשו של אהא יוסי בן חנן שאמר נטול
 את הקורבן עמה ורז"ל אמרו קורר סביב חסכין בסכין
 כעין ארובה ומוטלו עם הטובה שכל העור. בעולת בהמה
 שאינה אוכלת אלא באכוס בעליה נאמר והקרב והכרעים
 ירמקו במיח והקטיר בעוף שזון מן הגזל נאמר והשלך את
 המעים שאלכו מן הגזל: אצל המזבח קרמה. במזרחו
 של ז' כגש: אל מקום הדשן. מקום שמתנין עם תרומת
 ח עם במקומן: (י) ושמע. אין שיטעו אלא ביד וכן הוא חומר
 בכלל ח' ממש והלא חזן לך הדשון שמריח ריח רע של כנפים
 נשרפים ואין נפשו קלה עליו ולמה אמר הכתוב והקטיר כדי
 שיהא המזבח טעם ומהודר בקרבנו של עני: לא
 יבדיל. אינו מפרק לגמרי לכ' חסכיו' אלא קורעו מגבו. נא'
 וכן אחד המרבה וחי' הממטיס ובלכד שיכוין את לבו לשמים: (ה)
 ונפש כי תקריב. לא נא' נפש בכל קרבנו' נדכה
 אלא במנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה עליו
 פירוש לתורת אלהים

רשב"ם

(א) מנחה ל' דורון. כבר פירשתי בבראשית.
 ועצביישים הכריז אוחס לפני הכל ולכן אמר להכריז ולגבוי
 מנחה סלל כהן הגזל וכן מנחה סלל:

שפתי חכמים

בתי"ן ואל"ף בעי"ן מתחלפים: ז' לא הי"ל לכתוב אלא והשלך אל
 מקום הדשן ומקו' הדשן כחפכש כפ' לו שהוא אלא המנחה אכל
 אלא דכתיב הכה דקחי על הכבש ואלל משמע שחכש הוא אלא
 המזבח שהמזבח היה ל"ב אמש על ל"ב אמש והכבש נתון חסכו
 נדרכו של מזבח והמזב"ל אמש וארכו ל"ב ואשר אמו' הכסארו'
 עד שש"ל הכוח הדרכו של מזבח שהם מנחתו של כבש עם נתנו
 מנחת העוף ותרומת הדשן וכן מנחת כפ' קמח דחמתי: ח' דל
 ה"ל אלא הדשן אלא דמאי' לנמוד כה שחיו נכלפים עם ולא הי'

כל ז' כגש: אל מקום הדשן. מקום שמתנין עם תרומת
 ח עם במקומן: (י) ושמע. אין שיטעו אלא ביד וכן הוא חומר
 בכלל ח' ממש והלא חזן לך הדשון שמריח ריח רע של כנפים
 נשרפים ואין נפשו קלה עליו ולמה אמר הכתוב והקטיר כדי
 שיהא המזבח טעם ומהודר בקרבנו של עני: לא
 יבדיל. אינו מפרק לגמרי לכ' חסכיו' אלא קורעו מגבו. נא'
 וכן אחד המרבה וחי' הממטיס ובלכד שיכוין את לבו לשמים: (ה)
 ונפש כי תקריב. לא נא' נפש בכל קרבנו' נדכה
 אלא במנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה עליו
 פירוש לתורת אלהים

בַּטָּחָה מִיֵּם אִיִּדְעָה פִּעְדֵּעְרִין אָדְעַר מִיֵּם אֲלֵךְ
 נִואֵם אִין דִּי קִאֲהֹב הִשְׁלֵךְ אוֹתָהּ אֹנֵן עַר זָאל זִיא
 וְאוֹרְפֵעִן בִּי דַעֲם מְזֻבָּח אוֹרֵף מִזְרַח יוֹיִם אֵל
 מְקוֹם הַדֵּשֶׁן אוֹרֵף דַּעֲם אָרְם וְאוֹ מְעוֹן שִׁימַ אֲלַע מְאִרְגִין
 פִּרְיֵא דְאֵם אֵשׁ פִּון דַּעֲם מְזֻבָּח אֹנֵן פִּון דְעַר מְנוֹרָה:
 (י) וְיִשַׁע אֹנֵן עַר זָאל צוֹ שְׁפִאלִמִין דִּי קִאֲהֹב בְּכַנְפָיו
 מִיֵּם וְיִוִּקַּע פִּעְדֵּעְרִין בְּלוֹמֵר עַר דְאִרְף גִּימֵ אֵם פִּלְקֵן
 דִּי פִעְדֵּעְרִין פִּון דִּי פִלְקֵעֵל לֹא יִבְדִּיל עַר זָאל דְאֵם
 גִּימֵ צוֹ שִׁיידֵעֵן אוֹרֵף צוֹיִי שְׁמִיקְעַר גָּאֵר עַר זָאל צוֹ
 שְׁפִאלִמִין דַּעֲם רִגְלוֹן וְהִקְטִיר אֹנֵן דְעַר פִּתְן זָאל

בטחחה מיים איידעה פיעדערין אדער מיים אלך
 נואם אין די קאהוב השלך אותה אונן ער זאל זיא
 ווארפען ביי דעם מזבוח אויף מזרח יויים אל
 מקום הדשן אויף דעם ארם ווא מען שימט אלע מארגין
 פריא דאם אש פון דעם מזבוח אונן פון דער מנורה:
 (י) וישע אונן ער זאל צו שפאלמין די קאהוב בכנפיו
 מיים ויוקע פיעדערין בלומר ער דארף גימ אפ פלקן
 די פיעדערין פון די פלקעל לא יבדיל ער זאל דאם
 גימ צו שייידען אויף צוויי שטיקער גאר ער זאל צו
 שפאלמין דעם רגלון והקטיר אונן דער פתן זאל

הכנס

פִּעֵן הָאֵם נְעִלְיָגִים אֲלַע שְׁבֵת אִין מִשְׁכַּן אָדְעַר אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 אוֹרֵף דַּעֲם פִּישׁ , דְאֵם אָנְדְעַר אִין דִּי צוֹיִי חִלַּת פִּון וְיִיצִיֹן
 פִּעֵהל וְאוֹם פִּעֵן הָאֵם גְּעִבְרִיִּינְגֵם אֹמֵם שְׁבוּעֵת , דְאֵם דְרִיִּפֵּס
 אִין דִּי מְנַחֶה וְאוֹם פִּעֵן הָאֵם גְּעִבְרִיִּינְגֵם דַּעֲם אָנְדְעַרִין סָאָב
 פִּסַּח פִּון גְּעַרְשִׁימִין פִּעֵהל , דְאֵם אִין דְעַר שִׁמְר , נִיאָד אִין דִּיא

(6) [קטן] : (סס מט) לפשות מעטס המנחה כעספסה טלמא'
 ונפש כי תקריב קרבן מנחה :
 ונפש כי תקריב קרבן מנחה לח' וחי' דאם אין אמצעות עשה,
 עם ועפען דא דייטעליי קרבנות וואם ויערין געבריינגט
 פון קהלה, אייגנס אין דער לחם הפנים, די צועולף הלות ווס

ויקרא יום ד

תרגום

נביאים ישעיה מד

לחמשיך מנ"ה ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהודה נשמה דנצח ארני נשמה דהדר יתנה דתת יתודה דנצח יתנה חיה יתודה דהדר אל שם ב"ן שבעשית :

א לא תתחילין ולא תתבררין הלא מבנין בטרמיה ומניתי ואהון סקרין קדמי האית אלהא בר מני ולית דמקוף אלקהין דמן קדמי מתיבה ליה תקוף : ב עברי צלמאי כוליהון למא ופלחיהון ולא יתגון להון סהדין אינן גנפשיהון ולא תון ולא ידעין גדיל דייפקתיו : ג מן עבר דהלא וצלמא אפיה גדיל דלא להנאה : ד הא כל פלחיהון בתתון ואוקמין עובדנין מבני אנשא יתפסון פוליהון יקמוני ויתברון ובהתון פתא : ה תנחמא מברקא חציגיא עבדי ונפח נור בשיוחורין ובמקובין מתקוף ליה ונעבד ליה בתקוף חיליה דאם יכפן עבדיה ולא יוכל לא יתי ביה חיל ואם יצחי ולא ישמי מיא יתי משלתי : ו נגר אעין גפין בחוקא מסר ליה במשקולתא קניו ליה באוקמליא ובגצורין קאסד ליה ועבד ליה פרמות נבר תרושבתא אהתא למסב בתיא :

א אל-תפחדו ואל-תרתו הלא מאז השמעתיו והגדתי ואתם עדי היש אלוהי מבלעדי ואין צור בל-ידעתי : ב יצרי-פסל כלם תהו וחמודיהם בל-יעילו ועדיהם המה בל-יראו ובל-ידעו למען יבשו : ג מייצר אל ופסל נסך לבלתי הועיל : ד הן בל-תבריו יבשו וחרשים המה מאדם יתקבצו כלם יעמדו יפחדו יבשו יחד : ה חרש פרזל מעצד ופעל בפחם ובמקבות יצרהו ויפעלהו בזרע פתו נסדעב ואין פה לא שתיח מים ויעף : ו חרש עצים נמה קו יתארהו בשדר יעשהו במקצעות ובמחונה יתארהו ויעשהו פתבנית איש פתפארת אדם לשבת בית :

יקוד עליו

מצודת דוד מאלהים אחרים : כלא מאז . במעמד הר סיני

(א) אל תפחדו . מאלהים אחרים : כלא מאז . במעמד הר סיני השמעתיו וסגדתי שטין אלום מנלעדי וחסם עדי בדבר זס כי פסח אז כשעס רקיעים וכאלס לפס שטין עוד אחר כן ארז"ל : שש . וכי יש אלום מנלעדי : ואין לור . אין חוק צעולס אשר לא ידעתי : (ב) יוצרי פסל . הלוהטים העושים הפסל : כולם חסו . כי מעשיהם חסו ומחויבים הפסילים שהעם מחויבים לנס הכס אין להם תועלת : ומדושים הם . הפסילים הם עדים בשלמם שלא יודעו כי לא ירחו ולא ידעו מעומה ואין להם קו יועילו לא תמיר : נעמן יבשו . השדוד הוא מועיל נעמן יבשו התומדים אותם : (ג) יעל אל . מי עשה שעות כאלס נשעות אל ולפתק פסל לבני שטוענים הפועים אותם הלא הם מבני אדם ואיך אפשר שיטעו אל : יתקבלו כולם . השטוענים עם עובדי הפסל יתקבלו יחד ויעמדו לטעול ולבחון בדבר וכלם יחד יתמדו מה' ויבשו בתפשיהם : (ד) חרש כזול . עשה יספר מעשה הפסל ואמר סומון של כזול יעשה מעצד ופעל אותו פ"י נחלים ובמקבות ויטעו ומתדמו : כזובו כזבו . כזובו כזבו ובי"ו כזובו מעשתם כמקום שמים ור"ל ככל אומן כמו : נה צעז . אף כשירצב לא יפוזב מלאכמו פד שלא נשאר בו כח וכשינלמס ליה יבשו וכו"ו מרוב השקו כהמלאכס הסיח : (ו) חרש פליס . וכשנלמס מלאכס המעצד אז אומן הפליס יבשו כי המדה של הקורס לתכבו כמעצד לפי הלאו : יתארהו כעצד . ארז"ל ימנן מולך פסלס כנצב השלד וכל פי הסמוני יעטבו ונעקשיות וכו' כלי מעלי הנגרים : ובמחונג יתארוס . ובמחונג ממצב בו לזויר פגוליס פגוליס : כמפארם חסו . ר"ל שזכרנו מעולתם כעלי חיים : לעצת בית . ר"ל כל עמלו לא נעשה אלא לעצת בדים לייסושו :

דעם פירוש עברי מייחס גנפינם מען בייא דער הפסדה פון דער וואך : כתובים משילו כא

לחמשיך מסיר ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאזורנהי נשמה דיסר א אר ארני נפש ארני רוח אלף דלת נוך יוד נשמה דמלכות יד דו דו דו חיה יתודה דיסר יתנה חיה יתודה דמלכות אל שם ב"ן שבעשית :

א אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה : ב סוס א לית חכמא ולית בינה ולית עצמתא ה"ך באלהא : (א) אין חכמה . לא יועיל סוס חכמה וצלה לבטל גזרת המקום : (ב) סוס . עם כי מוכן הסוס ליום הנלחמים לטוס בו כעם א אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה אע"פ אן נימא

ב סוקיא סמקו ליומא דקרבא
 ולא לקהא הוא פורקנא ג שקא
 שקא איתבחר מן עותרא
 סגיא ומבספא ומן דהבא
 שפיר חקרא : ד עתירא
 ומבספא פגנן חר בסח ומרדוהו אלקא ברא אינון : ה עבימא חני בישמא ומשמי נשכרי עברין וחסרין
 אינון : ו יעקבא דענתוהנתמא דמלמא דיי עותרא ויקרא ומי :

מוכן ליום מלחמה וליהיה השועיה : ג נבחר שם מעושר
 רב מבספא ומזהב חן טוב : ד עשיר ורש נפגשו עשה כלם
 יהיה : ה ערום וראה רעה ויסתר ופתיים עברו ונעשו :
 יעקב ענה יראת יהוה עשר נכבוד ותיים :
 ובסתר קר
 וחסרין
 אינון : ו יעקבא דענתוהנתמא דמלמא דיי עותרא ויקרא ומי :

מצורת דוד

יבדמוסו מ"מ ביד ה' הוא השופט ואלו לא יהיה נוסח ומעמו
 שקר הסוס לתפוסה : (ג) נבחר . שם טוב נבחר מעושר רב
 וכן טוב נבחר מבספא וזהב : (ד) עשיר . מוכב למסלה לומר
 לזה נבחר שם וכן מעושר כי השופט לא ישוב והטובי לא יזכה
 כי עמ' אלא הדרכ נבזרה הכיודת מן השמים וקפוסה כסס בזה
 סמושר וזכה סמוי כפי הנוריה מ' עושה כל אלם ולא כעבור
 רוב הכתמה נתפסע השעיר לכל השם והסן בזה בכתיבת הכתם
 פלמו : (ה) ראה רעה . הערום וראה הכתם המנוסחת לכל
 נכדו דרך הכע ולא כשערו והשנה אותם השופט והספסל : (ו) עקב . סוף הענוה היל יראת ה' ר"ל הענוה סמכדי היראה
 כי כשירי כשפלוס פלמו יגדיל רוממות העמוס וזכה כללו יראה הסוממות וימלא עושר וכבוד ומי :

רש"י
 (ג) נבחר שם . טוב . מבספא וזהב . נבחר חן טוב :
 (ד) נפגשו . ואלו חין נותן לו כלום עושה אותם הקב"ה מדשי'
 לזה עמי ולזה עשיר : (ה) ערום ראה רעה . עושה של
 עבירה : ובסתר . וחסו עובר : (ו) עקב ענוה . נל
 יראת ה' וגו' :

פירוש ע"מ

קיון עצה אקעגין גאמ (כלומר) אפילו אהבם אינום חשוב
 קעגין גאמ . ויקן קען דהתה פון איקעם אחיליל השם בארץ קען
 אים גים נודק כבוד זיון אפילו וקען ער איז זיון איינענער רבי :
 (ג) סוס סמוך ליום מלחמה דם פערד איז אנגרייבייט צום
 קאמ פון דער מלחמה כדומך דער מענש מאז דאם
 זייניגע מאהון וזה התשועה אקבע צו גאמ איז די
 הילף דען דאם פערד קען גים העלפין אן גאמס
 הירף : (ג) נבחר שם מעושר רב אנוטער גאקען איז
 אויס דערנויילעך מיון פון פיל רייבקייתם מבספא ומזהב
 געשיב מיון פון וילבער אונ פון גאלד איז אויס רער
 נויילט אנוטער חן : (ד) עשיר ורש נפגשו וקען א עושר
 און אארעמאן פגעגנין זיה און דער ארימאן זאגט
 צום עושר זיי מיה מפרגם און דער עושר ענפערט
 אים אפ ביינעך רייד עושה כלם ו' בשאפט גאמ זיין

גאך אקאר אונ סאכט רעם עושר פאר א ארעמאן
 און דעם ארעמאן פאר א עושר : (ח) ערום ראה רעה
 ויסתר דער קלונער האט גיזעהן דאם גיין (כלומר)
 רעם עושר פון דער עבירה און המ זיה פראגאנין
 און האט גים גימאהן די עבירה ופתיים עברו ונעשו
 אקבע די גארין זעגין איבער גפארין איבער דער
 עבירה און האקען זיא גימאהן און זענין איבער
 איהר גשמראפט גינארין : (ו) עקב ענת יראת ה' פון
 וקעגין ענה וואס אקענשש האט קומט צו איהר
 גאמס פארקם איידער די קריט פון ענה איז דיא
 יראה (כלומר) ענה איז דער עקר דאס א טענש ואל זיון א
 ענו אינ גאמס פארקם איז בעפעס צו דער ענה און איז די קריט
 פון איהר פיס . אויך פרייגנט די ענה צום מעקענשין
 עושר וכבוד ותיים רייבקיית אונ כבוד אונ לאנג לעבין :

עיקר תויים

משנה כ"ב פרק ד

ברטנורא

פרק ד המוכר את הבית . היציע . כמין חדר שעושה סביבות כותל הבית מנחון כמו שהיה במקדש
 דכתוב והיות התחוכה ויש שמוין אותה כעובי הכותל וזע"ס שפתוח לבית ותשמישו בחוכו אמ"ה חייט
 מכור והוא דהוי ר' אמות אבל אי לא הוי ד' אמות לא חשבו ונמכר עם הבית : ולא את החדר שלפנים מן הבית .
 וזע"ס שהוא שפוח לבית
 (ה) דכיון דלפון השמישו כשל בים
 שזונו עשוי אלא להביט עם
 הספי' לשמור מנין סיבה הלך
 פשו כלל בים . ר"ש . ובתורה
 שפחה יזע חדר מנכיה . ז"ל
 דאמ"ר דשכר ליה אכרתי שכתב
 לו סמך שמון למכר אפי"ה לא
 שצריך שקנה חמור כיון שסוף אפי"ה לא

כלי מעלמי דלמכור דלימיה א אל
 המוכר את הבית לא מכר היציע ואע"פ שהיא
 פתוחה לתוכו ולא את החדר שלפנים ממנו
 ולא את הגג [ה] בזמן שיש לו מעקה גבוה עשירה

ורדיסתו עליו (ה) : בזמן
 שיש לו מעקה גבוה : ז'
 חשבו כפטי עמלו ולא
 בעל

ס"ק ד א' חמוכר את הבית או ראובן האם גינאמט צו
 שקעון איך פאר קויף דיר אשמוב און
 שקעון האט געקויפט דיא שמוב פון ראובן לא
 קטר היציע האט ראובן גים פארקויפט צו שקעון
 דיא שמובין וואס זענען גיבאקטם בייא דיא ווענט
 פון שמוב פון אויסווייניג . און ער האט גים פאר
 קויפט דיא שמובין וואס זענען גיבאקטם אין דיא
 גרעב פון וואנט פון די שמוב וואו ער פ'י שחיה פתחה

הכחיש לו שמלך חזק ליטו כיכר : [ה] סוג . אבל עליס בכלל
 ליטכו און אפילו די שמובין זענען אפין אינזוייניג
 אין דיא שמוב וואס ער האט פארקויפט . פון
 דעקסטווענין זענען זיי גים מיט פארקויפט גינארין
 צו שקעון ולא את תחדר שלפנים מטני און דיא קאקער
 [אלקערן] וואס אינעווייניג אין די שמוב האט ער
 אויך גים פארקויפט ולא את תג בזמן שיש לו מעקה
 גבוה עשירה פתחים און אויב אויך רעם דאך איז דא
 ווענט ארום צעהן פתחים דיא הייה איז דער דאך

כתיב: (ג) אכל הכ"ס פירש בור הפזר עקרק קשה שמחזיק מים בלא כנין: (ד) דות. מוסרין בור כעשר תחום וכו' וכו' מוסר אכזבים ומקרי דות. ומסוי"ס: (ג) עווקף כו'. משך גם על ולא לח סגן. הסוגר. וכחש עוד וכחש על טווקף יזכר אם על לבסודים ולכנות כדאיר או להטעין ולחפו'. מנציה ומעטין אכל לל קנה כדכתיבם בעצמיהו ומבאיה ומסוי"ס: (ג) ולכנן לא חמי לסמוי כלל דכלה"ס פירש לעלמו דרך וליחולל ודמלח למר כן עלה ילמך לוקח כל כסית מכרס לו ולא עבדה דרך שאין כל מוכרין בקיפון כדתיבן ולכנן ס"ל כל כך. ר"ש: (ד) גמולת וכלכל מתיי קאי: (ה) ללו' חט"ו דקדושה כדלחמיהו בגמלה דלמני מפתח דומיא דלת מ"ע איהו מכוסר דלוי קביעתו קביעות גמולס ועיין סו"ס:

בעל לנדי בית: רבי יהודה אומר וכו' ולמין הלכה כרבי יהודה: (ב) בור. מפירה בקרקע דות. כנין אכזבים על גבי רקעט עשוי כמין בור (ג) אע"פ שכתב לו עוקבא ורומא. לא קנה בור ודות הואיל ותשמישן חלוק מן הבית שאין עשויין מלא למאוב מים עד שיכתוב לו מארעית התומא עד רוס קרקע: וצריך. המוכר: ליקח לו דרך. מן הלוקח לילך לבור ודות למוכר בעין יפה הוא מוכר ולא שיר לעלמו כלום: ויחכמים אומר' לא צריך. וסביר מוכר בעין רעה הוא מוכר וכשמכר הבית שיר לעלמו דרך שילך לבור ודות: בזמן שאמר לו חזן מאלו. מוז מבור ודות ותלמי שלא לנודך הוא ולא תפויי דרך קלמי (ג): מוכר לאחר. מוכר הכור ודות לאחר שאיר הבית לעלמו: ר"ע אומר אין הלוקח צריך ליקח לו ממנו דרך. למוכר בעין יפה מוכר וכשמכר לו הכור והדות דרך נמי מכר לו והלכ' כר"ע (ז): (ג) המוכר את הבית. סתם: מכר את הדלת. שכל תשמישי הבית הקבועים בו ככלל הבית הם: אבל לא את המפתח. למידי דמטלטל הוא (ה): והמכתשת. הקבועה בקרקע: האי צמרבול

דמות וימיה רבי עקיבא און רבי עקיבא איז מוכה צו דיא חקמים בינן שאפרי די חזן מאלו אז ראובן האם גינאנאם צו שמעון איך פארקויף דיר אשטוב נאר דעם בור און דעם דות פארקויף איך דיר גישט צו וואס האט ראובן גידאקפמט זאגן אז ער פאר קויפט גיט דעם בור און דעם דות. אז ויין זאגן איז דאך אויך גיט פארקויפט דער בור מיט דעם דות, נאר גענוים האט ראובן גימיינט דעם בור און דעם דות לאומ ער פאר זיך ער זאל קענען גיין צו זיין און זאל גיט דארפין קויפען אונגע, דריבער איז דא רבי עקיבא אויך מוכה שטיי ציך ליכה לי דוד אז ראובן דארף גיט קויפען בייא שמעון אונגע צום בור ודות מכין לאמר אויב ראובן האט פארקויפט צו שמעון דעם בור און דעם דות וואס ער האט אין שטוב. און דיא שטוב האט ראובן גילאזין פאר זיך, רבי עקיבא זאגט איי ציך ליכה לי דוד שמעון דארף גיט קויפען אונגע בייא ראובן צו גיין צום בור און דעם דות. ווארום אז ראובן האט פארקויפט דעם בור און דעם דות האט ער דיא וועג אויך פארקויפט חקמים אמרים און די חקמים זאגן ציך ליכה לי דוד שמעון דארף קויפען בייא ראובן אונגע ער זאל קענען גיין צום בור און צום דות: ג המכיר את תבתי אז יהודה האט פארקויפט אשטוב צו בנימין מכר את הדלת האט ער דיא טיר אויך פארקויפט אגל לא את הכהנה אבער דעם שליסעל פון טיר האט ער גיט פארקויפט מכר את הכהנאשת הקבועה דער שמוים וואס קען שמויט אונטער זיין און ער ויזט אייביג אין דיא ערך אויף איין ארם איז ער פארקויפט מיט דיא שטוב אגל לא את המשיבאה אבער דער שמוים וואס קען מראנאם איהם פון איין ארם צום אנדערין.

אויך גיט פארקויפט, רבי יהודה זאגט אם יש לו צורה פח אויב אין דיא וואנט פון דאך איז גימאכט אזוי וויא אמיר אריין צו גיין אויף דעם דאך און קען קרייכט גיט איבער דיא וואנט אף על פי שאיט נבית משה פתחים אפילו דיא ווענט פון דאך זענען גיט הויך צעהן מפתחים. איז אויך דער דאך אפאזונדער גיזונג אייט סכר און ער איז גיט פאר קויפט גינאזיין מיט דיא שטוב: ב לא את הכור די גרוב דער ברונען וואס אין שטוב וואס קען האלט אינטייניג וואסער איז אויך גיט פארקויפט ולא את הית דער דות וואס אין שטוב איז אויך גיט פאר קויפט ביידער אדער שטייגער וואס זענען צוואמען גישמעלט אזוי ווי אנרוב אויף די ערך פוללאגען פון שטוב און גיט בקלעקט ארום מיט ליים, און אינטייניג האלט קען וואסער דאס הייסט דות) אף על פי שכתב לו עמקא ורמא אפילו ראובן האט געשריבען צו שמעון איך פארקויף דיר אשטוב און דיא טיר און דיא מיר פון שטוב פארקויף איך דיר אויך פון דעסטוענין גיהער גיט צו שמעון, גיט דער דאך און גיט דיא גרוב און גיט דער דות וואס איז שטוב ונתים: דוד ליכה לי דוד און ראובן דארף קויפן ביי שמעון אונגע ער זאל קענען גיין צום בור און צום דות. און אויב ער קויפט גיט אונגע, קעג שמעון זאגן צו ראובן דער בור און דער דות זענען בייגע, נאר איך וויל גיט דא זאלסט אריין גיין צו מיר אין שטוב דברי רבי עקיבא אזוי זאגט רבי עקיבא וחכמים אמרים און די חקמים זאגן אייט ציך ליכה לי דוד ראובן דארף גיט קויפען אונגע. ווארום אז ראובן האט פאר זיך גילאזין דעם בור און דעם דות, האט ער פאר זיך גילאזין אונגע אויך, ער זאל קענען גיין צום בור און צום

על האמתחות ששמים בהן היותם הכתושן כדי לכבשן : הגלגל . שמגלגל האבן ומכבד על היותם הכתושים להוציא שמן : (ו) הנמרים . לוחות שמשמין עליהם הכבדים : הספסלים . שמשנין עליהם ויש גורסין ספלים שנותנים בהם מים לרמון : את הוילאות . מסך כנגד הפתח פי' אהרן אלונטיס שמתספנין בה וי"א סינר שמכסין בו הערוה כשמשנין במרמן : מגורות של מים . נריכות האפכות מים למרמן : אוצרות של עצים . שמתממן בו המרמן : (ז) מכר בתים . וכ"ש חרות שכן עיקר העיר : בית השלחין . גנות ופרדסין השייכין לעיר (ז) : אבל לא המטלמלין . מאלי תשימחה כגון מפתח וקלת וכיוצא בהן וכ"ש שלח מכר חטי ושערי : הרי כולם מכורים . אפילו עבדים ובהמות דמלטלי לניידי וינהו וכ"ש חטי ושערי ומהמלטלי ללה יידי : הסנפר . העכר הממונה לשמור העיר (ח) ואין הלכה כרשב"ג (ט) (ח) האבנים שהם לצרכה . לשמות

על הקורא . שלא נקרא צית סכד אלא על שכ הקורא נמלה : (י) הכסכים . משום דמלטלי לה מזדבני כשי"י יב) כמנורי . דלין אלא שמשמין סמיותיה למרמן כי סכך דלמיל ואין אלו מאלי פשמישיה אלא ממנוי סם ליכנס סכס ספי' בזמן ציור דשקונת אורו קונה לססין כדכינו כו' כמו חטי ושערי . מנור' כמו סכרסו ממנורים . ר"ש : (י) שנאמר שתיך סרסו דמנורי . וסכ"ש שתיך גנות המטלמלין פירות ככל שנה ובכס סכסו' וס"א דכבולו נגמלה מפ' שלחין בלתי שדים שמשנין אותן כו' וי"א דפשיטא לגמלא דלחן מלוק בין חבלי לבטל לעיני מכר כו' דפשיטא דמפדס סרסו ממעטי' שדס שלחין ובטל וכבס סכ"ש משום דגן ללוי לטול ושיין ספי לעיר ממנאי . ועסוי"ט : יג) מנורי . דכיון

אמר המוכר את העיר מוכר את האבנים

ברעמער וואס ליגען אויף ריא זעק וואס אין זיניא ליגט ריא צושטומקענע איילבירמען , האט ער גיט פארקויפט ויאת הגלגל דעם ראד וואס מען ציהיט מיט אים ארויף דעם שמיין אויף די צושטומיקענע איילבירמען האט ער גיט פארקויפט ויאת הקודה אונ דעם בעלעק וואס ליגט אויף די איילבירמען האט ער גיט פארקויפט נימן שאמר לו היא וכל מה שבתוכו אצבע אז ער האט גיזאגט איה פארקויף דיר ריא שטוב מען מרעט אין איהר איילבירמען , אונ אלץ וואס אין שטוב פארקויף איה דיר אויף זבי פלן כנידיו איז אלץ פארקויפט , רבי אליעזר זאגט המוכר בית הבד מוכר את הקודה אז אייער פאר קויפט אשטוב נום מען מרעט אין איר איילבירמען האט ער גיט בעלעק וואס ליגט אויף ריא איילבירמען אויף פארקויפט : ו המוכר את המרה אז ראובן פארקויפט אצבאד צו שמעון לא מוכר את המרים האט ער גיט פארקויפט די ברעמער וואס מען לייגט אויף ויניא ריא קליידער ויאת הספסלים אונ ריא ביינק וואס מען זיצט אויף ויניא האט ער אויף גיט פארקויפט ויאת הפסלים אונ ריא שעפעלען וואס מען וואשט זיה מיט ויניא , האט ער אויף גיט פארקויפט ויאת הוילאות אונ ריא האנטימקער וואס מען נושט זיה אפ מיט ויניא האט ער אויך גיט פארקויפט נימן שאמר לו היא וכל מה שבתוכו אצבע אז ראובן האט גיזאגט צו שמעון איה פארקויף דיר ריא אונ אלץ וואס אין באד איה דיר אויך זבי פלן כנידיו איז אלץ פארקויפט גיט דר ויניא גיט אונ סייא אזוי , סייא ער האט גיזאגט איה פארקויף דיר ריא באד , אונ סייא ער האט גיזאגט איה פארקויף דיר ריא באד זייג אלץ וואס אין ריא באד איז לא מוכר את המנרות

של מים האמ ער גיט פארקויפט די קוואליין וואסער ויא את האוצרות של עצים אונ גיט ריא שפיילעלערס האלץ וואס מען הייצט מיט ויניא ריא באד : ו המוכר את העיר אז ראובן האט פארקויפט אשטוב צו שמעון מוכר המים האט ער פארקויפט די הייער אויף אונ ריא הויפין וואס אין שטאמ זענען גענוים פארקויפט מרות ריא קיילעכדיגע ברונענס שייח ריא לאנגע אונ שקאלע ברונענס מנרות אונ ריא פיר קאנטיגע גריבער ריא צוגדעקטע פרהציות ריא עבער ושוכות ריא מאהלין שלאקין בית הבד די הייער וואס מען מרעט אין זיי ריא איילבירמען בית השלחין ריא ערמטער אונ ריא וויינגערמער וואס גיהעט צום שטאמ דאס אלץ איז פארקויפט גינורקן מיט די שטאמ אכל לא את המטלמלין אצבע ריא זאכין וואס מען קען פראגין פון איין ארם צום אנדערין האט ער גיט פארקויפט ויזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אצבע אז ראובן האט גיזאגט צו שמעון איה פארקויף דיר די שטאמ , אונ ארץ וואס אין שטאמ פארקויף איה דיר אויף אפילו זיי בה בהמה ועבדים אפילו אין ריא שטאמ איז גינורקן בהמות אונ קעמל וואס זענען פארקויפט אויף אייביג . זיי פירות זענען ויניא אלע פארקויפט . רבן שמעון בן גמליאל זאגט המוכר את העיר מוכר את המנרות אונ פירות זענען פארקויפט אצבע אז ער פארקויפט אשטוב האט ער פאר קויפט דעם מענעמלש וואס היט ריא שטאמ אויף וואס ער איז אויך גינורקן פארקויפט אויף אייביג צו היטען ריא שטאמ : ו המוכר את השדה אז ער האט פארקויפט אפעלד מוכר את האבנים שהם לצרכה האט ער פארקויפט די שטייגער וואס מען בארף צום פעלד , מאכין אונאמט ארום פעלד ויאת המנים

אלה בכל עיר ללכת לעיר אהרם. כוללם שממלתיך היו מרובה
 עשבת כ"י: (ח) לשון נוספה את הכרעים וכ"ט שהולך על
 ח"ק כגם שאמר דבאלו לא אבל בגמלה מסין דלע"ד שלחן
 סדרם סמך דבא. ויב"ד סמך שומר. שלחן דבא ועתו"ט:
 (ט) ואל"ף דהשמיני הממולתין סן כיון דקביעו להאי שמעמי ואין
 צויון לוחן מהאי טעם לוללם

גדר: ואת הקנים. שקשרין כהם הנפנים: ואח
 מחיצת הקנים. קנים הרבה גדלים כהם ח' כשהיא
 פחותה מבית רובע או היא כהלה לגבי השדה: שומירה
 מוכה שומרים: המחבורת לקרקע. כנטיס (י): את

החרוב. ככהרומן שעדיין
 לא הורכב לכשמוקן מתנבר
 ומרכיבין אותו ויש לו סס
 כפ"ע ולא כקול לגבי שדה:
 ואת בתולת השקמה.
 ככהרומה קודם שהתכו
 ענפיה לכשמוקן קולמן
 הענפיה וגדלן הרבה במקומו
 וקרוי סדן שקמה: (ט) לא
 מכר את מחיצת הקנים
 וכו'. שכל אלה שקמה
 קשה כנטי עממה (יא):
 לא מכר את הבור. אף
 ע"ש שמכר לו השדה אין אלו
 עכורים: וצריך. המוכר:
 ליקח לו דרך. מן הלווקה

שהם לצורכ' ואת הקנים שבכרם [יד] שהם לצורכו.
 ואת התבואה שהיא מחוברת לקרקע ואת מחיצת
 הקנים שהיא פחותה מבית רובע ואת השומירה
 שאינה עשויה במיטם. ואת החרוב שאינו מורכב.
 ואת בתולת השקמה: (ט) אבל לא מכר לא את
 האבנים שאינן לצורכה ולא את הקנים שבכרם
 שאינן לצרכו. ולא את התבואה [טו] שהיא תלושה
 מן הקרקע. כזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה
 הרי כולן כבוריו. בין כך ובין כך לא מכר לא את
 מחיצת הקנים שהיא בית רובע. ולא את השומירה
 שהיא עשויה במיטם [טז] ואת את החרוב
 המורכב ולא את סדן השקמה ולא את הבור [יז]
 ולא את הגת [יח]. ולא את השובר בין הרבין בין
 ישובין וצריך ליקח לו דרך דבר ר' עקיבא. וחכ"א
 אינו צריך. ומודר' עקיבא בומן שאמר לו חוץ מאלו

דכחומר חסיד לכו ר"ש:
 (יד) טככס. ובעמלה שמעי'
 סוכר לח השה מוכר לח ככרס.
 של לילוח ככלל שדה ח' נפנים
 וכו' כל אלו מן עמור סוכר וכרוב
 ואת השקמה (כ"ט פתו"ט):
 (י) נכס נג"י הר"ע אבל כ"כ"מ
 לא כתב המחובר' לקרקע דבמ'
 חמרינן עלה סמ"ג דלף קרינא
 ככרס. ופי' ה"י ש' שתיכוס
 וזוטה מעמלה ופ"ג טלף שס
 כתיבתיס הרבה כנטיס העולם:
 [טו] הסכוסה כו'. ואל"ף דלריכס
 להרמא נג"י וכו' שבוטוסה שפיר
 להכר קריס להנפס הכרסוס
 מריח הקרקע ולייבס. ר"ש:
 (יא) וסרי סוף כמ' שמוכר
 להכירו שמי שדות ויש לו שדה
 אסתיס כמון השמיס. וסס אמר
 לו שיהי סדון וכל עס שמחוקן
 אפי מוכר לך דלף מוכר סדוס
 סחם מוכר לו ול"ף סדוס ומחילת קיס כו' חסינין שדס כפ"ע שדס
 ר"ש: דכ"ט אינע מעמלה סור וסתיכס ויש לו סס כפ"ע וס"ז כמוכר סלף סלף סלף סלף כו' ר"ש:
 פתיסו נכס ועתו"ט: [יח] סת. וס כתיס כסדס סדוסי ככס ככלל דלפילי ככלי כתיס כדער ולפוכי כמוכר סדו ס'
 שפכתי' שהם לצורכו או ער האם פארקויפט אוניין

לכאן לזכר ולנת דמוכר כנטין יפה מוכר כדפרישנא
 ופך על גב דמחכסל לארסע. גמלא.
 ר"ש: [טז] כנטיס. ופך על גב דמחכסל לארסע. גמלא.
 ר"ש: [יח] סת. וס כתיס כסדס סדוסי ככס ככלל דלפילי ככלי כתיס כדער ולפוכי כמוכר סדו ס'
 שפכתי' שהם לצורכו או ער האם פארקויפט אוניין

אין פארקויפט דיר דיא פּעלד, אונג סייא ער האם גינאמט
 גינאמט איה פארקויפט דיא פּעלד אונג אַלץ נואם
 אין איר לא מכר לא את מחיצת חקנים שהיא בית רובע
 אויב דיא שְמַעְקֵלְאָה נואם וואַקסען פון איין
 נוארציד פארנעמען אפערטיל קב, זענען זייא גיט
 פארקויפט ולא את השומרה שהיא עשויה בפיס אונג די
 ביידיל וואס שְמַיִט איה פּעלד, דער הישער פון
 פּעלד זאל אין איהר וואהנען, אויב זיא אין
 בקקעבט מיט ליים איהר כתיב"ס ות"י אין זיא גיט
 פארקויפט ולא את החרוב המורכב אונג אַקאַקסין בוים
 אַאַלְטער נואם ער אין אריין גינעצט גינאמט אין
 איין אַנדער נוארציל איז ער גיט פארקויפט ולא
 אף סדן השקמה אונג אפייגין בוים אַאַלְטער איז אויך
 גיט פארקויפט ולא את הבור אונג דיא גרוב נואם
 אין פּעלד נואם אין איהר נוערש פארזאמילט
 נואכר איז אויך גיט פארקויפט ולא את חגת אונג דעם
 קעלסער נואם אַען פּרעס אין אים דיינינגסרובן
 נואם אין פּעלד האם ער אויך גיט פארקויפט ולא
 את השופג אונג דם מאהבין שלאק בזי זבדיו סיי ער
 איז ליידיג, עס איז נישא אין אים מאהבין בז
 ישינו סייא ער איז נענעצט מיט טויבין, איז ער
 גיט פארקויפט, וצריך ליקח לו דרך יהודה נואם ער
 האם פארקויפט די שְמַטָּאס צו בגימין דארף קויפין
 אַנוועג פון בגימין ער זאל קענען גיין צו דיא אַלע
 זאכן נואם גיהערין צו איהם דבי רבי גמלי אַזוי
 זאמט רבי עקיבא חקמיס אפטיס אונג דיא חקמיס
 זאנען איז צדי ער דארף גיט קויפין אַנוועג וסדו

אין פארקויפט דיר דיא פּעלד, אונג סייא ער האם גינאמט
 גינאמט איה פארקויפט דיא פּעלד אונג אַלץ נואם
 אין איר לא מכר לא את מחיצת חקנים שהיא בית רובע
 אויב דיא שְמַעְקֵלְאָה נואם וואַקסען פון איין
 נוארציד פארנעמען אפערטיל קב, זענען זייא גיט
 פארקויפט ולא את השומרה שהיא עשויה בפיס אונג די
 ביידיל וואס שְמַיִט איה פּעלד, דער הישער פון
 פּעלד זאל אין איהר וואהנען, אויב זיא אין
 בקקעבט מיט ליים איהר כתיב"ס ות"י אין זיא גיט
 פארקויפט ולא את החרוב המורכב אונג אַקאַקסין בוים
 אַאַלְטער נואם ער אין אריין גינעצט גינאמט אין
 איין אַנדער נוארציל איז ער גיט פארקויפט ולא
 אף סדן השקמה אונג אפייגין בוים אַאַלְטער איז אויך
 גיט פארקויפט ולא את הבור אונג דיא גרוב נואם
 אין פּעלד נואם אין איהר נוערש פארזאמילט
 נואכר איז אויך גיט פארקויפט ולא את חגת אונג דעם
 קעלסער נואם אַען פּרעס אין אים דיינינגסרובן
 נואם אין פּעלד האם ער אויך גיט פארקויפט ולא
 את השופג אונג דם מאהבין שלאק בזי זבדיו סיי ער
 איז ליידיג, עס איז נישא אין אים מאהבין בז
 ישינו סייא ער איז נענעצט מיט טויבין, איז ער
 גיט פארקויפט, וצריך ליקח לו דרך יהודה נואם ער
 האם פארקויפט די שְמַטָּאס צו בגימין דארף קויפין
 אַנוועג פון בגימין ער זאל קענען גיין צו דיא אַלע
 זאכן נואם גיהערין צו איהם דבי רבי גמלי אַזוי
 זאמט רבי עקיבא חקמיס אפטיס אונג דיא חקמיס
 זאנען איז צדי ער דארף גיט קויפין אַנוועג וסדו

די סין סטרין איז אַלץ פארקויפט בזי דו יבין דו
 וצדי ער דארף גיט קויפין אַנוועג וסדו

לחתבות. להתבנות. שזריכן לעמוד עם יהפוט: שאינו מסתכל. כשהוא הולך על שפת הכר: אי דאיכא דרכא אחריתי. וחזיל כדך רשע הוא ואל"פ שטות ענינו שה' לו להרחיק מן העטירה: אנוס הוא. אם מסתכל דרך הליכתו ואנוס רחמנא שפיריה ולמה מוקיין בכתוב להעלים עינו: למינס נפשיה. לטעות עינו ללך אחר: כל שאין בשרו וכו'. שהוא ארוך: שני שלישי. רחב השלחן מכוסה במפה מלד האוכלין לקנה את סיבן ולתת עליה את הפת ושליש החילון מגולה להניח עליהן קערות וכוסות: ומבעתו. של שלחן שהיו רגלין לעשות כפפתו לתלותו בו יהיה מכוון ולא מכפסים מלד האוכלין: הא דאיכא ינוקא. שזולת עם אכזו לרד לקבות הטכמת מלד חוץ פן יחמוץ היוקא עם הטבעת וינטע השלחן: הא דאיכא

בנות ישראל להתבנות על הכביסה. ועוצם עיניו טראות ברע א"ר הייא בר אבא זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. היכי דמי אי דאיכא דרכא אחריתי רשע הוא אי דליכא דרכא אחריתי אנוס הוא. ועולם דליכא דרכא אחריתי ואפ"ה סבעי ליה למינס נפשיה. בעא מיניה רבן יוחנן מר' בנאה הלוק של הלמידי חכמים כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו. פולית של ת"ח כיצד כל שאין חלוקן נראה מתחתיו מפה. שולחן של ת"ח כיצד שני שלישי גזיל ושליש גלאי ועליו קערות וירק ומבעתו מבחוץ והא הניא ומבעתו מבפנים לא קשיא הא דאיכא ינוקא הא דליכא ינוקא ואב"א הא והא דליכא ינוקא ולא קשיא הא דאיכא שמעא

ווערין דאם קלייד פון אהלמיד חכם כל שאין חזקו גיחא מתחתיו פשה די העמוד ואל גיטוין ליינגער פון קלייד מיט אפסות, וועט דאם קלייד זיין ווייט פון די ערד וויינגינגער וויא אפסות שלחן של הלמידי חכמים ביצד ווי אזוי דארף זיין דער מיש פון אהלמיד חכם ווען ער גייט עסין אויף אים שני שלישי גדיל ושליש גלאי צווייא דריטעל מיש דארף זיין פדעקט מיט אמישטונג צום עסין און אדרימיל דארף זיין אפ געדעקט אן אמישטונג תלוי קערות וירק אויף דעם אפגעדעקטן דריטער דארפין שטיין די פדים פון עסין און דאם איבעריגע עסינווארג צום עסין ריכטעטו סבתו דער רינג פון מיש ואל זיין אויסוויינג פון דא זייט וואס דארפין זיצען קיין מענטשן נפאר צייטן זענען גווען קליינע מיטלאך פאר געדער מענטש אפגעווינגער מיטשיל, און דער מיטשיל דאם געהאט ארינג, אדך דעם עסין פלעגט מען דאם מיטשיל אויפהיינגען אויף דא וואנגן. פדעקט די נקרא ווא פניא מיר האבן דאך גילערימט ומבעתו סבתו דער רינג איז גווען איגעוויינגט ווא דא מענטשן זיצען, ענגערט דא נקרא לא קשיא עס איז קיין קשיא הא דאיכא ינוקא אויב אקיר זיצט געבין פאסער אונ עקט, דארף זיין דא רינג פון דא אגדערע זייט, ווארום אז דא רינג וועט זיין געגען פאסער וועט דאם קינד ויה שפילען מיט דא רינג דערנוייל וועט ער אשאקיר סאהן דעם מיש קען זיין אשאדן הא דליכא ינוקא אקער וואו בייא דעם מיש איז ניקא אקליין קינד, איז בעסער דער רינג זאל זיין איגעוויינגט געבין דעם מענטש נוס עקט. ווארום אז דער רינג וועט זיין אויסוויינגט קען זיין דער וואס פדערינט בייא דעם מיש וועט זיין געבין מיש וועט ער ויה פארטשעפען אן רינג און וועט אפרייסן אשמיטן קלייד ווי בעית אימא און אויב דו ווילסט וועל איה דיר זאגן הא דא דליכא ינוקא ביידע ברייתו שמבעטן אז ביי דעם מיש איז ניקא אקליין קינד ולא קשיא און עס איז קיין קשיא הא דאיכא שמעא ווא דליכא שמעא אויב עס איז דא אגדעריגער ביי דעם מיש דארף זיין דא רינג

אוי גיט שייך פאר אינדישע מייקער אז זיא זאל פארשעקט ווערין ביי דעם וואשין זיא זאל שטיין אויף אזוי אארט וואו מענטשן גייען און זאל וואשין וועט. דריבער מוז איין שוהף לאזן דעם אנדערן שוהף צו מאכן אין הויף אארט צום וואשין וועט. עם שטייט אין פסוק ויטע עיני מראת ברע ער פארמאכט וייע אויגן ער זאל גיט זען דאם שלעקעס. וועלעם שלעקעס, זאגט רבי הירא בר אבא וז שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה דאם מיינט מען אז ער גייט אויף אזוי אארט וואו ווייבער שטייען און וואשין פארמאכט ער די אויגן און קוקט גיט אויף נייא. פדעקט די נקרא מיט ווי ווי אזוי איז דאם גווען אי דאיכא דרכא אחריתי אויב עם איז דא אגדע אגדער וועט צו גיין, און ער איז געאנגען דורך דא וועג ווס די ווייבער וואשין. אפילו ער הט צו ניקאכט די אויגן פון דעקט ווענין רשע ווא איז ער ארשע ווייל ער האט גיט געדארקט זיין אין אזוי אנוועג וואס מען קען קוקען צו אעבירה ווי דליכא דרכא אחריתי און אויב עם איז ניקא איין אגדער וועג נאר דא וועג ווא דא ווייבער וואשין, אפילו ער וואלט גיט פארמאכט דא אויגן נאר גייענדיג וואקט ער ווא געקוקט אויף דא ווייבער. וואלט דאך אויף קיין עבירה גווען ווארום אנוס ווא ער איז דאך גווען גענייט צו גיין דורך די וועג און אז מען גייט קוקט מען ענגערט די נקרא לעלס דליכא דרכא אחריתי עם שמבעטט סאקי אז עם איז גיט גווען נאר דא וועג וואס דא ווייבער וואשין אפילו היי מיכדי ליה למינס נפשיה פון דעסקווערן דארף יער ויה זייטען ער זאל גיט קעקען אויף די ווייבער בעי מיה רבי יוחנן מרבי בנאה רבי יוחנן האט פדעקט פון בנאה חילוק של הלמידי חכמים ביצד ווי אזוי זאל געמאכט ווערין די העמוד פון אהלמיד חכם כל שאין בשרו נראה מתחתיו זיין לייב זאל גיט ארום גייערן ווערין פון אונגען, די העמוד זאל זיין ביו צו דא ערד ווייל פארצייטן איז מען געאנגען אן דווען פולת של הלמידי חכמים ביא ווי אזוי זאל נקאכט

שמעא . שמש יעשה הסכנת מצפנים פון יכשל צו השמש :
 שיממא . יהיה מנכון שיוכל השמש לזהר ציוס :
 למדורה . שמוקפת קדרות והאש כחמלע חף כלא המסה
 והלחס כחמלע והקערות סביב : כל שאין תחתיה וכו' .
 דאלו אוכלין חף סגון מחופין בכלי כדול רוח רעה שורה
 עליהן : סנדל'ין בימות החמה . שמיניס סס עד ימות
 הגשמים שימטר להם : לאוצר בלוס . נסמ'ך כלומר

הא דליכא שמעא ואיבעית אימא הא דא דאיכא
 שמעא ולא קשיא הא ביממא הא בליליא . ושל עם
 הארץ דומה למדורה וקדרות מקיפות אותה . מטה
 של תלמידו חכמים כיצד , כל שאין תחתיה אלא
 סנדל'ין בימות החמה ומגעלים בימות הגשמים ושל
 ע"ה דומה לאוצר בלוס :
 הכל מעורב בה :

אינוניניו , את אז עם איז נימא איין פּעדינער
 דארף זיין די רינג אויסנוניניו ויא בעית אימא אונ
 אויב דוא ווילסט וועל איך דיר זאגן הא ויא בידיע
 פרייתות שמונעסין דאימא שמעא אז עם איז דא
 אפּעדינער ביי דעם מיש ולא קשיא אונ עם איז קיין
 קשיא הא ביממא ויא גלייז אז מען עקט ביי מאנ
 זאל זיין דער רינג אויסנוניניו . ווארום בייא מאנ
 וועט דער פּעדינער זעהן די רינג וועט ער זיך
 הימען ער זאל קיין שאדין מאהן , אפּער אז מען
 עקט ביינאכט דארף זיין דער רינג אינוניניו געבין
 דעם וואס עקט , ווייל ביינאכט קען זיין אז דער
 דנען וועט גיט זעהן דא רינג וועט ער זיך פאר
 משעפען אן מיש אונ וועט מאכין אשאדין ושל עם
 הארץ אונ דער מיש פון איין עם הארץ ווען ער עקט
 דומה למדורה וקדרות מקיפות אותה איז אזוי ווי אפינער

וואס לינגט אויף דעם קיימען אונ ארום דעם פּיער
 שמייען מעפ מיט אלע ערלייא , עסינווארג , אזוי
 לינגט דער מישמוך מיט דם פרויס און מיטען מיש
 אונ ארום דעם מישמוך שמייען דא מעפ מיט דא
 שיקלען ספח של תלמידי חכמים כיצד וויא אזוי איז דא
 געט פון אמתקמיר חכם שאין תתחת אלא סנדל'ין בימות
 החמה ומגעלים בימות הגשמים אז אונמער דא געט אז
 ליידיג עם שמיים נאר שיה , וזמער שמיים אעלכע
 שיה וואס הייסען סנדל'ים , אונ ווינמער שמייען
 אעלכע שיה וואס הייסען מנגעלים ושל עם הארץ אונ
 די געט פון איין עם הארץ דומה לאוצר בלוס איז גלייך
 וויא אזוי עמישמוך שפיכלער , אלץ וואס דער
 עם הארץ פריינגט פון פעלד לינגט ער אונמערין
 געט :

זוהר ויקרא דף כב ע"א ס"ח דלילוס יוד הא ואו הא

פתח רבי יוסי ואמר (איוב לה) ולא אמר היה אלוה עושי כותן ומירות כלילה . תח חזי כשעתא דלחשר רוח לפסן
 ותחפלין ליליא הא חוקמה דשלוהוב חד נפיק ובטס תחות גדפוי דתרגולא ואקיס גדפוי וקארי והואו שלוהוב
 בזמא דמטי גביה ואתער להקבליה אסתחי ביה ואזעטש וקארי ואסתחי ואשנה בזין יקרא דמאריה למטבד רשותיה
 וקארי לון לבני נשא ועל דא חקרי טכוי אשנאה . וחקרי גבר בזין דלחשר בשלוהוב דגבורה בסמרה דגבורה קא חתיא
 לחשרא טעמלא . כדן אינן בני מהימנותא קיימין ויהבין גבורה וקילא לכנסת ישראל וכדן חקרי רנה דלוריייתה
 וע"ד ירית קוד מלכותא הוא ובטוי לעלמין ולדרי דרין . וכד תרגולא קארי ובני נשא יימי צרסיהו ולא מתער
 תרגולא לחבר ואמר מה דלמר והא חוקמה . לבתר בטס בגדפוי ואמר ווי לפלתיא כניף דמאריה
 טכא דמאריה דלא חתער רוחיה ולא אשנה ליקרא דמאריה . כד נהיר יממא כרווח קרי עליה ואמר ולא אמר היה
 אלוה עושי כותן ומירות כלילה לקיימא ליה כאינן חושבנן ולמפוי כלל כסיועא חדא . עושי . עושני מעבי ליה . מהו
 עושי אלא כשעתא דב"ג קס כפלגות ליליא דלוריייתה דרנה דלוריייתה לא חתקרי אלא כליליא . וכד
 איזו אשתכח באורייתא . כד נהיר יממא קב"ה וכנסת ישראל מתקיי ליה כחד חוטא דחסד לאשתובא מכלל ולאנהרא
 ליה זין עלאין ותחאין . רבי יהודה אמר אלא שמענא דלמר ר' אבה האי קרא היה אלוה עושי עושה לי מעבי ליה
 מהו עושי . אלא כמה דלמרת כשעתא דלחוי קס כפלגות ליליא ואשתדל באורייתא כד נהיר יממא חתער אהרס
 צהובא חוטא דלחוי דכתיב (בראשית יד) אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' וקב"ה וכנסת ישראל מתקיי ליה ועבדי
 לי בכל יומא זביה חדא הוא דכתיב אלוה עושי והא חוקמה א"ל"ו"ה . א"ל דא אהרס דכתיב (ציה)
 האל הגדול . ו' דא קב"ה . ה' דא כנסת ישראל ודא הוא אלוה . ולינן עבדין לי ל"ג ומתקנין לי' בכל יומא ובכ"ב
 כתיב עושי כד"א (תהלים קמט) ישמח ישראל בעושי . ח"ר יוסי ודאי כך הוא וכלא חד מלא :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק א

כספר שערי קדושה ח"ב שער ד

(א) השלמים באין מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר
 מצדדים ומנקבות מן הגדולים ומן הקטנים ואין העוף

(א) השלמים באים מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר
 מען מען פריינגען פון שעפסין אונ
 פון צינען אונ פון ריינער מפרים ונקבות פון זכרים
 אונ נקבות מן הגדולים ומן הקטנים פון קליינע אונ פון
 גרויסע ואין העוף בא שלמים שלמים קען קען נימ
 החוץ הוא מן ארבע פחות שאין מקבילת פני השכינת דער
 קעגנש וואס חנפית דעם רשע איז ער פון די
 פיר פחות וום וועלן נימ זעהן די שכינה למי שמתהלל
 בכבוד ופקיס בהתנישו את הרשע ווארום אז ער חנפית
 דעם רשע פארשעמט ער דעם פבור פון נאם וכוס
 שהנחוב איז אזוי ווי דר פסוק זאגט אויפ רשע צדיק

ויקרא יום ד בושר

בו מוספה מביא אף עלולם שנאמר ומני לא ישימו אף ולא עוד אלא שמסומו נמלסח וכו'.

אויסווייניג, פאר מענטשין ווייזן ער ניד פרום, אונ אין הארצין איז ער נים פרום נקרא מעצת ווערפ ער גערופין תועבה (פארמיואקט). נאך האבן דיא רבנים זכרונם לכרבה גינאגט גל אדם שיש בו תפיפה דער מענטש ווס חנפית מביא אף עלולם ברייניגט ער אונזאט נאך ביזו ווערין אויף דיא וועלט, וויא עס שטייט אין פסוק ותניפי לב ישיט אף די מענטשין וואס חנפני וייער חרם הארץ, וועלן וייא טאהן אבעם אויף דער וועלט ולא עוד אלא שחמלתו נמלסח אונ ויין תפלה איז אויך פארמיואקט פאר נאם :

עדה שיש בה חטפה מלוסה כנדה כנאחכ כי עדה חפה גלמוד וכו' כל מ' טעין חובו ככרו נק' תועבה וכו' כל אדם שיש עדה שיש בה חטפה דאם פראמלונג מענטשין וואס צי חנפני אייגער דעם אנדערין מאיפה כנדה איז ויא פארמיואקט ביי נאם אזוי וויא אנדה וואס ויא איז אונבריון, וויא עס שטייט אין פסוק כי עדת תפי גלמוד דיא עדה (פארואמלונג) וואס חנפני אייגער דעם אנדערין, וענען פארמיואקט ביי נאם וויא אנדה, גלמוד מיינט מען אנדה, גלמוד איז דער מייטש אליון, אונ אנדה איז אויך אליון, אפגעוונדערט פון מאן. נאך האבין דיא רבנים זכרונם לכרבה גינאגט גל תלמיד חכם שצין חובו ככרו דער פרמיר חקם וואס ער איז נים פרום אינווייניג אזוי וויא

אונקלוס

ויקרא יום ה תורה

לחשק סת"ד ד"א יהודה נפש י יה יהו יהודה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהודה חיה יחיה יה המלי יה אל שם ב"ן שבעשה בניקוד חולם :

ה וואס מנחתא על מסריתא קורבן מולתא דפילא במשח פטור תהי: וביצע יתה ביצועין ותריק עליה משחא מנחתא היא : ו וואס מנחתא דרדתא קורבן מולתא במשחא תתעבד: ו ותיתי ית מנחתא די

ס ה וואס מנחה על המנחת קרבנה סלת בלולה בשמן מצה תהיה: יפתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא: ש ליש י וואס מנחת מרחשת קרבנה סלת בשמן תעשה: ו והבאת את המנחה

ח"א קרבן: מנחות עד: סספ גלולה: שם פה: מלה מסיה: מנחות עד: סס כג: והכלת את: שם ה: רש"י

סס גג ספספס שם עה: ולא מנחת: מנחות עד: מנחת: שם כג: והכלת את: שם ה: שפתי הכמים

(ה) וואס מנחה על המנחת, שאמר הרי עלי מנחת מחבת וכלי הוא שהיה במקדש שאופין בו מנחה על האור בשמן והכלי אינו עמוק אלא קף ומעט המנח שכתובו קטן שמתוך שהיא קשה ד האור שורף את השמן וכילן טעמות ג' מתנות שמן ויק' ובלילה ה ומתן שמן ו בכלי קודס לשטיחך: סלת בלולה בשמן. מלמד שזולגן בעידן סלת (1) פהות אותה פתים. לרבות כל המנחות ו האלות קודס קמיה לפתימה: ויצקת עליה שמן מנחה היא. לרבות כל המנחות לתיקה וכלו חף מנחת מאפה מטר כן ח"ל עליה אוליאת חת החלות ולא אוליאת חת הרקיקין ח"ל היא: (1) מרחשת. כלי הוא שהיה במקדש עמוק

פ' שאינה עמוק' אלא שזיה לפני אכל לוגייה ומחמך השמן צאוגי הכלי לישנה אחרינה למלטיה קרקעיתה שהוא העקום שמיני דו את המנחה היה מוגבה מלמטה למעלה וכולט כעין כלי זכוכית שלנו שהיא גבוה כעין חל כאלמטיחו כשהיו נותנים המנחה על חורו עמוק היה נראה כאלו היא קשה כיון שהיה העקום גבוה: ה מדלתי במנחת ומנחת בלולה בשמן ויצקת עליה שמן: ו מדלתי במנחת ומנחה סלת בשמן תעשה דהיינו מתן שמן והיינו קודס לשטיחן מרחשת סלת בשמן וואס' כתיב תעשה יולג' קרבנה האמור למעלה מרקבך החטור למעט במנחת מרחשת ומתנין מה שנה' בזה ליה ומה שנה' בזה ליה ומלא כלן הדיים בלולה וליקה ומתן שמן קודס שטיחן וקודס לשטיחן הכי סיכוחו קודס שבעשה בו כל העיקר דהא כתיב בלולה בשמן וכו' פחות אולם פתים אולי' ויצקת ח"כ ש' דלמחא שטיחן ליוק עליה שמן אלא פתים ככל המנחות דהא בכל ליה רבו פתים פתים הוא דקא מרבה כל המנחות דהא בכל ליה רבו דלגופיה אולי' אלא אפי' דקא דכתיב מנחה היא הוא וזה דכתיב אוחו ובעטע מיטוס דרש' אוחו למעט שתי' קלחם פירוש לתורה אלהים

ברעקלדין ויצקת אונ דו זאלקט אויף אידר גיסען אייל מנחה דאם איז אונגעה: ו וואס מנחת מרחשת קרבנה אונ אויב דו האקסט גינאגט דיא וועקט ברייניגען אמנחה וואס ווערט גיפרעעלט אין אמפע פאן סליח בשמן פון פייגע מעל מיט אייל תעשה נאל ויא גימאכט ווערין: (ח) והבאת אונ דוא

ו וואס מנחה על המנחת קרבנה אויב דו וועקט זאגין איך נעם אויף מיר איך זאל מקריב ויין אזוי אמנחה ווס ויא ווערט גיבאקין אויף אפלאמשיקע פייגער פאן נאל ער כרענגין סליח פייגע מעהל געמישט מיט אייל מצה תהיה עם נאל ויין פון דעם מעהל צעהן מצות: ט פתות אינן קיען זאל זי צו ברעקלען אויף

לֹאֵל עֲשֵׂה חֲפָסְלוֹ יִסְגְּדוּלָּו וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּתְפַּלְּל אֲלֵיו
וַיֹּאמֶר הַצִּילֵנִי כִּי אֵלֵי אָתָּה : ה לֹא יִדְעוּ וְלֹא
יֵבִינּוּ כִּי מִחַ מַרְאֹת עֵינֵיהֶם מִהַשְׁכִּיל לַבַּתָּם :

לְצַלְמָא סְגִיד לִיה וְאִשְׁתַּפְּבַר
לִיה וְקָעָא מִנָּה וַאֲמַר שִׁיבִנִי
אֲבִי בְחַלְתִּי אָתָּה : ה לֹא
יִדְעוּ וְלֹא מִסְפְּבִלִין אֲרִי
מִמְסַמְכִין מִלְמַחְזֵיו עֵינֵיהוֹן
מִלְאִסְפַּקְלָא קְלָבְהוֹן :

מצורת דוד

ישעיהו לספלו : ישתחוה לו ויתפלל וכו' : (ה) לא ידעו : אין בהם לא דעת ולא בינה : כי טעם : הילכ"ר המסיים טעם פיניטס
מלכות ולכות מלשכיל :
דעם פירוש עברי מייבש געמינס מען בייא דער חפסורה פון דער וואך :

כתובים משלי כב

לחמשוך מימד ומלכות דרא שוין דלת יוד נפש שוין דלת שוין דלת יוד רוח יאהודגוהי נשמת דיסוד א אד
ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יד דה ון דה חיה יחידה דיסוד ידןך חיה יחידה דמלכות
אל לשם בן שבעשיה :

א נשבע בְּאֵרְחָא עֲקָמְתָא וּמִן
דְּנִמְר נְפִישֵׁי יִרְחֹק מִנְהוּן :
ב אֲרַךְהָ לְמַלְיָא קִקְל
אוֹרְחִיהָ דְלֵא בְד נְסֻב גִּסְמִי
מְנִיה : ג עֲתִירָא בְּמִסְבְּנֵי
נְשִׁתְלֵט וְעֵבְרָא יוֹזֵף לְגִבְרָא
מוֹצְקָא : ד יִזְרַע עֲוֹלָה יִצְאֵד
רִשָׁ"י

א צִנִּים פָּחִים בְּתַרְדּוֹ עֲקָשׁ שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם : ב חָנֵף
לְזַעַר עַל־פִּי דְרָבּוֹ גַם כִּי יִיָּקִין לֹא־יִסוֹר מִמֶּנּוּ : ג עֲשִׂיר
בְּרִשִׁים יִמְשׁוֹל וְעֵבֵד לֹדֶה לְאִישׁ מְלֹחֶה : ד זֹרַע עֲוֹלָה יִקְצֹר
אֵזֶן וְשִׁבְטָא עֲבָרְתֵּי יִקְלֶה : ה מִזֶּבַע עֵין הוּא יִבְרַךְ כִּי־יִתֵּן
מִלְחָמֹו לְהָל :

עֲתִירָא וְשִׁבְטָא דְחֲרִיגֵיהּ נִמְסוֹר : ח מִן דְּמִקְבָּא הוּא עֵינִיה הוּא נִתְבְּרָךְ מִטּוֹל יְהִיב מִן לְחִמִּיה לְמִסְפַּקְיָא.

מצורת דוד

(א) צנים פחים : קולס ומחס נקושים נמלאים דרך טעם ר"ל
המפסק דרכיו ימיוסר בקולס וילכד כפת לכל השומר נשמו וסר
מדרכ הטעם הנה ימיוסר ומחס ולא עליו יסוד : (ב) חנף
סתכל והרגל אח הכער בשנים להולכו בעבודת ה' לפי דרך
חכמה ואם עשט ואם הכרס וכסיהי' מוכנל בעבודת ה' או גם כי
יוקין לא יסוד ממנה כי ימן לב להשכיל כשיון הממטה הסוא :
(ג) עשיר : הסשיר דעמס ימשול סדעמס סדעמס וכן עבד לזה לאיש
מלוה ר"ל כמו שהלוח הוא מוכנע להמלו' על כי לוח לו די מחסורו
וכן ימשול החכם בסכלי הדעמס על כי יספיק להם משאלותם דכר
המטה : (ד) זרע : כמו הזרע דכר מה הסה יקלור סמין שרע
כן סמול לפי הממטה : ושעט עכרמו . שטת ממחו ססה מכס וכויה כה הנס יכלה ר"ל יססוד היכולת והעמטלה : (ה) סוב סין
סמול לפי צעין יסס יסוכך מה' כי הלך כמן מלממו ללל ואם עוד יסוכך כסכסיו יספע סוד יוסר ולא יכע לככו כסמו :

פירוש ע"מ

אָרַעְמֵעַ בַּיִת דְּאָם וְעָנְעָן דִּי עַמִּי הָאֲרָצִים דְּעִין וַיִּי
בְּאַרְפִּין אֲלַע צִיִּים צוּם פִּלְקִיד חֲבָם וְעֵבֵד לִיה לְאִישׁ
מִלְּחָ אוֹנ דְּעַר וְאָם לִיְעֵט בִּי אֵינִינְגֵם גְּעֵלְט וְוַעֲרַם
עַר צו אִיהֶם אֲקַבְעֵמָא : (ה) זֹרַע עֲוֹלָה יִקְצֹר אֵזֶן דְּעַר
וְאָם זִינְעֵט אֲמִרְעֵמָא דְּעַר שְׁנִינְדִּמְ אֲמִרְעֵמָא
(בְּלִמְר נֶאֱדָ זִינ אֲרִיִּים אֵיז זִינ קְבֵלַת שְׁכַר) וְשִׁבְטָא עֲבָרְתוֹ
יִקְלֶה אוֹנ דִּיא רוּם פּוֹן זִינ דְּרִימְצִאָרְעֵן וְאָם עַר
שְׁלֵאָגֵמָא מִיט אִיהֶר לִיזֵם דִּי וְוַעֲרַם פִּאֲרִקְלֵנְד (בְּלִמְר
עַר וְוַעֲרַם אָן זִינ מִשְׁלֵטָה) : (ח) סוֹב עֵין הוּא יִבְרַךְ דְּעַר וְאָם
הָאָם אָ גוּם אוֹיג דְּעַר וְוַעֲרַם גִּינְעֵמְשֵׁמ כִּי יִבְרַךְ
מִלְּחָמָא לִיל דְּעוֹן עַר הָאָם גִּינְעֵבִין פּוֹן זִינ בְּרוּיִם צוּ
אֵיזֵן אֲרִימָאן :

א) צנים פחים : בְּתַרְדּוֹ עֲקָשׁ חֲטִילוֹת פּוֹן גְּזָנִים אוֹנ גְּעִין
וְעָנְעָן בְּאַהֲלָמִין אֵין דְּעַם וְוַעַן פּוֹן דְּעַם
וְאָם פִּאֲרִקְרִימָא זִינ וְוַעַן (בְּלִמְר יִסְרִים וְעָנְעָן אֲנִינְגִירִים
פִּאֲרִיִּים) שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם אוֹנ דְּעַר וְאָם הִיט זִינ
לְעִבְדוֹ דְּר מַדְהָם זִיךְ דְּרִנְוִיטְעֵרִין פּוֹן זִינ אִיהֶם דְּרִינְוִי
עַר מִאֲבֵט דְּעַקְבָּמִפִּאֲרִימִיג זִינְעַע מְעֵשִׂים אוֹנ וְוַעֲרַם
גִּיצוֹל פּוֹן דִּי יִסְוִרִים(ח) הַחַד לְזַעַר עַל פִּי דְרָבּוֹ וְאֲלַקְמָא
דְּעַם קִינְד גִּינְוִינְעָן נֶאֱדָ זִינ וְוַעַן (בְּלִמְר זִינִי הוּא
וְוַעֲסֵם אִיהֶם גִּינְוִינְעָן מִי צו טִפְשֵׁן מִי צו גִּינְעָן וְוַעֲסֵם עַר בְּלִיבִין
דְּרִיבִי) גַם כִּי יִקְוִין לֹא יִסוֹר מִמֶּנּוּ אִיז אֲפִרְדוֹ וְוַעַן עַר וְוַעֲסֵם
אֲלַם וְוַעֲרִין וְוַעֲסֵם עַר אוֹיג גִּיט אָפּ קַעֲרִין פּוֹן דְּעַם
וְוַעַן : (ג) עֲשִׂיר בְּרִשִׁים יִמְשׁוֹל וְעֵבֵד לֹדֶה לְאִישׁ מְלֹחֶה אִיז בִּיךְ
אִין דְּעַר הַתְּרֵה דְּעַר מַדְהָם גִּינְעֵמְשֵׁמ אִיבְעֵר דִּי

ברמגורא משנה מנחות פרק י עיקר תוי"ט

פרק י (א) ר' ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת. כחל ע"מ בניסן להיות בשבת
השומר דומה חת השבת שלל קרן שומט קצוה דומה
רבי ישמעאל אומר העומר [ח] היה בא בשבת
[6] השומר הוא של שטורין . ויש לו תעוים בחורס ומכללם שקפס
אוסס מנחת כבורים ואס הקריב מנחת כבורים .
וכסוי' סמקובל סכרמו כנחטס
השומר . ונללל אס לינה שחוט
חלל כריות סוֹנן וקורא סתי
סחטס כבורים וכלור זל וְאִשְׁ

שמן וכולל : הגוף והגיש . דמנחת העומר טעונה הנסה והגשה כדלמרתין כפרק כל המנחות : (ה) שלא ברצון חכמים . דגזרו שמה יאכל מן החדש כשקולר (ה) קודם שיקריבו העומר וזה שכתב הוא קמח ודחי נקלר קודם העומר : רבי יהודה

כרישא דילן הוא יוקם חקונו . מוס' : [ו] וקמן . לאחר שציי"ר כל הלבונו לדר (ו) דללו קלירא עמיהא פסטר כבית כסלחין א"כ ע"י קסוף : [ז] מותרים . כו"ע ואפי' ר"י מודה בזמן שיש עומר עומד מסור . דכתיב עד יום הביאכם . כש"י : [ח] מפני כו' . ולכן לריבין

ובלל הגוף והגיש וקמן [ו] והקמיר והשאר נאכל לכהנים : (ה) משקרב מלא קמח וקלר ומוצאין שוקי ירושלים שהוא מלא קמח וקלר שלא ברצון חכמים דברי ר' יהודה רבי יהודה ור' עושים . משקרב העומר הותר החדש מיד והרחוקים מותרים [ז] מחצות היום ולהלן משחרב בה"מ התקין רבן יוחנן בן זכאי שהיא יום הגוף כולו אמור . א"ר יהודה והלא מן התורה הוא אמור שנאמר עד עצם היום הזה . מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן . מפני שהן [ח]

והלא כו' : רבי יהודה ור' עושים יודעים אם עדיין קרב העומר מותרים מחלות קרב ולהלן כדקדמי טעמא לקמן : שיהא יום הגוף . יום ס"ו בניסן עבו מליפין את העומר : כולו אמור . לאכלו זו חדש . אמר ר' יהודה . למתא דמתני' וכי רבן יוחנן התקין : והלא מן התורה אמור . בזמן שציי"ר קיים דתרי קרלי כתיבי כתוב אחד אומר עד עלם היום הזה דמשמע של יום כולו אמור ועד בכלל וכתוב אחד אומר עד הביאכם את קרבן אלהיכם דמשמע לאחר

ועמישט דיא קעהל מיט דיא בוימאיל הגוף והגיש ער האם אויף גיהויבין דיא מנחה אונ האם איר צו גימראגין צום מנחה צום וויקעל מערב אונ דרום ופזן והקמיר אונ ער האם אראפ גינומען אקומין פון דיא מנחה , אונ האם איהם מקריב גינוען אויף דעם מנחה השאר נאכל לכהנים אונ דיא איבעריגע קעהל פון דעם עשרון פון דיא מנחה געסין דיא כהנים : די משקרב העומר דער נאך וויא קען האם שוין מקריב גינוען דעם עומר יוצאין

ומוצאין שוקי ירושלים שהוא מלא קמח וקלר ומצאין שוקי ירושלים שהוא מלא קמח וקלר שלא ברצון חכמים דברי ר' יהודה רבי יהודה ור' עושים . משקרב העומר הותר החדש מיד והרחוקים מותרים [ז] מחצות היום ולהלן משחרב בה"מ התקין רבן יוחנן בן זכאי שהיא יום הגוף כולו אמור . א"ר יהודה והלא מן התורה הוא אמור שנאמר עד עצם היום הזה . מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן . מפני שהן [ח]

ויסוצאין שוקי ירושלים שהוא מלא קמח וקלר וענען קענטשין ארום אין גאם , אונ האבן גמונען אלע גאמין פון ירושלים זענען פול מיט קעהל אונ געמריקינגע וואנגען פון דיא גיגע הבואה צו פאר קויפען שלא ברצון חכמים דאם איז גינוען נים מיט דעם ווילען פון די חכמים . ווארום דיא הבואה פון די קעהל אונ פון דיא געמריקינגע וואנגען נואם קען האם שוין געהאט צווא פארקויפען איז דאך געוויס געשניטען גינוארען איידער קען האם מקריב גינוען דעם עומר , אונ די חכמים זאגען קען מאר קעהל אונ גיט מריקענען וואנגען פון דיא גיגע הבואה איידער קען איז גיגע הבואה אונ גיט מריקענען דעם עומר , קאמער נועם ער געסין פון די גיגע הבואה איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי

קען האם שוין מקריב גינוען דעם עומר יוצאין ומצאין שוקי ירושלים שהוא מלא קמח וקלר וענען קענטשין ארום אין גאם , אונ האבן גמונען אלע גאמין פון ירושלים זענען פול מיט קעהל אונ געמריקינגע וואנגען פון דיא גיגע הבואה צו פאר קויפען שלא ברצון חכמים דאם איז גינוען נים מיט דעם ווילען פון די חכמים . ווארום דיא הבואה פון די קעהל אונ פון דיא געמריקינגע וואנגען נואם קען האם שוין געהאט צווא פארקויפען איז דאך געוויס געשניטען גינוארען איידער קען האם מקריב גינוען דעם עומר , אונ די חכמים זאגען קען מאר קעהל אונ גיט מריקענען וואנגען פון דיא גיגע הבואה איידער קען איז גיגע הבואה אונ גיט מריקענען דעם עומר , קאמער נועם ער געסין פון די גיגע הבואה איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי

ואנגען נואם קען האם שוין געהאט צווא פארקויפען איז דאך געוויס געשניטען גינוארען איידער קען האם מקריב גינוען דעם עומר , אונ די חכמים זאגען קען מאר קעהל אונ גיט מריקענען וואנגען פון דיא גיגע הבואה איידער קען איז גיגע הבואה אונ גיט מריקענען דעם עומר , קאמער נועם ער געסין פון די גיגע הבואה איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי

קען האם שוין מקריב גינוען דעם עומר יוצאין ומצאין שוקי ירושלים שהוא מלא קמח וקלר וענען קענטשין ארום אין גאם , אונ האבן גמונען אלע גאמין פון ירושלים זענען פול מיט קעהל אונ געמריקינגע וואנגען פון דיא גיגע הבואה צו פאר קויפען שלא ברצון חכמים דאם איז גינוען נים מיט דעם ווילען פון די חכמים . ווארום דיא הבואה פון די קעהל אונ פון דיא געמריקינגע וואנגען נואם קען האם שוין געהאט צווא פארקויפען איז דאך געוויס געשניטען גינוארען איידער קען האם מקריב גינוען דעם עומר , אונ די חכמים זאגען קען מאר קעהל אונ גיט מריקענען וואנגען פון דיא גיגע הבואה איידער קען איז גיגע הבואה אונ גיט מריקענען דעם עומר , קאמער נועם ער געסין פון די גיגע הבואה איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

קען נועם מקריב ניין דעם עומר דברי רבי מאיר אזוי ואנגט רבי מאיר , רבי יהודה זאגט גיבין חכמים קיי שישין וויא פלעגין מאכין די קעהל אונ מריקענען דיא וואנגען מיט דעם ווילען פון די חכמים , דיא חכמים האבען דאס מותר גינוען , און קען האם גיט נועם מאמער נועם קען עסין פון זיי איידער קען נועם מקריב ניין דעם עומר משקרב העומר היפר יצאש מיד כאלר וויא קען האם נאר מקריב גינוען דעם עומר , האם קען שוין גימענט געסין פון די גיגע הבואה והרחוקים אונ דיא קענטשין נואם וואנגען ווייס פון ירושלים אונ ווייסין גיט נוען

הנקשרים אחת ראשית ראשית נהלה כתיב התם ראשית
 ערוסותיכם וכתיב הכא ראשית קצירכם מה להלן
 מתמשת המינים אף כהן מה' המינים: ואם השרישו
 אחד מה' המינים הללו קודם קצירת העומר: העובר
 מתירין: ומוחר לקצור אחר
 קצירת העומר דכתיב אשר
 תזרע בשדה משעה קצור
 ונשר בשדה: ואם לאו
 שלא השרישו אלף לאחר
 קצירת העומר: אמורים:
 עד שיבא העומר הבא.
 על שנה הנחה (ט):
 (ח) קוצרים בבית
 השלחים שבועמים

זה תמין על שנה זו מינו: אום: (ט) מדכתיב בשדה דייקין גם
 כגמ' דלכין השקלה: (י) כ"ה ג' היום נפתח' וכתיב קציר
 כיון דלכתובה לא יביל אש"נ דלס הביה כשר ממקום כו"י א"ס
 מביא קצירה בים כו"י וכל דלל חשיב הכל בית הזבלס כו"י ו"ל
 דלל ספרו וסממור דכין כמו דלחמור נגדיפה ולכ"ל בית ספתין
 שבעמקין: ל דסהול א"ל הביה
 פסול דא"כר חמין אל קצירה
 ביה שמה מביא אלל הביה
 דלס הביה כשר לקצין ביה
 כו"י: ופסו"ט: (א) פסוס
 דנגדיש אלל פסירול אי
 שכן ק"ט עד אחר עומר: וכל
 דש"ר כ"י גמ"ט: קמח וק"י
 משוס עול גוליס ספירול חוס
 ופחו"ט: (ב) וכלכי קמס
 נספוס משוס פורחא דלחלא
 שלדס זורט כו"י: רש"י:

שנבואת רעה ולחן מביא עומר מעשר ותניא כתוב אחד אחד חומר וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר
 דמשעת דיכול לקצור קודם הבאת המעשר ותבוא אחד חומר ראשית קצירכם דמשעת שחלה העומר ראשית
 לכל הקצירות הא' כיצד ממקום שחלה יכול להביא העומר אי אהה קולר קודם לעומר ממקום שאי אהה
 מביא כגון בית השלחים ובית העמקים (י) שאין מביאין עומר מהן לפי שכן רשות אהה קולר מהן
 קודם לעומר: אבל לא גורשין: ולשנות גדש כמה דלפטר לשנינו מתינן (יא): אנשוי ירירו: בית השלחין
 היין לה: קוצר השחת: מותר לקצור לשחת קודם לעומר ומאכיל לבהמתו: אימתי בזמן שהתחיל: לקצרה
 לזרז בהמתו עד שלא הביאה שלם אחרון של גמר כשולה קולר אף לאחר שהביאה שלם: ר"ש אומר אף
 יקצור ויאכיל: יתחיל לקצור ומאכיל לבהמתו משהביאה שלם דכל לשחת לאו קציר הוא והלכה כר"ש שבה לפטר
 דכיון על ת"ק: (ט) קוצרים: קודם לעומר: מפני הנשיע': שלא יספידו לפי כחמה תבואה אינה רחוי' לעומר
 כדאמרינן בפ' כל הקדמות חין מביאין לה משה בית השלחין ולא משה חילן ולעיל אמרינן ממקום שאי אהה מביא
 אהה קולר: פ"א מפני הטיעות משום כלאים (יב) לפי שפעמים חלום זורע תבואה ולחן שס נטיעות ולחור זמן עולות
 שס נטיעות ביניהן מחוליקן ולרין לקצור הזרעים משום כלאים: ומפני בית האבל: שאין להם מקום פניו לישב

העומר און דיא פינף מינים הבואה קאר קען גיט
 שניידן פון פֿעלר ביו קען שנייט דיא הבואה צו
 דעם עוקר ואם השריש קודם לעפר און אויב דיא
 פינף מינים הבואה זענען איין גיט צילם גיטארין
 אין דיא ערד איידער קען האם געשינען דעם
 עוקר השפר פתחן איז דער עוקר נייא מחר,
 אפילו נייא וואקסען נאך פֿסח קען קען נייא
 שניידן און עסן וואס אריס עד שביא עופר הבא
 און אויב נייא זענען גיט איין גיטארין גיטארין
 אין דיא ערד פאר פֿסח, נאר נאך פֿסח, און נייא
 וואקסן נאך פֿסח און קען שנייט נייא, קאר קען
 נייא גיט עסן דעם גאנצען יאהר ביו קען נועט
 מקריב זיין דעם עוקר פון דעם אנדערין פֿסח:
 ח קודים בית השלחים שבועמים קען קען שניידען
 פאר דעם עוקר די הבואה וואס עם וואקסט אין
 אפערד וואס דיא ערד איז טרעקען און זיא איז
 דארשמיג צו וואקער און דאס איז אין אטאהל,
 ניייל פון דיא הבואה קאר קען גיט גרינגען דעם
 עוקר אלל לא טרשין אבער קען קאר גיט מאכען
 אשייער פון די הבואה פאר פֿסח, קאר קען לאמ
 נייא ליגען אפגעשניגען אויף דעם פֿעלר ביו נאך
 פֿסח אנש ירירו קוצין ברצון חקמים דיא קענטשין פון
 יריחו פֿלעגן שניידען דיא הבואה פון זיערע
 פֿעלער וואס זענען גינען ובית השלחין ופר פֿסח
 מיט דעם וילען פון די חקמים, די חקמים האבן
 גיזאגט קען קען גרשין שלא ברצון חקמים און נייא
 געזען מאכען אשייער פון די הבואה פאר פֿסח,

גיט מיט דעם ווילען פון דיא חקמים דיא חקמים
 האבען גיזאגט קען זאל גיט מאכען אשייער פון
 די הבואה פאר פֿסח ולא מיזו בידם חקמים און די
 חקמים האבען נייא גיט געשינען צו מאכען די
 שיינעם קען האט גיט צו נארפען דיא שיינעם
 הבואה קוצר לשחת ויאכיל לבהמה קען קען שניידען
 גיטע הבואה פאר פֿסח און געבין עסין צו אבהמה
 אזוי ווי גראו אפר רבי יהודה האט רבי יהודה גיזאגט
 אפתי בזמן שהתחיל עד שלא הביאה שליש ווען קען קען
 שניידען דיא הבואה פאר דיא בהמות פאר פֿסח
 אז ער האט אן גיהויבען צו שניידען די הבואה
 איידער עם האט אן גיהויבען צו וואקסען דיא
 געוואקסען פון דיא הבואה צווייא דריטיל וייא
 עם דארף וואקסט מען ער שוין שניידען אפילו
 עם וואקסט שוין אין דיא לעצמע דריטיל אבער
 פֿערטיגע הבואה קאר קען גיט שניידען פאר
 בהמות איידער קען שנייט די הבואה צום עוקר.
 רבי שמעון זאגט אף יקצור ויאכיל אף משהביאה שליש
 אפילו עם וואקסט שוין די לעצמע דריטיל פון די
 הבואה קען קען אויף אן הייבן שניידן פר פֿסח צו
 געבען עסין דיא בהמות: מ קוצין מפני הטיעות
 דיא הבואה וואס וואקסט צווישען יונגע בויער
 מען קען שניידען נייא פֿסח זיא זאגען גישם
 קארע מאכען די יונגע בויער און עם זאל גיט
 זיין קיין כלאים אוי פון דיא הבואה טאר קען גיט
 בריינגין צום עוקר מפני בית האבל אי קען דארף זיערע

העומר און דיא פינף מינים הבואה קאר קען גיט
 שניידן פון פֿעלר ביו קען שנייט דיא הבואה צו
 דעם עוקר ואם השריש קודם לעפר און אויב דיא
 פינף מינים הבואה זענען איין גיט צילם גיטארין
 אין דיא ערד איידער קען האם געשינען דעם
 עוקר השפר פתחן איז דער עוקר נייא מחר,
 אפילו נייא וואקסען נאך פֿסח קען קען נייא
 שניידן און עסן וואס אריס עד שביא עופר הבא
 און אויב נייא זענען גיט איין גיטארין גיטארין
 אין דיא ערד פאר פֿסח, נאר נאך פֿסח, און נייא
 וואקסן נאך פֿסח און קען שנייט נייא, קאר קען
 נייא גיט עסן דעם גאנצען יאהר ביו קען נועט
 מקריב זיין דעם עוקר פון דעם אנדערין פֿסח:
 ח קודים בית השלחים שבועמים קען קען שניידען
 פאר דעם עוקר די הבואה וואס עם וואקסט אין
 אפערד וואס דיא ערד איז טרעקען און זיא איז
 דארשמיג צו וואקער און דאס איז אין אטאהל,
 ניייל פון דיא הבואה קאר קען גיט גרינגען דעם
 עוקר אלל לא טרשין אבער קען קאר גיט מאכען
 אשייער פון די הבואה פאר פֿסח, קאר קען לאמ
 נייא ליגען אפגעשניגען אויף דעם פֿעלר ביו נאך
 פֿסח אנש ירירו קוצין ברצון חקמים דיא קענטשין פון
 יריחו פֿלעגן שניידען דיא הבואה פון זיערע
 פֿעלער וואס זענען גינען ובית השלחין ופר פֿסח
 מיט דעם וילען פון די חקמים, די חקמים האבן
 גיזאגט קען קען גרשין שלא ברצון חקמים און נייא
 געזען מאכען אשייער פון די הבואה פאר פֿסח,

לכרך ברכת רחנה שאומרים בזית האכל (יג): ומפני ביטול ברת המדרש. שאין מקום לתלמידים לישב ועטמא דלל הוי משום דקליז רחנה והכחוז אומר ראשית קליזכס שיזיה העומר ראשית לקליזכס של רשות ולא ראשית לקליז של מלוא: כריכות. חלומות קשורות: צבתיים. לא מוצא. סגבר נקצר הכל: חלומות גדולות לכתים. חלומות קטנות: מן הקמה.

סיהא קלור לשמו (יד): לא מוצא. סגבר נקצר הכל: מן הלח. דכתיב כרמל רך ומל (טו): לקצור בלילה כדליפיק ברש פרקין מדכתיב מההל חרמש בקמה תחל: כשור ודווחה את השבת [יג]:

(יג) ויראה לפ' בית. כמו שפי' רש"י וישמע בית סענה. כמו בית ש"ל. בית יודם. עבדיו ואספי ביתו: [ו] לכתים. מ"ט דבבס ויפטר לה סתחין. גמ': [ט] לא כו' כולו יביא דמטין נפקא בן אהקריב ימירם כו'. גמ': (יד) כדכתיב ומהל חרמש ביתים. רש"י: (טו) קן פי' רש"י גמ' רך ומלא וי' חסום דהוי כמו שנהל שלמה. אכל' רש"י בפתחי' כר ומל. וי"ל דפי' חסומם בעור הכר מלא סתחול' למס ומלא' בקטין שלה וי"ל נקראו סתחולות כדמל' וכן כדמל' בתקלות: [כ] ביום כו'. ומתני' לספ"ד דפנייה דרוקא בלילה ולא ביום

וכן ה"ל דר"ס דנקצר בבבס חסום כדכ"ט. ודכ"ט ככ"י. גמ': [יג] השבת. להפסקם אכל לקליזכס לא דסא קליז ביום ככו ויכול לקולרה מ"ט ואמאי הדמס שבס. גמ':

לספור משעה שחטה מונה אתה קולר והספירה לריכב להיות בלילה דכתיב שבע שבתות תמימות:

שזין אפ' געשניטען אלע תבואות פאר פסח יביא מן הקשריז נאר מען געמען אריינגעל תבואה אונ קאלין אונ ויפגע אונ גריינגען דעם עומר מצותו לבא מן הלח. לא מוצא. סגבר נקצר הכל: מן הקמה. סגבר נקצר הכל: מן הקמה. סגבר נקצר הכל: מן הקמה. סגבר נקצר הכל: מן הקמה.

אויף די פעלד פרייסקיין אאבך אונ עסקין מיט אים דיא ערשטע סעודה, מעג מען אפ' שניידען דיא תבואה פון פעלד אפילו פאר פסח די פעלד זאל זיין ליידיג ספיני בסול בית תהרש אויב מען דארף קערנען אויף די פעלד מיט פיל תלמידים, מעג מען אראפ שניידען דיא תבואה אפילו פאר פסח דיא פעלד זאל זיין ליידיג לא יעשה אותן כריכות ער זאל גיט מאקען פון די תבואה גרויסע בינט אגל פניתי צבתיים נאר ער זאל לאמען ליגען אין פעלד קליגע גינטלאך מצות העומר לבא מן התקף די מצוה איז מען זאל גריינגען דעם עומר פון שמייענדיגע תבואה, מען זאל שניידען די תבואה וואס שמיים אין פעלד פון וועגן דעם עומר לא ספיני אז מען האט גיט גיפגען שמייענדיגע תבואה, מען האט

גמרא מנחות דף צמ ע"ב

רש"י

הלכה ה' כלה כלי החמין דהוד דמלכות דכריאה במוכין

תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה ולא היו מסדרים אלא על של משה שנאמר ואת השולחן אשר עליו לחם הפנים והב. עשרה מנורות עשה רבי אלעזר בן שמוע אומר על כולם היו מסדרים שנאמר את השלחנות ועליהן לחם הפנים. ובבבלין היו מרליקין שנאמר את תנו רבנן עשרה שולחנות עשה שלמה דער מלך שלמה האט געמאכט צעהן מישין אין בית המקדש ולא היו מסדרים אלא על של משה אונ דעם לחם הפנים האט מען נאר געלייגט אויף דעם מיש וואס מושה רבינו האט געמאכט. גיט אויף אייגענס פון דיא צעהן מישען שנאמר ווארום עם שמיים אין פסוק ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים יהי דער מיש וואס אויף אים איז גיווען דער לחם הפנים איז ער גיווען פון גאלד. איז גיווען איין מיש אפגענוגערט צום לחם הפנים, דאס איז דער מיש פון מושה געשרה מנורות עשה שלמה שלמה האט געמאכט צעהן גאלדענע מנורות אין בית המקדש ולא היו פדליקין אלא בשל משה אונ אפגענוגערטן האט מען נאר דיא מנורה וואס מושה האט געמאכט שנאמר ווארום

עם שמיים אין פסוק את מנורת הזהב לביד בעריב די גאלדענע מנורה איז גיווען צו גרענען אין איר ביי נאכט. איז גיווען אפגענוגערט אין גאלדענע מנורה, דאס איז דיא פון מושה. רבי אלעזר בן שמוע זאגט על של משה גיט משרים אויף אלע שמיים האט מען גימקענט לייגן דעם לחם הפנים שמיים ווארום, עם שמיים אין פסוק ואת השלחנות ועליהן לחם הפנים מען האט אריין גישטעלט דיא מישען אויף זיי נאר מען לייגן דעם לחם הפנים אויף וועלכין מיש מען וועט וועלן ויבדיל די פדליקין אלע מנורות האט מען גימקענט אן צו צינען, וועלכע מען האט גימאלט שנאמר ווארום, עם שמיים אין פסוק את מנורות ואת חמיתם לבידם במשפט לפני חריב יהי ספר מען זאל אריין שטעלן די מנורות מיט וייעקערעלדיק

כזה ופעמים כזה: ב' שהיו כאלם מכפנים. אלל פתח ההיכל אחת על כסף ואחת על זהב והיא דקרי הכא כסף וכמתיתין שיש מעוט דשים לכן ככסף בכניסהו. כשמתיתין לפתח מניחין אותו עליו ועומדין לפוט: ועל של זהב ביציאתו. וסס היה מונה עד שיקטירו הכיזין כדקמתי כדמתיתין: שמעלין בקדש. כגון כניסתו מניחין על של כסף וכשמניח להיכל ממדר על של זהב מניח על של זהב: ויקם משה את לכן כניחתו מניחין על של זהב: ויקם משה את המשכן וגו'. מדרישא וסיפא דקרא בלשון הקמה דלפילו בלמות הלשון לא הוה ש"מ חין מורידין. אי נמי מלל סיעוהו לחיו הכהנים בהקמת משכן העמודים והאלטים ש"מ חין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו חכמים: אשר שכרת ושמתם בארון. שישם הכשרים בלרון:

הזהב מנור. רבי יוסף בר יהודה אומר לא היו מסדרים אלא על של משה ומה אני מקיים ואת השלחנות אשר עליהן לחם הפנים והב אלא ג' שלחנות שהיו במקדש ב' שהיו באולם מכפנים לפתח הבית א' של כסף וא' של זהב על של כסף נותן לקחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקדש ולא מורידין. ואחד של זהב בפנים שמעלין לחם הפנים המיד. ומנא לן דאין מורידין אמר רבי דאמר קרא ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את כריחיו ויקם את עמודיו. ומנא לן דמעלין אמר ר' אחא ב' עקב דאמר קרא את מחותות החטאים האלה בנפשותם ועשן אותם רקעו פחים ציפוי המוכח כי הקריבוים לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לכני ישראל. בהחלה תשמישו מוכח ועכשיו נופו של מוכח. אשר שכרת ושמתם בארון הני

גילענין דער לחם הפנים, דאם איז גיווען דער מיש פון משה ומנא לן דאין מורידין פון וואגען ווייסין מיר אז בייא הייליגקייט קאר מען גיט אראפגייערין (פארענערין). האט רבי גיזאגט דאסר קרי ווארום דער פסוק האט גיזאגט ויקם משה את המשכן משה האט אויפגישימעלט דעם משכן ויתן את אדניו און ער האט גיגבין זייער שטועלן וישם את קרשיו און ער האט גימאהן זייער גרעמער ויתן את בריחיו און ער האט גיגעבן זייער ריגען ויקם את עמודיו און ער האט גיגעבן זייער ריגען ויקם את עמודיו און גיט גיהאלפין. ווארום אז אייגער וועט העלפין צו משה, וועט דאך דאס זיין אראפגענידערט פון די הייליגקייט ומנא לן גיזאגט פון וואגען ווייסין מיר אז ביי הייליגקייט דארף מען אלע מאל פארבעסערין האט רבי אחא גרבי יעקב גיזאגט דאסר קרי ווארום דער פסוק האט גיזאגט את מחותות החטאים האלה בנפשותם מען זאל געבען די פייער פאגען פון דיא מענעשין וואס האבן געקני פחים צפוי למזבח און מען זאל גיטמח וקיש אותם בקצו שיש מעוט דשים לכן ככסף באכין פון זיי אויסגייערין מען געלעבין און מיט די געלעבין זאל מען ברעקן דעם מזבח די תמימים לפני ה' בקדש וייל מען האט די פאגען גיגענט פאר גאט דריבער זענען זיי הייליג גיזאגט ויתן לאות לכני ישראל און זיי ועליו ויין אציקין צו די ידיו. ווען די ידיו ועליו זעהן די געלעבין וואס זענען אויף דעם מזבח, ועליו זיי זיהערמאנען און דיא קריג פון קח אויף משה און וואס זייא זענען גישטאנען גיזאגט ביהלילי מישמיש מזבח אין אנהייב דער מען דיא געלעבין גינען אבערדינג צום מזבח, נען געלעבין זענען גינען פייערפאגען צו געמען אין זיי פייער פון מזבח וקישו ויתן של מזבח און איצט זענען דיא געלעבין דער מזבח אשר שכרת ושמתם בארון לחות וואס דוא האבט צו גראבין זאקסום אריין ליניין

מען זאל זיי אציקירען ווי דער דין איז פאר דעם דביר, די כנורות זענען גיווען פון געשלאקענעם גאלד. שמיים גיט וועלכע כנורה מען זאל אן ציגען, גאר וועלכע מען וועט וועלן וריא וואגט וואס האט אפגעמילט צווישען היכל און קרשי קרשים הייסט דביר. רבי יוסף בר יהודה זאגט לא חיי פסדים אלא על של משה דעם קחם הפנים האט מען גאר געלייגט אויף דעם מיש פון משה ומה אני מקיים ואת השלחנות אשר עליהן לחם הפנים ויתן וועט ויין מיש דעם פסוק וואס שמיים דיא מישען וואס אויף זיי איז גיווען דער לחם הפנים דיא גיווען פון גאלד, זעהן מיר דאך אז דער לחם הפנים איז גילענין אויף מער וויא איין מיש. אלא שלשה שלחנות שהיו במקדש נאר די דריי מישען וואס זענען גיווען אין בית המקדש שנים שהיו באולם מכפנים לפתח הבית די צוויי מישען וואס זענען גיווען אין אולם אינווייניג געבן די מיר פון היכל אחר של כסף ואחד של זהב איין מיש איז גיווען פון זיבער און איין מיש איז גיווען פון גאלד על של כסף ויתן לחם הפנים בכניסתו ווען מען האט גימראנין דעם לחם הפנים מען זאל אים לייגן אין היכל אויף דעם מיש פון משה, האט מען פריער געלייגט דעם לחם הפנים אויף דעם זילבערנעם מיש וואס אין אולם ועל של זהב ביציאתו און ווען מען האט איבער אבם טאג שבת ארויסגימראנין דעם לחם הפנים צוריק פון היכל האט מען אים געלייגט אויף דעם גאלדנעם מיש וואס אין אולם שפעלין בקדש ולא מורידין ווארום בייא הייליגקייט דארף מען אקע קאזה גיין העקער נעסערן אבער גיט אראפגייערין (פארענערין), ווייך ער איז אין היכל גילענין אויף אראבערנעם מיש מוז ער שוין אין אולם אריין גינען אויף אראבערנעם מיש ואחד של זהב און אינווייניג אין היכל איז גיווען איין מיש פון גאלד שעלי לחם הפנים המיד וואס אויף דעם מיש איז שפענדיג

תני רב יוסף מלמד שהלוחות ושברי לחוה מונחין בארון מכאן לת"ח ששכה תלמודו מוחה אונסו שאין נוהגין בו כמנה ביוזן

מלבד שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון. כפרק קמח דבבא במה (דף יד) אמרי' סלומים חרכין ששה ורחקין ששה וטובין ג' וחס כל חמת כפי' פלגה סיפק ששה ז' אפסר לישבן בלרון ו' אלל זו כ"ד טפחים לרחבעם אזרכו של ארון ל"פ חמש פסחים בלמה בת ששה ול"ב יהודה י"ב טפחים ומחלה דמרי' בלמה בת חמש' דלמתיס ומי' חורכן ול"ל שהיו שברי לוחות סחת השלמות ויזכרשלי דשקלים כפרק י"ג שפרטו כממע דלורכן ששה ורחקין ששה ומנוחים חורכן ולרכו של ארון ויכול ליישב ארבעתן זו אלל זו כפרקן והכי נמי חילת ספרק במהל דמתיס ירושלמי והכ"ס שלנו נמי קראמר ככ"ב ארכן ששה ורחקין ששה מל"ס למימד דמרי' בין שתיס ככסיו זו אלל זו למתן והל קראמר כמה לוחות חולכות בלרון י"ב טפחים היינו בין לוחות ושברי לוחות ככסיו מנוחות זו אלל זו ארכן ולרכו של ארון:

עם האם גימראפין אהלביד תבם האם פארעקין זיין קערענע דורך אאומוגליק וואס איהם האם גימראפין שאין טהורין בו מטה. זיין פאר קען אים גיט ביידן אעקעכע זאכן ארעו אעקעכע כידי וואס ער זאל פארשעקט נערוין:

אין ארון פני רב יוסף האם גילעריניט מליד ששהלוחות ושברי לחוה מונחין בארון דער פסוק לעריניט אונז או דיא נאנצע לחוה אונ דיא צובראקענע לחוה זענען גילענין אין איין ארון מפאן לפתמיד תבם ששכה מלידו מכתב אגסי פון דאנען וייהיין מיר אז

והדר (ויקרא דף כג ע"ב) ח"ת ראצילות יורד הא ואו הא

רבי יהודה פתח ואמר או הדוע אליו חטאתו אשר חטא. הדוע אליו מסערה דמאן או ידע (י"ג טוע) חטאתו מיבעי ליה מהו הדוע אליו. אלל קב"ה פקיד לכנסת ישראל לאודעה ליה לכ"ג ההוא חובת יהוא חב ובמה חוטע ליה בדיעה כד"ל (א"י כ) יגלו שמים טוון ורחק מחקוממה לו. הדוע אליו כמאן דפקיד לאחרא. דחתיק כשעתא דכ"ג חב קמי קב"ה ולא אשנה כחטאתה ללאהדר בתיובתא קמי מחריה ואשדי ליה בחר חכמיה. כשמתיה ממש סלקת וחסריות קמי קב"ה. כדון פקיד מלכא לכנסת ישראל ואמר או הדוע אליו חטאתו אשר חטא חושיט דינא עליה וחדע ליה חוביה כד"ל (יטוהל טו) הדוע את ירושלם את חושבותיה. בחר דמני עליה דינא חזקי חטער. רוחא לאהדר בתיובתא קמי מחריה ואתכנע ומקרב קרבנא דהא מאן דלביה נס ביה חמי וכוון חטאתיה ולא אשנה עליה וקב"ה ומין לקבליה ופקיד לאודעה ליה לההול חובת בגין דלא יתגס מניה. א"ר יוסי הכי הוא ודאי (פ"ה מג"ל דהכי) והכי אשכחנא בדוד דכיון דעבד יהוא שובדא דבת שבע לא אשנת ביה. א"ל קב"ה אתה אנשיית ליה אתה אדכרנא כך. מיד מה כתוב (שמואל ב יב) אתה האיש כי אמר יי'. אתה האיש דלא דכרת ליה אתה האיש דאנשיית ליה. ובמה אודע ליה בדינא. אוף הכא קב"ה קאמר או הדוע אליו חטאתו אשר חטא וספיר מלה והכי הוא דלא כתבי או נידע אליו כמה דכתיב (שמים טו) או ידע כי שור נגח הוא. ומאן דקאסי בליילא למלטי בחרוייתא אורייתא קא מודעא ליה חוביה ולא בחרת דינא אלל כמאן דאודעה לבה במלה ריכך והוא לא אנשי ליה וכן בתיובתא קמי מחריה. ולי תימא דוד דהוא קס כפלגו לליילא אחאי וחרעו עליה בדינא אלל שאני דוד דליה עבר במה דלחקר ובעא דינא ובמה דעבר אחרן. הוא חטא לקבליה דמלכותא קדישא ואנבי יירושלם קדישא וכו"ד אחרתך מירושלם ומלכותא ארדווי מיניה עד דלחתקן כדקא יאות (ואתעניט). א"ר יהודה מהו דקב"ה אנשיט ליה לדוד על דא דכריה דכתיב (שמואל ב יב) והכי מקיס עליך רעה מבייתך. א"ר יוסי היא חוקימנא בנין דאי יקוס עליה כ"ג אחרא לא ירחם עליה. א"ל הוא אשכלוס בעא לקטלא לאכזי בכמה סתם. אמר קב"ה לינוי ברא דבת אל נכר אחרא. א"ל לא שמתנא. א"ל אלל שמתנא דב חטא כבת שבע עמך. מכאן חליטנא מאן דנעיל אחתא לא בקרבא ותמיד כה לסוף נפיש מנה בן סויר ומורה. מ"ט בגין דעד כען לא פסקה מנה וזכמא הוא לאקמיה:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות מעשה קרבנות פ"א (א) שנות סוגין לקרישים ואם הוסיפו שעה אחת או פחתו שעה פסולין. ביצד קרבן שמצותו להיות בן שנה אם הוסיפו על השנה שעה אחת נפסל. אמילו היה שעות סוגין לקרישים ב"ד קרבנות ציילת קען שעות ואם הוסיפו שעה אחת אויב עם אינו ניוען אשעה קעדה א' פתוי שעה ארבע עם אינו ניוען אשעה ווייניגער פסילו זענען די קרבנות פסול בידי וויא אזוי קרבן שמצותו להיות בן שנה אזוי אקררן וואס דיא כצנה איינער זאל אלס זיין ביו איארה אם הוסיפו על השנה שעה אחת אויב ער איז מיט איין שעה אלקער וויא איארה נפסל איז ער גיוארין פסול איילו חיה בן שנה בשעת שחיפתו איילו ווען קען קם אים לאקמין יאשו

משערי קרישה ח"ב שער ד אמרו כז"ל כל מי שזב בו חטופס חסי' טוברים כמכסי מאן מנקללים אוסו וכו' ואמרו כז"ל כעון חטופס בני אדם חופלים ביד אביהם שנאמר בניו מקפ השלמתו וגו' קשה הכוונס אמרו רבנן וזרעו לברכה די רבגן האבין גיואנאם בל מי שיש בו תשפה דער קענעמש וואס האמ האם אין זיך די ברה צו תבגן איילו עגריים שבמי אפן סקלים אויטו איילו די קינדער וואס זענען נאך אין זייער מסוערס פויה פרוכין אים אויך. גאך האבין דיא רבגן גיואנאם ביו תשפה בני אדם חופלים בני איביהם זוענין דיא זינד וואס איין קענעמש חנפת דעם אקערין פאלין קענעמשין אין די הענט פון זייערע פייד. וויא עם שמיים אין פסוק גאם קם גיואנאם בני תנא אשלתו איך וועל אים אנשיקען מנה ב מלך אשור אויף אבאלק וואס תבגן זייער דעם אקערן

קשה תתקפה בעבודה זרה וגלי ערות ושפיכות נפס ריא

אונקלוס

לְרִיחַ נִיחֹחַ: י וְכִרְיִי קָרְבַּן מִנְחַתְךָ
בַּמִּלְחָה תִּמְלַח וְלֹא תִשָּׁבֵית מִלְחָה
בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל כָּל־
קָרְבְּנֶיךָ תִּקְרִיב מִלְחָה: ס י וְאִם־
תִּקְרִיב מִנְחָת בַּבּוֹרִים לַיהוָה אָבִיב

בְּרַעֲוֵא : י וְכַל קוֹרְבַּן
 מִנְחַתְךָ בְּמִלְחָא תִּמְלַח
 וְלֹא תִּשָּׁבֵית מִלְחָה קִייִם
 אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל
 כָּל קוֹרְבְּנֶיךָ תִּקְרִיב
 מִלְחָא : י וְאִם תִּקְרִיב
 מִנְחָת בַּבּוֹרִין קָדִים יי
 ת"א לִיחַ נִיחֹחַ . יומֵא מִן שׁוֹטֵס
 כַּבּוֹרִים מִן מִנְחֹת קָדִים וְכַל
 קָרְבַּן . שׁוֹטֵס מִן מִנְחֹת כִּלְכָל וְלֹא
 בְּעַל הַשְּׂוֹרִים

תשביט . זככות ה : על כל קרבן . מנחמת : ולא הקריב . מנחמת עב סח : אביב . מנחמת סח סח עב סד :

המזבח : (יד) ואם תקריב . לכשתקריב מנחת העומר : (יג) וכל קרבן מנחתך בעלמא תמלח . ג' טעמים סוקריב מלח
 כפירוש משום דבג' מקומות המלח נחמן בלשכס המלח ומא
 כככס ועל המזבח : תקריב מלח . בגי' זה יביא מלח משל ליצור :

שפתי חכמים

דבש ג' טו"ו מלח המים קקריבס במנחה כי המלח מחוללות
 המים : ס וזו אנו יכול לפקשו מזה : פ' והא דבסוף פ' יתרו
 לא הביא בני אס' ג' ולא הביא ז' י"ל דבס' יתרו פ'י' אליבא דר"י
 והכא ס' אליבא דר"ט דס'י' האו' אס' יהיה ייבול מזה : פ' פ"י
 שנתן בו טעמים האחד שאלה לרוב שפירוש : שעת שיבול
 השבולות דהיינו בחמלה הקליר כשני שהיא בזה מן השפויים
 הקדשים כולן : (יד) ואם תקריב . הרי אס' משמש בל'
 מדבר שהיא מזה וכן ואס' יהיה ע' היובל וגו' : מנחת
 בשעת שיבול התבואה ומן השעורים היא כזה נאמר
 כן אביב ונא' להלן כי

מעמי הקרבנות

ראשית מקריבו אוסח כדי להורות שסך ראשית והתבואה אל האדם
 לביטול לדי השלמות האמתי אשר אי אפשר להשיגו בלעמס .
 וזה הטעם אכן מעקריבין עמס כי אס' השאר לקרבן ראשית
 ביום עמח מוכר כי החורה כמו תכלין אל הילר הכע , וכו' שתי
 הלחם של מלכת מן החמץ כי החורה נסתכה בן ביום רפואת
 סחא לשכך . והבכורים בלא מן הדבש כי בנותן שיתן אל ה'
 ראשית פרי אדמתו מכל מאלל אשר יאלל כל ימיו
 חולין נשעטע וע סוכתה הקדש כי זס סוכתה שאריתו על
 כונס זס שפסולות האמתי הוא הרפשות אלל במתעשר וכן טעם
 שבכורים סוף לשכך תחיתו כלשכך הארבו שנת מעשרה סח
 (ג) וכל קרבן מנחתך בעלת מעלת וגו' . כי המלח יש כצטנע
 המים הפכים , כי יטו כח האס' והמנומות , והוא חולדות
 עמי , כלשכך ציטע יובל ועמס יהיה למס , ומתמת כי
 צטנע לאת בני ישראל מעלרים ועוד יתר רכ' חלח זס לא
 האמיתו בני אדם כי ס' שולט על הפכים , והוא הנל , ט"כ
 חלשין , להרחות כי ב"י מעלמיים כהכל לה' וכל הפכים סס
 צנושא אחר דידו של הקב"ס : (יד) ולא מקריב מנחת בכורים לה'
 וגו' . ככא אצטנעלל חכמי הכטואס כחבו כי באביב עתעורכ
 הדס בעורקן האס' מהתנומות , וכלשכך יתעורר הדס כאלס
 יתעורר יתרו וכן נלשתינו להקריב : בנתן האביב מנחת בכורים לה'
 ובעבר בו כמו אס' להטותו , או יגרסכו וישככו , בעוד הילר
 בְּכִרְוֹ ככרמל , רך כהתחלתו ומח לטכרו , ומתמת כי בחורף
 און האס' מעל כ"כ לחסות מתמת קריבות דמו , וכלשכך יתחיל
 החוס כזוא דמנו יתחמס בקרבו או יתעורר טכמו וילכו לחסות , ט"כ
 ככל שנס בנתן האביב לרך להקריב קרבן זס : האביב אל החלס
 שיוכר לעמוד על כפשו ולכנסו יתרו , וכן ועשה האדם ככל ימי
 כתרמוס :

פירוש לתורת אלהים

דבש ג' טו"ו מלח המים קקריבס במנחה כי המלח מחוללות
 המים : ס וזו אנו יכול לפקשו מזה : פ' והא דבסוף פ' יתרו
 לא הביא בני אס' ג' ולא הביא ז' י"ל דבס' יתרו פ'י' אליבא דר"י
 והכא ס' אליבא דר"ט דס'י' האו' אס' יהיה ייבול מזה : פ' פ"י
 שנתן בו טעמים האחד שאלה לרוב שפירוש : שעת שיבול
 השבולות דהיינו בחמלה הקליר כשני שהיא בזה מן השפויים
 הקדשים כולן : (יד) ואם תקריב . הרי אס' משמש בל'
 מדבר שהיא מזה וכן ואס' יהיה ע' היובל וגו' : מנחת
 בשעת שיבול התבואה ומן השעורים היא כזה נאמר
 כן אביב ונא' להלן כי

פירוש לתורת אלהים

פירוש לתורת אלהים
 דבש ג' טו"ו מלח המים קקריבס במנחה כי המלח מחוללות
 המים : ס וזו אנו יכול לפקשו מזה : פ' והא דבסוף פ' יתרו
 לא הביא בני אס' ג' ולא הביא ז' י"ל דבס' יתרו פ'י' אליבא דר"י
 והכא ס' אליבא דר"ט דס'י' האו' אס' יהיה ייבול מזה : פ' פ"י
 שנתן בו טעמים האחד שאלה לרוב שפירוש : שעת שיבול
 השבולות דהיינו בחמלה הקליר כשני שהיא בזה מן השפויים
 הקדשים כולן : (יד) ואם תקריב . הרי אס' משמש בל'
 מדבר שהיא מזה וכן ואס' יהיה ע' היובל וגו' : מנחת
 בשעת שיבול התבואה ומן השעורים היא כזה נאמר
 כן אביב ונא' להלן כי

מצות השם

מצות השם
 (ג) [קית] [לאו סט] שאל להשביט מלח משל הקרבנות שאלמר
 ולא השביט מלח כרים אכסין מעל מנחתך .
 וילא תשביט מלח וגו' . ודאס איז אס' צטנע לא תעשהו , מען
 סאר גים מקריב ויין אלקין אונ גים אס' צטנע און אלקין :
 ועל כל קרבן מקריב מלח . ודאס איז אס' צטנע ששהו מען
 סאר גים מקריב ויין אלקין די פלייש פון אלע קרבנות אונ מען סאר
 בעצמאלין די פעהל פון אלע מנחיות

קָלְיִי בְּאֵשׁ גֵּרֶשׁ כְּרַמְל תִּקְרִיב אֶת
 מִנְחַת בְּכוֹרֶיךָ: ^{טו} וְנָתַתָּ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן
 וְשִׁמְתָה עֲלֶיהָ לִבְנֵה מִנְחָה הוּא:
^{טז} וְהִקְטִיר הִבְהִין אֶת־אֹפְרֹתֶיהָ
 מִגֵּרְשָׁהּ וּמִשִּׁמְנָהּ עַל כָּל־לִבְנֵתֶיהָ
 אִשָּׁה לַיהוָה: ^פ רִבִּיעִי ג ^א וְאִם־זִבְחַת
 שְׁלָמִים קָרְבָנוּ אִם מִן־הַבֶּקֶר הוּא
 מִקְרִיב אִם־זָכָר אִם־נִקְבָה תָּמִים
 יִקְרִיבֵנוּ לִפְנֵי יְהוָה: ^י וְסִמֵּךְ יָדוֹ
 עַל־רֹאשׁ קָרְבָנוּ וּשְׁחַטוּ פֶתַח אֹהֶל
 מוֹעֵד וּזְרָקוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־

אביב קלי בגור פירובין
 דביקן תקרב ית מנחת
 בכורך: ^{טו} ותמן עליה
 משחא ותשני עליה
 לבנותא מנחתא היא:
^{טז} ויוסקפתנאית אדפרתה
 מפרובה וממשה על כל
 לבנותה קורבנא קדמיי:
 ג ^א ואם נכסת קודשיא
 קורבניה אם מן תורי
 הוא מקרב אם דבר אם
 נוקבא שלים יקרביניה
 קדם יי: ^י ויסימך ידיה
 על קורבניה
 ויכסיניה פתע משכן
 זמנא ויזרקו בני אהרן
 פהניא ית דמא על

ח"א כמלא שבה קט מנחות סד סו:
 מקריב את מנחות פג סד: ונתת
 שלים: מנחות כט: וסקטיר: מוסף
 פו: מנחש: מנחות יט כז: טל כל
 צב פתיב פתוס כ: אם מן סקבר: ככרות כל: אם זכר
 מירובין: יומא טא נכ: זכר פט: קדושין כז: זכמים טו: מנחות ח:
 רשב"ם

בעל המורים
 (ב) ומן ידו: כמיב כבקר: וכלאן וכעו כתיב אם ידו לפי
 סתברק חוק יכול לסבול הסמיכה שלין לסמוך עליו ככל כמו
 בש"ס כלל וכעו ולך נח' אם דמשמע דרפיון: כבקר כתיב
 אם זכר אם נקבה וכלאן כתיב זכר או נקבה לפי סתאןך או
 רש"י

מנחות. זכמים כט: ונתת עליה שמן. ערכין כז: פתוס כז: ושמטו.
 זכמים כט: ונתת עליה שמן. ערכין כז: פתוס כז: ושמטו.
 זכמים כט: ונתת עליה שמן. ערכין כז: פתוס כז: ושמטו.

גרש. כסו ויגרים בחצין שיהא שחון ברחים של גרוסות:
 (א) שלמים. מאחר שאינו לשון עולה אינו כליל אלא
 לשון שלמים. שמשמע לשון נזר וצריך לשלם את נדריו
 שפתי חכמים
 מנ"ש דלכתיב לזכר: צ"ע שמלת כמלא קלה מורכבת כר מלא:

השעור' אביב קלוי באש. שמכחן אותו על האור באביב
 על קלוי'ן פרש"י במנחה' שם הכלי של מוכרי קליות' שאלולי
 כן חיבה נמנחה בריחי' לפי שהיא לחה: גרש כרמל. גרוס'
 כמו ויגרים בחצין וכן גרשה נשתי: ברמל. בעוד הכר מלא צ'
 כרמל וכן כרמל בלוקטו: (ה) שלמים. שמעיליים שלום בעולם
 מעמי הקרבנות
 (ב) וכל זבח שלמים קרבנו גו'. כחכ סאכר כמלא. הכנה סעעיים
 פירוש לתורה. אלהים

לכוננה און די בשמים ווערש פארקענט געווען דער
 אשה אפריער אפער זיי צו גאט: (א) ויאם און אייב ער
 וועט וועלען מקריב זיין אקרבן שלמים צו גאט
 אם מן הבקר אייב ער וועט וועלען מקריב זיין דיא
 שלמים פון רינדער אם ביי ער וויל גרענגען אוקר
 אם בייא ער וויל גרענגען אנקבה תמים נאמן און
 אפעלער תקריבט זאל ער אים ניגעקענען פאר גאט
 (אבר) און עס תאם אין יד אטום פאר טען עס גיט מקריב זיין פאר
 אקרבן: (ב) ויסך ידו און דער בעל הבית פון דעם
 קרבן זאל לייגין זיין האנטם על ראש אויף דעם קאפ
 פון דעם קרבן פו דער שחיטה און פיפף גאך דעם
 אן לערען ושחטו זאל קען שעקטין דם קרבן שלמים
 פתח פאר דער מיר פון דעם אוקר כנעד יחיש און

למנחה און די בשמים ווערש פארקענט געווען דער
 אשה אפריער אפער זיי צו גאט: (א) ויאם און אייב ער
 וועט וועלען מקריב זיין אקרבן שלמים צו גאט
 אם מן הבקר אייב ער וועט וועלען מקריב זיין דיא
 שלמים פון רינדער אם ביי ער וויל גרענגען אוקר
 אם בייא ער וויל גרענגען אנקבה תמים נאמן און
 אפעלער תקריבט זאל ער אים ניגעקענען פאר גאט
 (אבר) און עס תאם אין יד אטום פאר טען עס גיט מקריב זיין פאר
 אקרבן: (ב) ויסך ידו און דער בעל הבית פון דעם
 קרבן זאל לייגין זיין האנטם על ראש אויף דעם קאפ
 פון דעם קרבן פו דער שחיטה און פיפף גאך דעם
 אן לערען ושחטו זאל קען שעקטין דם קרבן שלמים
 פתח פאר דער מיר פון דעם אוקר כנעד יחיש און

צייט קלי באש זי זאל זיין גיטריקענט איך פייגער
 ירש עם זאל זיין גראב גיטריקען פישל ווען דיא
 הבויה און נאך ווייך און פייקם אונאיו פול אין
 די זאנגען פון אזוי אקבואה תקריב זאלקטו מקריב
 זיין את מנחת די מנחה פון דייע בעכורים: (טו) ונתת
 און דו זאלקט געבין אויף אויף אייך אויף וישחט און
 דו זאלקט קאן אויף אויף דעם זיין אויף וישחט און
 אקבואה (יא) ויאם דעם זין אזוי ויאם אין אנדער מנחה
 דעייט מין זאל מין אויף אראפ נעמן אקטיון זיי פון אין אנדער
 מנחה: (טו) ותקטיר און דער פתח זאל מקריב זיין
 איהר דעם מאנונג דאם מיינט קען דעם קוסץ מנחש
 פון איהר גראב גיטריקען קעדה וישחטו און פון
 איהר צייל ויאם קען האט און איהר ניגעקענען על כל

אונקלוס

הָרָם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב : י וְהִקְרִיב
 מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־
 הַחֶלֶב הַמִּכְסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־
 כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב : י וְאֶת־
 שְׁתֵּי הַבָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר
 עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַבָּסְלִים וְאֶת־
 הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־דַּבְּלוֹת
 יִסְרְנָה : י וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנֵי־אֹהֶל
 הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל־
 הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אִשָּׁה רִיחַ

מִדְבַּח סָחור סָחור :
 י ויקרב מזבחת קדושה
 קורבנא קדם יית
 תרבא דחפי ית גוא ית
 כל תרבא די על גוא :
 י ית תרמין פולין ית
 תרבא די עליהן די על
 גסמא ית חצרא דעל
 כבדא על פוליתא
 יעדניה : ה ויסקון יתיה
 בני אהל למדבחה על
 עלתא די על אצאי די
 על אשתא קודבן
 דמתקבל ברעוא קדם יי
 ח"א את המלך . מולין מט : וספ .
 כבדוא למ : יסירנט . מט :
 וקסיריו . סמסיס מד : וקסיריו
 אמי . קידושין לו מנחוס ס :

רשבים

שהיא לשון שלטונים או יהא דינו כמו שמעושר
 ודורף . ורבותיו פירושו לשון שלום שהכל וכוין בו
 אימוריו לכבודו חזה ושוק לכהניו בשרו נאכל לבעל :
 (ר) היתרת שמייתר וגדל על הכבד :

לכפר על החטא שטפה ממנו ריח שומנו דכתיב שטפת
 שפתי הכהנים

ק סי' וכ"ש שטל סדקין פיש דה ב' סמינים של ליפור ססן מוחב
 וקרום ונקלף ובר"ם דוקא דקין פיש דה סמינים מוחב וגם קרום
 ונקלף חלב שטל הקיב' פינו מוחב אלא מחיכות מחיכות מלב יש
 וס' מוחב שטלה כמו ה' שטלתו מתרומינין ה' חומיני : ר סי'
 כסמן המכריז בין אביו סמינים וכן הקנין ונקלה חלר ככבד :
 י ית ית' ס' על עס קתת מן הכבד דל' כל הכבד ח' יסיריס מנימי
 ליה : ת' ורסל' ס' שטל הכבד סוף מן הכבד וכו' : א ומה
 שיקשס ה'רל' דלמטלה ס' על עס וכלן פ' על עבד יי' דמלס
 על י' על ב' סירושיס עס ולכד ונדי ליות ס"כ לירך לפרס לכד מן
 הכליות דהא כל הכליות מקמיטירס לגבי מנחה וס' דפירש על הכבד
 לכד מן הכבד למו למימלח דמל דגבי הכבד ס' לכל גלל גלל לפרס
 שלל נספ' לומ' שלל לקחן מן היות' הדוק ככבד אלא עס ערובה
 עס מקלס הכבד שמקטיירס המזבחה לכך ס' לכד מן הכבד כל'
 כלל היותכד ה'ו מקטיירס עס אומו מקלס שדכ ככבד : ב למו

בעל המזורים

לרבות הסלגס וסל לא משמע רכיו וכפו לא סזכיר כלל וזכר וקבס
 לפי הספד מנסגו נמולס לטוליר וזכר וקבס יחד ומסמחא יסחוס
 סזכר ויסחיר סקבס לפרנסת דימו . זכין זכר כפיס וסמפיר
 חוסי כני סכרן ל' רכיס וכלן כתיב וסמפיריו סכרן לפי סכן זכר
 לירך סכס כהניס : (ג) את סחלג סמכס את סחיר . לפי סכל

(ג) ואת כל החלב וגו' להביא חלב שעל הקנהה דמי
 ר"י ר"ם אומר להביא חלב שעל הקנין : (ד) הכבסלים
 [פלנקין' כלעון] שהחלב שעל הכליות כשהבמה היה הוא
 בנובה הכסלי' והס מלמח' וזוה החלב שחמ' המתני' שקורין
 כלעו לוגביל'ס למו' כנח' לממל' בנוב' הכסלי' וכמתחיתו
 הכבר מופכו: היתרת. הוא דופן המסך ר שקורין איכרי'ס
 וכל' חרמי מלר' דככלא: על הכבד . שיטול מן הכבד
 עמה מעט ש וכמקוס חמר הוא ת אומ' ואת היתרת מן
 הכבד: על הכבד על הכליות . לכד מן הכבד ולכד מן
 הכליות א' סירנה לוו : (ה) על העולה . מלכד העולה
 למדנו שחקדים עולת חמדי ב לכל קרבן על המשרכה :

מעמי הקרבנות

לעומת זה עשה סלהיס , ועל עס שסכר סחלג וסדס לישכר
 גלכלס סוף מנחוס סכביריות וסיוסי סמס סכות סחטסוס , וסכות
 סכביריות סוף סדס , וסכות סיוסי סוף סהסון , יצי' ערמו רוחס
 הוא מוחל' כמו בכמוריס . וכן סהסון סכה סהסל כמו סחלכר סדס

לותרת אלהים
 פירוש
 אוגן דאם רויס פלייש על חבד מיס דער רעבער ער
 זאל איקסעל דעבר אויך געטון מיט דעם רויס
 פלייש על תגליות חוגן דיא גירין יצדע זאל ער אפ
 טאן דאם רויס פלייש : (ה) ויקטיו אוגן די קינדער
 פון אהרן זאלין דס מקמיר זיין אויף דעם מנחם של
 השלח חוגן דער עולה בלומר נאך דעם אז קען דס
 מקמיר גינען די עולת חמיר זאלין מקמיר זיין די
 זאכין פון שקמים אשר אויף דעם האדמן אשר על האש
 וס עס ליגט אויף דעם פיער אש אפייער אפער

לשכר וסוף חרמתיס , שחרוס סוף מרת סרין וסלס סוף מדי'ר'
 ולכך לומ' יצ'ר' להקריב לפניו מה שירש על מרת הכתמים וסוף
 סחלג ומה שירש על מרת סרין וסוף סדס , לרמוז עס את זה
 דיא קינדער פון אהרן די בנהיגס זאלין שפריטען
 אה יודס דאס ברוט ארום דעם מנחם : (ג) הקריב אוגן
 דער פתן זאל געמען פון דיא גישאכמענע שלמים
 אוגן לייגן אויף דעם פיער וואס צו גאם את חלב
 דס פעמקייטס סמכס נוס דעקט צו דס אינעווייניגסאמע
 ואת כל החלב וגי אוגן דאם פעמקייטס וואס איז
 אויף דעם מאגין אדער אויף די גידערים : (ד) ואת
 שתי אוגן די צוויי גירין ואת החלב אוגן דעם חלב וואס
 אויף זיי אש וואס איז אויף די בלאנקען ואת היתרת

על-הבלות יסירנה : י והקמירו
הכהן המזבחה לחם אישה ליהוה :
פ י ואם-עזו קרבנו והקריבו לפני
יהוה : י וסמך את-ידו על-ראשו
ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו
בני אהרן את-דמו על-המזבח
סביב : י והקריב ממנו קרבנו אישה
ליהוה את-החלב המכסה את-
הקרב ואת כל-החלב אשר עד
הקרב : י ואת שתי הבלות ואת-
החלב אשר עליהן אשר על-
הכסלים ואת-היתרת על-הכבד
על-הבלות יסירנה : י והקמירם
הכהן המזבחה לחם אישה ליהוה
ניחח כל-חלב ליהוה : י חקת עולם
לדורותיכם בכל מושבתיכם כל-
חלב וכל-דם לא תאכרו : פ
ד א וידבר יהוה אל-משה

יעדינה : י ויסקיניה
כהנא למדבחה לחם
קורבנא קדם : י ואם
מן עזיא קורבניה
ויקריבניה קדם : י
י ויסקינה ית ידיה על
רישיה ויכוס יתיה קדם
משכן ומנא ויזרקו בני
אהרן ית דמיה על
מדבחה סחור סחור :
י ויקריב מניה קורבניה
קורבנא קדם : י ית
תרבא דחפית ית גוא וית
כל תרבא די על גוא :
י וית יתרתין פולין וית
תרבא די עליהן די על
גססיא וית חצרא דעל
כבדא על פוליתא
יעדינה : י ויסקינן
כהנא למדבחה לחם
קורבנא לאתקבלא
ברעוא כל תרבא קדם
: י קים עלם לדריבון
בכל מושבתיכון כל
תרבא וכל דמא לא
תיכלון : ד א ומליל י עם
ח א חש נס כריסות כג וחס
עז פסמים לו ז זכמים פ
עממות סג תמורה כ כריסות כג :
זשס חוטו קידושין ט כח : כל
חלב חולין קין תמורה לב מעלים
טו חקת עולם כריסות ד כל
חלב טס כס :

רשב"ם

(יו) בכל מושבתיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו. אפי' בכל מושבותיכם שנאכלין חולין ואין שם קרבן וחלב

שפתי חכמים

ולקח סכסן מרס הכססה ככלכסו ונתן על קרנות המזבח : ה כי
עסקל פטל כשש קרדות טוס כסמון וכמוסעד וסיו כשכל פמוכיס
הכקודי כמספ : פ כי סיי לה' גלס ס' לה גלס סימנסו לו כי ככר כתיב

פירוש לתורת אלהים

החלב און דעם חלב נואם איז אויף ויי אשר נואם
אויף די פלאנקען ואת חיתות אונ דאם רוימ פלייש
על הכבד מיש ריא לעפער על תגליות חוץ די גירין
סידה ואל ער ויא אפ שאן דאם מיינמ עען דאם
רוימ פלייש : (יא) הקמירו און דער פהן נאל איהם
מקמירו ויין הכוביה אויף דעם מזבח לחם שפייזו אשר
פינער אפער ליי עז נאם : (יב) ואם עז אויב ער

הכליות היועפות : (א) לחם אישה לה' . לחמו של חש
ה לשסו גבוה : לחם . ל' מאלל וכן כשחיה עז כחמו
עבד לחם רב לשחוק עושים לחם : (יו) חקת עולם. וישו

ויל אציג מקריב ויין פאר ויין קרבן שלמים תהיינ
זאל ער זיא גינעהנין פאר נאם : (יג) וספד ער זאל
לייגין ויינע הענמ אויף דעם קרבן : (יד) וחקת עולם
דאם איז אגינעץ אויף אייביג עז אינעקע רוחות
בכל מושבותיכם אין אלע אינעקע זיענגן כל חלב
זאלמ איר גימ עסיין : (א) וידבר און נאם האמ גירעם

רש"י

לְאמֹר: בְּדָבָר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְאמֹר נִפְשׁ כִּי־תַחַטֵּא בְשָׁגָה
מִכֹּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא
תַעֲשִׂינָה וְעֵשָׂה מֵאֲחַת מֵהֵנָּה:

מִשָּׁה לְמִימָר: בְּמִלֵּי עַם
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר אֲנִשׁ
 אֲרִי יִחֹב בְּשָׁלוּ מִכֹּל
 פְּקוּדֵיָא דִּי
 כְּשֵׁרִין לְאֶתְעַבְדָּא
 וְיַעֲבִיד מִן חַד מֵהֵנוּ:
 ח"א נֶשֶׁת כִּי יִוֹמַל לִי: מַעֲלָה
 שֶׁנֶּשֶׁת עַם קָב:

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ב) נֶשֶׁת כִּי יִוֹמַל לִי: כִּי יִחֲסֹף אֶת כְּתִיב כֹּחַן אֲלֹה נֶשֶׁת וְכֵן הִנֵּפֶשׁ
 הַחֲסִימָה הִיא מִתּוֹת לְבֹדֵעַ שְׂעִיקָה הַחֲסִימָה הַלְוִי בְּנֶשֶׁת מִגַּל
 לְשׁוֹן כִּי אֲדַם שֶׁחֲטָאוּ לְמַלְךְ אֲחֵר כְּכִי וְאֲחֵר מֵעִבְרֵי נֶשֶׁת שֶׁלֹּא הִעֲלוּ
 שְׂעִימָה לְרֹדֶן וְלֹחַ הַמֶּלֶךְ לְמִסְרֵת אֲחֵר הַכְּכִיר וְאֲחֵר לִשְׂכָרִין
 לְרֹדֶן כִּיבְרִיתוֹ וְאֲחֵר לִי כִּי שְׂכָרִינָן אֲלֵהֶם אִם זֶה הַחֵטֵא לֶךְ אֲמַר
 בְּכֹחֵי וְיִסְטֵי בִי יֵאלֶךְ עִלּוּ: כִּי בְּהֹרֵן הֵוֵא כְּכִי שֶׁבְּרַחַל מִן
 וּפְסִים חֲסִימָה לְמִינָן בְּהֹרֵן שְׂכָרֵךְ וְהַסְמָה חֲקֵל הַיִּסְרִין:
 רש"י

מִסֻּרֶשׁ כְּ"כ וְכָל הַפְּסוּקֵי הַזֶּה: (ב) מִכֹּל מִצְוֹת ה'. פ'י
 רְבוּחֵינוּ אֵין חֲטָאת בְּחַה אֲלֵהָ עַל דְּכַר שְׂדוּדוֹן ח' לֵאלוֹ וְכֹרֶת
 וְקִנְיָנוּ חֲסִיל: מֵאֲחַת מֵהֵנָּה, מִמְקַל' א' מִהֵן כְּנוֹן הַכּוֹתֵב
 וְכַתֵּב וְאֵין בִּי מַעֲטָה כְּמוֹ מִקְלָל אֲבִיו וְאֵצֶו וְיִסְרֵי וְיִוֹמַלִּים וְיִגְדֵר
 יִסֵּה לִכֶּסֶת לְמַעַשְׂתָּ בְּחַגֵּם וְיִחֲבִי וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר חֲטָאת בִּיד רַחֵם הַסּוֹקֵס

מעמי הקרבנות

רש"י
 וְדַם לְמִזְבֵּחַ: (ב) אֲשֶׁר לֹא הִעֲשִׂינָה, בְּכֹל חֵיבֵי כְרִיתוֹת
 שֶׁהֵם בְּלֹא תַעֲשֶׂה פִּירְשׁוּ חַכְמֵי כְּבִרְיוֹתוֹת וְהַרְוִיתוּ חוּץ
 מִסַּפְחָ וְיִמִּילָה שֶׁהֵם מִצּוֹת עֲשֵׂה: מֵאֲחַת מֵהֵנָּה, פִּירְשׁוּ
 לֶסֶס זֶה אֲבִיו וְלִוְנוֹ מִכִּיר בְּכֹחֵי אֲבִיו זֶה שֶׁכּוֹף מֵעֵבֶר בִּימֵי וְעִבֵר
 הַחֲתוּמִים אֲבִיו כִּי מִן הַשְּׂמָיִם הִיא מִן הַשְּׂמָיִם וְיִיָּה לִהְיוֹת מִסֻּרֶשׁ
 וְלַעֲמִיד לֵאלֹהִים גִּוֹף וְיִשְׁמַח וְדָן אֲחֻסֵּם וְכו':

שפתי חכמים

אֵם אֲרַעֲבֵה לֹא אֲמַר לִי: א' לְמַד מֵהָ זְרוֹאִיִם חֲלַק חֶף פְּסוּת מוֹלֵטִים
 וְיִצְמַן הִכִּים וְשֹׁלֵל בְּזַמְנוֹ בְּכָרֵן וְכִי' א' ח' לְמַסּוֹק מִיָּה וְכִי' לְשׁוֹן
 ב' אֲלֵה כְרַת וְלֹא עַל דְּכַר שִׂיִשׁ ב' לֹא וְיִסְתַּח צ"ד וְלֹא כְרַת כְּנוֹן
 מִכֵּס אֲבִיו וְאֵצֶו עַל כִּי דְכַר שִׂיִשׁ ב' לֹא וְיִסְתַּח צ"ד וְלֹא כְרַת כְּנוֹן
 וְיִגְדֵר וְהַמְתִּית וְעִמְדִית וְנִכְיָא שְׂכָר וְלִמְדוֹ לֵל לֹא מְדַכְּבִית מִזְרֵה אֲחֵת
 שְׂגָהָה כֹל הַחֲוֹרֵה לְגַמְתָּ מְרִיִם שְׂמִיִּינָן עַל זְרוּטוֹ כְרַת וְעַל שְׂגָהָתוֹ

דִּירוּ עִלּוּ לְרַמּוֹת שְׂחָף מְחֻרְטוֹ, וְיִזַּם מְדַמּוֹ עַל כִּי פְּסוּתָהּ הִקְדַּשׁ
 וְעַל מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה וְכִמְרֵה לְפָנֵי הַמַּלְאָכִים וְהִיא לֹף
 הַפֶּסֶךְ נִשְׂרָף מִחוּץ לְמִזְבֵּחַ כְּעִבְרֵי מִזְבֵּחַ גִּבְעוֹ נִשְׂרָף אֲשֶׁר חֲטָאת
 הַכּוֹהֵן. הַכֵּס א"ל לֹא הִיא הַקְּרִיָּה הַחֲסִימָה כֹּהֵן שׂוֹם לְקַרְבָּן הַטּוֹבֵל, וְהִיא
 כִּי הַטּוֹבֵל הִיא רַחֵם לְשׁוֹן אֲדַרְכֵי רֹחֵמִי וְלֹכֵךְ הִיא הַטּוֹבֵל לֹכֵם
 נִשְׂרָפָה עַל מִזְבֵּחַ הַטּוֹבֵל, אֲשֶׁר חֲטָאת כִּי"ג דִּירוּ כִּי מִשְׁנֵה
 שְׂחָף רִאֲיוֹ עַל כִּי שְׂגָהָתוֹ כִּי שְׂגָהָה מְחֻרְטוֹ מִלֵּוֹל אֵין וְלֹכֵךְ הִיא
 הַמַּעֲטָה מִמֵּנָה וְכַרְפָּן עַל הַמְּבֹרַח וְיִזְבֹּחַ נִשְׂרָף מִחוּץ לְמִזְבֵּחַ. וְהִיא
 חֲטָאת הַשְּׂגָהָה מִעַם הַלְוִי שְׂחָף שְׂחָף עִירְיָה עִירְיָה נִקְבָּה לֹא זָכַר, לְרַמֵּץ
 שְׂחָפִיחֵם מְחֻרְטִים הַדְּיוּטִים וּפְסִים בְּרַעֲפָם נִשְׂרָפָה נִשְׂרָפָה כִּי
 נִקְבָּה רִיחֵה אֵל הַכּוֹהֵן, הַכֵּס כִּי"ג וְהַסְּמֵרֵדִין וְהַשְּׂחָף מִעֵבֶר
 כְּדוּלֵם לֹא לֵלֵם הַכְּסוּי לְמִימָר דְּבָרְכֵן אֲשֶׁר נִקְבָּה כִּי שְׂחָף לְרַמֵּץ
 שְׂחָף מְחֻרְטִים וּפְסִים בְּרַעֲפָם, וְעַתָּה אֵל הִיא נִכְבֵּשׁ אֵל חֲטָאת
 הַסְּדוּיִם מִלִּיעֵם מִיָּמִים מְעֻיָּבִים, כִּי לֹא הִיא נִכְבֵּשׁ עִירְיָה אֲלֵה
 דֵם חֲטָאת כְּסִין גְּדוֹל וְהַקְּבָל מִעֵבֶר גְּדוֹל עִירְיָה, וְלֹחַם בְּעִמְלֵה אֵל
 הִיא הַשְּׂחָף חֲטָאת הַסְּדוּיִם לֵלֵם, לֹפִי שְׂגָהָתוֹ לֹא יִשְׂרָפָה חֲטָאת
 גְּדוֹל כִּי הַדְּיוּטֵה לֹא הִיא מְחֻרְטָה אֲחַת אֲחֵרִים. וְהִיא חֲטָאת טוֹט
 עִירְיָה אֲשֶׁר הַמְּלוּוִה, שְׂחָף עֵי שְׂחָף עֵי שְׂגָהָה הִיא חֲטָאת עִירְיָה
 אֲלֵה נִשְׂרָף כְּרָאוֹ מְחֻרְטוֹ, הַסְּדוּיִם מְחֻרְטוֹ, כִּי אֵם הִיא וְהִיא לֹא הִיא
 מִיִּכְרַת אֲחַד חֲטָאתוֹ וְאֲחֵר טוֹב, וְעַתָּה כִּי יִשְׂרָף אֲשֶׁר חֲטָאת, כִּי
 שְׂחָפוֹ פְּסוּד מִעֵבֶר מִעֵבֶר שְׂגָהָתוֹ כִּי עִירְיָה אֲשֶׁר, וְלֹכֵךְ אֲשֶׁר וְנִשְׂרָף
 מִעֵבֶר וְהוֹ יִדֵם וְאֲשֶׁר, וְעַתָּה הִיא הַשְּׂחָף טוֹט בְּמִזְבֵּחַ חֲטָאת
 [זֶה הִיא בְּחַשֵּׁם גְּדוֹלֵת אֲשֶׁר שֶׁחֲטָה חֲטָאתוֹ וְאֲשֶׁר מִן שְׂעִימָה קוֹל
 אֲלֵה, אֲלֵה אֲשֶׁר מְעֻיָּבֵת אֲשֶׁר חֲטָאתוֹ שְׂגָהָתוֹ עִירְיָה שְׂחָף טוֹט בְּמִזְבֵּחַ
 הַסְּדוּיִם יִקְרָא הַקְּרִיָּה אֲשֶׁר], וְאֵם הִיא הַמְּסַקְרִיב דֵם וְלֹא תִשְׂבִּי קִדְשָׁה
 לְבִיָּה בְּכֶסֶף אֲוֹ שְׂעִירֵה שְׂחָף אֲבִיו שְׂחָף מְחֻרְטוֹ אֲוֹ שְׂחָף זָכֵה,
 וְהִיא אֲחַד חֲטָאתוֹ וְאֲחֵר טוֹב, כִּי אֵם הִיא הַמְּסַקְרִיב בְּכֶסֶף אֲוֹ
 שְׂעִירֵה טוֹט, הִיא חֲלָק מִגְּמַת שְׂחָף עַל הַמְּחֻרְטוֹ, אֲשֶׁר חֲטָאתוֹ
 וְחֵקֵף הִיא נִגְלַח לְכַהֲנִים, כִּי ע"כ כִּיֹּת קְרִיבָתוֹ שְׂחָף מְחֻרְטוֹ אֲוֹ שְׂחָף
 בְּנֵי יוֹשֵׁה, וְהִלָּקֵם לְשִׁחִים, אֲחַד חֲטָאתוֹ וְיִקְרָבֵהוּ לְרַחֵמוֹם,
 וְהַשְּׂחָף עוֹלֵה וְיִקְרָבֵהוּ אֲחֵרִים. מִלֵּד הַשְּׂגָהָתוֹ אֲשֶׁר שְׂגָהָתוֹ לֹם שִׂיִשׁ
 אֲחַד חֲטָאתוֹ, וְנִגְלַח כּוֹחֵה שְׂחָף לְרִיחֵה וְנִקְרָה וְהַסְּמֵרֵדִין עַל קִיָּוִן
 נִשְׂרָף נִשְׂרָף חֲטָאתוֹ טוֹב, אֲשֶׁר חֲטָאת כְּרַת חֲטָאתוֹ בְּכֶסֶף נִקְרָה
 בְּלִשְׁחָף, וְאֵם לֹא תִשְׂבִּי דֵם הַמְּסַקְרִיב עַם לְשִׁחֵי מְחֻרְטוֹ אֲוֹ לְשִׁחֵי בְנֵי
 יוֹשֵׁה יִבִּיא אֲחַד קְרִיבָתוֹ מִעֵבֶר לְשִׁחֵי, וְכִי לְשִׁחֵי הַכּוֹהֵן בְּכֶסֶף קְרִיבָתוֹ
 לֹחַ וְקִיָּוִן כְּסִין, מִעֵבֶר עַל קוֹמָה אֲחַת חֲטָאתוֹ וְהַקְּרִיב הַשְּׂחָף, אֲשֶׁר
 בְּלִשְׁחָף שְׂחָף חֵלֵק נִשְׂרָף מִעֵבֶר עַל הַמְּחֻרְטוֹ וְהַסְּמֵרֵדִין אֲבִילֵהוּ בְּכֶסֶף
 [כְּכֶסֶף שְׂחָף וְהִיא חֲטָאתוֹ מְחֻרְטוֹ וְהִיא חֲטָאתוֹ לְכֶסֶף נִשְׂרָף:]

(ב) דכ כל בני ישראל נפש כי חטאת בשגגה וכו'. רחב האלפין
 רחב כוח החבורה בזה שלח יתחיל האדם בשגגה אל יאמר מה
 עשיתי ויבטח נחשב לו החטאי בלא לה תכונתו לחטוא ולמרוז
 פשי תלילה, פ"ב דע האדם כי בלא דעת נפש לא טוב, ר"ל
 פה חטאת האדם בלא דעת, הוא סימן כי יושע לא טוב, מאיזה
 פון חטאת חטאתו [גם מאיזה מחשבת זרע אשר שבב בלבנו],
 ואיזה פירוש קרובות נרעה לו זאת שחטאת אע"פ בשגגה, כי
 פי אשר אין ידיו עין אשר חטא, אין שגגה כל על ידו, כי אפי'
 בשמחה של אדוקים אין ספק"ה מביא חלקה על ידם לדיוקים נתמן
 לא כל שכן. וזוהו שלחמה שהיובו ונפש כי חטאת בשגגה, מהיכן
 נמשכה לו חלקה זו, הלא הוא מכל מצוה פ' אשר לא חטאתה,
 ונפש מאלהם שהם, מחמת כי דבר עשה אהם ממנות פ' אשר
 לא חטאתה, ונפש גרם לו כי עוד יחטא בשגגה. ללל הדברים
 כי אם לא נמשאל ונפש נכעס ונחם ונחם כדלשונם, ואולם
 סקומה נרעה לו בחטאת הזה כי עיריב גורמת עיריב:
וזהו הארכיבנלל בקרבתו הפסר ויקרא אחר ע"ה מספר ו"ל
 הקב"ה כלל לאסור' את תהאל' אלה ותחלו לפניו וז"ל
 על מלחתי לא שפעתים יתנו בני אדם כי יעשה מה אלה יהיה כוונת
 לפנות רחמי' את' לפעיתם בדבר מעשים כדו' שיהפסלו רוחם ונפשם
 כי ויחירו ויחריסו ולא ישנו עוד, וזה חייב לחטוא בשגגה שיביא
 קרבן חטאת שסוף ואלה שגגה ממונ כדי שיהיה זיכר בכל כחו
 אלה יסוף בשגגה עוד, וגם קרבנות החטאים לזה החלילה היו,
 וזהו רחמי' לזכורם מהכוננות כי רובם יבואו לזרם כסבת עמנו
 ולא יאונם לדיוק כל און ונתנו לא יקרב בזהו, והלוי' הוא הזכיר
 והכריז, ולכן הוזכר היה מביא קרבן על מנתחמו מחלבי חטא על
 ספספ, ר"ל בלא שגב נפש כדלוי' וז"ל אמרו רבותינו ז"ל זריחות
 מביא לזי' זריחות, והזכיר מביא לזי' טעם, והסברה שגגה
 לזי' קדושה, והיא כ"ל לזם החלילה קרבן טעם והמלוכה וזוהו
 סדרה ונחמה מת ואוכלו בשר קדושי חטאן וסוככר וז"ל שהיה
 רחמי' לזכיר בשגגות ממנות אלה חטאת שזדונם בשר כדי בלא
 יבוא האדם והסיר נפש ואמר הלא שגגה אני, וכיחוד ככ"ג שגגה
 בזה בראשית לנס דבר הסוכר אם לניטות וידעוהו או לקולל
 פירונו גדול מונו משגגות יפן ויפן שפתי כהן שימרו דעת וחריס
 יקבו מעיבו כי מלאך פ' בלאות הוא, והוא הורחלטה מלכד
 שחטא בעלמו מחטאי' אהם כרכיס, וכן גרה חורס לראשונה
 שחטא לו הוא גדולו בשחטאות, ומפני כפי' שורת הדיון היה
 רחמי' שיהיה ממש שחפר נמו ואמריו וזה חטאו וסוכר
 שגב אל האל'ים אשר נכנס, כיון אלה חטא בשחטאין אלה
 שגגה לכן מיפסתי הוסיפם שיביא ער בן צקר חטא עלמו וסמך

פירוש לתורת אלהים

גִּבְיָאִם וְדֹאִם נִאֲמַת הָאֵם גִּבְיָאִם אֲשֶׁר קָעֵן זָאל רָם
 גִּים מֵאֲחַד יַעֲשֶׂה אֹנֵן דְּעַר קְעֻנְטָשׁ וְעַתָּה יִאֲמַר

זו משה יאמר אזויא צו ואני' (ב) דבר יריד צו ריא
 קנדער ישראל יאמר אונ ואלקם זיי ואני' נפש ועין
 אקענמש ועימ' ויגדען אום גערין כלל פון אלי

כדי להשלים כל הדיבור לשנים מקרא ואחד תרגום חזננו תשלום כל הסדרה ותרננו והמפרה:

ג אִם תִּבְהֶן הַמְּשִׁיחַ יַחְמָא
 לְאַשְׁמַת הָעַם וְהַקְּרִיב עַל תַּטְּאֵתוֹ
 אֲשֶׁר הָטָא פֶּר בְּיַדְךָ תָּמִים
 לַיהוָה לְתַטְּאֵת: וְהֵבִיא אֶת־הַפֶּר
 אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה
 וּסְמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַפֶּר וּשְׁחַט
 אֶת־הַפֶּר לִפְנֵי יְהוָה: וְיִלָּקַח הַכֹּהֵן
 הַמְּשִׁיחַ מִדָּם הַפֶּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶרֶץ

ג אם פִּתְּנָא רַבָּא יַחֲב
 לְחֻבְתָּא עֵמָא וְיִקְרֵב
 עַל חֻבְתֵּיהּ דִּי חֵב תּוֹר
 בְּר תּוֹרֵי שְׁלִים קָדָם יי
 לְתַטְּאֵת: וְיִיחִי ית
 תּוֹרָא לְתַרְע מִשְׁבּוֹזְמָא
 לְקָדָם יי וְיִסְמָךְ ית יְדֵיהּ
 עַל רִישׁ הַתּוֹרָא וְיִבּוֹס ית
 תּוֹרָא קָדָם יי: ה וְיִסַּב
 פִּתְּנָא רַבָּא מִדָּמָא
 דְּתּוֹרָא וְיַעֲלֵל יְתִיהּ

ת"א אם סכה. מנילה ס: לשטמס
 הפס. ינימות ס:

רש"ב

חכמים מקצתן של אחת מונה כגון שם משמעות: (ג) אם
 הברון המשיח יחמא. בהוראתו גם להחמאי את העם
 עמו: לאשמת העם. חכמים דרשו הרי משיח כציבור
 שפתרי חכמים

בשנת שם משמעותו מן כח מנחור דן מדתיאל: (ג) אם הכהן
 המשיח יחמא לאשמת העם. מדרשו אינו חייב אלא
 בהעל' דבר עם שגגתי י מעשה כמ"ל לאשמת העם ועלם
 דבר מעיני הקהל ועשו ופשוטו לפי אגדה כשהכ"ג חוסא
 אשמת העם הוא זה שכן חלווין בו לכפר עליהם ולהתפלל
 בעדם ונעשה מקולקל: פרי. יכול זקן ב ת"ל בן זרי ביכול
 קטן ת"ל פה כיצד זה פיר כן: (ה) אל אהל מועד.

דסייוו בן שלם שנים ו"ט וס"ה כש"י למיל ומן סלון ספס
 ס"ה לפי זקן כשר ת"ל בן ולס זקן. (ד"ד) קסס ס"ה למיל נבי
 ויבוסס ו"ל כחן מיטוס סמר לזקן וס"ה דססס נבי טולס וסל
 מיטוס טולס ולסוסס ו"ל דלסנין ססול דמול וסוסס ססול
 סקריבוס סל לסמקן סלל לטנין ססול זקן דסייוו יוסר מ"ג שנים

פירוש

לותרת אלהים
 אמרוס ליי צו גאמ לחטאת פאר אקררן חטאת: (ד) ויהי
 אונ ער זאל ברענגנין דעם זאקס איל פתח פאר דר סיר
 פון אוהד מועד לפני יי. פאר גאמ יספד אונ ער זאל
 אן לעהנין ויין זאגן על ראש חפר אויף דעם קאפ פון
 דעם אקס שטתם אונ ער זאל ששעקטן דעם אקס
 לפני יי פאר גאמ: (ה) וילקח אונ דער גיזאלקשער פון
 זאל נעמען מיט פון דער פרום פון דעם אקס ויהי
 אויט אונ זאל דאס פרום ברענגען צום אוהל מועד:

חכמים

למשל עם זאל פרעמן אפענש גייס זעלין אין וועג אונ ער
 דאס געבליאנדעס, ער איז אונעק גענאנען פון דעם גלייכין
 וועג אויף זעלין, דער ופענש דאס קיינעם קיין שארין
 גיפאהן גאר זיך זעלין, ער וועט דאן צוריק גיין ביי שר
 וועט קופען אויף דעם גלייכין וועט, אָבער און דרייסיג
 פירטאנעס האבין נעטוים פראקטין פֿעלאדין מיט סחורה, די
 פראכט־וואַגנין זענען גענאנען זייער שווער, אונ ויזא האבין
 גיט נעטוים די וועג האבין ויזא געדורנגען אפענש ער זאל
 גיין פֿאָרטיס ויזא וויינין די וועג, אויב דער קענש דאס

חטאת: ס מדיכתיב חטאת מעטות ס"ל. מקלמ ו"ל ס"ה א"ת א"ת
 דרדכינן ג"כ א"ת לומר כללו כתיב א"ת דמטות סס כולו לכן
 למרינן דלוינו מייד א"ת עד שיכתיב סס משמעות ס"ה סס ס"ל
 והוא מקלמ סס: י' כלו' שמתחלה נעלם ממנו הדיון והוכיח ס"ל
 כסלכס וספס ס"ה מעט ו"פ ע"פ שקול דעמו הכל ס"ל והוכיח ס"ה
 ללחתי' וספס ו"פ ס' הורחמו פסור סכסן מדכתיב על חטאתו אשר
 סמל: כ כ' מ' אלו לא כתיב א"ת ס"ה ס"ה א"ת' כן ד' ו' ס"ה קמ"ל
 כן דכ"ט סל' כן בן שמי שנים ס"ה מדכתיב חן לך פנג בן נקר
 גמסלח וז"ל למולח תמימים ס"פ כסניס וכו' סליל ס"ה בן שמי ס"ה
 כן ענג בן נקר ס"ה בן שמי ס"ה ס"ה וס"ל נלמ' כן וכו' וס"ה וסלמ
 דכתיב סר זקן ס"ה בן נקר על כרחי לר"כ לרפס סר הסמור לכן
 לקחן וכו' וי"ל ד"ה ס' דעייט קלח און גבי טולס סלל חטלח
 מולל סרס"י מן הסכסס ומן ססניס דלסס מיטוסיס למולח זקן
 גבי חטלח לר"כ מיטוס סמר ס"כ קסס דס"ל למיכתיב כחן סלד
 מלום ססיר י' לפינן ססל' מוטולס דמסמכר סול מוטולס נעטוס

אביסול פון די זאקין: (ג) אם הכהן המשיח או דער פֿון
 וואס איז גיזאלקמ גיזאלרין מיט ששון המשחה דס
 קיינמ קען דער פֿון גדול תפא ער וועט זיגדיגען
 לאשט צו שולדיגען דעם דאס פאלק. רש"י ש' י"ג
 או דער סתן גדול זינדנמ איז דאס אשילד צו דעם פאלק וייל
 שר דארף אויף יין מכפר ויין אונ ער איז גיזאלרין שוואקס. ויקריב
 אונ ער זאל מקריב ויין אויף ויין זינד ויזא ער קמ
 געזינדנמ ש' בן כסר איז אונגען אקס פסיס גאנין און
 משלי

גא אם חבון הקשיח תפא לאשפת הקס וכו' אויב דער סתן
 וואס קען דאס אים געזאלקמ מיט דעם ששון המשחה
 דאס איז דער סתן גדול דאס געזינדנמ צו בעשולדיגען
 דאס פאלק ויקריב על חטאתו אשר חטא זאל ער בבייגען
 אקררן אויף ויין זינד וואס ער האט געזינדנמ, דער קררן
 זאל ויין און בן נקר, איינגער אקס, אונ קען זאל אים מקריב
 זיין פאר אקררן חטאת ווען פסעם פאר וואס שפייט אין פסוק
 אויב דער געזאלקשער פֿון וועט זינדנען, צו די שולד פון
 פאלק, וואס גיקער דאס פאלק צו די זינד פון פֿון גדול, גאר

מִמֶּנּוּ אֶת־הַחֶלֶב הַמִּכְסֶּה עַל־הַקֶּרֶב
 וְאֵת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב :
 וְאֵת שְׁתֵּי הַבָּלִיֹּת וְאֵת־הַחֶלֶב
 אֲשֶׁר עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים
 וְאֵת־הֵיתָרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־
 הַבָּלִיֹּת יִסְרְנָה : כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם
 מִשֹּׁרֹר זֶבַח הַיְשׁוּלָּמִים וְהַקְטִיֹּרִם
 הַבֹּהֵן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה : י וְאֵת־עוֹר
 הַפֶּר וְאֵת־כַּרְבִּישׁוֹ עַל־רֵאשׁוֹ וְעַל־
 כַּרְעָיו וְקַרְבּוֹ וּפְרָשׁוֹ : י וְהוֹצִיא אֶת־
 כָּל־הַפֶּר אֶל־מַחֲוִיץ לַמַּתָּנָה אֶל־
 מְקוֹם טְהוֹר אֶל־שֹׁפַךְ הַדָּשָׁן וְיִשְׂרַף

מִנֶּה יתְרַבֵּא דְחַפְיָעַל
 גִּוּאֵית כָּל תְּרַבֵּא דִי עַל
 גִּוּא : יִנִּית תְּרַבֵּא דִי עַל
 תְּרַבֵּא דִי עָלֶיהֶן דִי עַל
 גַּסְסִיא וְיִת חֲצָרָא דְעַל
 כְּבֵדָא עַל כּוּלִיתָא
 יַעֲדִינָה : י כַּמָּא דִי
 מַתְפָּרִישׁ מִתּוֹר נִכְסַת
 קוֹדֵשִׁיא וְיִסְקִינֹן כְּתָנָא
 עַל מְדַבְחָא דְעֹלָתָא :
 י יִנִּית מִשְׁדֵּ תוֹרָא וְיִת כָּל
 בְּשָׂרֶיהָ עַל רֵישֶׁיהָ וְעַל
 כַּרְעוּהָ וְגַוְיָהּ וְאֹרְגֶלְיהָ :
 י וְיִפְיִק יִת כָּל תוֹרָא
 מִכְּרָא לְמִשְׁרִיתָא לְאַתֵּר
 דְכִי לְאַתֵּר בֵּית מִישַׁד
 קַמָּא וְיִקְדֵּ יִתִּיהָ עַל
 אַעִיא בְּאַשְׁתָּא עַל אֵתֵר

ת"א ואת עור. יומא כו : דאשו ועל
 כרעיהו. שס עת : וקרבו. שס עת
 ושקף אמותו. שס עת : אל ששן.
 שס יומא סח :

רש"י

הסרת חלבו [ת"כ] : (י) כאשר יורם. מאותו אימורין
 המפורשין בשור זבח השלמי וכו' מה פי' זוכה השלמי' שלא
 פירש ק' כחן' חלל' להקישו לשלמים מה שלמים לשמן
 ר' חף זה לשמו ומה שלמים שלום לעולם חף זה שלום
 לעולם וזכוחים מזכירו ללמוד הימנו שאין למדן למד מן
 הלמד ר' בקשו' ס' א"מ : על הכבד על הבליית על
 ראשו ועל כרעיו. כולן לשון חוספת הן כמו מלכד :
 (יג) אל מקום טהור. לפי שיש מחוץ לעיר מקום מוכן
 לטומאה להשליך אבנים מנוגעות ולבית הקברות הארך לו'
 מהוץ למחנה זה שהוא חוץ לעיר שהוא המקום טהור :
 בחוץ למחנה. חוץ לג' מחנות שזבית עולמים חוץ
 לעיר ת' כמ"ג ביומא ובסנהדרין : אל שפך הדשן.

שפתי חכמים

ק סי' וסלא כי סיני דפויש זבחה השלמים כולוהו חלבים
 כפרט סי' ט' לכו הכל נבי פר כבן עמי' : ר' מנדכטיב ואס
 זבחה שלמים וגו' ט"ע דקב"ד דתמנה טיטל הזבח לשם שלמים :
 ר' ט' מאוס דכתי לאנמוהי פר הטלם של זכור לשעירי ט"א ליהיב
 הכבד ודתי כליות מדחיקטק להדדי לעין הקטרת לימורים ופר
 הטלם זכור לל' כתיב ביה כליות ויחרת חלל חתיקטק דער כסן
 משוי דכתיב וטסה לפר ילכש טסה לפר החסלת והניח נטר זס
 פר הטלם זכור לטר החסלת זה פר כסן משום טס פר כסן משום
 יט טלמורכי ז' כליות ויחרת חף פר הטלם זכור כן ואין נלמדן
 לעד מן הלמד הולך הכחוש לכחוש קרל כלשך יורט בשכ כסן
 ט"פ ט' שוין לטר ליה לגוטי' לו' אס לינו מין לגוטי' מכה טעין
 לפר הטלם דבר של זכור ולמדנו מזה טלם אס ליה כחוש בו דפי'
 לא היו יכולים שיערי ט"א ללמוד מפר הטלם דבר מאוס דבר הלמד
 שיקע לינו חוזר ומלמד ביקע : ש' מנדכטיב כחן ממנה ולקטן יב'
 א' כתיב כלשך טסה לפר חסלת כן יעשה לו וכתב הכי' כתיב
 והוליא חת עסק מחוץ למחנה ל"ל חלל' ודתי מייחר הוא כתי' דרביש
 עמנו עוד ממנה חלל' וממנה ג' מוכח מדכתיב כפ' לו והוליא חת
 שחון לממנה חלל' דכתיב כפ' א' חל' מחוץ למחנה כו' לז שפך הדשן חר' שפך
 פמנו עוד ממנה חלל' דיינו חוץ לג' מחנות וגו' ממנות הן ממש' זכירה הוא ממשח העולמי' לפנים ומשפח כזכור עד פתח הכ' לכות
 הים פמל' ליה ועממח הכ' הכית עד שער הכיור הוא ממנה ג' ומשפח' חזר' ולמן הוא חוץ לג' מחנות : ת' (כתי') עמיס לי והלא חין
 פירוש לתורת אלהים

וואס איז ג' שאכמטין ג' ווארין צו ש' גמים אזוי זאל
 בייא רעם פר תמקאת אויך אפ ג' שירד ווערין
 ת' הקשריב אונ דער פ' הן זאל זיי קמשיד זיין על זיבנה
 אויף רעם מוכח העולה : ייא וית' אונ די פעל פון
 רעם פר : יא אונ גאר זיין פלייש על ראשו מיס זיין
 קאפ ועל ג' זיין אונ מיס זיין ק' ק' יעזו יקבו אונ זיין
 אינווייניגסאק זאכן ויפיש אונ זיין מיסמ' יב' חזניא
 אונ ער זאל ארויס ציהען רעם גאנצין פר אל סחף

בתי יסרנה האבין סיר שוין אויבען ספרש' יניקו' : וס' ויאת
 שתי אונ ר' צוויי יקיען וית' החלב אונ דם הלב וואס
 איז אויף זיין אש' וואס איז אויף די פלאנקען וית'
 ויחיתה אונ דאס רויט פלייש על הכבד מיס ר' לעב'ר
 ק' זוקר על זאל אביסל לעב'ר אויף עמין מיס דם
 רויט פלייש על הכליות חוץ ריא ג' זיין סירנה זאל
 זעט אפ סאן דאס רויט פלייש : (י) באש' אונ ויאי
 עם איז אפ ג' שירד ג' ווארין ששוד פון רעם אקס

משלי חכמים

פון טעקע וועג אונ ינדק'ס. האם ער גאר פאקקירק'ס דעם

אונקלוס

לפני אהל מועד : וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני יהוה ושחט את הפר לפני יהוה : והביא הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד : וטבל הכהן אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים לפני יהוה את פני הפרכת : ומן הדם יתן על קרנת המזבח אשר לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד : ואת כל חלב ירם ממנו והקטיר המזבח : ויעשה לפר כאשר עשה

זמנא : ויסמכו סבי כנשתא ית ידיהון על ריש תורה קדם יי ויפוס ית תורה קדם יי : וינגיל כהנא רבא מדמא דתורה למשכן זמנא : ויטבול כהנא אצבעיה מן דמא וידי שבע זמנין קדם יי ית קדם פרוכתא : ויזמן דמא ית על קרנת מדבחא די קדם יי די במשכון זמנא וית כל דמא יישוד ליסודא דמדבחא דעלתא די בתרע משכן זמנא : וית כל תרביה יפריש מניה ויסק למדבחא ויעבד לתורה כמא די עבד לתורה דחמאתא

ת"א וחס כל דס . יומל מת נו נס : 36 יסוד . סמכום ס :

בעל המורים

ולא הביא הקב"ה נפרע עמוג וכו' ויודע יד ה' את סודי עי שמטל ומביא קרבן חסד את עי שאינו מביא : והביאו אותו לפני סלע מוסד . ד' במסו' הכל ויודע וכו' אשני' אחרות גבי מלוגם

שפתי חכמים

סנסדרי גדולה הישגת בלשכת סגוית : ד ומלת הקהל נדרש לקטיו וללהקני ועלם מעיני הקהל סנסדרי גדולם וכו' ושלל כהנאס ואלמנו לנס ומוסרים חסד . הקהל ועשו שמשו הקהל מעשה על פיהם ולא מביאו' סנסדרי גדולם פך בן בקר וגו' : ה דל"ב אשר טעה אכל מוסד ל"ל . וא"ח למע לא פירש דש"י זה למול בשר כהן משית . וי"ל דהא דסי' כש"י הכא אל יסוד מעטרי ל"ל סיינו לטבוחא דלא חימל משום סבי וי"ל סוסך אל יסוד מעטרי משום שמוע חמלה זמנתי כות כשפוח יולא מהלכ בעוד אחר ששלים הכזיה של פנים זמנתי לדין מעטריין על המלות הוא לכן כה הכוחי סבי ללמוד ששמוס סבי כוח דוקא ולא משום א"ו מעטריין : ו כוסוף מלם זה על מלח נסח (המסחה) משום דאלו היה להשקין שפיר לו כשב רחש כיוון לו ועשה לפר כלאש טעה לשפיר לו להשקין אכל חיוי כיון לו ויטעה לפר כלאש טעה לפר פ"ס הכוסוף מלם זה ויטונו כיון גמי לו ויטעה לפר זה כלאש טעה לפר המסחה כ"ח כמסופת מלם לרשון משום סבי סולרך לו' כמו שמפוסל בשר כהן מביא וכו' דלא נטעה לו' לרמז בשר אחר קמייורי דסיניו בשר יוס כמירא אע"פ

פירוש לתורת אלהים

זך דאם ניי תאבין ניסארון פאר פוען דאם ניס) והקריבו הקהל זאלין די ידיו מקריב ויין אינגנין זאקם לחמאת פאר אקרבתן חמאת תביאי אורו אונג ויי זאלין אים פרענגן לפני אהל כבוד פאר דעם אהל מועד : (מו) וסמכו אונג ויי זאלין זן לעהעזן דיא עעזימי פון דער עדה את משלי שותת ויית דער פון גדול מוהם . קוסם אים דער כון גדול הם געזינדקס אונקערין אונ די יוין האבין געזינדקס געזיין דרינדער זאנמ דער פוסק ואם הפון היסות יתקא , אייב דער

חכמים

געזאלכשער כהן נועם וינדקען אים גערין , לאשפתת האם אונ דאם פאלק וועם ער פאר שולדיגען ויי זאלין וינדקען גערין :

לְפָר הַתְּשֵׁאת כִּן יַעֲשֶׂה לְךָ וּכְפָר
עֲלֵה־הַבְּהֵן וְנִסְקַח קָהָם: כִּי וְהוֹצִיא
אֶת־הַפָּר אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרַף
אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת־הַפָּר הָרִאשׁוֹן
תְּשֵׁאת הַקֶּהָהּ הוּא: פִּי אֲשֶׁר נָשִׂיא
יִחְטָא וְעֲשֶׂה אֶתְּ מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁנְיָהּ
וְאֲשָׁם: כִּי אֹרְחוֹדֵעַ אֱלֹו תְּשֵׁאתוּ
אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהִבִּיא אֶת־קָרְבְּנֵי

רְחִטָּאתָא כִּן יַעֲבִיד לִיה
וּכְפָר עֲלֵיהוֹן כְּהֵנָא
וְשִׁתְּבִיב לְהוֹן: כִּי וַיִּפֶק
יֵת תוֹרָא לְמִבְרָא
לְמַשְׁרֵתָא וַיִּקְיַד יִתִּיד
כְּמָא דִּי אִיקְדַּי יֵת תוֹרָא
קְדָמָה חֲטָאת קְהֵלָא
הוּא: כִּי אִם רַבָּא יָחֹב
וַיַּעֲבִיד חֲדָא מִכָּל
פְּקוּדֵי דִּי אֱלֹהֵיהּ דְּלֵא
כְּשִׁרִין לֹא־תַעֲבֹדָא בְּשִׁלּוֹ
וַיִּיחֹב: כִּי אִו אֶתְּדַע לִיה
הַחֲבִיתָהּ דִּי חֲב בָּהּ וַיִּתִּי
יֵת קוֹרְבָנֵיהּ צִפִּיר בְּרַעְוִי

פִּי אֲשֶׁר נָשִׂיא: כִּי אֹרְחוֹדֵעַ: או הודע, כְּרִיתוֹת כו': או הודע אליו. יבאות פו. שְׂנוּפוֹת יח. כְּרִיתוֹת יג: או הודע חטא. כְּרִיתוֹת יט:

בעל המורים

אחריכ מכל תו': (כג) חטאת הקהל הוא. ומסיד ליה אשכ כביא
יחטא. לומר כל שצדו למחוט וליו מוחה מעלה עליו כאלו הוא
חטא: (כד) אה קרבנו. לאמר בקרבן נשיא רבנו אה לו יביא
קרבן שמו ונדול לפי שכל לו אולג פטומוט שלל יסא שלחנו
ללא ושלחו רבו ריקס. כנו רחמי שמיר עמיס זכר שפירח עמיס
רש"י

רשב"ם

ה' ורש שמבמכבים: (כב) אשר נשיא יח. א. כמו ואשר
ניתן כתר מלכות בראשו. כמו וכתר מלכות אשר ניתן
בראשו: מצות ה' אלהיו. כלומר אם יא שמים הוא
ולא במימד אלא בשנג: (כג) או הודע. כמו אם הודע.

שפתי חכמים

שלא הוזכר עדיין לכן הוספו מלה ללשון: ו' ומה שאמר הכהן
ליוה ויחטא ולא הוזכר החלטים שכולם כוללים במאמר ולא כל
מלכו יקרי זה הוא לויאל דרבי יוסי וכבר פרשתי לטיל נבש שפי'
רש"י בשמיטת קדשים וכו' דלוי למדין ג' מן הלמד. ומה שאמר
לכפול הוא לויאל דה"ק כח"כ ולא לויאל' דרבי ישמעאל: ח' וס"פ
ועוד למדין ממנו פירוש עופשם לפי רג' שזכור הירס כמו שזכור
ג' פ' במעלות וכו' וס' ואלה כהנים כתיב ביה שזכור הכס ל"ב
לכפול לוח' ש' פטמיס שפס חסר וכו': ב' כפר לטי' במתנה חסר
פ' ביציקה חסר נקטיה לו כפיה ואינו מעבד הכפרה אבל במזבח
הסניתי' לא נקטי' לו כפרה: פ' פ' פטום דשני קרול ולא כמס פס
נצח הוא: הודע אליו. כשחטא ה' סנר שהוא היתר לאחר מכן נודע לו שאיסור היה:

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כג) או הודע אליו כביא כן ביציקה ונכחשו הוטס ו"ע לוטו כמו אם הודע. הכל הרב כזכר שז"ל תכל לפי נקטיה ויסיך
פניאלין חסם תלוי דכתיב כשניא ועשה חסם מכל מלות ה' אלהיו כלומר שאין יודע מלה ה' אלהיו כלומר חסם וחסם מניח חסם תלוי חסם
או הודע אליו או מניח חסמת וכן חסם דורש גבי יסיד דכתיב ביה מעלות ה' וכליה מה"כ דרדתי וחסם מלמד שמביא חסם תלוי חסם

פירוש להורת אלהים

ער זאל קאן צו דעם פֿר באַשר עָשָׂה אוֹוִי וַיַּעַר הַט
גִּיבָאן לְשֵׁר הַתְּשֵׁאת צוֹ דַּעַם פֿר הַתְּשֵׁאת פֿון דַּעַם כֹּהֵן
גָּדוֹל כִּן יַעֲשֶׂה לוֹ אוֹוִי זָאל עַר דַּעַם פֿר פֿון קְהֵל אוֹיִךְ
קָאן וְכַפֵּר לַעֲלִים הַכֹּהֵן אֹנֵן דַּעַר פֿתֵן גָּדוֹל זָאל פֿאַר
נַעֲבִין אוֹיִף וַיִּי וְנִסְחָ לֶחֶם אֹנֵן עַם וְנַעַם וְעִרְוִין פֿאַר
גַּעֲבִין צוֹ צוֹוִי וְהָאֵם יִיחָסֵם נָאָם עַם וַיִּי דִּי עֲבִירָהּ:
(כא) וְהוֹצִיא אוֹוִי עַר זָאל אַרוֹם פֿירְקֵן דַּעַם פֿר אֵל מוֹיִן
לְשֵׁנָה אוֹיִמְעַר דִּי קִחְנָה וְשָׂרַף אֹתוֹ עַר זָאל אוֹים
פֿאַר בְּרַעְוֵן כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אוֹוִי וַיַּעַר הַט פֿאַר בְּרַעְוֵן
דַּעַם עֲלִשְׁמִין פֿר דָּאָם מִיִּינָם קַעֵן פֿון דַּעַם כֹּהֵן
גָּדוֹל מִפֿאַת תְּקַל הוּא דַּעַר פֿר וְעִרְוֵם אָן גִּירוֹפֵעַן

וְהוֹצִיא אוֹוִי עַר זָאל אַרוֹם פֿירְקֵן דַּעַם פֿר אֵל מוֹיִן לְשֵׁנָה אוֹיִמְעַר דִּי קִחְנָה וְשָׂרַף אֹתוֹ עַר זָאל אוֹים פֿאַר בְּרַעְוֵן כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אוֹוִי וַיַּעַר הַט פֿאַר בְּרַעְוֵן דַּעַם עֲלִשְׁמִין פֿר דָּאָם מִיִּינָם קַעֵן פֿון דַּעַם כֹּהֵן גָּדוֹל מִפֿאַת תְּקַל הוּא דַּעַר פֿר וְעִרְוֵם אָן גִּירוֹפֵעַן

אונקלוס

שְׁעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים: כִּי וּסְמֵךְ יָדוֹ
 עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וַיִּשְׁחֹט אֹתוֹ
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחֹט אֶת־הָעֵלָה
 לִפְנֵי יְהוָה חֲטָאת הוּא: כִּי וּלְכַן
 הִכְהִין מִדָּם הַחֲטָאת בְּאֶצְבָּעוֹ וַנִּתֵּן
 עַל־קַרְנֹת מִזְבֵּחַ הָעֵלָה וְאֶת־דָּמוֹ
 יִשְׁפֹךְ אֶל־יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֵלָה:
 כִּי וְאֶת־כָּל־חֵלְבוֹ יִקְטֹר הַמִּזְבֵּחַ
 כַּחֲלֵב זֶבַח הַשְּׁלָמִים וּכְפָר עָלָיו
 הִכְהִין מִחֲטָאתוֹ וַנִּסְלַח לוֹ: פ שִׁי
 כִּי וְאִם־נִפֶּשׁ אֶחָת תִּחֲטָא בְּשׁוּגְגָה
 מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֻׁתָּהּ אֶחָת מִמִּצְוֹת
 יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ וְאִשָּׁם:
 כִּי אִו הוֹדַע אֵלָיו חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר

דָּבָר שְׁלִים: כִּי וַיִּסְרְדָהּ
 יָדֶיהָ עַל־רִישׁ צִפְרָא
 וַיִּפּוֹס יָתֶיהָ בְּאַתְרָא
 דִּיבּוּס ית עלתא קדם יי
 חטאתא הוא: כה ויסב
 בהנא מדמא דחטאתא
 באצבעיה ויתן על קרנת
 מדבחה דעלתא וית
 דמיה יישוד ליסודא
 דמדבחה דעלתא: כיוות
 כל תרביה יוסק למדבחה
 כתרב נכסת קודשיא
 ויכפר עלוהי בהנא
 מחובתיה וישתביקליה:
 כיו ואם אנש חד יחוב
 בשלו מעמא דארעא
 במעבדה חד מפקודיא
 דיי דלא בשרין
 לאתעבדא ויחוב: כה או
 אתידע ליה חובתיה די

ח"א וסמן ירו. זכמים טע. מנחם
 כה: זכמת פוטו. זכמים כה
 טע: חטאת כול. זכמים ו: ולקט
 סככו. זכמים ח יד כד טע מנחם
 ו: קרנות. זכמים לו: וכפר. מסדרין
 מד. זכמים ח: מנחמו. שבת טא.
 זכמים ח: אל נפש. שבת לו. סוריות
 סוריות ח. כריות ח. מנחות ט. סוריות ח: זכמים. סוריות ח:

כ יא: טעס הכין. טעס טע. סוריות כ יא. סולין ט: בטמטה. שבת ג. כ. סוריות ח: מנחות ט. זכמים טע. מנחות טע. זכמים כה

כך רגילין לפרש. ואני אומר ואשמ או הודע אליו על ידי אחרים: (כה) מזבח העולה. החיצון ולא הפנימי

שפתי חכמים

נשיא כמו דכתיב אלס הכסין המטיח ואלס כל עדת וכו': זול"מ וכלל
 דבר נאמ' כס' לו במקום אשר תפסח העולה תפסח הכסאם וי"ל
 לקבוע חוכס שלל תפסח שמיטתו אלל כלפון ואלס לא נמטט כלפון
 יאלס פסול: ח"ט מדכתיב הול דכשינן סכי דכול משמע כהוייתו
 כל' לכיולו תחילת אלס חטאת כלל אלס לוינו כהוייתו דכשחטו
 חטמו לטס עולה פסולה לגמרי: פ לל כל דמו שדכר נתן ממנו

בעל המורים
 קבס לפי שאין נשמו חילוק לזכר ולנקבה שכל קראל טו לכך
 לכך לפרש זכר לו קבס כלל כשי יש חילוק נשמו כש כלל
 נשמו לנקבה: (כו) בטמטה. כגו' אל כולל ולא בטמטה:
 רש"י

פירוש לתורת אלהים

אנשיא נאר פסס תארין פון דעם פאלק פון דעם לאנד
 דאם הייטס אפשווער מענמש בעשירה אונ וי וועמ
 פאן אמת ממצות יי איינעם פון ד' גיבאם פון גאמ אש
 ונאם גאמ האמ גיבאמין לא תשייע קען זאל דאם
 גימ פאן ויאם אונ ער וועמ שיקען: (כמ) או יודע
 אונ דער נאך איז ער גינאר גינארין אז ער האמ

שעיר עזים אצוקעלי פון ציינו וכו' עס זאל גיין אנדר
 פמים נאנץ אן אפעהלער: (כד) וסמן דין על וכו' (ריא
 שיפס טו דין פסיקים ביו פסק כ"ו דארף מען גימ פארש ויין
 הארים דס לשון איז שוין עשליקע פאל גישפאנגען אין דר מדרת)
 (כו) ויאם נפש אונ אוריז איין לייב וועמ ויגרינען בנגנה
 אום געש דין הייקט גימ אפון גרוד אונ גימ

השם
 איז שבת, ואז או ער וואלט גענוסס אז עס איז שבת אש
 וואלט אנגעצונדן אליקס נייל ער האט גינואלס מחלי שבת
 זיין וואלט איהם קאמען פרה, אדער נאך אנדערע צבירות
 אנעליקע ניאס עס קומס צרה אז מען סוהמס ויא ווילעניגו,
 אז מען סוהמס אזוי אפרידה גימ ווילעניג דארף מען בריינגען
 אפצו פסחת:

מצות
 (כו) [קבל] (טעס נכ) להעיל סימיו קיכן קבוע על שנת סיב
 כלת שנאמ ואלס טעס חמטס טעגס בטמטה טעס הכין וכו'
 וסכיו קרננו שערית עזים:

ניאם נפש אמת תחטא וגו'. ניאם איז אפצות לא תעשהו
 זויב איין מענשען ויגרימס גימ ווילעניג. דייטע ער האט
 אפגעצונדן אליקס אום שבת נייל ער האט פארנעמט אז עס

קב וייתי קורבניה
 צפירת עזין שלימתא
 נוקבא על חובתיה די
 קב: כס ויסקוד ית ידיה
 על ריש חטאתא ויפוס
 ית חטאתא בארתא
 דעלתא: ל ויסב בהנא
 מדמה באצבעיה וימן
 על קרנת מדבחה
 דעלתא וית כל דמה
 יישוד ליסודא מדבחה:
 לא וית כל תרבא ועדי
 קמא די אתעדא תרב
 שעל נכסת קודשיא
 ויסק בהנא למדבחה
 לאתקבלא ברעוא קדם
 יי ויכפר עלוהי בהנא
 וישתביק ליה: לז ואם
 אמר ייתי קורבניה
 ל חטאתא נוקבא
 שלימתא ייתנה:
 לז ויסקוד ית ידיה על
 ריש חטאתא ויפוס יתה
 לחטאתא בארתא די
 יפוס ית עלתא: לו ויסב
 בהנא מדמא דחטאתא
 ת"א וסביא. שבת עה. נזיר כז
 כח: על חטאתו. נזיר כח.
 כדמות כז: ושבת ח. זכמים עט:
 קרנות. זכמים לו: ואת כל. יומא
 ז. זכמים כז: וכפר עליו. תכבדתי
 ז. זכמים לח: ואם כשב. ספחים

חטא והביא קרבנו שעירת עזים
 תמימה נקבה על חטאתו אשר
 חטא: כס וסמך את ידיו על ראש
 החטאת ושחט את החטאת
 במקום העלה: ולקח הכהן מדמה
 באצבעו ונתן על קרנת מזבח
 העלה ואת כל דמה ישפך אל
 יסוד המזבח: לא ואת כל חלבה
 יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח
 השלמים והקטיר הכהן המזבחה
 לריח ניחח ליהוה וכפר עליו הכהן
 ונסלח לו: פ לב ואם יבבש יביא
 קרבנו לחטאת נקבה תמימה
 יביאנה: לב וסמך את ידיו על ראש
 החטאת ושחט אתה לחטאת
 במקום אשר ישחט את העלה:
 לו ולקח הכהן מדם החטאת

בעל הטורים
 (לא) הוסר ב'. כאשר הוסר חלב ומעט הוסר התמיד לו' שמעם הוסר הכהן ויבשר כל חלב שבזכותו נשחט כדכר בכלל:
 שפתי חכמים
 על קרנות המזבח: י אמר לוחות אימורים בעקום כלומר חלב
 המזבח נמלט כחלב עשוי שאין כוונתו סב' לפרש החלב כי נמלט
 ואם כל חלבו כולל כל החלבים רק כוונת הפסוק הוא לסמוך
 הייפחה והכלות שאין ככללים במשמר כל חלבו ואמר המפורש
 החלבים בכלל אימורים ומשמר של כשרי הוא עז ואין לו חלבים
 דעת זקנים מבעלי התוספות
 זכור וכן משני אין מביאין אשם תני. זכור דכתי' הלא נפש חמה פתחה נפשמה חמה ולא זכור. כהן משים דכתיב בים לאשמה
 פתח כהן משים זכורו הלא כהן לא כתיב זכור או דודע: (לא) והקטיר כהן המזבח לא נאמר כאן ליום כימות רק דקרבן לא
 שהקטיר הקטיר יוסר על כדודלים כהן מוטעין: ושעטת

פירוש לתורת אלהים
 ויין ויזר וואם ער האם געווינדיגט: (רב) ואם בבש
 יביא אונ אויב ער וויל ברענגען אשאף פאר זיין
 קרבן חטאת נקבה חטאת אשר חטא פאר
 ויזא געווינדקט והביא נאל ער ברענגען את קרבנו זיין
 קרבן שערת אציקעלע עזים פון ציגען תמימה נאגין
 אן אפעלער נקבה אנקבה על חטאתו אשר חטא פאר

בְּאַצְבְּעוֹ וַנִּתֵּן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח
הָעֹלָה וְאֵת כָּל־דְּמֵי־שִׁפְךָ־אֶל־יְסוֹד
הַמִּזְבֵּחַ : לֵּה וְאֵת־כָּל־חֲלָבֵהּ יִסֹּר
כְּאִשֶּׁר יִסֹּר חֲלֵב הַקֶּשֶׁב מִזְבַּח
הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הִבְהִין אֹתָם
הַמִּזְבֵּחַ עַל אִשֵּׁי יְהוָה וּכְפָר עָלָיו
הִבְהִין עַל־חֲטָאתוֹ אִשֶּׁר־חֲטָאֲנִסְלַח
לָו : פ ה ם וּנְפֶשׁ כִּי־תַחֲטָא וְשָׁמְעָה
קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עַד־אִו רָאָה אִו יָדַע
אִם־לָוֹ יִגִּיד וְנִשְׂא עֹנֹו : ב אִו נְפֶשׁ

בְּאַצְבְּעִיהָ וַיִּתֵּן עַל־קַרְנֹת
מִדְּבַחָא דְעֹלָתָא וַיִּתֵּן כָּל
דְּמֵיהָ וַיִּשְׂדֵּךְ לַיְסוֹדָא
דְּמִזְבֵּחָא : לֵּה וַיִּתֵּן כָּל
חֲלָבֵיהָ יַעֲדִי כְּמָא דִּי
מִתְעָדָא תִּרְבֵּי אִימֵר
מִנְכֶסֶת קוֹדְשִׁיא וַיִּסְק
כְּהִנְיָא יִתְהוֹלֵךְ לְמִדְּבַחָא עַל
קַרְבֵּינָא דִּי וַיִּכְפֹּר עֲלוֹתֵיהּ
כְּהִנְיָא מִחֻבְתִּיהָ דִּי חָב
וַיִּשְׁתַּבֵּיב לִיהִ : ה ם וַאֲנִשׁ
אִרְיִיחֻב וַיִּשְׁמַעְקֵל מִמֵּי
וְהוּא סְהִיד אִו חוּזָא אִו
יָדַע אִם לֹא יִחְוִי וַיִּקְבֵּל
חֻבְיָהּ : ב אִו אֲנִשׁ דִּי
ת"א קַרְנֵס . זְכָרִים לו : וְאִם לֹא .
יִמְלֵךְ ח . זְכָרִים ל : וְכִכֵּר עֲלוֹ .
סְסִידֵי ד . זְכָרִים דֵּס : וְאִם לֹא .
סוּסֵס ל : שְׁנוּטוֹס לֵס לֹא לו . זְכָרִים
וְאִם מוּטו . סוּסֵי ח :

מס . כרימות ט : וכוף פד . ססדדין ל לו . טבוסות נה . מנחוס ד . טרכין יח : בעל המזורים
(6) אם לוא יגיד ונשא עונו . אם לא מלא ו' קרי בים אם לו יגיד טו"א ס' ססיד לו ככר טוב אינו חוזר ועגיד : רש"י

לסם חטאת : (לה) כאשר יוסר חלב הכשב . שנתרבו
לחמויו ואלויה חף חטאת כשהוא חלה ככשה טעונה חלילה
עם האימורין : על אשוי ה' . על מדורת האש ב הטעויות
לסם טו"א י"ג טעו : (ה) ושמעה קול אלה . בדבר
טעיד לו : (כ) אפ נפש אשר תגע וגו' . ולאחר הטומאה
טעמי הקרבנות

(6) ונפש כי תחטא ויגיד ונשא עונו . אם לאוין טועה אם
טעמו לבי דין טעייב לו ממון או ארס דבר , וטעמון כוסר
ואומר שאין טעייב לו כלום , ולאויין לו טעמון אומיים כי לוי טו
דבר , וטעייבו אם לוי טעייב ויגיד מה טעייב או יודע דבר זה ,
וכאמרת כן הוא כי יודע , אם לוי לא יראה לבדו , ונשא טועה
על טעירה זו כטלים , א כי על ידו נאשה טיוק טעמון , לכוויין
או לשטמון , כי יכול להיות כי טעיה דין יטעו בדבר הלכה לחייב
ל טעמון טעבר עליה . וכל זה טע ללוי מחמת טעטמון טל
ג' טון הטעוס טעבר עליה . וכל זה טע ללוי מחמת טעטמון טל
לוי זכנת טעורה טעטירות טעברו , כי טעיש טעטטמו טעטורה לל
אחר טעטיו , כדי טעטטוס לל טעיה לחס , וטחמת כי טעטירה טעטירה , וכל טעטירה ועטירה : טעוספת טעטמל על טעלס ,
ע"כ יקטיר טוד טעטירה אחרת כי יטמל לכוויין טעטמל ויטכמת , ויכנת למקדס או ויכל טן הקדשים כטוד טעטמל טעלי , וזס טול
או נפש אחר טעט וגו' . וטוד טעטירה גטולס מוה יקטיר טעט טעטמל טעט , וזס טול או נפש כי טעטט וגו' . ואוי
לו לטי טעטרתק טס' כטטלו וליין קרבן מן כטטמל לו , לו נטלי ס' , כי עי' יטן וכל חטל וליה קרוב אלוי יקטיר כלי אטס כטטמל
יקטירו . על אלס טעטמל טעטירות יטל אטמל וטוסל חטאת ונקלל אטס יטן נאטס אל ס'] טעבר לו טעטירה עטס , וטף אטס טול דל
ג' כל ויכל לטטטר טעקרבן זס , קט יטל טטי טטירה או טטי כטי ויטס . וזס טול דל יוטיר יטל טעטירה טעטס , וכפר טעלי טכסן
ויכלט לו :

אם הובא וזכרו את הסייב , והוא טעורס לעוטס דרין טוה , ג'
לוי זכנת טעורה טעטירות טעברו , כי טעיש טעטטמו טעטורה לל
אחר טעטיו , כדי טעטטוס לל טעיה לחס , וטחמת כי טעטירה טעטירה , וכל טעטירה ועטירה : טעוספת טעטמל על טעלס ,
ע"כ יקטיר טוד טעטירה אחרת כי יטמל לכוויין טעטמל ויטכמת , ויכנת למקדס או ויכל טן הקדשים כטוד טעטמל טעלי , וזס טול
או נפש אחר טעט וגו' . וטוד טעטירה גטולס מוה יקטיר טעט טעטמל טעט , וזס טול או נפש כי טעטט וגו' . ואוי
לו לטי טעטרתק טס' כטטלו וליין קרבן מן כטטמל לו , לו נטלי ס' , כי עי' יטן וכל חטל וליה קרוב אלוי יקטיר כלי אטס כטטמל
יקטירו . על אלס טעטמל טעטירות יטל אטמל וטוסל חטאת ונקלל אטס יטן נאטס אל ס'] טעבר לו טעטירה עטס , וטף אטס טול דל
ג' כל ויכל לטטטר טעקרבן זס , קט יטל טטי טטירה או טטי כטי ויטס . וזס טול דל יוטיר יטל טעטירה טעטס , וכפר טעלי טכסן
ויכלט לו :

פִּירוּשׁ לַחֹרֶת אֱלֹהִים
אֲשַׁעֲפֶם אֲנִקְבֶה אֵן אֲפַעְקַעְרֶה (א) וְנִפְשׁ כִּי תַחֲטָא אֵן
אֲיִינְעֶר וְנִעַם וַיִּגְדְּלֵן דְּהִינֵו וְשָׁמְעָה עַר וְנִעַם הָעֶרְוִין
קוֹל אֱלֹהִים אֲקוֹל פֹּהן אֲשַׁבְּעֶה וְנֹאם מִעַן הָאֵם אִים
כְּאִשְׁוֹאֲרִין אֲוִיב עַר וְנִיִּים דְּעַם חָבֵר עֲדוֹת צו
זִמְנִין וְאֵךְ עַר זִמְנִין וְהִיא עַד אֲוִיב עַר וְנִיִּים דְּאֵם

מצות
(6) [קכב] (מס נג) לא תסעד כל מי שידע מדות למיכו ככ"ד
טע"א אם לא יגיד ונשא עונו :
אם לא יגיד ונשא עונו [קכב] אִם אֲמַצְתָּ עֲשׂוּהוּ אִו אֲיִינְעֶר
וְנִיִּים צו זִמְנִין עֲדוֹת אֲוִיב עַר שְׁטוֹרְעַן עַד וְנִיִּים גִּיט .

(חק לישראל ע"מ) ח"ג

אֲשֶׁר תִּנְעַ בְּכָל־דְּבַר טְמֵאָה אֹ
 בְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אֹ בְּנִבְלַת
 בְּהֵמָה טְמֵאָה אֹ בְּנִבְלַת עֶרְוָה
 טְמֵאָה וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהָיָה טְמֵאָה
 וְאִשָּׁם: י אֹ כִי יִנְעַ בְּטְמֵאֵת אָדָם
 לְכָל טְמֵאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמֵא בָּהּ
 וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהָיָה יָדַע וְאִשָּׁם: י אֹ
 נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטָּא בְשִׁפְתָיִם
 לְהִרְעוֹ אֹ לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטָא

יקרב בכל מדעם מסאב
 או בנבלת חיהא
 מסאבתא או בנבלת
 בעירא מסאבתא או
 בנבלת רחיש מסאבויהי
 מסאב מניה והוא מסאב
 ונקב: י א או ארי יקרב
 בסואבת אנשא לכל
 סאובתיה די יסתאב בה
 ויהי מסאב מניה והוא
 ידע ונקב: י א או אנש ארי
 יקים לפרשא בספון
 לאבאשא או לאיטבא
 לכל די יפרש אנשא

ח"א כל דבר שבוטות י: קום
 טמא, שבוטות ז: או בנבלת.
 שבוטות יד ים: ונעלם. שבוטות ס: כריפות ים. נדס כח: או כי יגע. שבוטות ד: לכל עומאמו. שבוטות ד ס כס: ונעלם
 ממנו. שבוטות ט: כריפות ים: או נפש כי. מליטת ים. שבוטות כ כו: להרע או. נדריס יו. נדרי כ"ק נא. שבוטות כס כו:
 לכל אשר. שבוטות כ כו כ:

בבשרת וצבור: ממנו והוא טמא ואשם. על ששכח
 שהוא טמא ונכנס למקדש או אכל קודש ששניהם במזיד
 רש"י

הוא יאכל קדשים מ או יכנס למקדש שהוא דבר שזדונו
 כרת בנפשו שבוטות נדרש כן: ונעלם ממנו. ג הסומא:
 ואשם. בחכילה קודש או בביתא מקדש: (ג) בטומאת
 אדם. ו סומאח מת: לכל פומארו. לרבות סומאח
 מנע זכין וזנות: אשר יטמא. לרבות הונעו בעול
 נדס: בה. לרבות בולע נבלת ס עוף חור: ונעלם.
 ואלו ידע ששכח ע הסומאה: ואשם. בחכילה קדש או
 כרת בנפשו מקדש: (ד) בשפתיים. ואלו צ נבכ: לרדע.
 לעלמו ק: או לרדשיב. לעלמו כגון אוכל ולא אוכל איסן
 ולא איסן: לכל אשר יבטא. לרבות לשעבר: ונעלם

שפתיי הכהמים
 הסכסופ סטוול דבר כדכ וכו': ס טעל חטטס לו' שמפני נגיפס
 כסומאס לכדס שנטלמס ממנו וסח"י כודסס לו סוט עכ"כ קרנן
 ונטיקן אמר ולסכר סטומאס לכל קדשים וכו' וסוכחמו מדרתנ
 ואשס כלו' בחכילת קדשים או בביתא מקדש ס' לסכר סומאס א
 דל"כ כמלו וסכס ללו סוט כמסע יריה קרנן. וסין לו' מנל"ס
 לרש"י שסכל קדשים סו סוט כמסע יריה קרנן. עכ"כ סוכס
 סייב י"ל דסוכחמ רש"י מדרכתי כלן לכל סומאס וסח"י סחס כסכ
 סוד סומאסו ים סס עיי"כ סומאסח מקדש אף סכס וסייב
 סומאסח מקדש סוד סוכסס למקדש אף סח"י סוכסס"ל ארס וסין
 כס' לו' בסומאס חרס ססס סכילת קדשים אף סכס וסין
 קדשים: ג ס' ואלו המקדש וקדשו נעלס ממנו מדרכתי סוט ססס
 ול סעלס סומאס סוט סייב ואלו סל סעלס מקדש: ס סמטמל כייס
 סכיל"ל ארס סמטמל כייס סלס וסכסס למקדש סייב. וס"ס
 מיומר דסח כסכ"כ כס' מולס מיומד לו' כי יגע כסומאס ארס סלמס
 כגיטס ס"כ כס דכחכ לפמנל ל"ל סויו מיוטס חכר מיוטס וסין
 מיוטס חכר מיוטס סלל לככות: ע (כח"י) ל"ל סוט סמול סוכר
 ידע ר"ל כסויו מודע לו' עטכס סומאס כסלכל הקדש או ככסס למקדש וס"ס: ג ס"ס דלמ"ל אף קשס כסלמח סכס ס"ס דכסכ
 ינעלס ואשס שמפני סעלס ממנו סומאס' וככסס למקדש לכל סכס לחייב סוט ידע ואשס וכי סמני סידע סוט סוט סלל קודש לו
 ככסס למקדש. וסעל י"ל דקדש סוכור סוט וס"ק ונעלס ממנו וסכסס מפני סעלס עענו סומאס ככסס למקדש וסח"י מודע לו
 סוט סוט סכס"ס. וסוד י"ל דואשס וסכסס ל"ס וילמד ססמסון מעליון: ג כלו' סס נמר ככסו כסומאס סלל לסלול ולל סולל
 כסססו ססוט"י וסכסס חייב קרנן: ק לספוק ס"ס סכסע לכיסס למחריס כגון סכסס סח ספוטו וסכסס ולל סכסס סויו סייב כקכס
 פירוש לתורת א לדיים

רדעו נבל דבר אין איסלעקער ואך וואס איז טמא
 א אדער בנבלת אין אנבלה פון אהיה סמאיה א
 אדער אין אנבלה פון אבהקה סמאיה א אדער
 אין אשרין טמא תעלס מסט אונ עם וועמס פאר נעסין
 ווערן פון אים ויהי מסא או ער איז טמא ואשם אונ ער
 וועמס פאר שולדין דהיינו ער וועמס עסין קדשים
 אדער ער וועמס אריין גיין אין ביהמ"ק בשעת אז
 ער איז נאך טמא א אדער ער יגע ער וועמס אן רירין
 בסימא ארס אין דער טומאה פון אפענשין דהיינו
 ער וועמס אן רירען אין אמת אדער לכל סימאיו צו
 אלי וייגע מומאח דהיינו ער וועמס אן רירין איין
 צו אדער אנהי אש וואס ער וועמס דער סימ טמא

(עין רש"י) ויגלס מסט אונ עם וועמס פון אים פו נעסין
 ווערין די פומאך ויהי ידע אונ דער נאך איז ער
 גיוואר גיווארין אז ער איז טמא אונ איידער ער
 איז גיוואר גיווארין ואשס סח ער פרושולדיגס דהיינו
 ער סח גיגעמסין קדשים אדער ער איז אריין גיבאנגן
 אין ביהמ"ק בשעת אז ער איז נאך טמא גיווען:
 (ד) א אדער נפש אפניש י"י תשבע ער וועמס ווערין
 לכסא ער וועמס ארויס ריידען מיט די לעפעצן לביב
 ער ואל זיך שלעקבן סאן דהיינו ער שווערס ער
 ואל גימ עסין אדער ער ואל גימ שלאפין א אדער
 לחסיב ער ואל זיך גימס סאן דהיינו ער שווערס ער

עין רש"י ויגלס מסט אונ עם וועמס פון אים פו נעסין
 ווערין די פומאך ויהי ידע אונ דער נאך איז ער
 גיוואר גיווארין אז ער איז טמא אונ איידער ער
 איז גיוואר גיווארין ואשס סח ער פרושולדיגס דהיינו
 ער סח גיגעמסין קדשים אדער ער איז אריין גיבאנגן
 אין ביהמ"ק בשעת אז ער איז נאך טמא גיווען:
 (ד) א אדער נפש אפניש י"י תשבע ער וועמס ווערין
 לכסא ער וועמס ארויס ריידען מיט די לעפעצן לביב
 ער ואל זיך שלעקבן סאן דהיינו ער שווערס ער
 ואל גימ עסין אדער ער ואל גימ שלאפין א אדער
 לחסיב ער ואל זיך גימס סאן דהיינו ער שווערס ער

לחטאתא וחד לעלתא :
 וייתי יתהווןלות פהנא
 ויקרב ית די לחטאתא
 בקדמיתא וימלוך ית
 בישיה מקביל קדליה
 ולא יפריש : וינדמקמא
 דחטאתא על פותל
 מדבחה ודישתאר
 בדמא ותמצי ליסודא
 דמדבחה חטאתא הוא :
 ונת תנינא עבד עלתא
 בדתוי וכפר עלוהי
 פהנא מחובתיה די חב
 ולשתביק ליה : ויאם לא
 תדביק ודיה לתרין
 שפנינא או לתרין בני
 ח"א וסכריב חת. ספמיס נט. סוכיות
 יג זכמיס ב : ומלק חת. זכמיס
 סמ. מולין ז : והסו עדס. זכמיס
 עד : והשכל. עס ז כס. מעילה
 פ : והס סמי. ספמיס נט. סוכיות
 ט יג. זכמיס ב. מולין כ. ס

לִיהוָה אֶתְדָּ לַחֲטָאתָ וְאֶתְדָּ לְעֹלָה :
 וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַבֵּהֶן וְהִקְרִיב
 אֶת־אֲשֶׁר לַחֲטָאתָ רֹאשׁוֹנָה וּמֶלֶךְ
 אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עֲרֻפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל :
 וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָ עַל־קִוֵּר
 הַמִּזְבֵּחַ וְהִנְשָׂאָר בְּדָם יִמְצֵה אֶל־
 יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאתָ הוּא : וְאֶת־
 הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֲלֶיהָ כַּמִּשְׁפָּט וּכְפָר
 עָלָיו הַבֵּהֶן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חֲטָא
 וְנִסְלַח לוֹ : ס שביעי יא וְאִם־לֹא תִשְׁנֶה
 יָדוֹ לְשֵׁתֵי תָרִים אֹ לְשֵׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה

וכפר. כריסוס כז. מהסלמו. מנחום קא. כריסוס כז. ואם לא. סוכיות מ : רשב"ם

שמו וירדע שהוא אשם : (ח) ולא יבדיל. סימן אחר
 מולק ולא שנים : (ט) וזהו מרס החטאת איהו בכף
 רש"י

בקרנ זו חלה בלשם : (ח) והקריב את אשר לחטאת
 ראשונה. חטאת קודמת לעולה (זכמים ו) למע"ל
 לפרקליט שכנס לזרות ריאה פרקליט ככנס דרוון אחריו :
 ולא יבדיל. אינו מולק חלה ת סימן אחר : עורף. הוא
 גובה הראש המסופע לגד הצואר : מול עורף. מול הראשה
 את העורף והוא אורך כל אמריו הצואר : (ט) וזהו מרס
 דחטאת. בעולה לא הטעין חלה מלוי וכחטאת הזאה
 ומלוי אוהו בעורף ומתיו והסס ניתו והולך למוזבח :
 חטאת הוא. לשמה כשרה א שלא לשמה טעילה :

כמשפט. כדת האמור בעולת הטוף של נדבה ב בראש
 לתורה אלהים

אויף רעם וואם ער האם גוינדריקט שמי תרים צוויי
 אלטע מויבין או ארער שני צוויי יונגע מויבין ליי צו
 נאם איד איין מויב פאר אהטאת אונ איין מויב פו
 איין עולה (ח) תביא אונ. ער זאל זיי בריינגען צום
 פהן ויקריב אונ ער זאל גינעדיגען צום ערשטן די
 מויב וואס איז איין חטאת ימלק אונ דער פהן זאל
 אפ ווערען רעם קאפ פון רעם חטאת מסיל פון
 אנקענין ויין אקין לא יבדיל אונ זאל ניט אפ שוידרין
 רעם קאפ פון רעם גוף : (ט) ויהו אונ ער זאל
 שפרייטצין מרס פון רעם בלומ פון רעם חטאת על

מצות השם
 וארף דער כהן אריין שפעקין דעם נאגיל סון דעם גראבין
 פינגער אונטערן איין נאקין אונ פיס דעם נאגיל זאל ער איבער
 ברעקין דעם נאקין פון די ספנים ודעם קנה אונ דעם נשמו :
 ולא

והביא את קרבנו אשר חטא
 עשירת האפה סלת לחמאת לא
 ישים עליה שמן ולא יתן עליה
 לבנה כי חמאת הוא: י והביאה
 אל הכהן וקמץ הכהן ממנה מלא
 קמצו את אפרתה והקטיר
 המזבחה על אש יתה חמאת
 הוא: י וכפר עליו הכהן על
 חמאתו אשר חטא מאת מאלה
 ונסלח לו והיתה לפהן פמנחה: ם

יונה וייתן יתקורבניה די
 חב חד מן עסרא בתלת
 סאין סולתא לחמאתא
 לא ישון עליה משחא ולא
 יתן עליה לבנתא ארי
 חמאתא היא: י וייתניה
 לות פהנא ויקמץ פהנא
 מנה מלא קומציה ית
 אדברתה ויטיקלמדה פהנא
 על קורבניה די חמאתא
 היא: י וכפר עלוהי
 פהנא על חובתיה די חב
 מחדא מאלין וישתביק
 ליה ויתיה לכהנא
 ח"א לא ישים . מוסס . י . זמסס . ס .
 מנחות ד ג נס קח : וכפר
 עליו . סוכיות פ . מנחות קא .
 כריסות כז : והיחס לכתב . מנחות
 פג :

רשב"ם

הויה אלא ונמצא: (יג) עבירות אלה, ושבעה קול אלה: ושבעת ביטוי וסמאת-
 רש"י

שפתי חכמים

במקום כמספספס משום דלא שייך בקרבן שום דין ומספס: ג פ' י
 רגון שלם הכירו מחלוקת לנס נמחה ובעת הקמיה קמלה
 לנס נמחה מכרמח או להיפך ונס נמחה ובעת סה מפני שזו היא
 נמחה ואותן דלתיב כן בהמה ועוף ולא ראי' זעזעו: יו: ד האחת
 כשכה או שפירה הכשית שתי תורים או שני בני יונה שליטת
 עשירית האיסה סוגה: ח' פ' התמורים דהיינו טועלת מעדש
 יקדש: ט' שם ככרת וקלה הוא כשיעור הפדות שאין זדונו כרת
 אלא השום דם ס' החיזי' לשונג משום דכדלן כתיב ונמסל וכלן
 לא נכתב ונמסל לחייב מל החיזי' כשונג וק' קלות הוא שדומה
 ביטוי שפין זדונו כרת וכל השום דם הכידי' לשונג: יו: ד דכתיב
 אל לא תני' ידו במגל קמור כל' שלם נגס ידו במגל שחיב
 בעבירה כשנס כר בעון יתור קל יבוא שני חורים וחס לא תני'
 ידו במגל או שם שיחתיב בעבור שתי חורי' אלא במגל קל ממנו
 יבוא שפירות האספה לפי כ' מאחת מאלה להשו' קלות לחמירות:
 י וס' כמנחה כמנחת דבר' דלמיל' ככל מנחת דבשה שפירה נאכלין
 לכסנים: ז לכן יודע לפיכך ולא תמרי' כל' אם חסיה מנחה של
 מוסס לכסן חסיה לכהן כמנחה נדבחו וכל מנחה נדבחו אין שפירה
 נאכלין

לעשירית האיסה בדלי' דלות: והיתה לכהן כמנחה . ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירים נאכלין ו זה לפי פסוק
 ורבותי דרשו [ת"כ] והיתה לכהן ואם חוטא זה כהן הוא תהא כמחר מנחת נדבה כהן ז והוא ככליל תהיה לל' תאכל

פרוש לתורת אלהים

א אביסול מעדל אפרתה דאם איז איר אנדענקונג פו
 גאט והקטיר אונ גר זאל מקטיר ויין אויף דעם סוגה
 על אויף די פיינער פון גאט חמאת דאם איז א חמאת:
 (יג) וכפר עליו אונ דר פהן זאל אויף איהם פארקעבין
 על אויף ויזעע ויגד וום ער האט מיט גוינדיגט אונ מיט
 וואס זאל ער פאר געבין מנחת מיט איינס פון דיא
 קרבנות וואס אובין איז גשטאנען ומסל' זא אונ עם
 וועט אים ווערין פארקעבין והיה אונ וי זאל ויין צום
 מצות השם

קילא . ישים עליה שמן וראם איז אמזנה לא תעשנה אויף די
 מנחה זאל פקן גיט ניקטן בויקאיל וולא יתן עליה למטע
 אונ אויף די מנחה פאר פקן גיט ניקטן געבין גשמים:
 (יא) [קסג] [לאו טה] טה יתן טען כמנחת חוטא שנאמר לא
 ישים עליה שמן:
 (סס) [קכו] [לאו טז] טה יתן לכהן כמנחת חוטא טה' ולא
 יתן עליה חוטא:

יִכְפֹּר עַלְיוֹ בְּאֵיל הָאֲשֵׁם וְנִסְלַח לוֹ׃
פ ״ וְאִם־נִפְשׁוּ בִּי תַחֲטָא וְעִשְׂתָּהּ
אֶחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא
תַּעֲשִׂינָהּ וְלֹא־יָדַע וְאֲשֵׁם וְנִשְׂא

יִכְפֹּר עֲלוֹהֵי בְּדָבָרָא
דְּאֲשָׁמָא וְיִשְׁתַּבֵּיב לֵיהּ׃
י ״ וְאִם אֲנִשׁ אָרִי יִחֹב
וְיַעֲבִיד חַד מִכָּל פְּקֻדָּיָא
דְּיָוִי דְלֹא בְּשָׂרִין
לְאֲתַעֲבָדָא וְלֹא יָדַע וְחַב

ח"א כאל. זכמים מס: ואם נפש כריתות ט ככ. מכל מעלות סוריות מ. זכמים מת. כריתות יו כט: ולא ידע. כיר כג. קדושין כל. סוריות מ. כריתות יט:

רשב"ם

יהן לכהן לכפר בו: (יו) ולא ידע ואשם. באשם תלוי

מכר

רש"י

שפתי חכמים
 ל' הפרכה וכו' לא אלה שויין: ס' הוידענו כזה שפי' את אשר חטא ה' הקרן כאלו אמר ואם הקרן אכר חטא עליו ויכל לא את חטא חטא חטא כמעון מן הכל מהחטא לא יפול בו משלמין וכ"ש שיתחבו לבסוף: (מח"י) לפי שמשלמו נדי תרומה שמשלם קרן לבעלים ומועם בכל כהן שירצה לפיכך הולך לפניהם שהקרן והמועם יתמן ומנין עליו כל זמן שלא נודע לו שזדלתי חטא ואם יודע לו לאחר זמן יביא חטאת: ולא ידע ואשם ונשא עוננו. [הכ"ר] ר"י הגלילי אומר הרי הכתוב ענה את מי שלא ידע עש"כ שיענים את שידע כתי יוסי אומר אם נפשי לידע מתן שכן לו לדקיום לא ולמד מזה הראשון שלא נטוה אלף על מלות לא חטאתה ועבר עליה ראה כמה מיות נקבמו עליו ולדורותיו וכי חייו אחר המרובה של עונה או של פורענותה היו אומר מדה טובה אם מדה פורעניות מעוטה ראה כמה מיות נקבמו לו ולדורותיו מדה טובה המרובה היושב לו מן הפגולות והנותרות והמענה כיוצא עש"כ שזוכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות רע"א הרי הוא אומר (דברים יו) ע"פ ב' עדים או ג' עדים וגו' אם מתקיימת העדות בשנים למע פרט לך הכתוב ב' אלף להביא שלישי להחמיר עליו ולעשות דיוני כיוצא באלו לענין עונש והזמ' אם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה עש"כ שישלם שכן לנטפל לעושי מזה כעושי מזה רש"ב ע אומר כי תגור קיורך בשדך ושכחת עומר בשדה הרי הוא אומר (דברים כד) למען יברכך וגו' קבע הכתוב ברכה למי שזאת על ידו מזה בלא ידע אמור מעתה היתה פלע לרודה ככנפיו ונטלם

מעמי הקרבנות

כלל הסכרה הוא לסיפור, יומר היה לו להסיר בחתיכה אחת אשר עליה הוא הספק איסור, משתי חתיכות אשר אחת זורח' כהנים. ע"כ פירש החוקר סכרה אחרת, אם היה לפניו רק החיכה היתה. לא היה לו אל מה לדמותה, לידע אם שיען הוא או חזק הוא ע"כ נקל היה לו לעשות כזה. אבל אם היה לפניו שתי חתיכות אשר אחת זורח' וזוהי הפהרת זורח' הלה, אם היסלחמה כאלו ליוצר מן האיסור, כלשכר היה מעשה החתיכות אחת אל חטא

פירוש לתורת אלהים

שורדי' ונשא עט זאל ער ליידען ויניע זינד. רש"י שרייב' דר' פסוק שמוקם ווען איינעם איז א ספק אויב ער האט געזאגן א עבירה נוס ער איז דער אויף חייב כרת אדער גיט דהיינו פר אים איז גלענין א שטיק חלב און אשטיק שפאלץ און ער האט אשטיק אויף גנעסין און דר' נאך האט געזען איהם גזאנט אז איין שטיק איז גלענין חלב און ער ווייקט גיט וועלכס ער האט גנעסין מוז ער פריינגען אקרען און דער קרן ווערט גרופען אשם תלוי דער קרן בעש"מ אויף איהם ער זאל דערוויל גיט גיטש"מ ווערן ער דר' עבירה און מצות השם

(ואם נפש כי תחטא וגו') ודאס אמצות עשות אויב איינער ווייקט גיט אויב ער האט גיטאון אעבירה אדער גיט דהיינו עס איז גלענין אשטיקעל פעקס און אשטיקעל שפאלץ האט ער צויע גנעסין און וואס אדערע איז גיטא. און ער ווייקט גיט ער דאס אשטיקעל וואס ער האט גנעסין איז געווען חלב אדער שפאלץ, בארף ער פריינגען אקרען:

מצות

וואס איז געווען גיטאון צום בית המקדש. דהיינו ראובן האט געווען געלס פען זאל דאס געלס אויפגעבן צום אריינפירן דעם בית המקדש. און שפען האט גיט געוואוסט אז דאס געלס איז געווען געלס. האט ער ניי אים געגעבן פאר זיך דער שפען צוויי געבען דאס געלס וואס ער האט געגעסן און נאך אשטיקעל פער וויא ער האט געגעסן:

עֲוֹנוֹ: יי וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים מִן־הַצֵּאֵן
 בְּעֶרְכָךְ לְאֲשֶׁם אֶל־הַבֵּהֶן וּכְפָר
 עָלָיו הַבֵּהֶן עַל שִׁנְגָתוֹ אֲשֶׁר־שָׁנַג
 וְהוּא לֹא־יָדַע וְנִסְכַּח לוֹ: יי אֲשֶׁם
 הוּא אֲשֶׁם אֲשֶׁם לִיהוָה: פ י וַיִּדְבֹר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קֹאמֵר: כֵּי נִפְשׁ כִּי

ויקבל חזביה: יי ויהיה
 דבר שלים מן ענא
 בפורסניה לאשקא לות
 בהנא וכפרי עלוהיבהנא
 על שלותיה דאשתלי
 והוא לא ידע וישתבק
 ליה: יי אשקא הוא על
 חובתיה דהוא חב
 אשקא וקרב קדם יי:
 כ ומליל יי עם משה
 למימר: כא אנש ארי

ה"א כמרכך. זכמים עמ: על שנגתו. כתיבויס: וכפר עליו. סודיות ז מ: והוא לא.
 כרישות כד: אשם הוא. שקלים ס. זכמים יב קב. פמורס ז יה: נפש כי חמטת. סוסס לנ
 רשב"ם

כאן חלב. אבל לבסוף כשהוא שומע ששפק חלב ספק
 שומן אבל. ואשם והביא איל תמים מן הצאן לאשם
 שפתי חכמים

מדבר כמו שנאמר על שנגתו איך שנג: (יה) והוא לא
 ידע. כשנתחלה לו חלב בשומן ואכלו ולא ידע שיש
 רש"י

ליר כהן: ע שהוא שוי שתי סלמים על כסף סמלני הקודש:
 פ ו"ח אשם אישכא לשם נזיר ונש' מזורע בן שתי סלמי' וספס'
 שפחה חרוסה לש' כן סלג אחד ככר סירלו כח"כ מרבה איל אשם
 שפחה חרוסה שפוח איל דומיא דלשם חלוי ומוליא איל אשם נזיר
 ואשם מזורע שפוח איל כש ונל איל. בודלוי ס"ס סוף דלגמ סוף
 קחא לכחוי סוף אשם של שפחה חרוסה של שתי שנים דהא איל
 כחבי ביה כמו כלן ומתי' שולמנא איל דכחא מילי דשפחה חרוסה
 ועוד דלמר ויב' אש' אשם נזיר ומזורע ויאמר חסין דרעמתי' ל'
 שיכא אשם נזיר ומזורע איל בן שתי שנים דהא כשכ' חבי' איל סיה
 וכ"מ דכתיבי ענג וככש בני עש סס. אלא ל"ל שיכא איל סיה
 שתי סלמי'ס דלא כחבי' אלא שפחה חרוסה כערכן שקלי'ס אשמינת
 כלן דעמינן שתי סלמי'ס: ז (ת"ח) כש"כ וס"ס וכלל כש' סמילות
 כתיבי נפש כי חמטול מעל ולא כתיבי כש' קס"י הקב"ס שהוא
 השלישי שבייסי'ס ו"ס אחר כן או בתוספת יד' או בגזול או פסק
 אה עמינן או כחש כעמינן למוריס קלי' ולא חמטול כה'. (ד"ד)
 קשם מלי' הכחשם שייך כלן כדמי'ס ומטר ונשנע על שקרי' דהא
 כש'ש מדי'ס חין נותני' לו שיעו'ס אלא ליריך לשלם. אשמינת דמכתיב
 כוש כש' דחש'ס כש' דחני' ר"ח באומר לחבירו י' לי בידך מלם
 והזי'ס והלא אומר איל ק' בירי כלום והמדי'ס מעדי'ס ש' לו

הימנו ומלוא העני ונתפרנס בה כרי הקב"ה קובע לו כרכה:
 (יה) בערכך לאשם. כערך האמור ע למעלה: אשר
 שנג והוא לא ידע. [ת"ח] הא אם ידע לאחר זמן לא
 נתכפר לו בנשם זה עד שיביא עטאת הא למא זה דומה
 לנעלה ערופה שמתפרסה וחס"כ מלאה הורג כרי זה ירג:
 (יע) אשם הוא אשם אשם. הראשון כולו קמץ שהוא
 שם דבר והאחרון חלוי קמץ וחלוי פחה שהוא לשון פעל.
 א"ח מקרה שלל לנורך הוא כבר נדרש הוא בת"כ: אשם
 אשם. להביא אשם שפחה חרוסה שיכא איל (בן שתי שנים)
 יכול שאני מביא אשם נזיר פ ואשם מזורע ת"ל הוא:
 (כא) נפש כחחמא. [ת"ח] אר"ע מה ת"ל ומעלה מעל
 כה' ז לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן חינו עושה אלא
 בעדי'ס ובשטר לפיכך כזמן שהוא מחכים מחכה בעדי'ס
 ובשטר אבל המפקיד אלא חבירו וחינו רואה שחדע בו נשמה
 אלא שלישי שבייסי'ס ק לפיכך כשהוא מחכה מחכה בשלישי
 דעת זקנים מעבלי' הרוספות

מעמט הקרבנות

סיה יכול להכיר כפוח לזוהו הסומן וזוהו החלב, ואם לא עשה
 כן רק אכל מן הכה' בידו, סימן סוף שאינו יורא ויחזר כ"כ
 מנהאיסור, וכ"כ יבוא אשם חלוי על הספק, שייך מלוי מן
 היסורין. וכמו מעמד לו או יבוא ג"כ חטאת על סמולתו אשר חטא
 ובטלה לו: (כא) נפש כי חמטול וממלט מעל כה'. כחש האלשיך
 כי דיני ממונות פמור מלך בעיני ס"ת, כי זה נקרא ג"כ וממלט
 מעל כה'. [כי הכיר דומם למלך ב"ד שחן מחסס לאחד מעבדי' על אשך
 מלא מן הממנה שייך לו, סהס לא יקלף עליו המלך קלף גדול. כן הוא בעיני'ס
 ז, ומיני' מאוסותיו בכל, ע"כ נקחש המטול כהה נמוטול
 כי נשח' יבוא ג"כ לנשע נשקר, נוסף על חטא כעבדו ממון חכרו
 חמלה יחנקו עם שיהיה טוסק, ויחסי'ס א' סמילת'ס חת סקבן
 ישו'ס גס כשם עמינן למקום, וזכס'ס א' יתכרן הוא ששכל חמלו
 יחסי'ס סלי'ס לחקן וחס"כ וס'ס אשמי'ס יבוא לה'. ואשמי'ס אס לא יחנקן
 מה'ס סגונ'ס לה' לא נגמר החיקון. ע"כ אס שני אלה יעשה
 שיש מעון מבידו ויבוא הקבול'ס: וסמלת'ס:

(יע) אשם אשם. פכ"י ז"ל להביא אשם שפחה חרוסה שמיני'ס
 איל בן שתי שנים. ותימיה דודלוי כל איל הכורכ כבור'ס הוא בן
 שתי שנים אלא אימא להביא אשם שפחה חרוסה שמיני'ס אשם
 ככסף שקלים וסכי' אימא כ"כ:

פרוש לתורת אלהים

אונ ווען ער ווייס געוויס אז ער האט געזינדיגט
 כזו ער פריינגען אן קרבן חטאת: (יה) והביא אויך ער
 נאל פריינגען אויך דעם גאנצן אן אפערל מן הצאן
 פון דרא שאף בשיכד אין ריין שאצונג ער זאל ווערן
 זיין צוויי שקלים פון הקדש לישם פאר אין אשם אל
 והוא צום פון ויבא אונ דער פון זאל ארין אים פאר
 געזינען על שנגתו אויף זיין שונג אשר שנג וס'ס ער האט

אונ ווען ער ווייס געוויס אז ער האט געזינדיגט
 כזו ער פריינגען אן קרבן חטאת: (יה) והביא אויך ער
 נאל פריינגען אויך דעם גאנצן אן אפערל מן הצאן
 פון דרא שאף בשיכד אין ריין שאצונג ער זאל ווערן
 זיין צוויי שקלים פון הקדש לישם פאר אין אשם אל
 והוא צום פון ויבא אונ דער פון זאל ארין אים פאר
 געזינען על שנגתו אויף זיין שונג אשר שנג וס'ס ער האט

מצות השם
 ועל שנגתו חטאת שני' והביא איל תמים מן הצאן כמרכך לשלם:
 (לכשי)

תַּחֲטָא וּמַעְלָה מַעַל בִּיהוָה וּכְחֹשׁ
 בְּעַמִּיתוֹ בַּפְּקֻדוֹן אִו־בַּתְּשׁוּמַת יָד
 אִו בְּגֹזֶל אִו עֵשֶׂק אֶת עַמִּיתוֹ : כב אִו־
 מִצָּא אֶבְדָּה וּכְחֹשׁ בְּהַוְנִשְׁבַּע עַל־
 שְׁקֵר עַל־אֶחָת מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 הָאָדָם לַחֲטָא בְּהֵנָה : כג וְהָיָה כִּי־
 יַחֲטָא וְאֲשֶׁם וְהֵשִׁיב אֶת־הַגְּזֻלָּה
 אֲשֶׁר גָּזַל אִו אֶת־הָעֵשֶׂק אֲשֶׁר עָשָׂק
 אִו אֶת־הַפְּקֻדוֹן אֲשֶׁר הִפְקֵד אֹתוֹ

יחוב וישקר שקר קדם
 יי ויכדב ב חבריה
 בפוקדנא או בשותפות
 ידא או בגזלא או עשק
 ית חבריה: כב או אשכח
 אבדלא וכדב בה
 ואשתבע על שקרא על
 חדא מכל די עבד אנשא
 למיחב בהון: כג ויהי
 ארי יחסי ויחוב ויחב
 ית גזלא די גזל או ית
 עושקא די עשק או ית
 פוקדנא די אתפקיד
 ת"א שטוט לז. כריסות ט לז:
 מעל. כסכות מכ. קידושין כב.
 ל"ק י"ב. במלך קנז. זכתיס קיד.
 ככוכות ט. תמורס ט: ולחט
 כסמיסו. כסכות מכ קו. מליעט
 וסיס כי. מליעט מנ: וססיב אס.

מח כמ. שטוט לז: לז: כפקדון. כ"ק קנ. מליעט מנ: או מלא. כסכות מכ. כ"ק קנ קס:
 ט"ק סז זל קד. מכוס יו. מולין קמס. תמורס ו:

רש"ם

בעל המורים
 (כא) כס' וכחט כעמיסו. כוולין וכחט בין כס' בין כעמיסו
 רש"ם

ער שנוע שורא חלב אכל ויביא המאת: (כא) וכחש
 שפתי כמבים

כנייהס: בתשומת יד. שסס כידו ממון להטמק או
 כמלוס: או בגזל. שגזל מידור ר לוס: או עשק. הוא
 סכר סכיר: (כב) וכחש בה. סכפר על אחת מכל חלה
 אשר יעשה האדם לחטוא ולחשכע על שקר לכפרת ממון:
 (כג) כתי יחטא ואשם. (שבוטות כד) כסיכיר כעלמו
 לשבו כשכונה ת ולדעת ולהחזות כתי יחטא(גי) ס"ל וכדעתו
 שאין זר שיכפור האדם כעמון סכירו אס"פ דמוקס אין חלס מצינ
 מעמון סכירו: ת דל"כ עי יבילח מוטו להסיכ אס כניולס כיוון שמינ

כידו ל' דמון לו' כי וכבעט פול סכפר כדיו מודס כמקלט מלס ססל
 סודלסס פיו גדולה סיסעולסס מדיס וכן סיון כעמלסס סל"כ ססטר
 על ל': ר' ס' דסלי או מנזל לל קלי ולכחט כעמיסו לדיעט דללו
 כנזל דויסל דפקדון כנל' מעירו סקדון כעמיסו כידו מעמון
 להטמק כו וימלס או בגזל כמי' ס' סכי סנתח סכירו כידו סניולס
 אשכ גזל וכחט כמכירו כעמון דל"כ סיון לו או בגזל או
 כמקדון: ש סוכיו מלס מלס לו' דלסר יעסס וגו' חינו דמוק למלס
 מכל אשכ לפסי חלס מכל חלה אשכ כוכיכס למיל ועקרל קלל וכסכ
 סוט ולסר יעסס וגו' סוט מלסס חלסי נכסיס סכ"ל וזלט סלודיס
 סכיו כעמי כמל מוכו כי זס סוט מעין סנוס לשכע למקל לכסיס

זינדיען ומעלה אונ ער ועסס פעלשין אפעלשונג אן
 נאמס דביינו וכחש ער ועסס לייקעגן אין זיון חכר
 כפקדון ער האמס אים עפעס גיגעבין צו במהאלמין
 אונ ער האמס אים דאס פאר לייקינס. (לשי' שרייבס
 פ' ויס ואונס דער פסק ער האמס גינדיגס די נאמס דען אז איינער
 כנרנגס דס אנדערין געלט אדער ער סאכט מיט איהם אהאנדיל
 דערס דיא ונדק געמאכט פאר ערזת אדער מיט א כתב ויארזס
 ער וימס ויך גימס פאר קיינעם אונ אז ער לייקענט איהם לייקענט
 ער די ערזת אונ דאס כתב אבער אז איינער גימס דעל אונדערין
 עפעס צו ברוחלס'ן מן סכסס ויל ער האבין קיינער אז גימס וויסען
 נאר נאמס איז דער ערזת אונ אז ער לייקענט די ונדק לייקענט ער
 דאך אין נאמס ברוך וואס דרום דרפס דאס דער פסק אן ער האמס
 קיינדיגס די נאמס אז אָדער בתלמית די אָדער דער חכר
 האמס אים גיגעבין געלד אז ער זאל מיט דעם געלד
 האנדלען אָדער ער האמס איהם גיגעבין געלד
 בְּהִלְזָאֵן אִו ער פ' לייקינס אים אָדער בגזל ער

השם
 נחשיב את הגזלה גוי' ודאס איז אספזת עשהו אייב איינער
 נחשבין האמס געגלח בייא זיון חכר ושמיטין אייב ער

(כג) [קכס] [פסס גו] להסיכ אס כניולס סכ"ל וסיס כי ימסס
 וססיב וססיכ אס כניולס סכ"ל גזל

או את האברה אשר מצא : ספמיר
 או מכל אשר ישבע עליו לשקר
 ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף
 עליו לאשר הוא לו יתננו ביום
 אשמתו : כי ואת אשמו יביא ליהוה
 איל תמים מן הצאן בערבה לאשם
 אל הכהן : כי וכפר עליו הכהן לפני
 יהוה ונסלח לו על אהת מכל אשר
 יעשה לאשמה בה : פ פ פ

לוחיה או יה אברהדי
 אשכח : כי או מכולאדי
 אשתבע עדוהי לשקרא
 וישלם יתיה ברי שיה
 וחומשיה יוסף עלוהי
 לדי הוא דליה יתניניה
 ביומא דחובתיה : כה ית
 אשמייה יתיה קדם יי דבר
 שלים מן ענא בפורקניה
 לאשמא לות פהנא :
 כי וכפר עלוהי פהנא
 קדם יי וישתביק ליה על
 תדא מכל די יעבר
 למיחב בה : פ פ פ

ת"א או מכל. מליפא מת : כדלפא.
 ב"ק סה : ותמשיחו. סס קג.
 ענחו. עו : לאשכ סוא. ב"ק קג.
 מליפא מת : וסא אשמו. ב"ק סח.
 בעל התורים

ערכין ד : בערכין. זכמים מה כליחות כב :

רשב"ם

בעביתו וגו' אשם גולות בפרשה זו : (כד) ביום אשמתו
 כשיתודה לשוב מתאמתו על אחד מכל האמורים למעלה
 פקדון או גזל או עושק או אברה :

שכחה כדבר שאינו יודע בו חלל הק"ס ומתירו : (כד) לאשר
 כי במסורה לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ואיך לאשר שלם
 ספמיר יתננו חליו וסוינו כדתיב ב"ק גהנא. אה מתירו ונשבע
 לו חליו סיה פרוסה יולכנו חמיו סמי' למדי :

שפתי חכמים
 כלן מדיס ולס מעלמו א"כ מתחלס מלי קל סכר שכחה וכסכע
 לשקר חלל ודלי כפסכיר בעלמו לשוב כפסכוס וכי' וסוה חקלס
 קלל וכאלו חמכ וסיה כי יודע שחמס ולסס וכסככ לח סגזילס
 גוי' א סוי' וקכרל הקרן כלש מפני ססוה כלש סממון ססוה פיקר
 וסכסל סל כל כדכיו סיוול ממנו ודומס זה לרלס סכמל מי ססוה
 פיקר וסכסל לכל חככיס : ב הלסוקי. למי ססוה קכיוו לו אויס
 סל מי ססוה סלו דומיל דלמי לח קכסוי לו יסיו סרלסו כד"ל סכיוו
 יתמס לחיס כסן סירלס כי סופס סלסל כעלילס וע"ל עפ' סכס :

להטות כי חסל) ואשם : (כד) בראשו. הוא הקרן א
 ראש הממון : וחמשתיו. (ב"ק קג) רבתי תורה חמשת
 הרבה לקרן אחת ששם כפר בחומס וכסכע וסודל חוור
 ומכיל חומס על אותו חומס וכן מוסיק וסולך עד שיתמעט
 הקרן כסכע עליו פחות ססוה פרוסה : לאשר הוא לו.
 [לאסוקי בנוטולוח. ת"כ] למי ב סהממון סלו (ב"ק סס) :
 חסלת פרישת ויקרא

פירוש לתורת אלהים

ווייל תשובה מאן אויף גינגע זינד : (כח) ואת אשמו און
 אקרפן אשם יביא לוי זאל ער בריינגען צו נאם זיל
 תמים אמאנגן ויודר זין אפעלער מן הצאן פון די אשא
 גערך אין ביון שאצונג ער זאל נוערס זיין צונוימ
 שקלים פון הג'ט לאשם פאר איין אשם צום פלן :
 (כח) וכפר און כך פלן זאל אויף איהם מכפר זיין די
 זינד על אחת אויף איין זאך מכל פון די אלע זאכען
 וואס אובין איין גשטאנן אשר יעשה וס ער נועט מאן
 לאשמה בה פרשולר זיין זך מיט די זאך דורך דם קרפן
 וס ער נועט מקריב זיין ועם אים גאח מויל זיין :

חקקרו דעם פקדון אשר וואס מען נאמט אים ניקעבין
 פהאלמיין או אדר דם פרלירונג אשר מצא וס ער המ
 גפונען : (כד) או אדר מכל פון אלע זאכן אשר וס כך
 מענשמש וועט דראויף פאלש שווערזין אונ דער נאך
 נועט ער וועלן תשובה מאון ושלם זאל ער צום
 ערשטן בציאלין דעם קרן ותמשיחו און זיין מיגפמל
 (כלומר ווי פיל די זאך איז ווערס זאל ער נאך אינפנסתלק מער
 געבין) יעשה וס ער צו דעם וואס די זאך איז זיינס
 יתננו זאל ער אים געבין דעם קרן מיט דעם חומש
 ביום אשמתו זיין דעם מאנ וואס ער איז מקנדה און

השם

אז גם קופס גים פון איהם געלס צו ראובן, און נאכדעם
 האם שפען סודה גינען, אז ער האם פאלש גישוארין,
 און עם קופס מאקי געלס צו ראובן. דארף שפען בציאלין
 דאס געלס וואס ער קאם סודה גינען, און נאך אינפנסעל
 מער, און דארף בריינגען אקרפן אויף דיא פאלשע שביעה :

דאס גיגולת געלס אפרוסה אדער ער האם בייא איהם גיגולת
 עזאך וואס איז נוערס אפרוסה, מוז ער איהם אנועק געבין,
 אבער ווייניגער וויא אפרוסה, קען מען איהם ניש גייסען ער
 זאל אנועק געבין, און אויב שפען איז גישפארבען מוז
 ראובן אנועק געבין דיא פרוסה צו דיא סענעשין וואס
 געבן דיא יושים פון שפען :

(כס) [קל] (משה נח) להקריב קרבן על כל מעביות ידמו' כסוג
 כמעיל' או בגז' או כספי' חסוד' או כוסך כפקדון וכסכס
 מל סקר שחלמז ולס אשמו יביא לוי' חל סלס ממים מן הכסן :

ישלם אותו בראשו (גוי) דאס איז אפצול געוהן אויב ראובן
 מאנס געלס בייא שפען, און שפען האם גישוארין

כא עסו יצרת לי תהלת יספרו: כג ולא-אתי קראת
 יעקב בייגעה בי ישראל: כד לא-הביאת לי שח
 עלתך וזכותך לא כפרתי לא העברתיך במנה
 ולא הונעתך בלבונה: כה לא-קנית לי בכסף
 קנה וחלב וזכות לא הרויתי אך העברתי
 בחטאותיך הונעתני בעונותיך: כו אנכי אנכי הוא
 מתי פשעך למעני וחטאתך לא אפך:
 ט הזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען הצדק:
 כז אבך הראשון חמא ומליצה פשעו בי: כח ואחלל
 שרי קדש ואתנה לתרם יעקב וישראל לגדופים:
 א נעתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו:
 ב כה-אמר יהוה עשך ויצרה מבפני יעודה:
 אלתירא עבדי יעקב וישראל בחרתי בו:

יחיד וחי

פירוש ע"מ

עם זו יצאתי לי תהלתי יספורו וזו
 נאם נאמם דאם פאלק האב איה
 בשאפון פון מייגעטונגן זיי זאלן
 דערציילן מיין ליב. למשל אסתר
 האם אמאל אחים נעשקם דרי
 מעקשן זיי זאלן איין קיפון סחורה
 איינע האם ער נעקבן פינג פאונד
 רובל און האם אים נקאמם ער זאל
 פארן אין פארן דארס נעמם ער
 קיפון פארני סחורה. דעם אנדערן
 האם ער איך נעקבן פינג פאונד
 רובל און האם אים נקאמם ער זאל
 פארן אין זייפציג קיפון זייפציג
 סחורה. און דעם דריטן האם ער
 איך נעקבן פינג פאונד רובל און
 האם אים נקאמם ער זאל פארן אין
 ענלאנד קיפון עננלישע סחורה.
 פון יעדער שלח איי גייען דערביים
 ער זאל נעמען צעהן רובל וואך
 שכירות און זאל נעמען פאר זיין
 מסין און סרינגן און ספאנציע אין
 נעג. די דריי נעגען נישארן יעדער

טוב איה נאר לפני פון מייגעט וועגן אפער נים
 פון וועגען אייער זכות און אייער עלטנס זכות
 וחטאותיך לא אפך און ביינע זינד וויל איה נים
 גינעקען: (כו) הניני דו ישראל מאך מיה גינעקען
 וואס פאר אפכות איהר און אייער אבות האפען
 נשפטה יחד לאקער ניה משפטן מיט אנדר ספר איה
 דער צייל דוא צום ערשטען דיינע פענות לפני פון
 וועגען תצדק דו זאלקם גרעקט זיין ווארום אז מען
 הערט אייגעס פענען איידער קען הערמ דעם
 אנדערן מיינט מען דער ער שפאר איז גירעקט (ד"ק)
 נאר וויא אזוי קענסטו טענן און זאגען דו האסט
 זכות אבות: (כז) איה תראשו דייין ערשטער פאטער
 דהיינו אברקם חמא האם דאך געזינדיגט און האם
 גיזאמט בפה אדע יסלדיה און דיינע מלצים דוא
 אנדערע אבות פשע בי האפען איה געזינדיגט צו
 מיר ממילא קאנסטע דיה נים סוכה זיין אויף זייער
 זכות: (כח) ואחלל און איה וועל פאר שוועקען שרי
 קדש דיא הייליגע הערען דאם מיינט מען דיא
 צדיקים פון אייער זינד וועגען נאמנה און איה וועל
 געבען לתרם יעקב צו וויקם יעקב ישראל און דיא
 ישראל וועל איה געבען לתימים צו לעסמרוגן:
 מד (א) נעתה און אצונד שמי יעקב גבדי הער צו יעקב
 מיין געעקט ישראל און ישראל בחרתי בו וואם
 איה האב אין איהם אויס דער וויילם: (ב) כה יסר
 זי אזוי האם נאם גיזאמט טישה דיין בשעפעה וייעד
 און דיין זון גרייטער כפסן פון בויף פון דיין מוטער
 יעקב וואם ער האם גינאקפען דיר אל תירא דוא
 זאלקם דיה נים פארקמען עבדי יעקב מיין געעקט
 יעקב ישרון און ישראל בחרתי בו וואם איה האב

(א) ישעיה הנביא האם גיזאמט פון נאמס וועגען
 עם נאם פאלק ישראל יצתי האב איה בשאפון
 לי צו מיר תהלתי יספור וויא זאלקען דער ציילען מיין
 ליב אפער די ישראל האפען נים אזוי גיטאמן:
 (כב) לא איתי דוא יעקב האסט מיה נים גערופען
 פאר נאמס בי נעתה נאר דוא ישראל ביסט מיר
 גינארען דורך מיר: (כג) לא תבאת לי דוא האסט
 מיר נים גיבראכט שח אשעפס עליתיך פון דיינע
 עולות וזכות און מיט דיינע שעקמאנג לא בחרתי
 האסטו מיר קיין כבוד גיגענין לא העברתיך במנה
 איה האב דיה נים שווער נישאכט מיט דער מנה
 (בלטר איה האב קיין נויסע מנהגה פון דיר נים בערם נאר
 איין האמס מעהל און אפילו דער צו האב איה דיר נים בעיים
 איה האב נעזאמט אויב דוא ווילסט מענסט בריינגען ולא
 תנעמיה בלבונה און איה האב דיה נים מיר גימאכט
 מיט דעם בשמים: (כד) ולא קנית דוא האסט נים
 בדארפט קויפען פון מייגעט וועגען פאר געלם
 צימרינג צו די קמורת ווארום עם איז פיל צימרינג
 אין דיין לאנד גינען וחלב און מיט דעם חלב וזכות
 פון דיין שעקמאנג קרובות לא הרויתי און האסטו מיר
 נים נעמם אז גייערם תבדעני דו האסט מיה גמאכט
 דיינען בחטאותיך דורך ביינע זינד (ווארום איה האב
 נעמטם אין נעמען אונסער נביכונד דוא נאנצע וועלט כדי
 מען זאל נים זאגען אז נאם האם זיינע קינדער ישראל אייער
 זענעפטם צו איין אומה שפלה וזענענו בענותיך דו האסט
 מיה מיר גימאכט מיט דיינע זינד: (כו) אנכי איה
 בין דער נאם וואם האב ביינע זינד פון לאנג אפ
 גימעקט אניכי איה בין דער נאם וואס סחיה וואם איה
 טעק היינט אויך אפ פשעיה דיינע זינד נאם דאם

ג כִּי אֵצֶק-מִים עַל-צִמָּא וְנוֹזְלִים עַל-יִבְשָׁה אֵצֶק
 וְרוּחַ עַל-זֶרְעָה וּבִרְכַתִּי עַל-צִאֲצָאִיהָ : וְיִצְמְחוּ בְּבִין
 חֲצִיר פְּעֻרִים עַל-יְבִלְיָמִים : הַזֶּה יֹאמֶר לַיהוָה אֲנִי
 וְזֶה יִקְרָא בְשֵׁם-יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וּבִשֵׁם
 יִשְׂרָאֵל יִכְתֹּב : וְכֹה אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלֹ
 יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדֵי אִין
 אֱלֹהִים : וּמִי-כְמוֹנִי יִקְרָא וַיַּגִּידָה וַיַּעֲרֹכָה לִי
 מִשׁוּמֵי עַם-עוֹלָם וְאַתְחִילֹת וְאֲשֶׁר תְּבַאנֶה יַגִּידוּ לְמוֹ :
 ח אַל-תִּפְתְּרוּ וְאַל-תִּרְהוּ הַלֵּל מֵאֵן הַשְּׁמַעְתִּיהָ
 וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם עֲדֵי הַיֵּשׁ אֱלֹהֵי מִבְּלַעֲדֵי וְאִין צוּר בְּלִ-
 יָדְעִתִּי : ט יַצִּיר-פֶּסֶק כֶּלֶם תִּהְיוּ וְחִמּוּדֵיהֶם בְּלִ-יְעִילוּ
 וְעֵדֵיהֶם הַבִּהּ בְּלִ-יִרְאוּ וּבְלִ-יִדְעוּ לְמַעַן יִבְשׂוּ :
 י מִי-יִצֵר אֵל וּפָסַל נֶסֶךְ לְבַלְתֵּי הוֹעִיל : יא הֵן כֹּל-

אויף זיין ארם, דער ערשטער שלח
 דם דער ערשטער מיר קומט אקאט
 פאר עסין ארויל, איד וועל גענוג
 האבן צו עסן פון דרייסיג קאפעק
 שלאסן וועל איד אויף דיא פוהר
 וועט גאר ניש קאספין, און אזויא
 האט ער געזאגט אונדז אייניקומט
 קווען פאר דעם גאנצן נעלם מיט
 זייער ווייניג דעצאלט וואס מען האט
 גאר נעסטום האבן, און אזוי זיבן
 צום סוף, דער סוף האט זיך
 מיט דעם שלחט שפארק געפרייט
 און געזאלט ווייניג שקיות מיט
 אהיבן איד, דר שלחט איז געגען
 אהיים זיך אפריהען פון וועג, נאך
 דעם איז געקומען דער אנדערער
 שלחט און האט געבריינגט סחורה
 גאר פאר אפאר טויזענד רובל, דער
 סוף האט געברענגט דעם שלחט פון
 וואס ער האט געבריינגט אזוי ווייניג
 סחורה האט דער שלחט געזאגט ווייל
 ער האט מער קיין נעלם געהאט.

פירוש ע"מ

ווערט און אלע בשעתעניש בין אצונד איתח און
 אקע מופתים ויש תבינה און וואס עם וועט קומען
 בין צום סוף בידי למו נאלען ויזא נאגען צוא ויזא
 אזוי וויא איד גאט זאג אצונד דער ביהמ"ק איז נאך
 ניש חרוב געווארען און איד האב נאך דיא ישראל ניש פאר
 טריבען און דער מלך כורש איז נאך ניש געווארען געווארען
 און איד זאג זיך שוין אן אז איהר וועט פאר טריבען ווערען
 און בין איד כמלך אז דער ביהמ"ק וועט דורך כורש געווען
 ווערען: (ח) אל תפתרו ואל תירו ואלה נים אנקומען
 פארקומען ואל תירו און איהר ואלה נים אנקומען
 צו לאוען וויסען מיין נאמען צווישען דיא אומות
 הלא פאר וואר מיו פון דענצמאל אן אז איד האב
 מיה באווייזען אויף דעם בארג סיני השמעתיה האב
 איד דיה גימאכט הערן העדתי און איד האב גאנגט
 אז חוץ מיר איז ניש פאר געווען קיין גאט וואס
 עדי און איהר וענט מיינע עדות הלא אויב עם איז
 פאר האנדען אגאט חוץ מיר ווארם איד האב
 דענצמאל געפינגט אלע זיגען היקלען און האב
 איד געווייזען עם איז ניש פאר האנדען קיין גאט
 חוץ מיר ויין צור און עם איז ניש פאר האנדען
 אשטאקערען בל ידעתי אז איד נאל איהם נים געגען
 דאס שטארקייט: (ט) יציר פסל דיא וואס מאכען
 בילדער בלם מוח נענען אלע בילדער נים הסודים
 און דאס גליקסמיג פון זייערע דינער קענען דיא
 בילדער נים העקפען געדיהם און עם איז גליק ויזא
 דיא בילדער אליו וגענען עדות אז ויזא ועהן ניש
 און ווייסען נים לפני ביש דרום קערען זיך שעקען
 די כעמקשען וואס דינען צו זיי: (י) ונגם גאט ביה
 מי ווער עם האט בשאפען און האט גימאכט איין
 אויס דער וויילט אין איהם: (ג) כִּי אֵצֶק מִים עַל צִמָּא
 אזוי וויא איד ניש וואסער אויף דעם דארשמיגען
 וזוליס און ריענדיגע וואסער אויף דער טריקניש
 אזוי גאט זיך וועל איד מאכען רעגן מיין רוח
 הקודש על זיך אויף דייען קינדער ויבתי און מיין
 ברכה וועל איד געבען על צאצאיה אויף דייען
 קינדער: (ה) וְכֹה אָמַר יְהוָה וְיִצְמְחוּ בְּבִין
 חֲצִיר צווישען דעם גראו דאס מיינט מען אין דעם
 לאנד פון עקלק געדיגט אזוי וויא די ווידען בייקער
 מיינט מען ווערפנים על יבלי פיס וואס ויזא נענען
 בייא דיא בעה וואסער: (ו) הֵזֶה יֹאמֶר דְּעַר וועט
 נאגען בלוקר דיא צדיקים גמורים ווענען נאגען
 לִי אִין אֵיך בִּין צו גאט וְהֵזֶה אֲנִי דִי קְלִינִיעַ קִינְדֵר
 פון דיא רשעים וועלען אן רופען דעם גאממען פון
 יעקב ויזא וועלען נאגען מיר נענען דיא קינדער
 פון יעקב וְהֵזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וְזֶה יִקְרָא
 שרייבען מיט זיין האנט צו גאט דאס מיינט מען
 דיא בעלי השוקה וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל און עם וועט זיין
 קעמקשען וואס ויזא וועלען זיך מגייר זיין ויזא
 נאקען זיך אן רופען מיט דעם נאמען פון ישראל:
 (ז) כֹּה אָמַר יְהוָה וְזֶה יִצְמְחוּ בְּבִין צו גאט וְהֵזֶה אֲנִי
 דִי קְלִינִיעַ קִינְדֵר פון דיא רשעים וועלען אן רופען דעם גאממען פון
 יעקב ויזא וועלען נאגען מיר נענען דיא קינדער
 פון יעקב וְהֵזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וְזֶה יִקְרָא
 שרייבען מיט זיין האנט צו גאט דאס מיינט מען
 דיא בעלי השוקה וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל און עם וועט זיין
 קעמקשען וואס ויזא וועלען זיך מגייר זיין ויזא
 נאקען זיך אן רופען מיט דעם נאמען פון ישראל:
 (ח) כֹּה אָמַר יְהוָה וְזֶה יִצְמְחוּ בְּבִין צו גאט וְהֵזֶה אֲנִי
 דִי קְלִינִיעַ קִינְדֵר פון דיא רשעים וועלען אן רופען דעם גאממען פון
 יעקב ויזא וועלען נאגען מיר נענען דיא קינדער
 פון יעקב וְהֵזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וְזֶה יִקְרָא
 שרייבען מיט זיין האנט צו גאט דאס מיינט מען
 דיא בעלי השוקה וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל און עם וועט זיין
 קעמקשען וואס ויזא וועלען זיך מגייר זיין ויזא
 נאקען זיך אן רופען מיט דעם נאמען פון ישראל:
 (ט) כֹּה אָמַר יְהוָה וְזֶה יִצְמְחוּ בְּבִין צו גאט וְהֵזֶה אֲנִי
 דִי קְלִינִיעַ קִינְדֵר פון דיא רשעים וועלען אן רופען דעם גאממען פון
 יעקב ויזא וועלען נאגען מיר נענען דיא קינדער
 פון יעקב וְהֵזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וְזֶה יִקְרָא
 שרייבען מיט זיין האנט צו גאט דאס מיינט מען
 דיא בעלי השוקה וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל און עם וועט זיין
 קעמקשען וואס ויזא וועלען זיך מגייר זיין ויזא
 נאקען זיך אן רופען מיט דעם נאמען פון ישראל:
 (י) כֹּה אָמַר יְהוָה וְזֶה יִצְמְחוּ בְּבִין צו גאט וְהֵזֶה אֲנִי
 דִי קְלִינִיעַ קִינְדֵר פון דיא רשעים וועלען אן רופען דעם גאממען פון
 יעקב ויזא וועלען נאגען מיר נענען דיא קינדער
 פון יעקב וְהֵזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לַיהוָה וְזֶה יִקְרָא
 שרייבען מיט זיין האנט צו גאט דאס מיינט מען
 דיא בעלי השוקה וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל און עם וועט זיין
 קעמקשען וואס ויזא וועלען זיך מגייר זיין ויזא
 נאקען זיך אן רופען מיט דעם נאמען פון ישראל:

חבריו יבשו וחרשים הוה מאדם יתקבצו כלם
ועמדו יפחדו יבשו יחד : י כחש ברזל מעצד ופעל
בפתח ובמקבות יצרהו ויפעלהו בורע פחו גסרדעב
ואין פח לא-שתה מים ויעף : יג חרש עצים נמה קו
יתארהו בשדר יעשהו במקצועות ובמהונה יתארהו
ויעשהו כתבנית איש כתפארת אדם לשבת בית :
יד לכת-לו ארוים ויקח תרוה ואלזו ויאמין לו בעציו
יער נמע ארווגשם יגדל : טו והיה לאדם לבער ויקח
מהם ויהם ארי-שיק ואפה לחם אף-יפעל-אל
וישתחו עשהו פסל ויסגד-למו : טז חציו שרף במי-
אש על-חציו בשור יאכל יצלה צלי וישבע אף-
יהם ויאמר האח תמותי ראיתי אור : יז וישארתו

ואנס דער סחר צום שליח איך האב
דאך דיר גיבען סיף טויזנד רובל
און סחרה אוי נאר דא פאר צוויי
טויזנד רובל , ווא איך נאך דריי
טויזנד רובל , ואנס דער שליח דריי
רעצאות , עסן סרינקען פסאנציק
נאך אנערער רעצאות , דער סחר
האט גינען צו בערעקענען דיא
גרויסע רעצאה אויף דיא ווייניג
סחרה און האט געמוזט די סחרה
פריער פאר קויפן און ווייניג פאר
דינען ער זאל נאר אפגעקען פון די
סחרה ווייניג סיף טויזנד רובל .
נאכדעם איז געקומען דער דריטער
שליח און אן סחרה . דער סחר
הרענט אים ווא גענען סייניג סיף
טויזנד רובל . ואנס דער שליח דס
גאנצע געלט איז מיר ארויף גיבאנגן
אין די רעצאה אהין פארענדיג און
צוריק פארענדיג . דער סחר ואנס
דיר גיבען געלט דא ואלקס קויפן
סחרה . דער סחר הם גענומען דעם שליח
און מען האט געפסקט דער שליח מוז
בצאהלן דעם סחר די גאנצע
פרוש ע"מ

אפ גאט ופסל נדך און האט גנאמען איין בילד לבלתי
תועיל דאס קאן איהם גיט העלפען : (יא) מן נון כל
חבריו אלע וויינע חברים וואס בהעפעקען זיך צו
איהם און וויצען אויף דינען דער צו יבש וועלען
פאר שעמט ווערען תרדשם און די מייסקערס הפח
מאדם וענען גיט מער אז מענמשען איז שוין אפל
שפן די בילדער וואס וייה האפען גימאכט וענען
געוויס נאר גיט ותקבצו זייה אלע וואמלען זיך איין
יפחדו און שמויען צו די בילדער אָבער דער נאך
יפחדו וועלען וייה זיך פארקעטען : יבש וייה וועלען
פאר שעמט ווערען אלע מיט אנגדער : (יב) ואנס
גאט ב"ה תיש ברזל דער וואס שמיט איינען מעצד און
דער וואס ארבעט מיט איין הובעל ופעל און דער
וואס ארבעט בפתח מיט קוילען ופסקות און מיט
דעם האמער יצתי בריוט ער איהם אן ויפעלחו און
ארבעט דעם בילד מיט דעם פסל פון זיין ארעם גס
רעב , אויך אז דער מעלאכה ווערט הונקערניג
זיין פח האט , ער קיין פח גיט לא שקה פיס און אז
ער פרינגט קיין וואסער גיף ווערט ער מיפך מיד
ממילא ווען דער מייסקער איז גאר גיט איז שוין
אכ"ש אז דער בילד וואס ער מאכט איז נאר גיט :
(יג) תיש עצים און דער צעשעלער אז ער וויי מאכען
א בילד פון האלץ מאכט , ער זייה מיט אנגדער
שמייער גיף . ער גיניט , ער דעם שגור תהייה
בעצייכונגט ער איהם בשרד מיט אווינקעל פאם
אָדער מיט אָנען דרייניג אויף דעם אָרם ווא , ער
צייכניג מיט דעם שגור דארשען וענט , ער איהם
צרוים יעשהו ער מאכט איהם גלאם מיט איין הובעל
און אז ער וויל פון איהם עפים אויס מאכען
במשהו מאכט ער דאס גישמאלט מיט אצערקיל

הפמרת ויקרא

משרי חכמים

עשה יהוה הריעו לתהיתות ארץ פצתו הרים רנה יער
וכרעץ בו פיינאל יהוה יעקב ובישראל יתפאר :

נערוסין צוא ייערע עבדה נרד
דאס איז גלא אורי קבאת יעקב גיש
טיף האקסו נערוסין יעקב, נאר
דיא עבדה נרה האקסו נערוסין :

פירוש ע"ט
נאמ האט אויס גלייזט יעקב וישראל אונ קימ
דיא ישראל יתפאר מונט ער זיך פארקיען :

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא והחד תרגום והפמרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר
ליום השבת וה' מלך ילל"ם זכרו משנה והלכה ממדר שדרות שהוא נגד היסוד כמיתת היום :

ברמנורא

משנה ידים פרק ב

עיקר תויים

פרק ב נשל ידו אחת משמיפה אחת. קא קרי
שפיסה אחת כל זמן שלא נעל כי חס פעם
אחת עד הפרק וזכרו אחת הוא דסני כפעם אחת
(א) אע"ג דאין בכלי רביעית אלא דלתו משירי טהרה
אבל לשתי ידיו אע"ג דלתו
משירי טהרה לא מהני עד
שיטול ב"פ רחשונים עד
הפרק ושניים עד הפרק.
ורמב"ם מפירש משפיסה אחת
משפיכה אחת וכשטעל שתי ידיו כשפיכה אחת המים
מיעמלן כידו אחת ונמלא רוחן השניה כמים שנמלאו (ב) ק' דוס אינו אלא כ"ע דגליין שיש שנים טל גלפסי
ולא טהרו ידיו עד שיטול מים שניים מרביעית (ג) אבל כשטעל ידו אחת כלבד כשפיכה אחת נטהרה ידו וכשטעל מים
שניים לטהר המים טעל ידו שני כפחות מרביעית ואין הל' כר"מ : נפל כבר של תרומה. היכא דנעל את הראשונה
מרביעית (ג) ונפל עליהם כבר של תרומה או נגע בכזר של תרומה עם המים שזכרו קודם שנגעם או קודם
שישפוך עליהם מים שניים : פהור. דכי היכי דמהני לטהר ידיו מהני נמי לטהר עננן : ר"י משמא
דכבר לטהר ידיו מהני. אבל אינה גומייהו סממא : (ב) נשל את הראשונים למקום אחר. שטעל את
הראשונים כפחות מרביעית (ד) כגון דלתו משירי טהרה (ה) ולרדן ליטול את השנייה. ונעל את הראשונים

פרק ב אג נשל ידו אחת משפיסה אחת ידו פהורה אז
איינער האנט נאר גינאשען איין האנט
נוייל איין האנט איז נאר גינען סמאן אדער אפירו
ביידע הענט זענען גינען סמאן, ער האט אָגע
נאר גינאלט מאַגען סהור איין האנט, אונ ער
האט אויף דיא האנט ארויף גינאשען וואַסער נאר
איין באהל ביו צום גליד פון דיא האנט, אונ אין
דער פלי איז גינען אַרביעית וואַסער וואַסער נאר
נען ער האט גינאשען אויף דיא האנט, אָדער
אָפילו איינער האט זיך שוין גינאשען פון דעם
רביעית וקוואטירול וואַסער, אונ נען ער האט
גינאשען דיא האנט מיט דיא אַרבערניע ביסעל
וואַסער איז נאך שוין גינען ווייניגער וויא
אָקוואטירול, פון דעקטוועגן איז דיא האנט פהור
שפי ידו כשפיסה אחת אז ער וואשט ביידע הענט
אונ ער האט אויף יעדער האנט ארויף גינאשען
וואַסער נאר איין באהל, אויב אין דער פלי
איז ניט גינען אַרביעית וואַסער נען ער האט
אָן גינדיגען צו גינען אויף די הענט רבי מאיר סמא
זאנט רבי מאיר ביידע הענט זענען סמא, סיידין
ער נאל גינען אויף יעדער האנט צווייא באהל.

שחזי פרכס כשנפל ב' ידיו וכבר כתב דלון הלכס כמומו
וי"ל דנ"ט לון הלכס כר"ע היינו להכ"ט חבל לפי הכ' ס'
פרכס כר"ע ור"ב סר"ס כהדיל ומדע דהכ' לכו"ט לא אמרו
פחות מרביעית אלף שנים עתיים : [ג] מרומם . מוס מוכיח
לכ"ט דלא הלכידו מים שנים אלף אלף למולין קף

כוזית זו ושניים כוזית אחרת : ונפל כבר של תרומה .
למקום שנקלו ראשונים : מ"מא . הכבר וה"ה ח"א מע
הכבר במים ראשונים שעל ידיו שהכבר טמא : על
השניים מהור . דשניים טהורים הן אבל ראשונים

ואת הראשונים למקום אחר . ונפל כבר של תרומה [ג]
על הראשונים מ"מא . ועל השניים מהור . נמל את
הראשונים ואת השניים למקום אחר . ונפל כבר
של תרומה מ"מא . נמל את הראשונים ונמצא על
ידיו קיסם או צרור . ידיו מ"מאות . שאין המים
האחרונים משהרין אלא המים שעל גבי היד . רבן
שמעון בן גמליאל אומר כל שהוא מבריית המים
מהור : (ג) הידים משמאות ומטהרות עד הפרק .
כיצד נמל את הראשונים עד המ"מא . ואת השניים

מיילי שהמים זכאים בהם : ידיו מ"מאות . ח"פ ע"ס
שנתן בהם את השניים משום דמים שעל הצרור נטמאו
מחמת ידיו ואין המים השניים מטהרים אלף מים שעל
גבי היד ולא מים שעל גבי צרור וקיסם (ו) פ"א

ונמלא על ידיו קיסם או צרור (ז) וכל דבר החולץ כנ"ל
טהרו מחמת המים שאין המים השניים מטהרים
שהוא מבריית המים מהור . כגון יבמותיו ויחוסין

ועל המים שפסקו ומומלא
על מולין סבור ושמר בסופרים
ועל גירסין קף למולין מים שנים
ועל דקס כמתיבתין מ"מא
דל"ף דמולין קף מ"מא ס"ן
כ"מא ס"א ק"מ"ל למינין מ"מא
דכ"מ"מ"ו וס"א אמרו וס"מ"ל
דל"ף קף כ"מ"מ"ו סופרים
ש"מ"מ"ו ס"מ"מ"ו וי"מ"מ"ו ס"מ"מ"ו
ס"מ"מ"ו ל"מ"מ"ו דכ"מ"מ"ו ס"מ"מ"ו
ו"מ"מ"ו : (י) כ"מ"מ"ו ס"מ"מ"ו

ידיו וחוסין וי"מ"מ"ו ס"מ"מ"ו
מו"ל בידים למולין . גמ"ל : (ח) וס"מ"מ"ו ס"מ"מ"ו
י"ל דלא מלרין ב"מ"מ"ו אלף לטהר המים לפנין טומאה ככר אבל
ס"מ"מ"ו

דיא ערשקע וואקער וואס אויף דיא הענט , אונ
אין צוריק קממא דיא הענט שאין הפים האדריגים
פ"מ"מ"ו ווארום די אנדערע וואקער וואס קען האט
גינאקסין אויף דיא הענט כאקען נאר קהור א"מ
הפ"מ"מ"ו של גב ח"ד נאר דיא ערשקע וואקער וואס
אויף דיא הענט , אקער ג"מ דיא וואקער וואס
אויף דעם שפענדיל , גלייבט אונ דיא וואקער
וואס אויף דעם שפענדיל קמא , אונ וי"א זענען
קממא דיא הענט , כ"ן שקען ג'ן גמליאל זענען
בל שהיא מבריית הפ"מ"מ"ו א"לע וואקען וואס אקען
קשאקען גינארען פון וואקער אויב זיי ליגען אויף
דיא הענט ווען ער וואשט דיא הענט , אפילו וי"א
פארשקעלין דיא וואקער זאל ג"מ צו קומען צום
האנט אויף דעם אָרם ווא"וי ליגען פון דעם שפענדיל
זענען די הענט קהור , וי"ל וי"א זענען גלייך וי"א
וואקער : ג' הי"מ"מ"ו מ"מ"מ"ו י"מ"מ"ו ע"ד ו"מ"מ"ו דיא
הענט ווערן קמא אונ קהור ב"ו צום גליד וכ"ו דעם
אָרם ווא" די גריימקיים פון די האנט ענד"מ"ו ז"ה
כ"ד וי"א מיינמ קען זען א"ת ראשונים ע"ד ה"מ"מ"ו
האט ארויף גינאקען דיא ערשקע וואקער אויף
דיא הענט ב"ו צום גליד ו"ת השניים ח"ז לפ"ק אונ
דיא אנדערע וואקער האט ער גאקען אויף דיא
ערשקע וואקער וואס אויף דיא הענט אונ וי"א
זענען גינאקען ווייטער פון דיא האנט ב"ו אויף
דעם גליד ו"ת ז"י אונ דיא וואקער האט צוריק
ארויף גערענגען אויף די האנט מ"מ"ו א"י די האנט
קהור . ווארום ווען די אנדערע וואקער איז ארויף
גינאקען גינארען אויף דיא ערשקע וואקער וואס
אויף דיא האנט האקען דאך דיא אנדערע וואקער
גיבאקמ קהור דיא ערשקע וואקער , אונ ווען

אין דיא בלי בארף דאך דער אנדערע ארויף
גיסקען מיט דיא איבעריגע ביסקעל וואקער אויף
זענער האנט צוויי קמ"ל , האט ער די ערשקע
וואקער גינאקען אויף דיא הענט אין איין אָרם
אין ש"מ"ו , אונ דיא אנדערע וואקער האט ער
גינאקען אויף דיא הענט , אין איין אנדער אָרם
אין ש"מ"ו ונפל כ"ף של תרומה על הראשונים אונ
אבריים פון תרומה אין אר"י גינאקען אין דיא
ערשקע וואקער מ"מא א"י דער ברויט קמא ו"ל
השניים קהור אונ אויב דער ברויט איז אר"י גינאקען
אין דיא אנדערע וואקער , אין דער ברויט קהור
נפל א"ת הראשונים ו"ת השניים למקום אחר אקער א"י ער
האט גינאקען די ערשקע וואקער אונ די אנדערע
וואקער אויף איין אָרם זענען דאך דיא ביי"דע
וואקערן אויסגעטישט גינארין אייגע אין דיא
אנדערע ונפל כ"ף של תרומה אונ אבריים פון תרומה
אין אר"י גינאקען אין דיא ביי"דע ערליי צומישקע
וואקער מ"מא א"י דער ברויט קמא ונפל א"ת הראשונים
א"י ער האט ארויף גינאקען דיא ערשקע וואקער
אויף דיא הענט מ"מא על ד"י צרור או קיסם אונ ער
האט זעבנגען אויף זיין האנט אשפענדיל אגרויסען
אָרער אקלייגעס , אפילו דיא האנט איז נאט אויף
דעם אָרם ווא" דער שפענדיל ליגט , דיא וואקער
פון וואשען איז צו גינאקען אונמער דעם שפענדיל
אונ ער האט דעם שפענדיל ג"מ אראפ זענומען
פון דיא האנט ער האט איהם געלאזן ליגען אויף
די האנט א"י ער האט ארויף גינאקען נאך אקמ"ל
וואקער אויף די הענט , פון דעם שפענדיל ג"מ מ"מא
זענען דיא הענט וי"ב קמא , וי"ל דיא וואקער
וואס אויף דעם שפענדיל איז קמא גינארען פון

זה. ואין חוששים משום ארבעה דברים משום שמה נעמלו כשפלו מיד זה ליד זה (יא) ושמה יש לכן דין מים שנעשה בהן מלאכה ומשום שמה לא נעלו מן הכלים ומשום שמה לא נעלו מן הכיבועים (יב) ובלבד שירפו ידיהם. שאל תהיה עם חליה: (ך) ספק נעשה בהם מלאכה. דמלאכה פוסלת מים לנטילה כמות כפרק קמ"א: ממאים. פסולים לנטילה: ספקן מהור. אטילו יום כמים שנטלו כל הכן ספקות והייט

ספק ליטהר דפליגי בסיפא רבנן ור' יוסי ואין הלכה כר' יוסי: ספק ידים ליטמא ולטמא לקמן בלודק בנה מט' לה: ב' כברים ממאים. דלוחלים טמאים מעממאים את הידים כדקתן לקמן בפ' ב' כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות טמאים: ב' כברים מהורים. כשל

זה. או זה על גבי זה. ובלבד שירפו שיבואו בהם דמים: (ד) ספק נעשה בהם מלאכה. ספק לא נעשה בהם מלאכה. ספק יש בהם כשיעור. ספק שאין בהם כשיעור. ספק ממאים. ספק מהורים. ספקן מהור. מפני שאמרו ספק הידים ליטמא ולטמא וליטהר מהור. רבי יוסי אומר ליטהר ממא. ביצד היו ידיו מהורות. ולפניו [ג] שהי כברים ממאים. ספק נגע ספק לא נגע. היו ידיו ממאות. ולפניו שני כברים מהורים. ספק נגע. ספק לא נגע. היו ידיו אחת ממאה ואחת מהורה. ולפניו שני כברים מהורים. נגע בא'

(יא) לפי שס' כולם נבדקתה יד' ל' חטו חושבים אותם כר"מ: (יב) דלס' כיוו' חיל' לוג' לה' וכשהשטט שטוף מים על ידיהם ושכר כלו רבועים לנ' סלח' חושבים פהני נטילה וספק ידים סבורות. כר"ט: [ג] על' כו'. משום ככל' ידיו ח' כו'. נקט בכלולו ד' ככרות ס"ט"ג וזכור ס"ט"ט לשמעיתין:

צוריק אנגעריירט דיא וואסער נואם אויף זיין קאפ אדער אויף דיא וואנג, ווערמ דיא האנט צוריק קמא וטפלין ארבעת ימים וז' ב' פיר אדער פינף מענטשין שפינגען איינער בייא דעם אנדערין, און האלשען אלע צעהן הענט איינע בייא דיא אנדערע אויף על זיי דיא אדער אלע צעהן הענט זענען איינע איבער דיא אנדערע און איינע ניקם וואסער מיט איין מאהל אויף דיא אלע הענט, זענען דיא אלע הענט קהור ויבליד שרפו נאר דיא הענט זאלען זיין לויז, אביסער אפגערוקט איין האנט פון דיא אנדערע שבווא בהם מים דיא וואסער זאלען קענען בעניקען אלע הענט פון אלע זייטן: ד ספק נעשה בהם מלאכה ספק לא נעשה בהם מלאכה מען ווייקט נים אויב מען האט גימארן אפמלאכה מיט דיא וואסער, זענען וייא פסול צום וואשן מיט צי די הענט. אויב מען האט נים גימארן אפמלאכה מיט דיא וואסער, קענ מען וואשן מיט וייא דיא הענט ספק יש בהם כשיעור מען ווייקט נים אויב אין דיא קאפ איז אין די בלי ניקם אקוואטירעל וואסער קאר מען נים וואשען די הענט מיט וייא ספק סמאים ספק מהורים מען ווייקט נים צו דיא וואסער איז פסול צום וואשען מיט וייא דיא הענט אדער וייא זענען קשר צו וואשען מיט וייא דיא הענט, און איינער האט נים וואשען די הענט מיט די וואסער זאם אויף וייא איז דיא אלע ספקות הענט זיינע ווייל עם איז נאר אפספ זענען דיא הענט זיינע גינוראין קהור מפני שאמרו ווייל מען האט גיזאנט ספק תריס' לפסא אויב עם איז אפספ אויף די הענט וואס זענען גינורען מהור: צו וייא האבען אנגעריירט אעסין וואס איז קמא אדער אמשקה וואס איז קמא, זענען דיא הענט גינוראען קמא, אדער וייא האבען נים אנגעריירט אעסיגנוראען אדער אמשקה וואס עם איז קמא. פון ספק נעגין זענען

דיא הענט קהור וייא וייא זענען גינורען ויפסא צו קמא ויין, דהיינו דיא הענט זענען גינורען קמא וויים מען נים צו זיי האבין אנגעריירט אעסיגנוראען אדער משקה וואס זענען גינורען קהור און האבען זיי קמא וינורען, אדער זיי האבען נים אנגעריירט זאם עסיגנוראען אדער דיא משיקה. פון ספק נענען איז דיא עסין אדער דיא משיקה קהור וייא וייא זענען גינורען ויפסא קהור צו ווערין, דהיינו דיא הענט זענען גינורען קמא, און מען האט וייא גינוראשין, נאר מען וויים נים צום מען האט וייא גינוראשין וייא דער דין איז, זענען וייא קהור גינוראען, אדער מען האט וייא גינוראשען נים וייא דער דין איז, זענען וייא קאפ קמא קהור בייא דיא אלע ספקות איז קהור, רבי יוסי זאגט לפסא אויב וייא דיא הענט זענען קמא, און מען וויים נים צו מען האט וייא גינוראשען ווי דער דין זענען נים גענוואשען גינוראען וייא דער דין. פון ספק נענען זענען נאך דיא הענט קמא ביצד וייא מיינט מען היי דיי סעודות אויב זיינע הענט זענען קהור ולפניו שני כברים סמאים און פאר איהם איז גילעגין צווייא גרויטין וואס זענען קמא ספק נגע ספק לא נגע אונער וויים נים צו ער האט אנגעריירט אברויים זענען דיא הענט קמא גענווארען אדער ער האט נים אנגעריירט זענען די הענט קהור אדער זיי זיי סמאות זיינע הענט זענען קמא ולפניו שני כברים סמאים און פאר איהם איז גילעגין צווייא גרויטין וואס וייא מיינדע זענען גינורען קהור ספק נגע ספק לא נגע און ער וויים נים צו ער האט אנגעריירט אברויים איז דער גרויט גינוראין קמא אדער ער האט נים אנגעריירט זענען דיא גרויט קהור וייא וייא זענען גינורען זיי דיי אמת סמאה וזאת סעודה אויב איין האנט איז קמא און איין האנט איז קהור ולפניו שני כברים סמאים און פאר איהם איז גילעגין צווייא גרויטין וואס זענען קהור נגע באחד בהם און ער האט אנגעריירט דיא גרויט

מנחת דס שמור: כקור. טעור שמורה: כענבה. ענבים שמורים. ללא קיר טס עטנ שמור:

שמואל כקור כדיו וכענב טמאה וחור ששנינו עמוק מכן ממהא אמר רבי אליעזר כוית כופת לעורב מהור וזו ששנינו דיהה מכן מהור:

האם צו שפאקטין אשמיקול מרקענע מינים אונ האם מיט די מינים פארגלייבט צו רם נדות ועדן צו עם אין גליה די שווארצקייט איינס צו דאס אנערע. רב יהודה האט גינגט פון שמואל'ס נוענין אויב די רם נדות אין שווארץ פני און ווי שווארצע וואקס גיין אדער און ווי מינים יכענב און ווי שווארצע וויינגרייבין מפתח אין דיא אשה נאמא ווי ששנינו רם אין וואס מיר האבין גילערינט

זודור (יתרו דף ז ע"א)

זכור את יום השבת לקבל לך תענה כדכר עד שקר לא"י יום שבת סדוהתא חקרי. ונטי בר נט לשהל על הא דכתיב כי ששת ימים עשה י' וגו'. ושבת כללא (כלל סדוהתא) לכלל. ואמרי רבי יוסי מאי דכתיב נתן אמת לעעקב כד"ל ושמרו כני' את השבת. ומאן לסהיד עקלה משקר בשבת דהיא סדוהתא דקאט ומאן דמשקר בשבת באורייתא כלל. בנינו כך הא בהא תליא:

מוכר יוסף לחק הלכה פסוקה

שערי קדושה ח"ב שער ד

רמב"ם הלכות שבת פרק ז

רביה יש טס צ' קטות גדולות ס' סטות כענין טסקי ומנוסס וסכ' כי סוף כענין הנכסה והסוואס ומנוכל בסס יסכרך ומלסס ח"ו אין סקס"ס מכיר כעמסוס וכסיע וכל מונו ליש סס פסיעו וירסס מולסרך וכסיע לא טעסו מול גור ס' סליכס. זסמלס דיי טל סל סלס סמססס ססלס וססס כלמנוס וסל פון סרכס כיוסס סליקן עקבלס פני סכיס סלמכר לא יסכ סכרל סיי פוסס רמיס וכל סלס סכיס יסוילס סלל טל סססוקו עכנס כעלי

רמיה יש פה ב' רעות גדולות נארוין האט צוין שלעבמע ואכין אין ויה הא שדא בענין השקר הנופה אין קאהל אין דאס און ווי פאלש אונ חנפן חב' כי הא בענין חננות האנאה דאס צווישע אין דאס און וויא גענענכה אונ גענארט וימול בשם יזבד אונ ער פארשעמט השם יתברך שגיהא חס ושלום כי אין חקדוש ברין ויא מכיר ברמיה אונ עם זעהמ אויס וויא חס ושלום השם יתברך פארשמיט גיט ויין פאלשקייט וואס ער מודה וכתוב אונ עם שמיט אין פסוק ולא חנו איש את עמיתו ויראת מאלוהי איינער פאר גיט נארוין דעם אנדרין דו ואלתמ דאס האבין פאר דיין נאם וכתוב נאם שמיים אין פסוק לא תעש של אהרן ואלת גיט מאהון אומערבט אני ואלהים איה בין איינער נאם וואס איה וועל שטרמפין דעם מענש וואס מודה אומערבט והתל דיי של אדם פחד חסידה דאס ערשקע וואס מען משפט דעם מענש נאם ויין שטארבין נשאת תחת באמנה אויב ער האט גיהאנדיקלם ערליך ויא מן ארבע כחות שאיין פקבלת פני שכינה אונ ער אין פון די פיר כחות וואס וועלן גיט ועדן די שכינה שטאמט וויא עם שמיים אין פסוק לא תעש בקרב בתי עושה רעה נאם הם גאנאם אין מין שטוב וועט יש ויעזר דער מענש וואס מודה נארוין ויין חקר ולא הרבה ירושלים אלא על שפסוק מטנה בעלי אמה ירושלים אין נאר חרוב גינוארין

למנוס כמו"ל בדת הסקר וכתיב ה' מי יורכ כלכלך וגו' ודונג
למס כלכלו. ולכו"ל איס למנוס רב ברכות זה כטעם ודונג
בלמוס שכסיו מתרבים וסכ"ס מזמין לו פרנסתו וכו' ולא עוד
אלא שנקרא לזין שנאמר ולזין בלמוסו ימים ולכו"ל הפ"ג
עלות הן כו' כל חקוקי וסמדיס על אדם שנאמר וצדיק
בלמוסו ימים:

היום והיו עמו מעות נותן כיסו לנכרי להוליכו לו
זלמוציא שבת לוקח ממנו ואע"פ שלא נתן לו שכר
על זה ואע"פ שנתנו לו משחשכה כוחר מפני שאדם
בהיל על מסונו וא"א שישליכנו ואם לא תתיר לו דבר
זה שאין איסורו אלא מדברי סופרים יבא להביאו בידו
ועובר על מלאכה של תורה, בד"א ככיסו אבל מצויה
לא יתן לנכרי אלא מליכה בפתות פחות מר"א:

ווייל עם האבין אויפגיהערט צו זיין קענטיש
וואס זאלין האנדלען אמת כנופר לעיל בדת השק
אזוי וויא עם שמיים פריער בייא דיא מדה פון
פאלשקייט ופתי אונ עם שמיים אין פסוק יי מי יסד
באחך גאט ווער קען וואהרען אין זיין ניגעעהלט
והיבר אמת כלכלו דער וואס אמת אין זיין הארץ
ואמרו רבותי וכרונם לברכה די רבנן האבין גיאגמט עם
שמיים אין פסוק איש אמונת רב ברכות דער קענטיש
וואס איז קעגלויבט וועט ער האבין פיל ברכות יי
חנניא ונתן באמטנה דם מינימט קען דער נוס האנדילט
ערליך מיט אמת שניכסיו מתרבים זיין פרעגין וועט
גימערט ווערין וקדוש ברוך הוא מיין לו פרנסתו גאט
וועט איהם שוין אנגריימען זיין פרנסה ולא עוד אלא
שנקרא צדיק אונ דער קענטיש וואס האנדילט ערליך
הייסט ער אצדיק שגאט זיין עם שמיים אין פסוק
וצדיק באמטנה יחיה דער צדיק וועט לעבין דורך זיין
אמונה ואמרו רבותי וכרונם לברכה אונ די רבנן האבין
גיאגמט מתרבי פחות הו זעקס הונדרט מיט דרייצעהן
מצות זענין דא יבא חקוקי וסמדיה על אחת איז נקומן
חקוקי אונ האט געמאכט פון דעם איין מצוה
שגאט וויא עם שמיים אין פסוק וצדיק באמטנה יחיה
דער צדיק וועט לעבין מיט זיין אמונה, ווייל ער
האנדירט מיט אמת:

שבת קוקט שוין אן וזיו עמו מעות אונ ער המ גיהאמ
מיט זיך געלט ונתן כיס לנכרי להוליכו לו גיט ער דעם
בוימיר געלט צו אע"ג, ער זאל דם האלמין איבער
שבת ולמוציא שבת לוקח ממנו אונ ווען דער שבת גיט
גאר אנוועק געמט ער צוריק פון עו"ג דם ביימיל
געלט וואו על פי שלא נתן לו שכר על זה אפילו ער האט
גיט בצואהלט דעם עו"ג פאר דם וואס ער האט
געזאלמין דאס געלט איבער שבת, האט דאך
דר עו"ג געהאלמין דאס געלט גאר פו דעם יודינס
מוקה וועגין, פון דעסמוועגין קעג קען וואו על פי
שנתנו לו משחשכה כוחר אפילו ער האט גיגעבין דאס
געלט צום עו"ג ווי עם איז שוין גיווען פינקטער אום
שבת, פון דעסמוועגין קעג קען מפני שאדם בהיל על
סמונו ווייל אקענטיש איז איבערזעאיילט אויף זיין
געלט ווי אפער ששליכנו אונ עם איז גיט מעגליך
ער זאל דאס געלט אנוועק ווארפין וואם לא תתיר לו
דבר יי אונ אויב דו וועמט איהם גיט מתיר זיין צו
געבין דאס געלט צום עכ"ס שאין איסורו אלא מדברי
סופרים וואס דער איסור איז גאר פון דיא רבנן יבא
להביאו בידו וועט ער האלמין דאס געלט אין האגמ
אונ וועט טראגין דאס געלט אהיים ועובר על מלאכה
של תורה וועט ער דאך מאהן אזוי אקלאכה וואס
דיא תורה האט גיאגמט עם איז אסור ויבנה דברים
אסורים ווען זענען די רייד גיאגמט גינארין או ער
זאל געבין דאס געלט צום עכ"ס בדיס בייא זיין
דאס געמוענע געלט פרייטאג פארין נאכט אדער
צו אעכ"ס, ער זאל דאס טראגין אום שבת אלא
דאס געלט ווייניגער וויא פיר איילין אונ שמעלט זיך אפרוהען, נאכדעם טראגט ער ווייטער ווייניגער
ווי פיר איילין אונ שמעלט זיך אפרוהען, אונ אזוי טוהט ער דאס נאנצע וועג ביז ער קוקט אהיים
אדער ביז עם ווערט מוצאי שבת ואונ מיר האבין גיט מוכא מאקער וועט ער טראגין דאס געלט די
נאנצע וועג מיט איין קאהל, ווארום ביי גיפונענע געלט איז ער גיט אזוי איבער זעאיילט צו טאהן
אאיסור וועגין געלטו:

אייגענעם ביימיר געלט אבל מצויה אקער אז ער
דאס געמוענע געלט פרייטאג פארין נאכט אדער
צו אעכ"ס, ער זאל דאס טראגין אום שבת אלא
דאס געלט ווייניגער וויא פיר איילין אונ שמעלט זיך אפרוהען, נאכדעם טראגט ער ווייטער ווייניגער
ווי פיר איילין אונ שמעלט זיך אפרוהען, אונ אזוי טוהט ער דאס נאנצע וועג ביז ער קוקט אהיים
אדער ביז עם ווערט מוצאי שבת ואונ מיר האבין גיט מוכא מאקער וועט ער טראגין דאס געלט די
נאנצע וועג מיט איין קאהל, ווארום ביי גיפונענע געלט איז ער גיט אזוי איבער זעאיילט צו טאהן
אאיסור וועגין געלטו:

(נג) כשמזכיר הש"ץ ברוך אתה ה' אומרים ברוך הוא וברוך שמו כמו
עיהו עושה הרא"ש זיל ויש מוסיפין תיבת הגדול והוא ללא
צורך

אור צדיקים

צורך ולא יפה הם עושים משני טעמים, א' שמכסלים בזה הכוונה שהוא נגד אותיות שם הוי"ה ברוך ה' הוא ה' וברוך ה' שמו ה' כמ"ש בסידור האר"י ז"ל, ב' כי אנו מבקשים שיתגדל שמו יתגדל ויתקדש שמה רבא כי בעוה"ז אין אנו רשאים להשתמש כי אם בחצי השם כמ"ש כל הנשמה תהלל י"ה והאיך אומרים ב"ה וב"ש הגדול.

(נד) **כשישוחזין** מודים עם השי"ץ לא ישחה כמו השי"ץ שצריך לשחות כשיעור שאחז"ל עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה, אלא שוחין מעט עם השי"ץ שלא יהיה נראה ככופר ה"ו ואם ישחה כמו שהוא שוחה בלחש בתפלתו יהיה מוסיף על דברי חז"ל, כן מבואר בפוסקים אחרונים, ודע כי כן נהג רש"ל ז"ל כשאמר מודים עם השי"ץ היה שוחה מעט וכשאמר שאתה הוא ה' אלהינו כשהזכיר השם היה זוקף מעט אבל עכ"פ היה שוחה מעט וכשהגיע לתיבת על שאנו מודים לך היה שוחה יותר מעט והביאו מהר"י מקראקא וראוי לעשות כן להשוות דעות המחלוקת בזה מהר"א ז"ל ומהר"י מקראקא ז"ל ולא כמו שעושין המוני עם ששוחין עם השי"ץ כמו ששוחין בתפלת לחש ואינו ראוי לעשות כן.

(נה) **איתא** בזהר חדש פרשת נשא כיונת ברכת כהנים שאו' השי"ץ, כשאומר יברכך ה', פניו יהיה נגד מזרח, וכשאומר וישמרך, יטה פניו לימין והכוונה לעורר מדת החסד, ואח"כ כשאומר, יאר ה' פניו אליך, יהיה פניו נגד מזרח, וכשאומר ויחנך יפנה לשמאל, והכוונה להביא שמאל ולכוללה בימין לכולל מדה"ד במדה"ר שיהיה כולו חסד וכזה יעשה בישא ה' פניו וגו', ואיתא שם דכל שי"ץ שאינו מכוון כך אינו מרויח בתפלתו כשי"כ כשנוטה תחלה לצד שמאל ואחר כך לצד ימין אז הוא מעורר הדין וגובר על החסד ה"ו וענשו גדול עד מאד, ע"כ כל שי"ץ יהיה זהיר במה שכתבנו :

(נו) **גורגים** העולם כשאומר השי"ץ תיבת וישמרך אומרים יהי רצון וכן כשאומר השי"ץ ויחנך כו', ולגלג עליהם מהר"י ז"ל כי אין לו פירוש דתמיד יהי רצון קאי על מה שאומר אחר זה, כמו יהי רצון מלפניך שתרגילני בתורתך וכו' או יהי רצון מלפניך שתצילני מעזי פנים וכו' יר"מ שתיתן לי מתנה טובה וכו', כשי"כ שלא לומר אמן כמו שעושין המוני עם כשמסיים השי"ץ וישם לך שלום אומרים אמן וכן יהי רצון, כי אין עונים אמן רק אחר הכהנים שאומרים דרך ברכה משא"כ השי"ץ וכמבואר בפוסקים, ע"כ טוב יותר שישתוק ולא יענה כלום עד אחר שסיים השי"ץ וישם לך שלום, יאמר כן יהי רצון, כן כתב מהר"ל וכ"ה בש"ע וכן נדפס בסידורי דפוס אמשטרדם, והרוצה שלא לשנות מנהגו ומנהג העולם שעונים גם אחר שאומר השי"ץ וישמרך ואחר ויחנך, יאמר בכל פעם כי"ר וכמ"ש מהר"י ז"ל :

(נז) **כתב** מהר"י ז"ל בשם רש"ל שכתב קבלתי בכל פעם שאומרים רבש"ע אני שלך וכו' אומרים לבסוף ותביא עלי ברכת כהניך ותרצני :

אור צדיקים

(נח) יחיד המתפלל תפלת י"ח ופיסע ג' פסיעות לאחוריו בעושה שלום אף על פי כן אומר ואמרו אמן. הכיונה היא על ב' מלאכים שעומדים אחד לימינו ואחד לשמאלו כדכתיב כי מלאכיו יצוה לך שיאמרו אמן על בקשתו שאומר יעשה שלום עלינו וכו'. כ"כ בספר מטח משה בשם רבינו יהודה החסיד ז"ל :

(נט) **מבואר** כוונת נפילת אפים למסור עצמו למיתה ומדויח בזה שתסיר ממנו זוהמת נחש זולת שאר מעלות שזוכה אדם בשביל זה

כמבואר בסידור האר"י ז"ל (ועיין בז"ח פ' תרומה). קודם נפילת אפים יאמר לדוד 'אליך נפשי אשא ויכוון ר"ת גימ' ב"ן ויש בו סוד גדול. גם יש לומר כי עליך הורגנו כל היום, אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך, וידמה במחשבתו כאילו מת. ויש לזה ב' טעמים א' שלא יראה פני השכינה ב' כי יש איזה עבירות שתשובה ויום הכפורים ויכורין תולין ומיתה ממרקת וכשמוסר נפשו בכוונה גדולה בנפילת אפים כנ"ל נחשב כאילו מת ומתכפר לו :

(ס) **מבואר** בש"ע שבשחרית יפול על ימין ולא על שמאל משום כבוד התפילין, וחמיד הייתי מהדר למצוא טעם לדבר מאי בזיון

לתפילין כשיפול על שמאל והוא תמוה עד כי זכני הש"י ומצאתי בשם המאור הגדול מוהר"ר וואלף ז"ל הרב דק"ק פוזנא שאמר טעם נכון. והוא מה שאין אנו נופלין תחנון בשבת הוא מטעם שהוא יום קדוש ואות אשר בחר בנו ואנו במעלה העליונה ואז אין שייך לעורר הדינים בנפילת אפים ובכלל זה שאר הימים שהקדושה שולטת, והתפילין ג"כ אות ומורים על יחוד הגדול, ע"כ כשיפול על יד שמאל ששם התפילין הוא בזיון גדול שמראה כאלו אינם, אות ח"ו וכשאומר תחנה בנפילת אפים בשבת שבוודאי הוא בזיון גדול לשבת, הכי נמי לא שנא, והדברים עתיקים ועמוקים מאד :

(סא) **דעת** המקובלים שלא ליפול אל תוך היד כי אם על גב היד, והטעם נפלא, ודע כי לפי הקבלה שייך ליפול אף שאין ס"ת שם.

ומי שאינו מוחזק בחסידות והנהגת הקבלה לא יעשה כן מפני היהורא :

(סב) **מבואר** בפירוש הסידור ענין תפילת והוא רחום שאומרים בב' וה', נגד י"ח ברכות, וע"כ כתוב בס' מטה משה שראוי לומר בקירוב רגלים זה אצל זה כמו תפילת י"ח ונכון הוא :

בעתק מספה"ק עבודת הקודש ח"א
למרן החיד"א זל"ה

אחר תפלה ישתדל ללמוד סדר היום בסדר חק לישראל כי הוא
סדר נאה דרך קלרה וכשרה וזוכה במעט זמן לקרות חניך
ולשנות משנה וגמרה וזכר והלוי הירא ה"ק נתן ולא יעבור כי
הוא תועלת עלום לנפשו קרי"ה נאמנה הזאת נעמי וגם ילמוד
חניך בהרגום כמ"ש באר"י ז"ל ושם ימלא הכל מוכן אמנם
יש בו טעויות הרבה ולריך להבין ולהרגיש בטעויות וזנזאים וכתובים
ילמוד פעם אחת מקרא ופעם תרגום ולא יכין זכויות וכתובים
שם כי הם מלאי השגיאה גם לא יאמר התפלות שבראש הס'
(ועתה נדפס חק לישראל בסדר יפה ונחמד):

בעתק מספה"ק שארית ישראל המיוחד
שבת למידי הגה"ק מוהר' ר' מרדכי
מטשארנאביל זצוק"ל .

שער השוכנים דרוש א

והנה הרואה יראה נספר הקדוש שנקרא חק לישראל
שהוא תיקון לפגם הנרית. ככה קבלתי מרבותי
שתיקון האמיתי הוא ע"י התחזרות תורה שנכתב עם
תורה שנע"פ ע"י חק לישראל. ורמו לזה וחוק נשאר
שם וכו'. ע"כ נעקנות משיחא אלו ילא לאור ספר
„יוסף לחק" מהלדיק הגדול רבי חיד"א תלמידו של
ר' חיים אצן עטר נעל האור הקיים שיש בו שני
אורות תרין משיחין נון דוד ומשיח נון יוסף נסוד
נדיק הכולל המתקן פגם של כל ישראל. הרואה יראה
כי צימים האלו צימי שונזי"ס ת"ת תיקונים גדולים לפגם
נרית המעור והלשון כנ"ל ויש בהם רזין עילאין רזין
דרזין כו'.